

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อน

เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

The Mechanism of Social Empowerment to Develop
Happy Multicultural City

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

Pixel Krungkaow: กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนา

เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

Pixel Krungkaow: The Mechanism of Social Empowerment
to Develop Happy Multicultural City

โดย

ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี,ดร.

พระมหาณัฐ สติเวปุลโล,ดร.

ผศ.ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765007

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

รายงานการวิจัย

รายงานการวิจัยย่อยที่ ๒ เรื่อง

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อน

เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

The Mechanism of Social Empowerment to Develop
Happy Multicultural City

ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง

Pixel Krungkaow: กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนา

เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

Pixel Krungkaow: The Mechanism of Social Empowerment
to Develop Happy Multicultural City

โดย

ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์

พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี, ดร.

พระมหาณัฐ สติเวปุลโล, ดร.

ผศ.ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๖๕

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800765007

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Final Research Report

Sub-Research Report 2

The Mechanism of Social Empowerment to Develop Happy Multicultural City

Under Research Plan

Pixel Krungkaow: The Mechanism of Social Empowerment to Develop Happy Multicultural City

BY

Asst.Prof.Dr.Khantong Wattanapradith

Phranmaha Nuntawit Kaewboodee, Dr.

Phramaha Nat Sativepullo, Dr.

Asst.Prof.Dr. Chananporn Areekul

Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E.2565

Research Project Funded by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 800765007

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข
ผู้วิจัย	ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี,ดร. พระมหาณัฐ สติเวปุลโล,ดร., พระมหาณัฐ สติเวปุลโล,ดร., ผศ.ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล
ส่วนงาน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ	๒๕๖๕
ทุนอุดหนุนการวิจัย	ทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ กลุ่มแกนนำพลเมืองอาสา ๒๐ คน และเครือข่ายในพื้นที่ ๑๐ ตำบล ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC การถอดบทเรียนด้วยเทคนิค AAR (After Action Review) การดำเนินกิจกรรมโครงการแบบมีส่วนร่วม ด้วยวงจรเชิงปฏิบัติการ (Plan-Act-Observe-Reflect) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า

๑) การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๔ ระยะ ประกอบด้วย (๑) เตรียมคน เตรียมข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) ปฏิบัติการพัฒนาเสริมสร้างพลังผู้นำอาสาสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม (๓) ปฏิบัติขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการเสริมสร้างพลังเครือข่าย (๔) เหลียวหลังแลหน้า ทบทวนการทำงานและวางแผนรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข โดยมีกิจกรรมย่อย ๑๖ กิจกรรม ในการทำโครงการร่วมกัน ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการขยายสร้างสุข โครงการท่องเที่ยวชุมชน โครงการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกองทุน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสังเกต ร่วมสะท้อนผล และร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ๔ ภาพ ได้แก่ กายภาพ สังคมภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ

๒) กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่ง

ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๕ หลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย ๑) การร่วมกลุ่มแกนนำอาสา ๒) การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน ๔) พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย ๕) การมีกัลยาณมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน หลักการนี้มีหัวใจสำคัญเชื่อมต่อกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และรากฐานการใช้งานวิจัยเพื่อชุมชนที่มีชุมชนมาร่วมเป็นนักวิจัยและพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยได้ โมเดล “PAR SUK : สานพลังผู้นำอาสา สร้างการมีส่วนร่วม เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” PAR-Participatory หมายถึง การดำเนินการขับเคลื่อนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการทำงานตามวงจร PAOR (Plan-Action-Observation-Reflection) SUK (สุข) หมายถึง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ จิตภาพ ปัญญาภาพ กายภาพ และสังคมภาพ โดยการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาชนที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจที่เป็นวงจร ๔ ชั้น กล่าวคือ ๑) พลังแห่งการร่วมกลุ่มผู้นำอาสา ๒) พลังแห่งการร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา ๔) พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย

Research Title: The Mechanism of Social Empowerment to Develop Happy Multicultural City

Researchers: Asst.Prof.Dr.Khantong Watanapradith
Phranmaha Nuntawit Kaewboodee, Dr.
Phramaha Nat Sativepullo, Dr.
Asst.Prof.Dr. Chananporn Areekul

Department: Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2565/2022

Research Scholarship Sponsor: Thailand Science Research and Innovation Fund

ABSTRACT

The purposes of this participatory action research were 1) to develop the strengthen of people's network to drive the happy multicultural city in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province and 2) to present the mechanism of strengthen of people's network to drive the happy multicultural city in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. The research methodology was a participatory action research. The key informants were 20 volunteers in 10 sub-districts of Phra Nakhon Si Ayutthaya District. The research methods were group discussion, creative workshop activities (AIC techniques), lesson study by AAR (After Action Review), and participatory project activities based on an operational circle (Plan-Act-Observe-Reflect). The data were analyzed by content analysis. The research results were:

1) to develop the strengthen of people's network to drive the happy multicultural city in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province comprised of 4 phrases: 1) to provide volunteers and information about context of happiness in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) to empower volunteers to participate in building networks, 3) to drive plans into creative action by empower networks in the happy multicultural city, 4) to review working process and planning to expand the happy multicultural city. There were 16 activities and 3 projects such as Happy waste project, Community tourism project, and Community Fund project that empower people to plan, to do, to

observe, to reflect, and to get benefit. The purposes of driving the happy multicultural city were 4 aspects: physical, social, spirit mind, and wisdom,

2) the mechanism of strengthen of people's network to drive the happy multicultural city in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province consisted of 5 principles: 1) gathering volunteer leaders, 2) learning together for transformation 3) working together in building happiness in community, 4) communicating together to expand networks, and 5) making good friends based on researching for community development. The key principle was participation in community, and people in community to be researchers with researcher coach.

“PAR SUK Model: empower volunteer leaders and building participation in the happy multicultural city” meant “PAR” was conducting activities based on an operational circle (Plan-Act-Observe-Reflect), and “SUK” was the happy multicultural city in 4 aspects: physical, social, spirit mind, and wisdom. To drive of people network was empowering cycle 4 phrases: 1) power of gathering volunteer leaders, 2) power of learning together for transformation 3) power of working together in community, and 4) power of communicating together to expand networks.

กิตติกรรมประกาศ

งานนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยความอนุเคราะห์ส่งเสริมสนับสนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ได้สนับสนุน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๕ และสำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์และความเอื้อเฟื้อจากบุคคลหลายฝ่ายกราบขอบพระคุณพระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และคณะกรรมการที่ให้ความเมตตาในการแนะนำกระบวนการวิจัยตรวจสอบรายงานวิจัย ทำให้งานวิจัยนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและขอขอบคุณบุคลากรทีมงานของสถาบันทุกท่านที่อนุเคราะห์เอื้อเฟื้อข้อมูลอันเป็นประโยชน์และช่วยดำเนินการให้งานวิจัยนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

กราบขอบพระคุณพระพิพัฒนศาสนกิจวิธาน (ประยูร สุทธิบุญโญ) รองเจ้าคณะอำเภอพระนครศรีอยุธยา และเจ้าอาวาสวัดท่าการ้อง ที่เมตตาอนุเคราะห์เอื้อเฟื้อสถานที่ ขอบคุณวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น ได้แก่ คุณท้าว ชัยสุวรรณรัตน์, คุณพรณี น้อยอ่าง และคุณมาโนช เกิดเกษที่เป็นแกนนำสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมโครงการวิจัยให้สำเร็จลุล่วง พร้อมกันนี้ขอขอบคุณเครือข่ายแกนนำพลเมืองอาสาศรีอยุธยาทุกท่านเป็นกัลยาณมิตรร่วมเป็นทีมวิจัยและได้เป็นส่วนหนึ่งความสำเร็จของวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งที่ได้เอื้อนามและมีได้เอื้อนามมานี้ ขอจงได้รับผลานิสงส์ผลบุญที่แห่งคุณงามความดีอันเกิดจากการศึกษาค้นหางานวิจัยในครั้งนี้เทอญ

ขอขอบคุณเครือข่ายแกนนำพลเมืองอาสาศรีอยุธยาทุกท่านเป็นกัลยาณมิตรร่วมเป็นทีมวิจัยและได้เป็นส่วนหนึ่งความสำเร็จของวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี และขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งที่ได้เอื้อนามและมีได้เอื้อนามมานี้ ขอจงได้รับผลานิสงส์ผลบุญที่แห่งคุณงามความดีอันเกิดจากการศึกษาค้นหางานวิจัยในครั้งนี้เทอญ

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์ และคณะ

๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๕

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ง
สารบัญ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ ปัญหาการวิจัย.....	๔
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๔
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย.....	๔
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	๑๐
๑.๖ กรอบแนวคิดงานวิจัย.....	๑๑
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ.....	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๑๓
๒.๑ ความสุขและเมืองแห่งความสุขกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	๑๓
๒.๑.๑ ความสุขในมุมมองศาสตร์ตะวันตก.....	๑๓
๒.๑.๒ ความสุขในมุมมองพระพุทธศาสนา.....	๑๖
๒.๑.๓ การพัฒนาความสุข ๔ แบบบูรณาการจิตและปัญญาแบบองค์รวม.....	๑๙
๒.๑.๔ การวัดความสุขมวลรวมประชาชาติกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	๒๐
๒.๑.๕ องค์ประกอบของความสุขตามตัวชี้วัดของกรมสุขภาพจิต.....	๒๑
๒.๑.๖ การตั้งเป้าหมายความสุขมุมมองของคนไทย ๒๕๖๔.....	๒๓
๒.๑.๗ เมืองแห่งความสุขและแนวทางพัฒนา.....	๒๕
๒.๑.๘ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.....	๓๒
๒.๒ สังคมพหุวัฒนธรรม.....	๓๔
๒.๒.๑ ความหมายและความสำคัญของพหุวัฒนธรรม.....	๓๔
๒.๒.๒ อัตลักษณ์กับพหุวัฒนธรรม.....	๓๖

๒.๒.๒ อัตลักษณ์กับพหุวัฒนธรรม.....	๓๖
๒.๒.๓ สังคมพหุวัฒนธรรมกับสังคมไทย.....	๓๖
๒.๓ การมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	๔๐
๒.๓.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม.....	๔๐
๒.๓.๒ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน.....	๔๓
๒.๓.๓ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	๕๐
๒.๓.๔ การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	๖๐
๒.๔ การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน.....	๖๓
๒.๔.๑ ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ.....	๖๓
๒.๔.๒ องค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจ.....	๖๖
๒.๔.๓ ขั้นตอนในการเสริมสร้างพลังอำนาจ.....	๖๘
๒.๔.๔ การประเมินวัดผลการเสริมพลังอำนาจชุมชน.....	๗๐
๒.๕ ผู้นำกับการพัฒนาชุมชนสันติสุข.....	๗๒
๒.๕.๑ ความหมายของชุมชนสันติสุข.....	๗๒
๒.๕.๒ ประเภทของผู้นำชุมชน.....	๗๓
๒.๕.๓ คุณลักษณะที่ดีของผู้นำชุมชนท้องถิ่น.....	๗๔
๒.๕.๔ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนของผู้นำ.....	๗๕
๒.๖ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา.....	๗๖
๒.๖.๑ ความหมายและความสำคัญของไตรสิกขา.....	๗๖
๒.๖.๒ องค์ประกอบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและมรรคมีองค์ ๘.....	๗๙
๒.๖.๓ กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา.....	๘๐
๒.๗ การสร้างเครือข่ายจิตอาสากับทุนทางสังคม.....	๘๑
๒.๗.๑ แนวคิดทุนทางสังคม.....	๘๒
๒.๗.๒ แนวคิดเครือข่ายและความเป็นจิตอาสา.....	๘๔
๒.๗.๓ องค์ประกอบของเครือข่าย.....	๘๙
๒.๗.๔ การสร้างเครือข่ายและปัจจัยสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย.....	๙๑
๒.๗.๕ การบริหารเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน.....	๙๓
๒.๘ สภาพบริบทและประวัติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๙๕
๒.๘.๑ ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๙๕
๒.๘.๒ ลักษณะการแบ่งเขตการปกครอง.....	๙๘
๒.๘.๓ ข้อมูลพื้นฐานอำเภอพระนครศรีอยุธยา.....	๙๙

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๙๘
๒.๙.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม.....	๑๐๓
๒.๙.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน.....	๑๐๗
๒.๙.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการเครือข่ายภาคประชาชน.....	๑๐๙
๒.๙.๔ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับการงานสร้างเครือข่ายชุมชน.....	๑๑๘

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย.....	๑๒๓
๓.๑ รูปแบบการวิจัย.....	๑๒๓
๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย.....	๑๒๓
๓.๓ เครื่องมือการวิจัย.....	๑๒๔
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๑๓๐
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล.....	๑๓๗
๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๓๙

บทที่ ๔ ผลการศึกษาวิจัย.....	๑๔๐
๔.๑ พัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๑๔๐
๔.๑.๑ เตรียมความพร้อมนักวิจัยท้องถิ่นและวิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๑๔๒
๔.๑.๒ ปฏิบัติการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เสริมสร้างพลังเครือข่ายอาสาสมัครอย่างมีส่วนร่วม.....	๑๕๓
๔.๑.๓ ขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยพลังเครือข่ายอาสาสมัคร.....	๑๘๐
๔.๑.๔ สรุปผลกระทบการพัฒนาการเสริมพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๒๐๔
๔.๒ กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๒๑๒
๔.๒.๑ ผลการจากจากเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน.....	๒๑๒
๔.๒.๒ กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๒๓๐
๔.๓ องค์ความรู้จากงานวิจัย.....	๒๑๑

บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	๒๑๓
๕.๑ สรุปผลการวิจัย.....	๒๑๓
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย.....	๒๑๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ.....	๒๑๙
บรรณานุกรม.....	๒๒๑
ภาคผนวก.....	๒๓๔
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	๒๓๕
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและหนังสือเชิญ.....	๒๔๙
ภาคผนวก ค ภาพกิจกรรมวิจัย.....	๒๗๗
ภาคผนวก ง ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบงานวิจัย.....	๒๙๘
ภาคผนวก จ แบบสรุปโครงการวิจัย.....	๓๐๔
ภาคผนวก ฉ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย.....	๓๑๐
ประวัติผู้วิจัย.....	๓๑๓

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่

๒.๑ บันได ๘ ขั้น ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของพลเมือง.....	๔๗
๒.๒ ความหมายของการเสริมพลังอำนาจ.....	๖๓
๒.๓ ความหมายของทุนทางสังคม.....	๘๒
๒.๔ ความหมายของเครือข่าย.....	๘๔
๒.๕ เขตการปกครองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๙๘
๒.๖ เขตปกครองอำเภอพระนครศรีอยุธยา.....	๑๐๐
๓.๑ ตัวอย่างเครื่องมือและแนวคำถามในการประชุมปฏิบัติการด้วยเทคนิค AIC.....	๑๒๗
๓.๒ กรอบในการประเมินการสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	๑๓๐
๓.๓ ร่างแผนการดำเนินงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามวงรอบ PAOR.....	๑๓๑
๔.๑ บุรณานาวคิดในการออกแบบกิจกรรม.....	๑๖๓
๔.๒ ผลการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรม แห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	๒๐๘
๔.๓ การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ.....	๒๑๓
๔.๔ ความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมเครือข่ายโครงการวิจัย.....	๒๑๘
๔.๕ เสียงสะท้อนผลจากการขับเคลื่อนท่องเที่ยวสร้างสุขในชุมชน.....	๒๒๑
๔.๖ จุดแข็ง และจุดเติมเต็มของโครงการ.....	๒๒๖

สารบัญภาพ

แผนภาพที่	หน้า
๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย.....	๑๑
๒.๑ โมเดลพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	๕๕
๒.๒ แนวคิดตำบล มั่นคง ปลอดภัย จากยาเสพติด.....	๑๙
๒.๓ แสดงแนวทางการขับเคลื่อนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็ก.....	
และเยาวชนในสถานศึกษาของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.....	๒๐
๓.๑ สรุปกระบวนการวิจัย.....	๑๓๙
๔.๑ เตรียมความพร้อมทีมนักวิจัยท้องถิ่นและแกนนำอาสา.....	๑๔๒
๔.๒ กรอบแนวคิดในการออกแบบชุดปฏิบัติการพัฒนาการเสริมสร้าง	
พลังเครือข่ายภาคประชาชน.....	๑๕๐
๔.๓ ชุดปฏิบัติการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนตามวงจร PAOR.....	๑๕๒
๔.๔ กิจกรรมก้าวที่ ๑ รวมพลังจิตอาสารักษ์อยุธยา ระยะก่อร่างความคิด	
ทบทวนสร้างความเข้าใจร่วมเครือข่ายอาสา.....	๑๕๕
๔.๕ กิจกรรมก้าวที่ ๒ เชื่อมความคิดร่วมวางแผนจุดหมายเส้นทางพัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่.....	๑๖๑
๔.๖ ภาพประชาสัมพันธ์โครงการอบรมพลังอาสาสมัครโยธยา.....	๑๖๔
๔.๗ โลโก้กลุ่มพลเมืองอาสาสมัครโยธยาและป้ายประชาสัมพันธ์โครงการอบรม.....	๑๖๕
๔.๘ กิจกรรมเชื่อมความเข้าใจปลดปล่อยความกังวล.....	๑๖๖
๔.๙ กิจกรรมเรื่องเล่าความสำเร็จ...กว่าจะเป็นวันนี้.....	๑๖๘
๔.๑๐ กิจกรรมการจัดการขยะกับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	๑๖๘
๔.๑๑ กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวและเครือข่ายตำบล.....	๑๖๙
๔.๑๒ กิจกรรมสานต่องานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ (World Cafe).....	๑๗๐
๔.๑๓ การเขียน Mapping นำเสนอโครงการกลุ่ม.....	๑๗๐
๔.๑๔ กิจกรรมภาวนาเพื่ออาสา นำเสนอถอดบทเรียนKM+.....	๑๗๒
๔.๑๕ กิจกรรมถอดสลักแผนยุทธศาสตร์. .สู่แผนปฏิบัติการเครือข่ายตำบล.....	๑๗๔
๔.๑๖ สร้างพันธะสัญญาใจ ก้าวไปสู่จุดหมาย.....	๑๗๕
๔.๑๗ กิจกรรมทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอาสาสร้างสุข.....	๑๗๗
๔.๑๘ การสื่อสารไลน์กลุ่มและการประชุมด้วย Zoom Meeting, Google Meet.....	๑๗๘
๔.๑๙ นัดประชุมนอกรอบโดยตัวแทนกลุ่มพลเมืองอาสาสมัครโยธยา.....	๑๗๙

สารบัญภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๔.๒๐ กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ.....	๑๘๒
๔.๒๑ กิจกรรมขยายพื้นที่สร้างสุขด้วยการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุน.....	๑๘๒
๔.๒๒ ประชุมกลุ่มย่อยถอดบทเรียนและวางแผนขยายงาน.....	๑๘๓
๔.๒๓ นัดหารือขยายผลเครือข่ายร่วมมือเทศบาลเมืองอโยธยา.....	๑๘๓
๔.๒๔ สรุปงานทบทวนแผนการบริหารกองทุนสวัสดิการแบบมีส่วนร่วม.....	๑๘๓
๔.๒๕ ประชุมหารือขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมโครงการขยายสร้างสุข.....	๑๘๕
๔.๒๖ กิจกรรมขยายสร้างสุขบ้านป้อม.....	๑๘๖
๔.๒๗ อาสาสร้างสุขลงเยี่ยมบ้านครอบครัวที่เข้าร่วมการคัดแยกขยะครัวเรือน.....	๑๘๖
๔.๒๘ พลับบ้าน วัด ชุมชน ขับเคลื่อนอาสาขยายสร้างสุข.....	๑๘๗
๔.๒๙ ประชุมหารือรอบแกนนำอาสาหันตรากับการท่องเที่ยวชุมชน.....	๑๘๘
๔.๓๐ กิจกรรมสร้างพลังตื่นตัว รวมพลคนรักท้องถิ่นพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน.....	๑๘๙
๔.๓๑ สรุปรวมพลังความคิดขับเคลื่อนท่องเที่ยวตำบล.....	๑๙๐
๔.๓๒ ผ่านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวเกาะเรียน.....	๑๙๑
๔.๓๓ กิจกรรมท่องเที่ยวเกาะเรียน.....	๑๙๒
๔.๓๔ พลเมืองอาสาศรีอโยธยาร่วมหารือสร้างเครือข่าย อบต.สำเภาล้อม.....	๑๙๓
๔.๓๕ ผ่านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวตำบลหันตรา.....	๑๙๔
๔.๓๖ กิจกรรมท่องเที่ยวตำบลหันตรา.....	๑๙๕
๔.๓๗ ผ่านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวตำบลบ้านใหม่.....	๑๙๖
๔.๓๘ กิจกรรมท่องเที่ยวตำบลบ้านใหม่.....	๑๙๖
๔.๓๙ กิจกรรมขยายพลังอาสาขยายสร้างสุข.....	๑๙๘
๔.๔๐ ผ่านประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวตำบลสำเภาล้อม.....	๑๙๙
๔.๔๑ กิจกรรมท่องเที่ยวตำบลสำเภาล้อม.....	๒๐๐
๔.๔๒ กิจกรรมสานพลังพลเมืองอาสาสัญจรเกาะเรียน.....	๒๐๑
๔.๔๓ สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน.....	๒๐๒
๔.๔๔ ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วมผ่านท่องเที่ยวชุมชน.....	๒๐๔
๔.๔๓ สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน.....	๒๐๒
๔.๔๓ สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน.....	๒๐๒

สารบัญภาพ (ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๔.๔๔ การสื่อสารกิจกรรมสร้างสุขผ่านเพจชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า.....	๒๒๒
๔.๔๕ ภาพข่าวกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ตำบลสำเภาล่มโดยความร่วมมือ.....	๒๒๒
๔.๔๖ สำนักข่าวเอทีวี รายการคุยเป็นข่าวลงประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ตำบลหันตรา.....	๒๒๓
๔.๔๗ ข่าวบ้านเมืองออนไลน์ สด.ซูโมเดลท่องเที่ยวชุมชน อบต.บ้านใหม่.....	๒๒๓
๔.๔๘ ภาพกิจกรรมประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวเกาะเรียนผ่านเพจ OTOP นวัตวิถี บ้านต้นเสตือสามต้น เกาะเรียน.....	๒๒๔
๔.๔๙ สำนักข่าวเอทีวีเผยแพร่กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบ้านป้อม.....	๒๒๔
๔.๕๐ ประชุมถอดบทเรียนและขยายเครือข่าย.....	๒๒๕
๔.๕๑ หารือแนวทางเชื่อมเครือข่ายกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และตัวแทนศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน).....	๒๒๖
๔.๕๒ เพจพลเมืองอาสาศรียุธยาเกี่ยวกับกิจกรรมสร้างสุข.....	๒๒๙
๔.๕๓ รวมพลังเครือข่ายเรามีกันและกันกับสถานการณ์น้ำท่วม.....	๒๓๐
๔.๕๔ โมเดล PAR-SUK.....	๒๓๙

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคที่โลกกำลังเผชิญภาวะแห่งความผันผวน (Disruption Crisis) นอกจากจะนำมาซึ่งวิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นตัวเร่งเชื้อให้เกิดช่องว่างทางสังคมทั้งมิติของการอยู่ร่วมกัน และความเหลื่อมล้ำในสังคม อันเกิดจากความกระจุกตัวของความมั่งคั่ง และการกระจายตัวของหนี้สินภาคครัวเรือน ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางพัฒนาประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยในอดีตมุ่งเน้นแต่จะเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยมีตัวชี้วัดคือ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม ในประเทศ (Gross Domestic Product/GDP) จนละเลยการรักษาสมดุลมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้ความสุขของคนในประเทศอันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงกลายเป็นภาพเงาที่เลื่อนลอย จึงเกิดคำถามว่า แม้ตัวเลขเศรษฐกิจเติบโตแต่ทำไมประชาชนยังไม่มีความสุข ในทางกลับกันเกิดภาวะความซึมเศร้า ความเครียดวิตกกังวลจนนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ปัญหาอาชญากรรมและความรุนแรงเพิ่มสูงขึ้นเป็นเท่าตัว ดังเช่นกรณีความรุนแรงในประเทศมหาอำนาจของโลกก็มีปรากฏการณ์ให้เห็นเป็นประจำ^๑ ปัจจุบันทั่วโลกได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การวัดคุณภาพชีวิตคนในชาติ โดยการหันมาให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดดัชนีความสุข ดังเช่นประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (๒๕๖๑-๒๕๘๐) มีเป้าหมาย “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข”^๒

ดังนั้น “ความสุข” จึงไม่ใช่จุดหมายปลายทางสำหรับมนุษย์ในระดับปัจเจกเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป แต่ยังเป็นจุดหมายร่วมกันทั้งในระดับสังคม ประเทศชาติ และนานาชาติ ซึ่งปัจจุบันต่างก็มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและทำให้ประชาชนเป็นสุข เครือข่ายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (UN Sustainable Development Solutions Network) ได้ร่วมกันจัดทำ World Happiness Report (WHR) โดยการวัดมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness, ย่อ: GNH) ประกอบด้วย ๓ ตัวชี้วัดในการประเมินความสุข ได้แก่

^๑ พระมหาสุหิตย์ อาภากรโร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๖๐-๖๑.

^๒ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlan Oct2018.pdf [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔].

การประเมินชีวิต อารมณ์เชิงบวก อารมณ์เชิงลบ ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้วิเคราะห์มี ๖ ปัจจัย ได้แก่ รายได้ต่อหัวของประชากร (GDP per capita) การสนับสนุนทางสังคม (Social support) อายุคาดเฉลี่ยของการมีสุขภาพดี ณ แรกเกิด (Healthy life expectancy at birth) เสรีภาพในการตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิต (Freedom to make life choices) ความเอื้ออาทรในสังคม (Generosity) และการรับรู้ต่อการทุจริตในสังคม (Perceptions of corruption)^๓ World Happiness Report (WHR) ได้จัดลำดับประเทศที่มีความสุข ตั้งแต่ปี ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ประเทศไทยถูกจัดอันดับอยู่ที่ ๓๒, ๔๖, ๕๒, ๕๔, ๕๔ และในปี ๒๕๖๕ อันดับความสุขของประเทศไทยร่วงลงมาอยู่ที่อันดับที่ ๖๑ จาก ๑๔๖ ประเทศ^๔ ทั้งนี้มีผู้นำเสนอว่า สาเหตุที่ทำให้ความสุขในประเทศถูกจัดอันดับลดลงโดยได้คะแนนต่ำที่สุดในรอบ ๑๑ ปี คือ ความเอื้ออาทรในสังคม การสนับสนุนทางสังคม และเสรีภาพในการตัดสินใจเลือกทางเดินชีวิตที่ปรับลดลงในช่วงหลัง นอกจากนี้อาจมีปัจจัยอื่นซึ่งเป็นบริบทเฉพาะของประเทศไทย เช่น สภาพแวดล้อมทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำในสังคม หนี้ครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร เป็นต้น^๕ กล่าวได้ว่า ความสุขของคนไทยที่ลดน้อยถอยลงเป็นภารกิจเร่งด่วนของภาครัฐ และเป็นมิติทางสังคมที่ควรเร่งศึกษา

การพัฒนาตัวชี้วัดความสุขของคนไทยโดยกรมสุขภาพจิต มี ๔ องค์ประกอบในการวัดความสุขระดับบุคคล ได้แก่ ๑) สภาพจิตใจ (mental state) (ความรู้สึทางบวกและทางลบ) ๒) สมรรถภาพจิตใจ (mental capacity) ๓) คุณภาพจิตใจ (mental quality) ๔) ปัจจัยสนับสนุน (supporting factors) และสำนักงานสถิติแห่งชาติได้นำมาใช้ในการสำรวจความสุขคนไทยรายจังหวัด ผลการสำรวจในปี ๒๕๖๓ พบว่า จังหวัดที่มีรายได้ต่อครัวเรือนสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ แต่มีคะแนนความสุขต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศมี ๑๑ จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา ชลบุรี นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ปราจีนบุรี ระยอง สมุทรปราการ สุราษฎร์ธานี และพระนครศรีอยุธยา^๖ และผลการสำรวจปี ๒๕๖๓ พบว่า ภาคที่มีคะแนนเฉลี่ยความสุขมากที่สุด คือ ภาคเหนือ รองลงมาคือ ภาคใต้, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร

^๓ Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B., & Wang, S. (Eds.). , **World Happiness Report 2022**, (New York : Sustainable Development Solutions Network, 2022), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://worldhappiness.report/archive/> [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕].

^๔ อ้างแล้ว.

^๕ วิชาญ กุลลาดี, **คะแนนความสุขของคนไทยอยู่อันดับต่ำที่สุดในรอบ ๑๑ ปี**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.scbeic.com/th/detail/product/7895> [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕].

^๖ เบญจมาศ พงษ์กานนท์ และคณะ, **การสำรวจระดับชาติเพื่อศึกษาาระดับความสุขคนไทยรายจังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๖๑, วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**, ๓๐ (๑) ๒๕๖๕: ๗๕-๘๖.

ปริณทล ตามลำดับ^๗ ผลการสำรวจนี้แสดงให้เห็นว่า การวัดด้วยการอัตราการเติบโตเศรษฐกิจไม่ได้เป็นเครื่องบ่งชี้ของความสุขคนในประเทศอีกต่อไป ในขณะที่ความสุขจะเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการกำหนดนโยบายระดับประเทศและระดับท้องถิ่น สอดรับกับเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี คือ “ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข”^๘ จึงมีคำถามว่า ทำอย่างไรให้คนไทยเป็นประเทศที่มีความสุขในระดับต้นๆ ของโลก ให้สมกับในอดีตประเทศไทยได้รับสมญานามประเทศว่า “ประเทศสยามเมืองยิ้ม”

กล่าวได้ว่า ความสุขระดับบุคคลมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับความสุขในระดับชุมชน สังคม ในฐานะที่อิงแอบและเอื้อต่อความงอกงามของกันและกัน เพราะถึงแม้ความสุขในชุมชนจะเริ่มต้นจากความสุขที่เกิดขึ้นในบุคคล แต่ในขณะเดียวกันความสุขในชุมชนจะเป็นตัวบ่มเพาะให้สมาชิกชุมชนนั้นมีการพัฒนาเรียนรู้ให้ลดความเห็นแก่ตัว และนำไปสู่การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Altruistic) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness)^๙ ทั้งนี้ “ความสุขของของชุมชน” ถูกเรียกขานต่างกันไป เช่น ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนแข็งแรง ชุมชนน่าอยู่ เช่นเดียวกับ คำว่า “ความสุขของบุคคล” ถูกเรียกแทนด้วยคำว่า ความพึงพอใจของชีวิต (life satisfaction) ความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) คุณภาพชีวิต (quality of life)^{๑๐} และคำว่า สุขภาวะ^{๑๑} ซึ่งการพัฒนาสุขภาวะให้ยั่งยืนองค์การสหประชาชาติประกอบด้วย ๔ มิติ เพื่อการพัฒนา คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ เป็นเป้าหมายการพัฒนาความสุขในระดับบุคคล สำหรับสุขภาวะของชุมชน ประกอบด้วย ๑) มิติความสุขภายใน (สุขภาวะทางจิตใจ อารมณ์และปัญญา) ๒) มิติความสุขภายนอก (สุขภาวะทางกาย และสังคม)^{๑๒} ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสุขของชุมชน กล่าวคือ ๑) มิติความพอเพียงและ

^๗ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, **สรุปผลที่สำคัญการสำรวจสุขภาพจิต (ความสุข) ของคนไทยในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๓**, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, ๒๕๖๔).

^๘ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlan_Oct2018.pdf [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔].

^๙ พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัญญ์ อินทสุวรรณ, **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๕-๒๘๖.

^{๑๐} เบญจมาศ พุกภัยกานนท์ และคณะ, **การสำรวจระดับชาติเพื่อศึกษาาระดับความสุขคนไทยรายจังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๖๑, วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**, ๓๐ (๑) ๒๕๖๕: ๗๕-๘๖.

^{๑๑} พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัญญ์ อินทสุวรรณ, **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๖๑.

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๕-๒๕๐.

การพึ่งตนเองบนฐานชีวิตที่สมดุล ๒) มิติแห่งการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน/สำนึกรักท้องถิ่น ๓) มิติแห่งการเสริมพลังอำนาจในตนเองและชุมชน ๔) มิติแห่งการบูรณาการความร่วมมือ^{๑๓}

นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาความสุขของคนในชุมชน ในมุมมองของศาสตราจารย์ นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้เคยกล่าวปาฐกถาในการสัมมนานานาชาติว่าด้วยความสุขมวลรวมประชาชาติ ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (เอไอที) กรุงเทพฯ เมื่อเดือนกันยายน ๒๕๔๗ ว่าความสุขอาจเกิดจากความเปื่อยยุ่ยที่ดีสี่ด้าน ซึ่งต้องบูรณาการกันความสุขเกิดจาก (๑) ทางกาย รวมถึง สุขภาพอนามัยความพอเพียงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศที่ดี (๒) ทางจิตใจ รวมถึงการมีความเครียดน้อย ความมีสติและ สุขภาพจิตดี (๓) ทางสังคม รวมถึงการอยู่รวมกันด้วยดีทั้งในครอบครัวในชุมชน และในสังคม รวมถึงการพัฒนาด้านวัฒนธรรมและสันติภาพ (๔) ทางจิตวิญญาณ รวมถึงความเมตตา สัมมาทิฐิและเอาตนเป็นศูนย์กลางในน้อยลง^{๑๔} การร่วมกำหนดนิยามความสุขที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามบริบทพื้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญ สอดคล้องกับ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม ได้กล่าวว่า สิ่งที่มีนัยสำคัญต้องการความสุขที่แท้จริง คือ ความสงบ ความสันติ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีชีวิตที่ดี ครอบครัวดี ชุมชนดี สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี หากประชาชนสามารถร่วมกันกำหนดเป้าหมายเหล่านี้ร่วมกัน ย่อมนำไปสู่การพัฒนาในระดับที่ใหญ่ขึ้นทั้งระดับจังหวัด และประเทศชาติ อันเนื่องมาจากการกำหนดโดยภาคประชาชนและเพื่อประชาชน^{๑๕}

ผลการวิจัย ฉัตรเกษม ดาศรีและคณะ นำเสนอการพัฒนาเมืองแห่งความสุขบนวิถี ๔ ดี คือ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี ๑) ต้องมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ๒) ต้องเริ่มต้นพัฒนาที่คน ๓) ต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๔) ต้องมีแนวปฏิบัติ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับและชัดเจน โดยอาศัยระบบและกลไกในการขับเคลื่อนที่ชัดเจน^{๑๖} สอดคล้องกับผลการศึกษาของ พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล วนิชย์ธิตกาล) และคณะ นำเสนอแนวทางการส่งเสริมชุมชนแห่ง

^{๑๓} พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕๕-๒๖๐.

^{๑๔} เสาวลักษณ์ กิตตประภัสร์, **ความสุขมวลรวม หรือสังคมอยู่เย็นเป็นสุข: นโยบายสาธารณะที่คนไทยต้องร่วมกันสร้าง**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.happysociety.org/uploads/HsoDownload/4/download_file.pdf [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔].

^{๑๕} ตัวชี้วัดความสุขชุมชนสู่ตำบลจัดการตนเอง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://ref.codi.or.th/2015-08-04-11-01-52/12076-๒๑> สิงหาคม ๒๕๕๕ [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔].

^{๑๖} ฉัตรเกษม ดาศรี, พรรณี พิมพ์โพธิ์, ขจรศักดิ์ เอี่ยมนอก และ นิติราภรณ์ ศรีกันต์, **การถอดบทเรียนการพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข จังหวัดสระแก้ว, วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ : ๒๓๒-๒๔๖.**

ความสุข ได้แก่ ด้านกาย กล่าวคือ เศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งต้องอาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน การมีส่วนร่วมของพลัง บ้าน-วัด-ราชการ/โรงเรียน ภายใต้กรอบของบริบท ๓ ประการ ได้แก่ บริบทของสี่สิกขา คือ สร้างหลักประกันคุณภาพชีวิต ทรัพยากร ครอบครัวยุค สังคม และสุขภาพ เพื่อให้เกิดการใช้กายและวาจาที่ไม่เกิดโทษ บริบทของจิตสิกขา คือ สร้างความสงบทางจิตใจ เพื่อประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจ และบริบทของปัญญาสิกขา^{๑๗}

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาความสุขของชุมชน แนวคิดสำคัญที่ควรนำมาใช้ ได้แก่ การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสุขของชุมชน การมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาชุมชน/สำนึกรักท้องถิ่น การเสริมพลังอำนาจในตนเองและชุมชน การบูรณาการความร่วมมือหรือการสร้างเครือข่ายจิตอาสาหรือจิตสาธารณะ โดยการมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับและชัดเจน ทุนทางสังคมและวัฒนธรรมหรือความเชื่อของชุมชนเป็นพื้นฐานการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์อัตลักษณ์ท้องถิ่น ทั้งนี้ในการนำแนวคิดเหล่านี้ไปใช้ในบริบทของเมืองที่มีขนาดใหญ่และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมควรเป็นอย่างไร และควรมีกลไกใดสำคัญที่จะเสริมสร้างให้เกิดพลังภาคประชาชนในการขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทพื้นที่ศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เป็นเมืองพหุวัฒนธรรม หรือ พหุสังคม มาช้านาน^{๑๘}

อนึ่ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอดีตราชธานีของไทยที่มีประวัติยาวนานถึง ๔๑๗ ปี ซึ่งนับว่ายาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติไทย และเป็นพื้นที่มรดกโลก นอกจากนี้ยังเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญ เป็นชุมทางการคมนาคมระหว่างภาค และศูนย์กลางเศรษฐกิจสำคัญ ทำให้จังหวัดอยุธยาเป็นจังหวัดอันดับต้นๆ ของประเทศไทยที่มีอัตราผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว (GPP per capita) สูงติดอันดับ

^{๑๗} พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล วนิชย์ธิติกาล) และ พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์), ชุมชนแห่งความสุข: กระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๓) : ๑-๑๒.

^{๑๘} ศุภกานต์ นานรัมย์, ความเป็นพหุสังคมอยุธยากับวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ตามรอยเสด็จประพาสต้นพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๔) : ๑๗๙-๑๘๘.

ต้นๆ ของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง^{๑๙} ปี ๒๕๖๓ ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อหัว อยู่อันดับ ๖ ของประเทศ^{๒๐} มีรายได้จากการท่องเที่ยวอันดับที่ ๑๕ ของประเทศ จุดเด่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สังคมไทยไม่ค่อยได้รับรู้ คือ มิติความเป็นพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีคนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันยังคงอยู่ให้เห็นเด่นชัดถึงการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชาวพุทธ คริสต์และอิสลาม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมาช้านาน เห็นได้จากมัสยิดกุฎีซ่อฟ้าที่มีอายุเก่าแก่ไม่ต่ำกว่า ๑๓๐๐ ปี และมีประวัติศาสตร์สำคัญเชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ชาวพุทธและมุสลิมที่ยาวนานจวบจนถึงการอยู่บนสังคมพหุวัฒนธรรมยังคงความเข้มแข็ง จึงทำให้เป็นพื้นที่ต้นแบบที่โครงการสายใจไทยสู่ใจใต้เลือกเป็นพื้นที่ศึกษารากฐานวัฒนธรรมร่วมสมัย โดยนำเยาวชนจากพื้นที่ ๔ จังหวัดชายแดนใต้ เข้าค่ายประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาเรียนรู้การอยู่อย่างสันติสุขของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๒๑} ปี ๒๕๖๓ ศูนย์คุณธรรมจึงได้ยกจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็น ๑ ใน ๔ จังหวัดคุณธรรมนำร่อง ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนจังหวัดคุณธรรมในระยะที่ ๒ ^{๒๒}

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะเป็นจังหวัดที่ค่อนข้างมีความสมบูรณ์ทั้งทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม แต่เป็นข้อน่าสังเกตว่าเมื่อจัดอันดับความสุขของคนในครัวเรือน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ติดแม้ ๑ ใน ๑๐ อันดับจังหวัดที่มีความสุข^{๒๓} จากผลสำรวจดัชนีความสุขของศูนย์วิจัยความสุขชุมชน (Academic Network for Community Happiness Observation and Research, ANCHOR) มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ ได้จัดอันดับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่อันดับที่

^{๑๙} วิกีพีเดียสารานุกรมเสรี, รายชื่อจังหวัดในประเทศไทยเรียงตามผลิตภัณฑ์จังหวัด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.shorturl.asia/C8hTK> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๕].

^{๒๐} สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณ ลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=๕๖๒๘&filename=gross_regional [๒ สิงหาคม ๒๕๖๕].

^{๒๑} สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, เด็กและเยาวชนจาก ๔ จังหวัดชายแดนใต้ เข้าค่ายประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ศึกษาารากฐานวัฒนธรรมร่วมสมัย ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TNSOC6104250010143 [๕ สิงหาคม ๒๕๖๕].

^{๒๒} อสมท ปัทมะสังข์ศศธ, ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน) เดินหน้าขับเคลื่อนโมเดลจังหวัดคุณธรรมเตรียมความพร้อมเปิดตัว ๔ จังหวัดคุณธรรม ระยะที่ ๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.moralcenter.or.th/> [๕ สิงหาคม ๒๕๖๕].

^{๒๓} สำนักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับจังหวัด ปี ๒๕๖๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.ayutthayalocal.go.th/files/com_order_general/2018-08_f7d8cba0dfea3fa.pdf [๒ สิงหาคม ๒๕๖๕].

๕๗ ของประเทศ^{๒๔} สอดคล้องกับข้อมูลจากสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล จัดจังหวัดอยุธยาอยู่อันดับที่ ๔๒ กล่าวโดยสรุปคือ ความสุขของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้สะท้อนถึงทิศทางการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นจังหวัดคุณธรรม สิ่งที่ต้องทบทวนคือ ความสุขของคนในพื้นที่ ทั้งนี้ ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับความสุข ผลการศึกษา พบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นประโยชน์ต่อชุมชน/หมู่บ้าน การบริจาคทรัพย์ การช่วยเหลือผู้อื่น ครอบครัวมีเวลาให้แกกัน มีโอกาสมีความสุขมากกว่าผู้ไม่ได้เข้าร่วมเลย นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่คิดว่าการนำหลักคำสอนทางศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต การใช้หลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา และการเคร่งครัดปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา การปฏิบัติสมาธิ^{๒๕} สรุปได้ว่า การส่งเสริมความสุขแม้จะเป็นในระดับบุคคล แต่แท้จริงแล้วเป็นความเชื่อมโยงกลไกทางสังคม และผูกโยงกับความเชื่อ วัฒนธรรม ศาสนา ที่ไม่ได้จำกัดว่าเป็นศาสนาใด สอดคล้องกับ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านสังคม คือ การพัฒนาให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันด้านวัฒนธรรม การสร้างความเสมอภาคและการมีส่วนร่วม ในขณะที่ด้านความสุข นอกจากพื้นฐานส่วนบุคคลแล้ว ยังกล่าวถึงความสุขที่เกิดจากทุนทางสังคมหรือสภาพแวดล้อมชุมชน และวัฒนธรรม ปัจจุบันการพัฒนาเชิงพื้นที่ตัวชี้วัดที่ภาครัฐนำมาใช้ คือ ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index -HAI) ซึ่งมี ๘ ด้าน สำหรับด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน อยุธยา อยู่อันดับที่ ๔๐ และมีรายได้อันดับที่ ๑๖^{๒๖} แสดงให้เห็นถึงทิศทางที่จังหวัดสามารถนำไปพัฒนา ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ SWOT Analysis จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้กำหนดยุทธศาสตร์จังหวัด โดยพันธกิจที่สำคัญหนึ่งในนั้นคือ การบริหารจัดการเมืองและชุมชน นำไปสู่ประเด็นการพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ ซึ่งต้องอาศัยการสร้างการมีส่วนร่วม การปลูกจิตสำนึก การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่สืบสานมายาวนาน การรวมกลุ่มเครือข่ายทางสังคมของภาคประชาชนจึงเป็นอีกกลไกที่ควรนำมาขับเคลื่อนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองคุณธรรม และสร้างพื้นที่เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

^{๒๔} ศูนย์วิจัยความสุขชุมชนมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ เสนอผลวิจัยเชิงสำรวจเรื่องผลการจัดอันดับจังหวัดแห่งความสุขของประเทศไทย :กรณีศึกษาตัวอย่างประชาชนอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปใน ๗๗ จังหวัดทั่วประเทศ (๒๕๕๓-๒๕๕๖), [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www2.maehongson.go.th/usrupl/dailyevent/march2013/leadm3d28_doc.pdf [๕ สิงหาคม ๒๕๖๕].

^{๒๕} ประเวศ ดันติพิพัฒนสกุล, เอกอนงค์ สีคลาภินันท์, แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต, **คู่มือสร้างสุขระดับจังหวัด ยุทธศาสตร์ความสุขฉบับพกพา**, (บริษัทครีเอทีฟ กรุ๊ปจำกัด: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔).

^{๒๖} สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **ดัชนีความก้าวหน้าของคน ปี ๒๕๖๑**, หน้า ๑๓-๑๔

โครงการย่อย ๒ เป็นการนำผลองค์ความรู้จากโครงการย่อย ๑ ซึ่งได้สังเคราะห์องค์ความรู้ และเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุขจากการถอดบทเรียนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ต้นแบบ มาต่อยอดขยายผลและสร้างพลังการเรียนรู้ในการรวมกลุ่มของประชาชนจิตอาสาในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ที่มีความหลากหลายมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมรับผล ซึ่งนับว่าเป็น กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมที่จะสามารถพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมือง พหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยอาศัยการลงมือปฏิบัติผ่านการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มทางสังคมร่วมกับทีมนักวิจัยในฐานะกัลยาณมิตรและนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้นำองค์ความรู้ด้านจิตและปัญญามาช่วยพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข และเป็นเมืองต้นแบบคุณธรรม ตามแผนแม่บทส่งเสริม คุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ โดยมีเป้าหมายพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งเรียนรู้ น่าเที่ยว น่าอยู่ น่าลงทุน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาคธุรกิจการค้าและการบริการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้าง สังคมคุณธรรมสู่สังคมสันติสุข

๑.๒ ปัญหาการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพบริบทการร่วมกลุ่มของเครือข่ายพลังภาคประชาชนในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา เป็นอย่างไร กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลัง เครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรเป็นอย่างไร

๑.๒.๑ อะไรคือกลไกสำคัญที่ใช้ในการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อ ขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและการนำกลไกนั้นไปควรเป็น อย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๓.๒ เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมือง พหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) โดยกำหนดขอบเขต การวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเอกสารมุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวข้อง ได้แก่ ๑) ความสุขและเมืองแห่งความสุขกับความเข้มแข็งของชุมชน ๒) สังคมพหุวัฒนธรรม ๓) การมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ๔) การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ๕) ผู้นำกับการพัฒนาชุมชนสันติสุข ๖) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา ๗) การสร้างเครือข่ายจิตอาสากับทุนทางสังคม ๘) สภาพบริบทและประวัติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณ หนังสือ ตำรา งานวิจัย เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการค้นคว้าสารนิเทศในอินเทอร์เน็ต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ที่พื้นศึกษานำร่อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมี ๒๑ ตำบล โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกตำบลที่มีแกนนำจิตอาสาและพร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการวิจัย ประกอบด้วย ๑๐ ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านป้อม ตำบลเกาะเรียน ตำบลหันตรา ตำบลสำเภาล่ม ตำบลบ้านใหม่ ตำบลวัดตูม ตำบลปากกราน ตำบลหัวรอ ตำบลคลองสวนพลู และตำบลไผ่ลิง

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เพื่อสร้างพื้นที่เครือข่ายภาคประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสะท้อนผล ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบ ในการขับเคลื่อนจังหวัดอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มอาสาสมัครที่เข้าร่วมพัฒนา ๑) เป็นแกนนำอาสาที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ๒) มีแนวคิดและอุดมการณ์ที่จะพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นด้วยความเสียสละ ๓) มีใจเปิดกว้างรับพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีอาสาสมัครที่เข้าร่วมโครงการ ๒ ระยะ

ระยะที่ ๑ แนวร่วมจากแกนนำอาสาที่ร่วมพัฒนาจิตวิทยารวิจัยและเป็นนักวิจัยท้องถิ่นในการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๑) ประธานกลุ่มพิทักษ์กรุงเก่า ๒) ประธานเครือข่าย ปปท. ๓) ประธานพลเมืองอาสา ๔) ประธานการท่องเที่ยว CBT ๕) เลขาธิการองค์กรชุมชน ๖) ประธานกรรมการสหกรณ์บ้านมั่นคง ๗) ประธานชุมชน เขตเทศบาลเมืองอยุธยา ๘) ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ระยะที่ ๒ เครือข่ายแกนนำที่นักวิจัยท้องถิ่นได้เชิญเข้าร่วมเป็นกลุ่มอาสาสมัครโครงการเพื่อร่วมพัฒนาขับเคลื่อนจังหวัดอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จำนวน ๒๐ คน

ระยะที่ ๓ ขยายผลเครือข่ายแกนนำอาสาที่เข้าร่วมโครงการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษา ๑ ปี นับแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๔-๓๐ กันยายน ๒๕๖๕

๑.๕ นิยามศัพท์ในการวิจัย

เครือข่ายภาคประชาชน หมายถึง การรวมตัวของภาคประชาชนในพื้นที่ ที่มีความเป็นจิตอาสา มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีความสุข เป็นการรวมกลุ่มที่มาจากการมีอุดมการณ์หรือจุดหมายร่วมกันของสมาชิก ซึ่งประกอบด้วย แกนนำ ผู้นำ ทั้งแบบทางการและไม่ทางการ ผู้นำทางจิตวิญญาณ สมาชิกชุมชน รูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่มมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของสมาชิก มีการติดต่อสื่อสาร ช่วยเหลือเกื้อกูล แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และทรัพยากรต่างๆ โดยอาศัยการมีกิจกรรมและกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อให้เกิดแรงผลักดันในการขับเคลื่อนให้เป้าหมายกลุ่มบรรลุเป้าหมาย ที่มาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิก

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกลงใจในการเป็นเจ้าของ ยินดีพร้อมใจที่จะปฏิบัติตาม ตกลงยอมรับในข้อตกลงร่วมกันด้วยความสมัครใจและสบายใจ โดยสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ การร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมสะท้อนผลประเมินเพื่อให้เกิดการพัฒนา

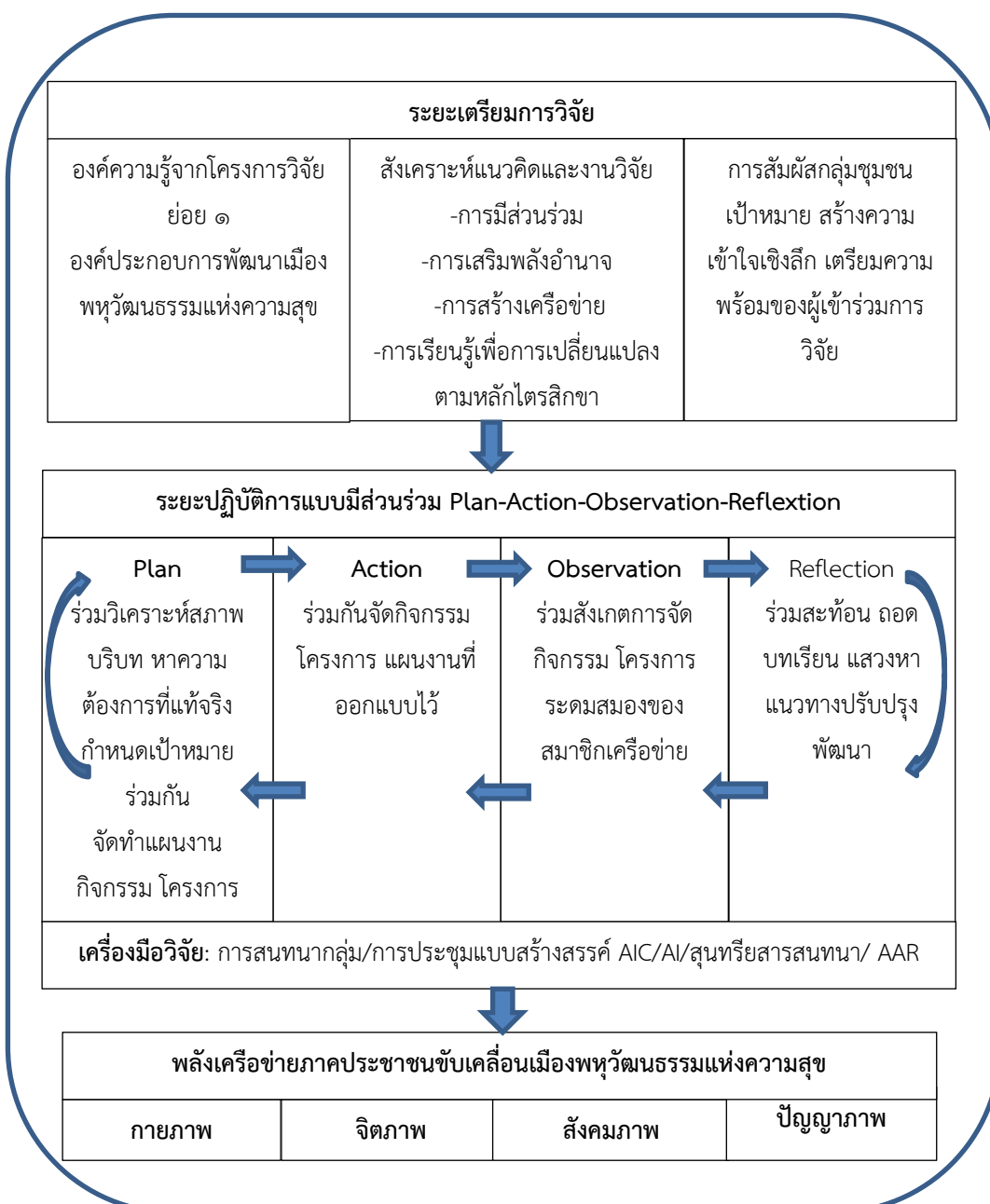
การเสริมสร้างพลังเครือข่าย หมายถึง การเสริมพลังอำนาจให้กับกลุ่มเครือข่ายจิตอาสา เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกในการสร้างประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อชุมชน สังคมและประเทศ เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสาต่อไป มองเห็นคุณค่าในตนเองและทุนสังคมที่มี ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพในตนเองของสมาชิกเครือข่าย ด้วยกระบวนการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง การสร้างพลังเชื่อมั่นของผู้มีจิตสำนึกเดียวกันและเป้าหมายร่วมกัน ดึงเอาศักยภาพ ทุนทางสังคมมาก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของพลังเครือข่าย

การเสริมสร้างพลังอำนาจ หมายถึง กระบวนการสร้างแรงบันดาลใจให้ตระหนักในคุณค่าตนเอง ปรับเปลี่ยนมุมมองให้เป็นพลังบวกและสร้างสรรค์ มีอิสระในการแสดงความเห็นในการทำงานและเชื่อมั่นในพลังตนเองและพลังกลุ่ม เกิดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน เกิดความรักและความรู้สึกลงใจในการเป็นเจ้าของความสำเร็จร่วมกัน

เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข หมายถึง อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยสมาชิกหรือประชากรที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ศาสนา ชชาติพันธุ์ หรือความเชื่อที่กลุ่มตนนับถือ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยให้คุณค่าของความหลากหลายในความแตกต่าง ให้ความเคารพและให้เกียรติ ไม่แบ่งแยกพวกเขาพวกเรา มีความเกื้อกูลกันและกันและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งด้านกายภาพ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้พึงพียงตนเอง บนวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง สภาพแวดล้อมชุมชนน่าอยู่ ด้านสังคมภาพ ได้แก่ การเอื้ออาทร เคารพให้เกียรติ แบ่งปัน และเอาใจใส่กันและกัน ด้านจิตภาพ ได้แก่ มีสุขภาพจิตดี มี

จิตอาสา เสียสละส่วนตนและไม่เห็นแก่ตัว **ด้านปัญญาภาพ** ได้แก่ การเชื่อมั่นในศักยภาพที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีและนำทรัพยากรของท้องถิ่นมาใช้ในการต่อยอดและพัฒนาสร้างรายได้และความเจริญบนวิถีพอเพียงและการพึ่งพิงตนเอง

๑.๖ กรอบแนวคิดงานวิจัย

แผนภาพที่ ๑.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ เกิดพื้นที่พลังทางสังคมพหุวัฒนธรรมต้นที่ร่วมขับเคลื่อนพัฒนาเมืองอย่างมีระบบ และทิศทางการพัฒนาด้วยพลังแห่งความสามัคคี สามารถมีอิทธิพลต่อการขับเคลื่อนนโยบายจังหวัดที่มีภาคประชาชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ

๑.๗.๒ การถ่ายทอดความรู้จากมหาวิทยาลัยสู่ตำบล ท้องถิ่น ชุมชน ให้เกิดความตระหนัก ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน สร้างพื้นที่การเรียนรู้ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ประชาชนมีพื้นฐานคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคงในตนเอง สามารถจัดการ ปัญหาชุมชนได้ด้วยพลังเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑.๗.๓ เด็กและเยาวชน ประชาชน สังคม ได้รับรู้และการตื่นตัวการพัฒนาชุมชนด้วย กลไกการขับเคลื่อนพลังอำนาจภาคประชาชน ที่นำพาชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีบนฐาน พอเพียง พอดี และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งบนต้นทุนชุมชนที่มีและการรักษาวัฒนธรรม ประเพณีการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

๑.๗.๔ พัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ Peace social Lab ประจำตำบล ที่สร้างแรงบันดาลใจ ให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจพัฒนาบ้านเกิด สร้างพื้นฐานสังคมเข้มแข็งด้วยพลังของคนรุ่นใหม่ และสร้าง พื้นที่ผู้สูงวัยได้สามารถมีส่วนช่วยการพัฒนาชุมชนและจังหวัดโดยนำองค์ความรู้ประสบการณ์มาใช้ให้ เป็นประโยชน์สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง เกิดสังคมสูงวัยที่มีความสุข

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานวิจัยนี้ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์อันจะนำไปสู่การตอบโจทย์วิจัย กล่าวคือ การพัฒนากลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยคณะผู้วิจัยศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในประเด็นศึกษาและนำมาเป็นแนวทางการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาเป็น ๙ ตอน ได้แก่ ๑) ความสุขและเมืองแห่งความสุขกับความเข้มแข็งของชุมชน ๒) สังคมพหุวัฒนธรรม ๓) การมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ๔) การเสริมพลังอำนาจชุมชน ๕) ผู้นำกับการพัฒนาชุมชนสันติสุข ๖) การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา ๗) การสร้างเครือข่ายจิตอาสา กับทุนทางสังคม ๘) ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๙) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑) ความสุขและเมืองแห่งความสุขกับความเข้มแข็งของชุมชน

๒.๑.๑ ความสุขในมุมมองศาสตร์ตะวันตก

“ความสุข” มีนักวิชาการให้ความหมายเกี่ยวกับความสุขไว้หลากหลาย โดยในศาสตร์ทางด้านของจิตวิทยาและสุขภาพจิต ได้ให้ความหมายไว้คล้ายคลึงกัน ดังนี้

Martin กล่าวว่า ความสุข คือ ความพึงพอใจในชีวิต เป็นบุคคลที่มีสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีกว่าคนทั่วไป ร่าเริง อารมณ์ดี มีเรื่องให้สามารถหัวเราะได้ตลอดเวลา^๑ Veenhoven กล่าวว่า ความสุข คือ ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) ซึ่งหมายถึงระดับที่บุคคลตัดสินค่าโดยรวมว่า คุณภาพชีวิตในด้านความพึงพอใจหรือชอบชีวิตของตนเอง ซึ่งประกอบด้วยจิตใจและความรู้สึก ระดับความรู้สึกและจิตใจ คือมีความรู้สึกที่ดีบ่อยเพียงใด ระดับที่รับรู้ว่าคุณบรรลุเป้าหมายในชีวิต^๒ ในขณะที่ Manion กล่าว

^๑ Seligman, Martin E. P. & Csikszentmihalyi., Positive psychology: An introduction, **American Psychology journal**, Vol.55 (2000): 5-14.

^๒ Veenhoven, R., Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality-of-life in nations, **Social Indicators Research**, Vol 39 (1996): 1-58.

ว่า ความสุข คือ สภาวะเข้มข้นที่เต็มไปด้วยความคิดบวก มีอารมณ์ ร่าเริงสดใส มีความเบิกบาน และแสดงออกให้เห็นทั้งทางร่างกาย และคำพูด มีการแสดงออกที่เต็มไปด้วยพลังสร้างสรรค์และความตื่นตัว^๓ สำหรับ Layard กล่าวว่า ความสุข หมายถึงความรู้สึกที่ดีที่สุด การมีชีวิตที่มีความสุข สนุกสนาน และเป็นความปรารถนาของบุคคลที่อยากจะคงความรู้สึกดังกล่าวไว้ให้ยาวนาน ซึ่งตรงข้ามกับความรู้สึกที่ไม่มีความสุข^๔

ในมุมมองตะวันตก ความสุข (happiness) หมายถึง การประเมินของบุคคลตามการรับรู้ของตนเองต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์ขณะนั้นว่า มีความพึงพอใจในชีวิต มีความรู้สึกทางบวก เช่น สนุกสนาน มีความยินดี เบิกบานใจ ซาบซึ้งใจ โดยปราศจากความรู้สึกทางลบ เช่น ความวิตกกังวล และความซึมเศร้า เป็นต้น พัฒนาการแนวคิดเรื่องความสุขในมิติแนวคิดของนักวิชาการศาสตร์ตะวันตก นักจิตวิทยา ในยุคศตวรรษที่ ๒๐ และ ๒๑ สามารถแบ่งแนวคิดนักจิตวิทยาออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) ทฤษฎีเกี่ยวกับเป้าหมายหรือความต้องการของตนเอง (need/goal satisfaction theories) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้คือ Sigmund Freud และ Abraham Maslow อธิบายแนวคิดนี้ว่า การที่บุคคลลดความตึงเครียดหรือความพึงพอใจในความต้องการที่จำเป็นของตนลง จะนำบุคคลนั้นไปสู่ความสุข ๒) ทฤษฎีการทำกิจกรรมหรือกระบวนการทำกิจการต่าง ๆ (process/activity theories) นักจิตวิทยาที่สำคัญของแนวคิดนี้คือ Mike Csikszentmihalyi โดยอธิบายว่า บุคคลที่มีโอกาสทำกิจการหรือกิจกรรมต่างๆ ตามที่ตนสนใจและสอดคล้องกับทักษะ ความถนัด หรือตามศักยภาพของตนจะมีความสุขมาก ๓) ทฤษฎีบุคลิกภาพและพันธุกรรม (genetic/personality predisposition) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ ได้แก่ Costa, McCrae, Diener, Tellegen และ Watson ได้มีความคิดเห็นและอธิบายว่า ความสุขเป็นสิ่งที่มั่นคงไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ เนื่องจาก ความสุขจะสัมพันธ์กับบุคลิกภาพและพันธุกรรม จากการศึกษาค้นคว้าทางด้านชีววิทยาหรือตัวบ่งชี้ทางพันธุกรรม พบว่า ๔๐% ของผู้ที่มีอารมณ์ดี และ ๕๕ % ของผู้ที่มีอารมณ์เสีย/อารมณ์เศร้ามีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นฐานทางพันธุกรรม^๕

^๓ Manion, J., Joy at work: Creating a positive workplace, *JONA: The Journal of Nursing Administration*, 33 (2003): 652-655.

^๔ Layard, R., 2005, Happiness: Lessons from a new science, *Counselling and Psychotherapy Research*, Vol 6(4), December (2005): 302-303.

^๕ เกสร มัยจิ้น, การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิง, *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, ปีที่ ๒๔, ฉบับที่ (๔ ตุลาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๙): ๖๗๓-๖๙๑.

การพัฒนาแนวคิดเหล่านี้ต่อมาในยุคปัจจุบันถูกพัฒนาเรียกว่า จิตวิทยาพลังบวก (Positive psychology) หมายถึง การค้นพบและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในตัวบุคคล เช่น ความฉลาดหรืออัจฉริยภาพและทำชีวิตให้ปกติสมบูรณ์ยิ่งขึ้น^๖ สำหรับแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวกให้ความสำคัญในการนำจุดแข็งของมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ได้กล่าวถึง ความสุขของมนุษย์แบ่งเป็น กาย (Body) และจิต (Mind) ซึ่งมีอิทธิพลต่อกัน การปรับวิธีคิดให้เป็นบวกจะนำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา ซึ่งส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ต่อมนุษย์ คือ ความสุข

ระดับความสุขตามแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก แบ่งเป็น ๓ ระดับ

๑) **ความสุขขั้นแรกหรือชีวิตมีสุข (pleasant life)** หมายถึง การที่มีความสุขจากเปลือกนอกหรือสิ่งรอบตัวเราอาจจะเป็นเรื่องของ การได้ครอบครองสิ่งที่ตัวเองรัก การได้ไปดูหนังกับเพื่อน แต่ความสุขประเภทนี้จะไม่ยั่งยืน จะมีความสุขแค่ช่วงแรก ๆ

๒) **ความสุขขั้นที่สอง หรือชีวิตที่ดี (good life)** หมายถึง การที่บุคคลได้ทำอะไรแบบจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นได้ไม่เบื่อหน่าย อาจทำในสิ่งที่ชอบแล้วจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นแล้วมีความรู้สึกว่าการได้ผ่านไประวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการทำกิจกรรมคนเดียวหรือว่ามีบุคคลอื่นร่วมด้วย

๓) **ความสุขขั้นที่สาม หรือชีวิตที่มีความหมาย (meaningful life)** หมายถึง การที่ได้ทำสิ่งที่รักสิ่งที่ชอบแล้วสิ่งนั้นส่งผลให้เกิดความสุขกับคนรอบข้าง เป็นความสุขที่ยั่งยืนอันเกิดจากการที่บุคคลได้ทำอะไรที่ตนเองรักแล้วแบ่งปันให้คนอื่นได้มีความสุขด้วย^๗

องค์ประกอบความสุข

นักวิชาการที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้ทรงอิทธิพลความคิดในแวดวงการศึกษาไทย ประเวศ วะสีได้นำเสนอองค์ประกอบความสุขไว้ ๕ ประการ

๑) **การกำหนดเป้าหมาย/กำหนดให้ชีวิตมีสันติสุข** คือ ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก ๓ ประการ คือ ความศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถือ การมีความคิดที่เป็นอิสระ และการมีความรักต่อเพื่อนมนุษย์และสรรพสิ่งทั้งหลาย

๒) **เศรษฐกิจที่พอเพียง** บุคคลจะมีความสุขได้ จะต้องมีความพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจที่มั่นคงหรืออย่างน้อยก็สามารถเพียงพอกับความต้องการขั้นพื้นฐานได้ โดยใช้ตอบสนองกับปัจจัย ๔ ตามความ

^๖Seligman, Martin E. P. & Csikszentmihalyi., Positive psychology: An introduction, *American Psychology journal*, Vol.55 (2000): 5-14.

^๗ เกสร มัยจิ้น, การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิง, *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔, (ตุลาคม-ธันวาคม, ๒๕๕๙): ๖๗๓-๖๙๑.

จำเป็นที่พอเพียงทำให้เกิดเป็นความสมดุล เรียกว่าเศรษฐกิจสมดุล เมื่อเกิดความสมดุลก็จะทำให้ทุกอย่างปกติ

๓) ครอบครัวยุคใหม่ ครอบครัวเป็นระบบสังคมที่เล็กที่สุดของมนุษย์แต่มีความสำคัญที่สุด ครอบครัวเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหรือเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของมนุษย์ การพัฒนาทุกชนิดจะต้องเริ่มต้นจากครอบครัว และไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะใดก็ตาม ครอบครัวจะรับผลกระทบมากที่สุดทุกครั้ง การทำให้ครอบครัวอบอุ่นและมีความสุขจึงเป็นการสร้างฐานของครอบครัวและสังคมให้มั่นคงและเป็นการเริ่มต้นการพัฒนาที่ถูกต้อง

๔) การมีสุขภาพที่สมบูรณ์ คำว่า “สุขภาพ” หมายถึงสภาวะ เป็นภาวะที่บุคคลมี **ความสุขทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม** ในทัศนะทางพระพุทธศาสนา ได้แบ่งภาวะของมนุษย์ตามความรู้สึกออกเป็นคู่กัน คือ สุขกับทุกข์ แต่ไม่ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด เป้าหมายจริง ๆ ของพระพุทธศาสนามีได้มีจุดเน้นอยู่ที่ความสุข แต่เป็นเรื่องของอิสรภาพ ดังนั้นคำว่า สุขภาพที่สมบูรณ์ จึงมีความหมายอีกนัยหนึ่งว่า เป็นภาวะที่หลุดพ้นจากความบีบคั้นหรือความทุกข์ บุคคลจะมีสุขภาพที่สมบูรณ์จะต้องเป็นอิสระจากความบีบคั้นทางด้านกายภาพ ทางด้านสังคม ทางด้านจิตใจ และทางด้านสติปัญญา ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีสุขภาพที่สมบูรณ์ คือผู้ที่มีความสุขที่แท้จริง

๕) ชุมชนหรือสังคมที่เข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีอุดมคติร่วมกัน หรือมีความเชื่อร่วมกันในบางเรื่อง มีการติดต่อสื่อสารกัน หรือมีการรวมกลุ่มกัน จะอยู่ห่างกันก็ได้แต่มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรัก มีมิตรภาพ มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำในการปฏิบัติบางสิ่งบางอย่าง และมีการจัดการ เมื่อเกิดความเป็นชุมชนขึ้น การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งทำให้เกิดความสุข ความสร้างสรรค์ และมีศักยภาพ^๔

๒.๑.๒ ความสุขในมุมมองพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนากล่าวถึงชีวิตมนุษย์ว่าประกอบด้วยทั้งความสุขและความทุกข์ มุ่งเน้นให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อลดละความทุกข์และแสวงหาความสุขที่แท้จริง มีพระพุทธพจน์หนึ่งกล่าวว่า **“นิพพานํ ปรมํ สุข”** นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง^๕ สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มีฉะนั้น มองในแง่เป้าหมาย พุทธศาสนา จึงเป็นศาสนาแห่งความสุข

^๔ ประเวศ วะสี, **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ: อภิวัฒน์ชีวิตและสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑).

^๕ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๑๖/๒๕๔.

ลักษณะความสุขในมุมมองพระพุทธศาสนา

ในพระไตรปิฎกเล่มที่ ๒๐ อังคุตตรนิกาย หมวด ๒ ได้กล่าวถึงสุขสองอย่างไว้ ๑๓ อย่าง กล่าวคือ ^{๑๐}

- คู่ที่ ๑ สุขของศฤงษณ์และสุขเกิดแต่บรรพชา
- คู่ที่ ๒ กามสุขและเนกขัมมสุข
- คู่ที่ ๓ สุขเจือกิเลส และสุขไม่เจือกิเลส
- คู่ที่ ๔ สุขมีอาสวะและสุขไม่มีอาสวะ
- คู่ที่ ๕ สุขอิงอามิสและสุขไม่อิงอามิส
- คู่ที่ ๖ สุขของพระอริยเจ้าและสุขของปุถุชน
- คู่ที่ ๗ กายิกสุข และเจตสิกสุข
- คู่ที่ ๘ สุขอันเกิดแต่ฌานที่ยังมีปิตติและสุขอันเกิดแต่ฌานที่ไม่มีปิตติ
- คู่ที่ ๙ สุขเกิดแต่ความยินดีและสุขเกิดแต่ความวางเฉย
- คู่ที่ ๑๐ สุขที่ถึงสมาธิและสุขที่ไม่ถึงสมาธิ
- คู่ที่ ๑๑ สุขเกิดแต่ฌานมีปิตติเป็นอารมณ์และสุขเกิดแต่ฌานไม่มีปิตติเป็นอารมณ์
- คู่ที่ ๑๒ สุขที่มีความยินดีเป็นอารมณ์และสุขที่มีความวางเฉยเป็นอารมณ์
- คู่ที่ ๑๓ สุขที่มีรูปเป็นอารมณ์และสุขที่ไม่มีรูปเป็นอารมณ์

เมื่อพิจารณาความสุขในแง่มุมที่เป็นเหตุและผลของความสุขของคนทั่วไปเพียง ๒ กลุ่มคือ สุขอิงอามิส (สามิสสุข) และสุขไม่อิงอามิส (นิรามิสสุข) เป็นสุขที่ในแง่ของ “เหตุ” ที่ทำให้เกิดความสุข และกายิกสุข และเจตสิกสุข เป็นสุขในแง่ของ “ผล” ของความสุข ที่จะส่งผลในสองทาง คือ ก่อให้เกิดสุขทางกายและสุขทางใจ ซึ่งการจำแนกลักษณะความสุขในคู่ ของกายกับใจ

ระดับความสุขในมุมมองพระพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง การพัฒนาความสุขว่าเป็นการพัฒนาธรรมชาติของโลกและสังคมและความหมายของความสุขมีในหลายระดับทั้งระดับโลกียะและโลกุตระโดยแยกย่อยได้ถึง ๑๐ ระดับซึ่งสามารถสรุปย่อเป็นแค่ ๓ ระดับ

๑) ความสุขที่ต้องหา เป็นความสุขจากการสนองความอยากที่มาจากตัณหา ความอยากได้ อยากมีทำเพื่อตัวตนของตนเองเป็นกามสุขการทำงาน จะเป็นการทำเพื่อหวังผลภายใต้ระบบเงื่อนไขของโลก

^{๑๐} อัง.ทุก (ไทย) ๒๐/๖๕-๖๗/๑๐๒-๑๐๕.

๒) ความสุขที่สร้างขึ้นเองได้ เป็นความสุขที่ตอบสนองต่อฉันทะ ซึ่งก็คือความชอบหรือความอยากรู้อยากทำในสิ่งที่ดีงามเพื่อสิ่งนั้น

๓) ความสุขอันมีอยู่ทุกเวลา เป็นความสุขอิสระไม่ต้องตอบสนองต่อความอยากไม่ต้องขึ้นกับฉันทะ (แต่มีฉันทะอยู่เต็มเปี่ยม) ความสุขที่ต้องแสวงหาจากภายนอกมักทำให้เกิดทุกข์ทั้งแก่ตนเองและภายนอก จึงควรเรียนรู้วิธีการสร้างสุขที่ถูกต้องที่ไม่ต้องแสวงหา เป็นชีวิตที่มีความสุขอยู่ในตัวเองเป็นอิสระสงบเย็น มีความรู้เท่าทันจะไม่ก่อปัญหาให้แก่ตนเองและผู้อื่น อันจะทำให้มีชีวิตที่เกื้อกูลแก่กันและกันในสังคมมากขึ้นตามลำดับ การพัฒนาความสุขจึงเป็นการพัฒนาคนและสังคมที่รวมถึงด้านจิตใจและปัญญาด้วย^{๑๑}

ในทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดเรื่องความสุขตามจิตวิทยาพลังบวกได้พัฒนาเข้าสู่หลักคำสอนพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ความสุขที่แท้จริงที่ไม่ต้องอิงแอบต่อสิ่งภายนอกที่เร้าและต้องพึ่งพิงอาศัย แต่ความสุขในพระพุทธศาสนาไปไกลกว่าความสุขตามหลักจิตวิทยาตะวันตก เพราะอยู่เหนือสุขและทุกข์ เป็นการเห็นโลกตามความเป็นจริง

การปฏิบัติตนเข้าถึงความสุขตามหลักพระพุทธศาสนา

ในเทวทหสูตร พระพุทธเจ้าได้ตรัสวิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์ไว้ ๓ ข้อ ดังที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ความพยายามจะมีผล ความเพียรจะมีผลได้อย่างไร? ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ไม่เอาทุกข์ทัฬหณตนที่ไม่มีทุกข์ทัฬหณ ๑ ไม่ละทิ้งความสุขที่ชอบธรรม ๑ ไม่หมกมุ่นสยบในความสุข (แม้ที่ชอบธรรม) นั้น ๑” ^{๑๒}

นอกจากนี้ วิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์พระพุทธเจ้าตรัสต่อไปถึงการเพียรพยายามเพื่อกำจัดเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นไปหรือเพียรปฏิบัติเพื่อเข้าถึงสุขที่สูงขึ้นไปจนสูงสุดด้วย ดังนั้น จึงสรุปหลักที่ตรัสเป็นวิธีปฏิบัติต่อความสุขและความทุกข์ได้ ๔ ข้อ ดังนี้

- (๑) ไม่เอาทุกข์ทัฬหณตนที่ไม่มีเป็นทุกข์
- (๒) ไม่ละทิ้งสุขที่ชอบธรรม
- (๓) แม้ในสุขที่ชอบธรรมนั้น ก็ไม่หมกมุ่นสยบ
- (๔) เพียรทำเหตุแห่งทุกข์ให้หมดสิ้นไป

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ความคิด: แหล่งสำคัญของการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๓).

^{๑๒} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๐/๑๕.

กล่าวได้ว่า การพัฒนาการเรียนรู้ศาสตร์ทางจิตแบบโลกตะวันตกท้ายที่สุดก็มุ่งหาคำตอบที่จะทำให้มนุษย์มีความสุขไปสู่อิสรภาพ ด้วยการพัฒนาจิตและปัญญา ซึ่งย้อนหลังไปช่วยทศวรรษ มีผลการศึกษาที่พยายามค้นหาวิถีทางที่จะทำให้เกิดความสุขโดยใช้กรอบแนวคิดตามศาสตร์ตะวันตกและทางพระพุทธศาสนา มีการสังเคราะห์งานวิจัยที่น่าเสนอแนวคิดการบูรณาการจิตและปัญญาแบบองค์รวมเพื่อเข้าถึงความสุข

๒.๑.๓ การพัฒนาความสุข ๔ แบบบูรณาการจิตและปัญญาแบบองค์รวม

การพัฒนามนุษย์ในทางพระพุทธศาสนา มุ่งให้เกิดพัฒนาจิตและปัญญาที่เป็นองค์รวมทั้งนี้ มีผลการศึกษาจากงานสังเคราะห์งานวิจัยจำนวน ๔๐ เรื่อง พบว่า ในการพัฒนาจิตและปัญญาทั้งพระพุทธศาสนาและแนวคิดตะวันตก ต่างก็ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาจิตและปัญญา ในลักษณะแบบองค์รวมโดยมีเป้าหมายสูงสุด คือ ความสุข ไม่ว่าจะเป็นความสุขตามกระแสโลกหรือความสุขตามกระแสธรรม การพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวมเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมนุษย์ให้สามารถรักษาสมดุลชีวิตทั้งในด้านวิถีความเป็นอยู่ ความสำเร็จในชีวิต การเรียนรู้หลักปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข โดยผลการศึกษาที่น่าเสนอเกณฑ์ชี้วัดกระบวนการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม หรือ ความสุข เป็นเรื่องของการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมนุษย์ โดยการพัฒนามุ่งจะเป็นไปพร้อมกันทั้ง ๔ ด้าน

๑) **พัฒนาด้านกายภาพ** การแสดงออกที่มีต่อสภาพแวดล้อมทั้งในส่วนที่เป็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การเรียนรู้จักการบริโภคการดำรงชีวิตอยู่ด้วยการรู้เท่าทันและไม่ตกไปอยู่ในอำนาจกระแสบริโภคนิยม

๒) **พัฒนาด้านพฤติกรรมหรือวิถีการใช้ชีวิต** ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ คุณธรรมจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติสิ่งแวดล้อม

๓) **พัฒนาด้านจิตใจ** เป็นเรื่องของ ความเข้มแข็ง มั่นคงของจิตใจ และสภาพจิตที่ดีงาม รวมไปถึงความสุขที่มาจากด้านในไม่อิงแอบกับโลกมายา

๔) **พัฒนาด้านปัญญา** คือ ความรู้ความเข้าใจการมองโลกตามความเป็นจริงสามารถแก้ปัญหาด้วยการวิเคราะห์หาเหตุและพัฒนาให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในเชิงกายภาพและจิตภาพส่งผลให้

คุณภาพชีวิตพัฒนาในทางที่ดีงามและมีคุณค่าทั้งต่อตนเองและผู้อื่น^{๑๓}

๒.๑.๔ การวัดความสุขมวลรวมประชาชาติกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องการวัดความสุขมวลรวมประชาชาติ ได้แบบอย่างมาจากประเทศภูฏาน ซึ่งได้จัดประกายแนวความคิดการพัฒนาโดยเน้นความสุขประชาชาติให้เป็นกรอบและทิศทางในการพัฒนาประเทศโดยมีปรัชญาพื้นฐานของศาสนาพุทธซึ่งมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของไทยมากจึงสอดคล้องกันได้เป็นอย่างดีซึ่งกระแสความคิดนี้กำลังได้รับความสนใจมากขึ้นในระดับสากลนอกจากนี้ในวงการวิชาการต่างประเทศโดยเฉพาะนักเศรษฐศาสตร์ได้ให้ความสนใจในการวิจัยเรื่องความสุขโดยเฉพาะเศรษฐศาสตร์ความสุขและนโยบายสาธารณะมากขึ้นเป็นลำดับ ซึ่งอีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนถึงปัญหาของการพัฒนาในโลกปัจจุบันที่ประเทศร่ำรวย ซึ่งประชาชนมีรายได้ต่อคนสูงขึ้นแต่กลับพบว่าประชาชนในประเทศเหล่านั้นมีความสุขลดลง

ดังนั้น เมื่อแนวคิดนี้เริ่มได้รับความเห็นพ้องจากทุกมุมโลกการพัฒนาดัชนีชี้วัดที่นอกเหนือจาก GDP จึงมีความจำเป็นรวมทั้งการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาของโลกในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องยากก็ตาม เพราะการชี้วัดความสุขจะมีความเกี่ยวข้องกับบริบทเชิงอัตวิสัยและวัตถุวิสัยอย่างไรก็ตาม ปัจจัยพื้นฐานของความสุขในบางระดับสามารถวัดได้ เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต การเข้าถึงศาสนา ปัญหาสังคมและสภาพแวดล้อม รวมถึงการมีธรรมาภิบาล

แนวคิดความสุขมวลรวมประชาชาติของภูฏาน ดำเนินตามทัศนะการพัฒนาของชาวพุทธซึ่งให้ความสำคัญแก่ความสมดุลระหว่างวัตถุกับจิตใจ โดยยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มุ่งปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนนั้น ยึดเสาหลักแห่งการพัฒนาสี่ประการคือ ๑) การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มีความยุติธรรมและสร้างที่ยั่งยืน ๒) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓) อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม และ ๔) ธรรมาภิบาล ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุด

ความสุขมวลรวมประชาชาติเป็นหนทางสร้างสุขและสร้างความก้าวหน้าให้แก่มนุษย์ในแง่ที่ทำให้มนุษย์มีความสุขความพอใจทางวัตถุทางจิตวิญญาณ ทางวัฒนธรรม และอารมณ์ไปพร้อม ๆ กัน โดยยึดหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งจัดความสุขทางวัตถุไว้ต่ำสุดแล้วค่อย ๆ ขยับขึ้นไปเรื่อย ๆ

^{๑๓} ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ, “พัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม: กรณีศึกษาเอกสารและการสังเคราะห์งานวิจัย”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๗๘-๑๘๑.

ตามลำดับ ดังนี้ ธรรมชาติ การศึกษา วัฒนธรรม การสื่อสาร การมีส่วนร่วมทางสังคม การอนุรักษ์ ธรรมชาติสวัสดิการสังคม การอนุรักษ์วัฒนธรรม และจิตว่าง

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประเทศไทย ซึ่งมีที่มาจากปรัชญาพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน คำนึงถึงความเป็นอยู่อย่างมีคุณภาพของประชาชน ตลอดจนคุณภาพในพฤติกรรมของมนุษย์ ระบบเศรษฐกิจพอเพียงคือการสร้างหลักประกันให้แก่ชีวิตในระยะยาว และมุ่งหวังสร้างสังคมที่มีความสุข แนวคิดนี้รวมถึงการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ ระบบสวัสดิการและการคุ้มครองสังคม การอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและธรรมชาติ เราจึงต้องพัฒนา ตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียง ในทำนองเดียวกันกับ ความสุขมวลรวมประชาชาติ^{๑๔}

๒.๑.๕ องค์ประกอบของความสุขตามตัวชี้วัดของกรมสุขภาพจิต

นอกจากการวัดความสุขมวลรวมประชาชาติแล้ว กรมสุขภาพจิตได้ชี้วัดความสุขคนไทย เพื่อเป็นแนวทางการนำไปสู่นโยบายในการพัฒนาสุขภาพคนไทยให้มีสุขภาพจิตดี เพื่อตระหนักในระดับ ความสุขของตนเอง ซึ่งสามารถช่วยเหลือแก้ไขปัญหาสุขภาพจิตเบื้องต้นด้วยตนเอง อันจะส่งผลให้อัตรา การเจ็บป่วยทางจิตตั้งแต่ระยะเริ่มแรกลดลง และส่งผลให้ประชากรไทยได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพของ ตนเองในการดำเนินชีวิตในชุมชน อันจะส่งผลให้สังคมไทยมีความสุขเพิ่มขึ้นสืบไป แบ่งองค์ประกอบหลัก ๆ ของผู้มีสุขภาพจิตดีออกเป็น ๔ องค์ประกอบหลัก คือ (๑) สภาพจิตใจ (๒) สมรรถภาพของจิตใจ (๓) คุณภาพของจิตใจ และ (๔) ปัจจัยสนับสนุน

องค์ประกอบที่ ๑ สภาพจิตใจ เป็นความรู้สึกเป็นสุข อารมณ์ด้านบวกและอารมณ์ด้านลบ และดัชนีที่เกี่ยวข้องกับการเจ็บป่วยทางจิต เนื่องจากเป้าหมายของคน คือ ความผาสุกโดยการวัดความ ทุกข์หรือสุขของบุคคลว่ามีมากน้อยเพียงใด โดยวัดจากความรู้สึก อารมณ์ ความคิด พฤติกรรมว่าใน ปัจจุบันเป็นอย่างไรมีโรคหรือมีอาการของโรคต่าง ๆ เกิดขึ้นหรือไม่ เป็นการวัด ณ ปัจจุบันว่ามีการรับรู้ ทางความคิด การแสดงออกทางอารมณ์ และการกระทำที่ตอบสนองต่อตนเอง เป็นอย่างไร ซึ่งมีผลกระทบ ต่อชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบที่ ๒ สมรรถภาพของจิตใจ เป็นการมองในเรื่องของความสามารถในการ แก้ปัญหา ซึ่งนำแนวคิดมาจากองค์การอนามัยโลกที่เกี่ยวกับลักษณะทางด้านจิตใจของสุขภาพจิตของ

^{๑๔} เสาวลักษณ์ กิตติประภัสร์, ความสุขมวลรวม หรือสังคมอยู่เย็นเป็นสุข: นโยบายสาธารณะที่คนไทย ต้องร่วมกันสร้าง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [http://www.happysociety.org/uploads/Hso Download /4/download_file.pdf](http://www.happysociety.org/uploads/Hso%20Download%204/download_file.pdf), [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

สมรรถภาพหรือความสามารถในการเผชิญปัญหา หรือสมรรถภาพในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตที่สำคัญมีอยู่ ๓ ด้าน คือ (๑) ปัญหาการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่น สร้างความสัมพันธ์และธำรงรักษาความสัมพันธ์ให้อยู่ด้วยกันอย่างราบรื่น (๒) ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมหรือสังคมภายนอกที่มากดดันมีความสามารถในการปรับตัวให้อยู่ได้ในสถานการณ์นั้น ๆ และถ้าให้ดีที่สุดคืออยู่ได้อย่างมีผลผลิตของงานด้วยมีคุณค่า สร้างประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลที่จะอยู่ได้ในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และ (๓) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภายในจิตใจของตนเอง มุ่งไปที่ความต้องการตามสัญชาตญาณของมนุษย์หรือความต้องการพื้นฐานของคนเกิดความขัดแย้งกันเป็นการดูว่าจิตใจสามารถสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นได้หรือไม่ ระหว่างความต้องการที่เกิดขึ้นกับความขัดแย้งในใจ มีผลออกมาอย่างราบรื่น เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

องค์ประกอบที่ ๓ คุณภาพของจิตใจ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมุ่งเน้นให้เป็นคนดี คนเก่ง เป็นคนที่มีความสุข ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญหรือคุณภาพของจิตใจนั่นเอง เป็นการแสดงความคิดเห็นว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดี คือ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต้องการทำตนให้เป็นประโยชน์ บุคลิกภาพผสมผสานกันดี มีความเป็นตัวของตัวเอง มีการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์ เป็นต้น สำหรับคุณภาพของจิตใจ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี สามารถทำให้บุคคลอื่นชอบเราได้ เป็นคนที่ดี ทำให้คนอื่นมองว่าเป็นคนดีเป็นความสามารถที่มีมากกว่า องค์ประกอบ ๒ คือสามารถช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ได้ เป็นคุณลักษณะที่ไม่ใช่มองแต่ตนเองยังมองถึงประโยชน์ต่อส่วนรวมด้วยคือการอยู่ร่วมกันกับบุคคลอื่นอย่างมีคุณภาพ อยู่ในสังคมอย่างสร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นในการสร้างผลประโยชน์ สร้างงาน สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำให้ตนเองก้าวหน้า มีคุณสมบัติและแรงจูงใจที่จะทำให้ตนเองมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีคุณลักษณะที่เสริมสร้างความสุขให้แก่ตนเอง ตั้งแต่การดำเนินชีวิตอย่างราบเรียบหรือพึงพอใจในความเป็นอยู่ของตนเอง มีความสุขร่วมกับผู้อื่น สุขสงบในใจตนเอง

องค์ประกอบที่ ๔ ปัจจัยสนับสนุน เป็นความผาสุกของบุคคล (subjective well-being) และคุณภาพชีวิต (quality of life) ซึ่งมองว่าบุคคลจะมีการรับรู้เกี่ยวกับบุคคลแวดล้อมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อจิตใจและการดำเนินชีวิต เช่น รับรู้ว่า เมื่อมีปัญหาบุคคลแวดล้อมสามารถช่วยเหลือตนเองให้รู้สึกปลอดภัย มั่นคงในชีวิต มีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพดี มีสถานบริการสุขภาพ มีกิจกรรมสันทนาการและมีเวลาว่าง มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทั้ง ๓ องค์ประกอบแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง

ทั้งสิ้น แต่ความสุขหรือทุกข์ไม่ได้เกิดจากตนเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกมากระทบด้วย จึงเกิดองค์ประกอบที่ ๔ ขึ้น^{๑๕}

แม้ว่าเกณฑ์ในการวัดความสุขของกรมสุขภาพจิตจะมีความน่าเชื่อถือเป็นที่ยอมรับและถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลระดับประเทศ แต่อย่างไรก็ตามมีกลุ่มนักคิดทางสังคมที่มองเห็นปรากฏการณ์ความสุขของคนไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงสถานการณ์โควิด-๑๙ ทำให้สังคมเกิดการเรียนรู้และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างยิ่ง จึงมีการตั้งคำถามว่าอะไรคือความสุขที่คนไทยคาดหวัง โดยสมมุติฐานมีว่าแต่ละกลุ่มวัยน่าจะมีความคาดหวังแตกต่างกัน ผลการศึกษานี้เป็นของสถาบันสถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา (Institute of Public Policy and Development - IPPD)

๒.๑.๖ การตั้งเป้าหมายความสุขมุมมองของคนไทย ๒๕๖๔

สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา (Institute of Public Policy and Development - IPPD) ได้ทำการสำรวจความสุขของคนไทย ซึ่งจัดทำโดย Hootsuite และ We are social ในการสำรวจความเห็นความสุขของคนไทยอยู่ที่ไหน ใช้แบบสำรวจแบบออนไลน์ ผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ของสถาบันฯ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) แอปพลิเคชันไลน์ (Line Application) รวมถึงช่องทางการติดต่ออิเล็กทรอนิกส์ ในระหว่างวันที่ ๒๗ มกราคม-๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔ ด้วยการสุ่มแบบสะดวก Convenience sampling มีผู้ตอบแบบสำรวจ ๑,๓๕๔ คน กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสำรวจ Gen Z & Alpha (อายุต่ำกว่า ๒๕ ปี) ๒๑.๐๕% Gen Y (อายุ ๒๕ - ๔๐ ปี) ๓๑.๔๖% Gen X (อายุ ๔๑ - ๕๖ ปี) ๒๘.๒๙% Baby Boomers (อายุ ๕๗-๗๕ ปี) ๑๘.๘๓% และ Silent Generation (อายุมากกว่า ๗๕ ปี) ๐.๓๗% ในการสำรวจสะท้อนมุมมองความสุขของคนไทยประกอบด้วย ๗ ด้าน ได้แก่ การเงิน การพักผ่อน ครอบครัว ความมั่นคงในชีวิต ความสัมพันธ์ สังคมและบ้านเมือง และ สุขภาพ ผลการสำรวจพบว่า ความสุขที่เป็นเป้าหมายของคนไทย

ด้านการเงิน คนไทยมีเป้าหมายความสุขด้านการเงิน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ ๑) การวางแผนการใช้จ่าย คิดเป็น ๗๕.๗๙% ได้แก่ มีเงินเก็บออม มีเงินใช้ มีสภาพคล่องทางการเงินที่ดี ไม่เป็นหนี้ และมีอิสรภาพทางการเงิน ตามลำดับ ๒) หวังการเปลี่ยนแปลงและการเสี่ยงโชค คิดเป็น ๒๔.๒๑% ได้แก่ ถูกลอตเตอรี่ มีเงินจากการเล่นหุ้น ได้เงินเดือน และได้เงินปันผลเยอะ ตามลำดับ

^{๑๕} พระมงคลธรรมวิธานและพระมหาประสิทธิ์ สระทอง, การสร้างความสุขในทัศนะของพระพุทธศาสนา, วารสารสิรินธรปริทรรศน์, ปีที่ ๒๑, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๓): ๒๕๔-๒๖๑.

ด้านครอบครัว คนไทยมีเป้าหมายด้านครอบครัว แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ ภาพการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในครอบครัว ๕๒.๗๐% ได้แก่ คนในครอบครัวมีสุขภาพดีและแข็งแรง คนในครอบครัวรักกันดี คนในครอบครัวปรับปรุง ตัวให้ดีขึ้น คนในครอบครัวหายป่วย ตามลำดับ ความสำเร็จและความมั่นคงของคนในครอบครัว ๒๔.๖๕% ได้แก่ คนในครอบครัวประสบความสำเร็จ คนในครอบครัวประสบความสำเร็จในการศึกษา คนใน ครอบครัวได้แต่งงาน ตามลำดับ การใช้เวลากับครอบครัว ๒๒.๖๕% ประกอบไปด้วยได้ใช้เวลากับครอบครัว มากขึ้น ได้กลับบ้านไปหาครอบครัว ได้ทำบุญร่วมกับครอบครัว ตามลำดับ

ด้านการพักผ่อน คนไทยมีเป้าหมายความสุขด้านการพักผ่อน แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ การลงทุนกับการพักผ่อน คิดเป็น ๓๙.๗๖% ได้แก่ การได้ไปท่องเที่ยวมากขึ้น ได้ตกแต่งบ้าน ได้ไปคอนเสิร์ตศิลปินที่ชอบ ตามลำดับ กิจกรรมใกล้ตัว คิดเป็น ๓๙.๗๖% ได้แก่ ได้นอนเต็มอิ่ม ได้ซื้อของที่อยากได้ ได้กินของอร่อยให้หน้าใจ ได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ตามลำดับ และงานอดิเรกยามว่าง คิดเป็น ๒๑.๑๒% ได้แก่ ได้ทำงานอดิเรกใหม่ๆ ได้ดูซีรีส์/หนังที่ชอบ ได้อ่านหนังสือที่ชอบ ตามลำดับ

ด้านความมั่นคงในชีวิต คนไทยมีเป้าหมายความสุขด้านความมั่นคงในชีวิต แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ คุณภาพชีวิตและการพัฒนาตัวเอง คิดเป็น ๖๑.๕๔% ได้แก่ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้ทำในสิ่งที่ตัวเองต้องการ ได้พัฒนาตัวเอง ประสบความสำเร็จในการศึกษา มีความปลอดภัย ตามลำดับ รายได้และทรัพย์สิน คิดเป็น ๓๘.๔๖% ได้แก่ ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน มีทรัพย์สินเป็นของตัวเอง มีกิจการที่ประสบความสำเร็จ ได้เปิดกิจการเป็นของตัวเอง ไม่ตกงาน ตามลำดับ

ด้านความสัมพันธ์ คนไทยมีเป้าหมายความสุขด้านความสัมพันธ์ แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม คือ คนรัก ๔๘.๐๙% ได้แก่ ได้ใช้เวลากับคนที่เรารัก ได้แต่งงานกับคนรัก ได้สารภาพรัก ตามลำดับ เพื่อนและเพื่อนร่วมงาน ๓๑.๔๔%ได้แก่ ได้เที่ยวกับเพื่อน ได้ช่วยเหลือเพื่อน ได้รับคำชมจากหัวหน้า มีลูกน้องที่ดี ตามลำดับ อื่น ๆ ๒๐.๔๗% ได้แก่ ได้พบปะกับคนอื่น ได้เรียนกับครูเก่ง ๆ ได้เล่นกับสัตว์เลี้ยง ตามลำดับ

ด้านสังคมและบ้านเมือง คนไทยมีเป้าหมายความสุขด้านสังคมและบ้านเมือง แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ ความเชื่อมั่นการทำงานของภาครัฐ ๓๙.๒๓% ได้แก่ การมีกฎหมายที่ดีและบังคับใช้อย่างยุติธรรม มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ไม่คอร์รัปชัน ตามลำดับ สิทธิโดยชอบตามรัฐธรรมนูญ/สิทธิมนุษยชน ๒๖.๑๐% ได้แก่ มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก มีประชาธิปไตย ตามลำดับ สวัสดิการ ๑๙.๐๓% ได้แก่ มีระบบสาธารณสุขที่ครอบคลุมและคุ้มครอง มีสวัสดิการที่ดี มีวัคซีนแก้โรคร้าย มีค่าครองชีพดี ตามลำดับ คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม ๑๕.๖๔% ได้แก่ มีมลพิษน้อยลง มีพื้นที่สีเขียวมากขึ้น ตามลำดับ

ด้านสุขภาพ คนไทยมีเป้าหมายความสุขด้านสุขภาพ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ ปลอดภัยจากโรค คิดเป็น ๗๒.๗๘% ได้แก่ มีสุขภาพดีและแข็งแรง มีสุขภาพจิตที่ดี ไม่ติดโควิด-๑๙ ไม่ปวดเมื่อยตามร่างกาย ตามลำดับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อสุขภาพที่ดีคิดเป็น ๒๗.๒๒ % ได้แก่ มีสมดุลชีวิตที่ดี ได้ออกกำลังสม่ำเสมอ มีหุ่นที่เราพึงพอใจ ได้กินอาหารดีต่อสุขภาพ ได้นอนเต็มอิ่ม มีบุคลิกภาพดีขึ้นตามลำดับ^{๑๖}

ผลการสำรวจนี้ทำให้เห็นมุมมองเรื่องความสุขของสังคมต่างวัย แท้จริงแล้วไม่ว่าจะอยู่วัยใดต่างก็อยากมีความสุขภายใต้พื้นฐานความต้องการของมนุษย์ แม้ว่าบางช่วงวัยอาจให้ความสำคัญของความสุขในแต่ละมิติแตกต่างกันไปบ้างก็ตาม ดังนั้นการพัฒนาประเทศไทยให้มีความสุข โดยเริ่มต้นจากความสุขในระดับบุคคล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเมืองแห่งความสุข

๒.๑.๗ เมืองแห่งความสุขและแนวทางการพัฒนา

จากการศึกษาแนวคิดเรื่องความสุขทั้งศาสตร์ตะวันตกและตามหลักพระพุทธศาสนา จะเห็นร่องรอยของจุดหมายของความสุขที่พยายามสะท้อนให้เห็นถึงความสุขในมิติที่ไม่อิงแอบกับสิ่งภายนอกมากจนเกินความจำเป็นและทำให้หลงลืมความสุขภายในซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เมื่อกว่า ๒๕๐๐ ปีล่วงมา ดังนั้นในการศึกษาเมืองแห่งความสุข หรือชุมชนแห่งความสุข มีนักวิชาการได้สะท้อนถึงความหมายของชุมชนที่มีสุขในมุมมองพระพุทธศาสนา คือ “ความสุขของคนในชุมชนทั้งจากความสุขภายนอกหรือสุขภายในที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมและจากความสุขภายในหรือสุขใจที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งทั้งสองส่วนนี้ต่างเกื้อหนุนและมีอิทธิพลต่อกันแต่จำเป็นต้องอาศัยกลไกสนับสนุนจากความสุขภายในพื้นฐานการดำรงชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือโดยย่อ ได้แก่ ศีล สมาธิและปัญญา เข้ามาบูรณาการไว้ในระบบเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ”

รูปแบบชุมชนแห่งความสุขวิถีพุทธ เป็นการส่งเสริมการนำหลักไตรสิกขาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

๑) ศีล คือ การสร้างหลักประกันคุณภาพชีวิต ทรัพย์สิน ครอบครัวยั่งยืน สังคม และสุขภาพเพื่อให้เกิดการใช้จ่าย และวาจาที่ไม่เกิดโทษ

^{๑๖} สุภาวดี ตันติยานนท์และคณะ, รายงานผลการสำรวจความสุขของคนไทย, (สถาบันนโยบายสาธารณะและการพัฒนา: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๖๔).

๒) สมาธิ คือ การสร้างความสงบทางจิตใจ เพื่อประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจ ตัดสินใจโดยไตร่ตรอง บนพื้นฐานของความไม่ประมาท

๓) ปัญญา คือ การมีองค์ความรู้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ และสามารถถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และในส่วนของ การพัฒนาชุมชนตามหลักวิชาการทั่วไปเป็นการสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนและชุมชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยพิจารณาองค์ประกอบรวม ๔ บริบท ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม^{๑๗}

ความสุขในชุมชนจะเป็นตัวบ่งชี้ให้สมาชิกชุมชนนั้นมีการพัฒนาเรียนรู้ให้ลดความเห็นแก่ตัว และนำไปสู่การเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (Altruistic) หรือจิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness)^{๑๘}

ทั้งนี้ “ความสุขของชุมชน” ถูกเรียกขานต่างกันไป เช่น ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนแข็งแรง ชุมชนน่าอยู่ เช่นเดียวกับ คำว่า “ความสุขของบุคคล” ถูกเรียกแทนด้วยคำว่า ความพึงพอใจของชีวิต (life satisfaction) ความเป็นอยู่ที่ดี (well-being) คุณภาพชีวิต (quality of life)^{๑๙} และคำว่า สุขภาวะ^{๒๐} ซึ่งการพัฒนาสุขภาวะให้ยั่งยืนองค์การสหประชาชาติประกอบด้วย ๔ มิติ เพื่อการพัฒนา คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณ เป็นเป้าหมายการพัฒนาความสุขในระดับบุคคล สำหรับสุขภาวะของชุมชน ประกอบด้วย ๑) มิติความสุขภายใน (สุขภาวะทางจิตใจ อารมณ์และปัญญา) ๒) มิติความสุขภายนอก (สุขภาวะทางกาย และสังคม)^{๒๑}

การจัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสุขของชุมชน เป็นการยึดในประโยชน์สุขร่วมของชุมชนนั้นๆ ที่ครบทั้งสามด้าน โดยมีกระบวนการใช้เวทีสภาชุมชน เป็นเครื่องมือ กำหนดและติดตามผล

^{๑๗} พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล วนิชยิตฺตโก) และพระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์), ชุมชนแห่งความสุข: กระบวนการเรียนรู้สำนักพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๓): ๑-๑๒.

^{๑๘} พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๕-๒๘๖.

^{๑๙} เบญจมาศ พงษ์กานนท์ และคณะ, การสำรวจระดับชาติเพื่อศึกษาระดับความสุขคนไทยรายจังหวัด ปี พ.ศ. ๒๕๖๑, วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, ๓๐ (๑), ๒๕๖๕: ๗๕-๘๖.

^{๒๐} พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๖๑.

^{๒๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๕-๒๕๐.

ร่วมกันการจัดทำเป้าหมายและตัวชี้วัดความสุขของชุมชน จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญของชุมชนต่างๆ ในวันนี้ และในศตวรรษที่ ๒๑ ได้อย่างไร เป็นประเด็นที่หลายฝ่ายกำลังให้ความสนใจอย่างยิ่งในขณะนี้ ท่านอาจารย์ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม อดีตรองนายกรัฐมนตรี ถึงกับเชื่อว่า **“หากชุมชนกำหนดความสุขของตนเองได้ ความสุขจะกำหนดการพัฒนา”** หมายความว่า ถ้าหมู่บ้าน ชุมชนใด สามารถกำหนดเป้าหมายความสุขร่วมกันของชุมชนได้ ก็จะทำให้เกิดการร่วมมือ ร่วมใจและเดินไปอย่างมีทิศทาง บนพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีกระบวนการคือ **บันไดขั้นแรก** : การจัดทำเป้าหมายความสุขของคนในชุมชนนั้น **บันไดขั้นที่สอง** : คือ การกำหนดตัวชี้วัดสำคัญที่จะไปให้ถึงภายใต้เป้าหมายนั้นๆ **บันไดขั้นที่สาม** : คือ การกำหนดวิธีการสำคัญที่จะไปบรรลุเป้าหมาย ตัวชี้วัดร่วมกัน ซึ่งต้องดำเนินการไปตามหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในท้องถิ่น และสุดท้ายคือ **บันไดขั้นที่สี่** : การติดตาม ประเมินผลความก้าวหน้าร่วมกันอย่างต่อเนื่อง การจัดทำเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสุขชุมชน นอกจากจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นนั้น ได้ทำอะไรร่วมกันอย่างมีเป้าหมาย และสามารถชี้วัด วัดผลงานได้ ตามแบบชาวบ้านกำหนดแล้ว ยังซึ่งช่วยให้การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นมีทิศทางสำคัญ ตามหลักการ นิโธ ในหลักอริยสัจ ๔ นอกจากนี้ยังช่วยเสริมให้องค์กรและหน่วยงานสำคัญในท้องถิ่น ได้แก่ ท้องถิ่น ท้องที่ และองค์กรชุมชน ได้หันหน้าเข้ามาหากันทำงานร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายร่วมกัน ตามบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน นับเป็นเครื่องมือสำคัญอีกเครื่องมือหนึ่ง^{๒๒}

๑) การส่งเสริมเมืองแห่งความสุขด้วยกระบวนการเรียนรู้

มีผลการศึกษาถึง แนวทางส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนักพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม พบว่า มีแนวทางในการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุขโดยอาศัยกระบวนการการเรียนรู้สำนักพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการ คือ กระบวนการจัดการเรียนรู้สำนักพลเมืองที่ดีโดยฐานะพลเมืองของประเทศไทย ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ครอบคลุม ๓ บริบท ประกอบด้วย บริบทของหลักประกันคุณภาพทางกาย บริบทของความสงบทางจิตใจ และบริบทขององค์ความรู้ทางปัญญา โดยสอดคล้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทุนทางสังคมดั้งเดิมของชุมชน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาการศึกษา และรักษาสุนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี โดยดำเนินงานในลักษณะกระบวนการ ๓ ประสาน หรือ ๓ เสา ซึ่งเป็น

^{๒๒} ยงจิรายุ อุปเสน, ตัวชี้วัดความสุขชุมชน : ความดี ความสามารถ ความสุข เครื่องมือสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ในศตวรรษที่ ๒๑, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.nmpc.go.th/content/view?id=45> [๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

กระบวนการที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคมอย่างน้อย ๓ สถาบัน ได้แก่ บ้าน-วัด-ราชการ/โรงเรียน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางสังคมที่มีความสำคัญและความหมายอย่างสูงยิ่งสำหรับสังคมไทย เป็นสามเสาหลักที่ยึดโยงค้ำจุนสัมพันธ์กันอย่างสมดุล^{๒๓}

๒) การสร้างเมืองแห่งความสุขด้วยทุนมนุษย์

แนวทางการพัฒนามนุษย์ให้เมืองแห่งความสุข ๔ ดี วิถีพอเพียง ประกอบด้วย ๑) ต้องมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย ๒) ต้องเริ่มต้นพัฒนาที่คน ๓) ต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๔) ต้องมีแนวปฏิบัติระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับและชัดเจน นอกจากนี้ยังมีบทเรียนจากตำบลต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่เมืองแห่งความสุขด้วยแนวคิดการทำความดี เป็นความเชื่อที่นายคิวโรม จิตนิยม ผู้นำชุมชนตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี นำมาปรับใช้ในการพัฒนาชุมชนที่ความดีสามารถใช้หนี้ได้ โดยใช้วิถีความเป็นไทย ไม่ว่าจะเป็นการดูแลกายใจของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม เป็นแต้มแลกเงินเพื่อใช้หนี้สินกับสถาบันการเงินชุมชน เพราะการปลดหนี้คือปลดความทุกข์ออกจากชีวิตของคนในชุมชนมุ่งสู่ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชุมชน จากการทำแผนแม่บทชุมชนทำให้เห็นว่าการพัฒนาที่มุ่งการเติบโตเป็นตัวเงินแบบเดิมจะนำไปสู่ความล้มเหลวของตำบลหนองสาหร่าย เมื่อมีแผนจึงมีข้อมูลที่สามารถเห็นทุนทางสังคมในชุมชน ทั้งทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ศักยภาพของคนในชุมชน การใช้ความสุขเป็นเป้าหมายการพัฒนาเสมือนการปรับเปลี่ยนภาพของหนองสาหร่ายแบบพลิกฝ่ามือที่เสริมสร้างความเข้มแข็งในประชาชนและความสุขคือโอกาสในก้าวข้ามพ้นวิกฤต **ตัวชี้วัดความสุขของชุมชนต้องเอาความสมดุลมาใส่ในตัวชี้วัดการพัฒนา** เพราะเป็นความก้าวหน้าที่แท้จริงยิ่งกว่าดัชนีความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ความสมดุล คือ สมดุลระหว่างความดี ความสามารถ และความสุข ใช้ตัวชี้วัดทำให้เกิดการรวมพลัง เป็นทั้งวัตถุประสงค์เป็นทั้งผลลัพธ์และเป็นเครื่องมือด้วย เกิดพลังสร้างสรรค์ เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน มีเหตุให้มาช่วยกันคิดได้สะดวกหรือจะเรียกว่าเป็นกระบวนการใช้ตัวชี้วัดให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทบาทการทำงานสม่ำเสมอ

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม อธิการบดีมหาวิทยาลัยสุโขทัย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้กล่าวคำนิยมไว้ในหนังสือ ผลกระทบของการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ที่จัดพิมพ์โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ความตอนหนึ่งว่า

^{๒๓} พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล วนิชย์ธิตกาล) และพระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์), ชุมชนแห่งความสุข: กระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๑๑ , ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๓): ๑-๑๒.

“ความจริงแล้ว สิ่งที่มนุษย์ต้องการคือความสุขที่แท้จริง นั่นคือ ความสงบ ความสันติ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีชีวิตที่ดี มีครอบครัวที่ดี มีชุมชนที่ดี มีสังคมที่ดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่ใช่เพียงแค่มีรายได้ ไม่ใช่เรื่องของเศรษฐกิจอย่างเดียวเท่านั้น หากชุมชนคิดถึงการพัฒนามีเป้าหมาย และกำหนดตัวชี้วัดของตัวเองได้ก็จะสามารถกำหนดการพัฒนา กำหนดวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันของชุมชนได้ ทำให้ส่งต่อเป้าหมายและตัวชี้วัดเหล่านี้ขึ้นไปสู่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และประเทศชาติ เป็นกระบวนการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศที่ริเริ่มมาจากข้างล่างอย่างแท้จริง ส่งผลต่อการพัฒนาที่สมดุลสอดคล้องและยั่งยืน เป็นการกำหนดความสุขของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน”^{๒๔}

การกำหนดความสุขของตัวเองได้หมายถึงการกำหนดการพัฒนาของชุมชน โดยการจัดทำเป้าหมายตัวชี้วัดการพัฒนาหรือความสุขชุมชนจึงเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุข ผู้คนอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” โดยคนในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและสร้างการเปลี่ยนแปลงไปด้วยกัน

๓) หลักการสร้างเป้าหมายและตัวชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชน

ในทัศนะของไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม ได้นำเสนอแนวคิดที่เป็นหลักการกำกับตรวจสอบ สำหรับชุมชน/ตำบล/เมือง นำไปสู่การขับเคลื่อนความสุขในพื้นที่ไว้ ๗ ประการ คือ

- (๑) การคิดเอง ทำเอง ชุมชนต้องกำหนดกันเอง ใช้เองจึงจะเหมาะสมกับเอกลักษณ์ของชุมชน
- (๒) ร่วมมือ รวมพลัง กล่าวคือ ควรมีองค์ประกอบของคนที่จะมาจากหลากหลายที่อยู่ในชุมชนมาร่วมกำหนดจึงจะได้ผลที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง
- (๓) อะไรก็ได้ หมายถึง เมื่อมาร่วมคิดร่วมทำแล้วตกลงร่วมกันว่าอะไรดี ก็ตามนั้น ไม่มีสูตรสำเร็จตายตัว แต่อาจมีเสาหลักไว้ให้สังเกต ๓ องค์ประกอบสำคัญ คือ ความดี ความสามารถและความสุข โดยรูปธรรมตัวชี้วัดเป้าหมายความสุข ต้องชี้วัดได้ง่าย ๆ ไม่ต้องมาก
- (๔) คิดจริง ทำจริง คือ เมื่อคิดแล้วต้องลงมือทำ โดยไม่ต้องร้องขอ รอคนอื่น ค่อย ๆ ทำหากทำแล้วไม่ได้ให้ประสานความร่วมมือกับคนอื่น หรือร้องขอจากภายนอกเมื่อเกินกว่าความสามารถที่ชุมชนมี
- (๕) เรียนรู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คือ ทำจุดเล็ก เริ่มจากเรื่องที่ย่อย คิดไป ทำไป ปรับปรุง ทบทวน ประเมินผลเป็นระยะๆ พัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งต้องอาศัยการประเมินผลร่วมกัน

^{๒๔} ยงจิรายุ อุปเสน, การสร้างเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสุขชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหัวใจอาสา, ๒๕๕๘), หน้า ๑๐.

(๖) ร่วมสร้างขบวนการ คือ การสร้างเครือข่าย เพื่อนร่วมอุดมการณ์และทำเป็นขบวนการ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เสริมพลังให้กันและกัน ขับเคลื่อนร่วมกันอย่างจริงจังและต่อเนื่องเสมอ

(๗) แข็งขัน บั่นเทิน คือ ควรทำอย่างสนุกและมีความสุขจากการได้ทำ เพราะเรื่องความดี ความงาม ต้องมีความคิดดี หัวดี และเข้าใจความเป็นจริง ทำด้วยความหวังแต่ไม่ควรคาดหวัง เพราะ ความหวัง คือ จินตนาการที่จะเห็นสิ่งดีงามที่จะเกิดขึ้นแต่ความคาดหวัง คือ การเรียกร้องต้องการจากคนอื่นซึ่งเป็นเรื่องยาก^{๒๕}

๔) ความสุขของชุมชนสู่เมืองแห่งความสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน

การจัดทำเป้าหมายความสุขและตัวชี้วัดความสุขตำบล ได้ก่อให้เกิดสิ่งดีๆ ส่งผลอันเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ ดังนี้

๑) เกิดความร่วมมือในตำบลทั้งองค์กรชุมชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ราษฎรชาวบ้าน และสมาชิกชุมชนร่วมคิด ร่วมทำ เพื่อการพัฒนาอย่างมีเป้าหมายและต่อเนื่อง ได้แก่ ตำบลหนองพันจันทร์ ตำบลบ้านหาด ตำบลอ่าแพง ตำบลหนองโรง คลองนกระทุง ฯลฯ

๒) เกิดพื้นที่กลางในการรับรู้เรื่องราวปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และการกำหนดเป้าหมายในการฟื้นฟูชุมชนท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วมครอบคลุมทุกด้านของชีวิตที่เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ

๓) การจัดการข้อมูลคือสิ่งสำคัญในกระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชนและการปรับใช้ในการกำหนดเป้าหมาย อย่างเป็นเหตุเป็นผลซึ่งนับเป็นการต่อยอดจากระบวนการทำแผนแม่บทชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ที่กำลังดำเนินการอยู่ได้แก่ ตำบลบ้านเลือก จังหวัดราชบุรี/ตำบลบ้านหาด ตำบลเวียงคอย จังหวัดเพชรบุรี

๔) เกิดการกำหนดคุณภาพองค์กรชุมชน และเชื่อมโยงไปสู่การรับรองสถานภาพกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในอนาคต ได้ชัดเจนได้แก่ ตำบลบ้านเลือก จังหวัดราชบุรี / ตำบลคลองตัน จังหวัดสมุทรสาคร

๕) เกิดความชัดเจนของชุมชนในการเสนอขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอก เพื่อให้สอดคล้องและสอดคล้องกับเป้าหมายมากขึ้น ได้แก่ ตำบลคลองวัว จังหวัดอ่างทอง

๖) เกิดการส่งเสริมให้สภาองค์กรชุมชน มีภารกิจงานที่ชัดเจน ในการกำหนดเป้าหมายและรูปธรรมวัดความสำเร็จของชุมชนท้องถิ่นนั้น จึงเป็นเรื่องที่สภาองค์กรชุมชน สามารถจะใช้เป็นเครื่องมือเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชนในแต่ละท้องถิ่นได้ ได้แก่ ตำบลบ้านหาด จังหวัดเพชรบุรี/ตำบลบ้านเลือก จังหวัดราชบุรี

^{๒๕} ยงจิรายุ อุปเสน, การสร้างเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสุขชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหัวใจอาสา, ๒๕๕๘), หน้า ๕๗-๕๘.

๗) ส่งผลให้ภารกิจงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลาย ๆ เรื่อง มีความสำเร็จได้โดยง่าย อันเนื่องมาจากการมีเวทีพูดคุยหารือกันและกัน ของชุมชน ท้องถิ่น อย่างไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะเวทีที่สภาองค์กรชุมชนจัดขึ้นนั้น ได้เป็นเวทีที่ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมหารือ และรับทราบร่วมกัน ซึ่งสามารถทำให้งานของชุมชนเป็นที่เปิดเผย โปร่งใสและตรวจสอบกันและกันได้อย่างดี ได้แก่ ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี/ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดสุพรรณบุรี)

๘) เกิดรูปธรรมที่ชัดเจน ในการขับเคลื่อนงานของภาคประชาชน จนโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับ

๕) ถอดบทเรียนแนวทางการจัดการตนเองของตำบลต้นแบบคุณธรรมสู่การสร้างความสุขของชุมชน

จากเวทีเสวนาถอดบทเรียนตัวชี้วัดความสุขชุมชนสู่ตำบลจัดการตนเอง โดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน มีตัวแทนตำบลต้นแบบตำบลจัดการตนเอง ที่นำเรื่องความสุขเป็นจุดเป้าหมายในการพัฒนาชุมชน เช่น ตำบลบ้านหาด จ.เพชรบุรี ตำบลคลองตัน จังหวัดสมุทรสาคร ตำบลหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี ตำบลคลองวัว จังหวัดอ่างทอง พร้อมผู้ทรงคุณวุฒิ นักปฏิบัติการชุมชน ร่วมถอดบทเรียนประสบการณ์การสร้างตัวชี้วัดความสุขของตำบลเป็นเป้าหมายในการพัฒนา ดังนี้

๑) การหันหน้าเข้ามาคุยกันของคนในชุมชนโดย (๑) วิเคราะห์ให้เห็น ศักยภาพ จุดอ่อน ปัญหาชุมชน (๒) ใครเก่งเรื่องไหนแยกย้ายกันทำ นัดวันมาเจอกัน (๓) สรุปผลที่เกิดขึ้น ดูสิ่งที่ไม่เกิดผล (๔) เป้าหมายที่ได้ต้องชัดเจนและมีส่วนร่วม หัวคือ ความสมัครใจในการร่วม หกคือ การลงมือทำทันที (ศิวโรฒ จิตนิยม, ตำบลหนองสาหร่าย)

๒) การสื่อสารพูดคุยร่วมกันจากคนที่มีความคิดเดียวกันหาทางแก้ไขร่วมกัน วิเคราะห์ร่วมกัน จุดอ่อน จุดแข็ง เห็นศักยภาพในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วม แบ่งบทบาทหน้าที่กันไปทำ (นวลฉวี บุญจันทร์, ตำบลคลองตัน)

๓) การรู้จักให้กำลังใจ ให้ความรู้ ให้โอกาส และต้องทำให้ได้กันทุกคน ดูคนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น มีการสรุปบทเรียนเพื่อให้เห็นสิ่งที่ได้จากการทำงาน สิ่งที่ไม่ดีไม่ต้องทำ ฟังตนเอง ต้องสามัคคี รักใคร่กัน (ปราณี จันทวร, ตำบลคลองวัว)

๔) การสร้างความสุขร่วมกันทำเองด้วยการคิดเชิงระบบ (เกี่ยวอย่างไร ตรงไหนคือจุดเริ่ม แต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกัน)/นำสู่ความต่างกัน คือ ความคืบหน้า การมีตัวชี้วัด มีธง เป็นกำลังใจทำให้เป็นแรงบันดาลใจและยังช่วยเสริมหนุนการพัฒนาในพื้นที่อื่น ส่งเสริมชุมชนจัดการตัวเองได้มากขึ้นความท้าทายคือความแตกต่างจากภายนอกที่มองมาในชุมชนสิ่งที่ชุมชนได้ทำเพื่อเป้าหมายความสุขกำลังบอกกับสังคม

ว่าชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ภายใต้ความท้าทายแต่ขณะเดียวกันคือการก้าวสู่การกำหนดการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง (ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด, มุลินิธินโยบายสุขภาวะ)

๕) การไม่ติดกับดักความสุขสิ่งสำคัญคือการใช้ตัวชี้วัดความสุขเป็นเครื่องมือที่ดี ทำให้ชุมชนมีความสามารถ และสร้างความสุขให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข เพราะตัวชี้วัดเปลี่ยนไปได้ตามกาลเวลาแต่สาระสำคัญไม่เปลี่ยนแปลง (สิน สีสอน ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กร)^{๒๖}

กล่าวได้ว่า ความสุขของชุมชนเป็นเรื่องของคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของความสุขโดยใช้การมีส่วนร่วม และความสุขของแต่ละพื้นที่ชุมชน ตำบล เมือง อาจมีตัวชี้วัดหรือเป้าหมายที่เหมือนหรือแตกต่างกันได้ และฐานของความสุขจะส่งผลไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

๒.๑.๘ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

๑) ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

๑) ชุมชนที่สมาชิกต่างพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันได้ การที่ชุมชนจะมีความเข้มแข็งได้จะต้องมีลักษณะของบุคคลหรือชุมชนรู้จักดี รู้จักตนเองดีเข้าใจตนเองและเป็นของตนเอง และอีกประการหนึ่งจะต้องเป็นชุมชนที่บุคคลรู้จักปัญหาของตนเองดี รู้จักวิธีแก้ไขปัญหาของชุมชนรู้ว่าจะทำหรือพัฒนาชุมชนไปในทิศทางใด และไปให้ถึงเป้าหมายนั้นอย่างไร^{๒๗}

๒) ชุมชนเข้มแข็งได้เพราะว่าไม่ใช่ว่ามีหรือมีทรัพยากรมาก แต่เพราะว่ามีความรู้มีปัญญาจากการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่พื้นฟูมรดกของชุมชนต่อยอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพิ่มมูลค่าให้ทรัพยากรจัดการชีวิตของตนได้ จัดการชุมชนจนพึ่งตนเองได้^{๒๘}

กล่าวได้ว่า ชุมชนที่มีความพร้อมในการพัฒนา มีความเข้าใจตนเองและรู้จักปัญหาของชุมชนและจัดการปัญหานั้นได้ มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์กับชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้

๒) ลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็ง

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็งซึ่งเป็นที่คาดหวังและต้องการ คือ

^{๒๖} สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน), ถอดบทเรียนตำบลเป้าหมายตัวชี้วัดความสุขของชุมชนร่วมกับอาจารย์ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https://ref.codi.or.th/2015-08-04-11-01-52/12076-\[๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๕\]](https://ref.codi.or.th/2015-08-04-11-01-52/12076-[๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๕]).

^{๒๗} จำนง อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

^{๒๘} เสรี พงศ์พิศ, แผนชีวิตเศรษฐกิจ ชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย, ๒๕๖๖), หน้า ๗.

๑) ชุมชนที่มีสภาพรวมกันเป็นปึกแผ่นแน่นแฟ้นในทางกายภาพ ภูมิธรรม สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ ภูมิธรรม สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพที่จะร่วมมือกันแก้ไขปัญหาชุมชนรวมทั้งอุดมการณ์ ค่านิยม ร่วมกันทำให้สมาชิกรู้สึกตัวว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีความผูกพันกับชุมชน

๒) ชุมชนมีศักยภาพที่พึ่งตนเองได้ในระดับสูง โดยมีทุนแรงงาน ทรัพยากร เพื่อยังชีพพื้นฐานของตนเอง หากมีการพึ่งพิงภายนอกชุมชนนั้นก็จะมีอำนาจในการจัดการเลือกสรร และตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้

๓) ชุมชนสามารถควบคุมและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่โดยอาศัยอำนาจ ความรู้ และองค์กรทางสังคมในชุมชนเป็นกลไกในการแก้ไขปัญหา

๔) ชุมชนต้องสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยกระบวนการเรียน และสร้างภูมิปัญญาของตนเองในด้านต่าง ๆ โดยจัดการองค์กรทางสังคมของชุมชนจะต้องเอื้อให้สมาชิกของชุมชนมีศักยภาพ เช่น มีความรักสามัคคี มีความสามารถที่จะสืบทอดภูมิปัญญา และสร้างสรรค์ทางปัญญา^{๒๙}

ชุมชนที่มีบรรทัดฐานของการพึ่งพาอาศัยกัน และมีเครือข่ายของการทำให้สังคมได้เข้ามาติดต่อกันสัมพันธ์กันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จะทำให้คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นมีน้ำใจและมีจิตสำนึกสาธารณะ ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเป็นไปอย่างเสมอภาค สายใย หรือเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ถูกถักทอด้วยความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ชุมชนที่มีลักษณะเช่นนี้จะสามารถตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้ดีกว่าชุมชนที่มีลักษณะตรงกันข้าม คือ ความสัมพันธ์ทางการเมืองเป็นไปในแนวดิ่ง ชีวิตสังคมดำเนินไปแบบต่างคนต่างอยู่ และคนอยู่ร่วมกันโดยปราศจากความไว้วางใจต่อกัน

๓) ปัจจัยที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน มี ๔ ระดับ คือ

๑. ระดับชาวบ้าน ชาวบ้านมีความสามัคคีกัน รวมกลุ่มกันได้ดีมีความเคารพกติกาของกลุ่ม รู้จักภูมิใจในงานของตน มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส รู้จักหน้าที่และทำหน้าที่ของตนเอง ไม่ติดยาเสพติด ไม่พัวพันกับอบายมุขทุกประเภท มีความร่วมมือเพื่อจะเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่ตระหนี่ความรู้หรือความคิดของตนเอง มีความเอื้ออาทรต่อธรรมชาติ

^{๒๙} อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์, ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: แพลน พรินติ้ง, ๒๕๔๐), หน้า ๘ – ๑๐.

๒. ระดับผู้นำ ผู้นำมีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะนำชาวบ้านได้ และชี้แนะ เป็นผู้นำเป็นต้นแบบของการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีทำให้ชาวบ้านมีศรัทธา ผู้นำมีความเข้าใจปัญหาของชุมชนและมีจิตใจเข้มแข็ง

๓. ระดับองค์กร ความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งขององค์กรในชุมชนองค์กรในชุมชนรวมเอาเศรษฐกิจ ครอบครัว การเมือง การบริหารจัดการ

๓.๑ ครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีความอบอุ่น มีความรักความสามัคคีมีปัจจัยจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานพอเพียง

๓.๒ เศรษฐกิจ ชุมชนเป็นเจ้าของกิจกรรมทางเศรษฐกิจดำเนินการธุรกิจชุมชนด้วยตนเองสามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสร้างมูลค่าเพิ่มของผลผลิตโดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลหรือองค์กรภายนอก

๓.๓ การเมือง ชุมชนสามารถรวมกลุ่มกันสร้างอำนาจเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนรวมทั้งอำนาจในการต่อรองชุมชนจะต้องมีอำนาจในการใช้ทรัพยากรมนุษย์ในท้องถิ่น มีอำนาจในการควบคุมกลไกการตลาด และออกกฎระเบียบ คุ้มครองป้องกันทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน

๓.๔ การบริหารจัดการ ชุมชนมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรต่าง ๆ มีความเข้าใจเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กร มีการวางแผนงานและร่วมกันพัฒนาบุคคลในท้องถิ่นให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น

๔. ระดับสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนที่เข้มแข็งสามารถสร้างและพัฒนาองค์กรทางสังคมที่สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พัฒนางค์ความรู้และการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนรวมกลุ่มกันทำโครงการสวัสดิการสังคม การพัฒนาเด็ก สตรี เยาวชน และคนชรา พัฒนาสิ่งแวดล้อม และป้องกันปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

๒.๒ สังคมพหุวัฒนธรรม

๒.๒.๑ ความหมายและความสำคัญของพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural society) คือ สังคมที่มีวัฒนธรรมที่หลากหลายซึ่งจะตรงกันข้ามกับสังคมวัฒนธรรมเดียว (Mono-cultural society)

พหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) คือ การดำรงอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมที่หลากหลายของกลุ่มคนชนชั้นชาติพันธุ์เพศท้องถิ่น ฯลฯ ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนอันเนื่องมาจากการอพยพผู้คน

และแรงงานการเคลื่อนย้ายทางสังคมการผสมกลมกลืนการปรับตัวความขัดแย้งและปัญหาต่างๆเช่นการมีส่วนร่วมทางการเมืองสิทธิและความเสมอภาค^{๓๐}

ปัจจุบัน multiculturalism ได้กลายเป็นวาทกรรมโลกในยุคโลกาภิวัตน์ คนจำนวนมากหันไปยึดเอากลุ่มทางศาสนาวัฒนธรรมและชาติพันธุ์เป็นที่มาของอัตลักษณ์และเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมตะวันตกพหุวัฒนธรรมนิยมมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับเชื้อชาติ (race) และชาติพันธุ์ (ethnicity)^{๓๑}

Stuart Hall (2000) นิยามความหมายของ multicultural และ multiculturalism ออกจากกัน โดย “multicultural” หมายถึง โจทย์ทางสังคมและการบริหารปกครองอันเกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกันของชุมชนทางวัฒนธรรมหลาย ๆ ชุมชนภายใต้รัฐชาติเดียวกัน แต่ในขณะเดียวกันชุมชนทางวัฒนธรรมเหล่านี้ต้องการปกป้อง และรักษาวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนเอาไว้ ส่วน “multiculturalism” หมายถึง ยุทธวิธีและนโยบายต่าง ๆ ที่นำมาใช้เพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความหลากหลายเหล่านี้^{๓๒}

Gunew (2001) ได้แยกความแตกต่างระหว่างพหุวัฒนธรรมโดยรัฐ (state multiculturalism) และพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์ (critical multiculturalism) โดยที่ พหุวัฒนธรรมโดยรัฐ หมายถึง นโยบายของรัฐที่ใช้จัดการกับความหลากหลายภายในรัฐชาติซึ่งมักถูกมองว่าเป็นไปเพื่อควบคุมตรวจสอบและจัดระเบียบความแตกต่างเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของรัฐเองส่วนพหุวัฒนธรรมเชิงวิพากษ์เป็นเครื่องมือที่สมาชิกของชุมชนที่เป็นชนกลุ่มน้อยใช้ในการเรียกร้องการมีส่วนร่วมในพื้นที่สาธารณะบนพื้นฐานความแตกต่างของตน^{๓๓}

Miralis (2006) กล่าวถึงความจริงของนิยามของพหุวัฒนธรรมนิยม สำหรับนักวิชาการโดยทั่วไปแล้วไม่ได้มีการให้นิยามไว้อย่างเฉพาะเจาะจงแต่คำดังกล่าวจะมีการใช้สลับกันกับคำว่า "ต่างวัฒนธรรม"(Cross-cultural) หรือคำว่า "วัฒนธรรมระหว่างกัน" (Inter-cultural) ซึ่งการใช้คำที่

^{๓๐} เกษรา ชัยเหลืออุไร, ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม, เผยแพร่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.yumpu.com/it/document/read/16761111> [๓ มิถุนายน ๒๕๖๖].

^{๓๑} ศิริจิต สุนันตะ, “สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย”, วารสารภาษาและวัฒนธรรม, ที่ ๓๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖): ๕-๓๐.

^{๓๒} Hall, S., Conclusion: The multicultural question, In B. Hesse (Ed.), Unsettled multiculturalisms: Diasporas, entanglements, transruptions, (London: Zed Books, 2000), p. 209-241.

^{๓๓} Gunew, S., Postcolonialism and multiculturalism: Between race and ethnicity. In M. Danova (Ed.), Essays in American Studies: Cross-cultural Perspectives, (Polis: Sofia Bulgaria, 2001), p: 85-106.

แตกต่างกันนั้นสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อหรือพื้นฐานทางด้านประเพณีในแต่ละพื้นที่แต่นักวิชาการต่างมีความเชื่อว่าไม่ว่าจะใช้คำใดก็มีความหมายเดียวกันหรือมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน^{๓๔}

๒.๒.๒ อัตลักษณ์กับพหุวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ (Identity) หมายถึงลักษณะเฉพาะที่แตกต่างและมีความหมายไปถึงผลประโยชน์เฉพาะของคนกลุ่มนั้น (ลักษณะพิเศษที่มีผลประโยชน์พิเศษ) เช่นชาวเขามีผลประโยชน์เฉพาะทางของเขา เช่นการอพยพเปิดพื้นที่ทำกินใหม่บนพื้นที่สูงชาวอุยกูทะเลาะกับคนจีนในประเทศจีนโรฮิงยาทะเลาะกับยะไข่ในพม่า (คนเหล่านี้มีผลประโยชน์ในฐานะที่แตกต่างกันและความพยายามในการให้เกิดการยอมรับในสังคมกว้างว่าฉันไม่เหมือนกับคุณซึ่งคุณต้องยอมรับหรือฉันมีลักษณะพิเศษที่ต้องมีผลประโยชน์เฉพาะที่ไม่เหมือนกับคุณการไม่ยอมรับอัตลักษณ์ย่อมนำมาซึ่งความขัดแย้ง เช่น ความขัดแย้งระหว่างชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า กระนั้นอัตลักษณ์ก็ไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับชาติพันธุ์เสมอไป อัตลักษณ์อาจถูกสร้างขึ้นให้สังคมมองเห็น เพื่อสร้างพลังการต่อรองผลประโยชน์^{๓๕}

๒.๒.๓ สังคมพหุวัฒนธรรมกับสังคมไทย

แนวคิดและวาทกรรมเกี่ยวกับ “พหุวัฒนธรรม” ในประเทศไทย มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมในตะวันตกคือเน้นความสามัคคีสามัคคีกันและความเป็นองค์รวมของชาติไทยมากกว่าแนวคิดเรื่องสิทธิและความเท่าเทียม^{๓๖} สังคมไทยในอดีต (ก่อนสมัยใหม่) ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการแบ่งกลุ่มคนตามเชื้อชาติและชาติพันธุ์ที่กำหนดโดยชีววิทยาหรือโดยสายเลือดแต่ให้ความสำคัญกับถิ่นที่อยู่ระดับของความมีอารยธรรมและความสัมพันธ์กับศูนย์กลางอารยธรรมเป็นหลัก^{๓๗}

สังคมไทยในปัจจุบันยังคงมีความเหลื่อมล้ำระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทอย่างมาก ทั้งในระดับการปฏิบัติในชีวิตประจำวันและในความรู้สึกรักหวงแหนทัศนคติต่องบวิเคราะหของของ Mary Beth Mills ระบุว่า แม้บุคคลจะมีสิทธิในความเป็นพลเมืองตามกฎหมายเท่าเทียมกันแต่ในความเป็นจริงคนในเมืองมีโอกาสดีกว่าคนชนบทได้รับบริการสาธารณสุขโภชนาการและการศึกษาที่มีคุณภาพมากกว่าส่วนมิติทาง

^{๓๔} เอกรินทร์ สังข์ทอง, “พหุวัฒนธรรมศึกษา : อะไรคือสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรรู้”, วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๕๐) : ๒๐

^{๓๕} เกษรา ชัยเหลืออุไร, ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม, หน้า ๔-๕.

^{๓๖} ธนาพล ลีมอภิชาติ, พหุวัฒนธรรมกับวาทกรรม “วัฒนธรรม” ประวัติศาสตร์แนวคิด, รายงานการวิจัย, (โครงการกลุ่มวิจัยความขัดแย้งและพหุวัฒนธรรม: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๖).

^{๓๗} ศิริจิต สุนันตะ, “สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย”, หน้า ๑๙.

วัฒนธรรมและทัศนคติชนบทถูกมองว่าล้าหลังในขณะที่เมืองเป็นตัวแทนของความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยอันเป็นที่พึงประสงค์ทั้งสี่นโยบายสาธารณะและวาทกรรมกระแสนิยมให้คุณค่ากับลักษณะความเป็นเมืองความทันสมัยและความก้าวหน้าตามกระแสโลกที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงเทพฯ ภาพเหล่านี้ตรงกันข้ามกับความเป็นชนบทที่ถูกจัดวางให้เป็นชายขอบของจินตนาการความเป็นชาติ^{๓๘}

ความหลากหลายทางสังคมของประเทศไทยแล้วจะพบว่า ในทุกภูมิภาคของสังคมไทยจะมีความหลากหลายในประเด็นต่าง ๆ มากมายเช่น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ความเชื่อ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม และรูปแบบวิถีชีวิตของผู้คนที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีความหลากหลายและแตกต่างกันอย่างไร คนไทยหรือคนต่างประเทศที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยก็สามารถอยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกันได้ในสังคมไทยอย่างมีความสุข สังคมไทย เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีรูปแบบวิถีปฏิบัติที่หลากหลายเป็นสังคมที่ทุกคนทุกเชื้อชาติศาสนาสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ เหตุผลที่สำคัญประการ หนึ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือการที่สังคมไทยมีพื้นฐานความคิดความเชื่อมาจากหลักคำสอนทางศาสนาที่ล้วนต่างมีความเอื้ออาทร ความเมตตากรุณา ความยืดหยุ่นและการให้อภัยซึ่งกันและกัน สังคมไทยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นสังคมเปิด ที่พร้อมรับทุกความหลากหลายทางวัฒนธรรมทุกรูปแบบของวัฒนธรรมที่ไหลบ่าเข้าสู่สังคมไทยอย่างไร้พรมแดน ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมทางซีกโลกตะวันตก หรือวัฒนธรรมของซีกโลกตะวันออกโดยเฉพาะวัฒนธรรมการแต่งตัว อาหารการกิน ดนตรีการกีฬา หรือการดำเนินชีวิตก็ตามจะด้วยหลักคำสอนทางศาสนาอันเป็นพื้นฐานของความคิดของคนไทยที่มุ่งให้ทุกคน มีใจเปิดกว้าง มีน้ำใจไมตรีอดทน เสียสละ และมีเมตตากรุณาต่อกัน ทำให้มีใจกว้างพร้อมรับหรือยินดีรับวัฒนธรรมต่าง ๆ อย่างไร้พรมแดน จนบางครั้งรับเข้ามาโดยไม่มีการไตร่ตรองแม้แต่น้อยและเป็นเหตุนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ มากมายทางสังคม จากการศึกษา พบว่า สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความหลากหลายหมายความว่า มีความหลากหลายของชนชั้น อาชีพ ทัศนคติความเชื่อ และรูปแบบการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นสังคมไทยถือเป็นสังคมใจกว้าง เป็นสังคมแห่งการให้โอกาส และยอมรับความหลากหลายในประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

- ๑) ความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์/สีผิว
- ๒) ความหลากหลายทางด้านศาสนา/ความเชื่อ
- ๓) ความหลากหลายทางด้านรูปแบบการดำเนินชีวิต
- ๔) ความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม (ภาษา การแต่งกาย อาหาร ดนตรี เป็นต้น)

^{๓๘} Mills, M. B., Thai mobilities and cultural citizenship, *Critical Asian Studies*, 44 (1), (2012):

ทั้งนี้แต่ละภูมิภาคต่างก็มีความหลากหลายในแต่ละมิติที่แตกต่างกันไปตามบริบทของท้องถิ่น^{๓๔} และแม้ว่าสังคมไทยจะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปอย่างไร การใช้ชีวิตของคนไทยยังภายใต้วัฒนธรรมกระแสหลักทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติพร้อมกันนั้นก็มีการปรับแต่งผสมผสานความหลากหลายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างลงตัว ทำให้เกิดความเป็นพหุวัฒนธรรมขึ้น แต่ทุกคนก็สามารถอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมไทยได้อย่างมีความสุข

สังคมพหุวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างศาสนา

การถอดบทเรียนชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขที่มีความแตกต่างทางศาสนาในพื้นที่ภาคใต้ ทำให้ได้รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่

๑) กระบวนทัศน์ของชุมชน (Paradigms of Community) ได้แก่ ความคิด ความรู้สึกร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา ทำให้การดำเนินชีวิตไปตามปกติสุข คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของศาสนาตน มีความรักต่อกันในฐานะเพื่อนบ้านร่วมชุมชนและที่สำคัญคือการไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทั้งนี้ความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ เกิดจากการที่คนในชุมชนได้อาศัยอยู่ร่วมกันในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดีของชุมชน สภาพวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดี มีคุณภาพชีวิตและรักษาสันติระหว่างชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีศรัทธาในศาสนาหรือวิถีความเชื่อที่ดีของชุมชน เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วยมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ กระบวนทัศน์เหล่านี้ทำให้ชุมชนเกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาได้

๒) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน (Leader and Local Wisdom Scholars) หมายถึง ผู้นำศาสนา ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชนแบบทางการ ตลอดจนผู้นำตามธรรมชาติ ที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน ซึ่งทำงานเชิงรุกเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนา ใช้ศาสนสถานเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และสร้างสรรค์กิจกรรมศาสนสัมพันธ์ด้วยการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำศาสนา โดยภาพรวมผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณลักษณะสำคัญ ๒ ประการ คือ (๑) มีทัศนคติและการปฏิบัติตนอย่างดี มุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรมทางศาสนา และ (๒) ปฏิบัติตน

^{๓๔} สิทธิโชค ปาณะศรี พระปลัดสาคร สาคร (นุ่นกลับ) พระครูอรุณโกศลกิจ, พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค, วารสารเซนต์จอห์น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://sju.ac.th/pap_file/effee2b31dee65cf57b529cab4714926.pdf [๓ มกราคม ๒๕๖๕].

ตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยยึดหลักธรรมปธาน ๔ (สัมมปธาน ๔) ซึ่งหมายถึง ความเพียรชอบหรือความเพียรใหญ่เป็นที่ตั้ง หลักธรรมปธาน ๔ ประกอบด้วย (๑) สังวรปธาน หมายถึง ความเพียรระวังหรือความเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น (๒) ปหานปธาน หมายถึง ความเพียรละหรือความเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (๓) ภาวนาปธาน หมายถึง ความเพียรเจริญหรือความเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด ให้เกิดมี และ (๔) ออนุรักษนาปธาน หมายถึง ความเพียรรักษา คือ ความเพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไปพลุลย์

๓) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน (Activities and Lifestyles) กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชนต่าง ๆ เช่น การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้น่าอยู่ การร่วมทำความสะอาด การปลูกต้นไม้ การร่วมช่วยเหลือในงานหรือวันสำคัญ การร่วมบริจาคการระดมทุนให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในชุมชนของตน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนอื่น หรือเป็นเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ (๑) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน (๒) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน (๓) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน (๔) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ (๕) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานเพื่อชุมชนอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการสร้างชุมชนให้เกิดเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาได้

๔) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) ชุมชนที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนาเป็นชุมชนที่คนในชุมชนมีความรักความสามัคคีกัน การให้ความเสมอภาค การเคารพในสิทธิ การให้เกียรติ การรักษาและปฏิบัติตามกฎกติกาที่ชุมชนร่วมวางไว้ ซึ่งทั้งหมดอยู่ภายใต้ภาพของชุมชนที่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การที่ชุมชนสามารถเรียนรู้แก้ไขปัญหาร่วมกัน รู้จักค้นหาวิเคราะห์เหตุแห่งปัญหา และมีความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับโลกสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ เมื่อชุมชนเกิดปัญหา การขจัดความขัดแย้งเบื้องต้นพื้นฐานคือ การหลีกเลี่ยงหรือหลบเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้ง ยอมเสียสละความต้องการของตนเอง หรือใช้ยุทธวิธี “พบกันครึ่งทาง” หรือ “ประนีประนอม” (Reconciliation) ลดการแข่งขันหรือขจัดเรื่องอำนาจ ผลประโยชน์ พร้อมปลูกฝังให้รู้ดี รู้ชั่ว รู้ผลแพ้ชนะ ร่วมมือร่วมใจในการทำให้เกิดความพึงพอใจให้ทุกฝ่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คนในชุมชนสามารถแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้ปัญญา

โดยมีบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้ เห็นได้ว่าในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง คนในชุมชนใช้ “มรรควิธี” เป็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง^{๔๐}

๒.๓ การมีส่วนร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

๒.๓.๑ แนวคิดการมีส่วนร่วม

๑) ความหมายและความสำคัญของการมีส่วนร่วม

มีนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศ และชาวไทยได้ให้ความหมายไว้หลายแง่มุมเพื่ออธิบายให้เห็นถึงความหมายของการมีส่วนร่วมคืออะไร “การมีส่วนร่วม” คือ

๑) **มิติของคุณภาพ** กล่าวคือ การที่ผู้เข้าไปมีส่วนร่วมมีบทบาทและรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ^{๔๑}

๒) **มิติของผู้นำ** คือ การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้^{๔๒}

๓) **มิติของกระบวนการ** การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง^{๔๓}

๔) **มิติของระดับบทบาทของสมาชิกที่เข้าร่วม** สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน ๔ มิติ ได้แก่ ๑) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร ๒) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ ๓) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ^{๔๔}

^{๔๐} ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ, รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา, วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๓ (มีนาคม, ๒๕๖๔): ๔๓๖-๔๕๐.

^{๔๑} Arnstien, S.R. A Ladder of Citizen Participation, *Journal of the American Institute of Planners.*, 35(4), (1969): 216-224.

^{๔๒} G.E. Berkley, *The Craft of Public Administration*, (Boston: Allyn and Bacon, 1975).

^{๔๓} William, E., Electoral Participation in a Low Stimulus Election, *Rural Development*, 4(1), (1976): 111-124.

^{๔๔} Cohen, J.M., & Uphoff, N.T., *Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation*, Rural Development Committee Center for international Studies, (New York: Cornell University, 1981), Press.

๕) มิติของความใส่ใจ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ^{๔๕}

๖) มิติของเครื่องมือบริหารจัดการองค์กร การมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐานของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์กร^{๔๖}

นอกจากนี้ **ถวิลวดี บุรีกุล** อธิบายว่า การมีส่วนร่วมในมีความหมายในหลายมิติ ที่เห็นว่า น่าสนใจมีดังต่อไปนี้

๑) การมีส่วนร่วมในมิติของความลึก หมายถึง การมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติ แต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการหรือวิจารณ์เนื้อหาโครงการ

๒) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนาขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น

๓) ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้นๆ ด้วย

๔) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าใจอย่างกว้างๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่างๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

๕) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้งสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ไขปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่สำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและธำรงรักษาองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น

^{๔๕} United Nations, **Yearbook of International Trade Statistics**, (United Nations : UN Press, 1981).

^{๔๖} Putti, Work values and organizational commitment: A study in the Asian context, **Human Relations**, 4(2), (1987): 275-288.

๖) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

๗) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่างๆในสภาพสังคมนั้นๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ ^{๔๗}

๒) จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมว่านอกจากจะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีปฏิริยาเชิงสร้างสรรค์จิตสำนึกร่วมของประชาชน และผู้เกี่ยวข้องแล้ว ยังสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนงานพัฒนา ดังนี้

๑) เกี่ยวข้องกันทางด้านสังคม จิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งใดในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งเป็นเหตุจูงใจให้กระทำสิ่งใดให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น ๆ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ริเริ่ม วางแผน วิเคราะห์ ตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งที่จะทำ เช่นการทำงานร่วมกัน การพัฒนาร่วมกัน

๒) ทำให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง

๓) ทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยความราบรื่น สร้างสรรค์ สร้างสามัคคี เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมมักเกี่ยวข้องกับบุคคลหมู่มาก และอาจรวมถึงสาธารณชนทั่วไป การสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จะเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทำให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปโดยสะดวก และจะเป็นการสนับสนุนให้เกิดแนวร่วมการดำเนินกิจกรรมมากขึ้นอีกด้วย

๔) เป็นเครื่องมือหรือกลไกในการพัฒนาชุมชนในเชิงพื้นที่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะปัจจุบันประชาชนมีการตื่นตัวในเรื่องบทบาทและสิทธิของตนเองในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดเวทีการระดมความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ส่งผลดี

^{๔๗} ถวิลวดี บุรีกุล, การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘),

ต่อความตื่นตัวต่อกระบวนการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ^{๔๘}

๒.๓.๒ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน

การมีส่วนร่วมเป็นหลักคิดสำคัญในวิถีประชาธิปไตย คำว่า “มีส่วนร่วม” ปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ในมาตรา ๕๙, ๗๖, ๗๙ ดังข้อความที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

มาตรา ๕๙ “. . .บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูลคำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินการโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพและสิ่งแวดล้อม” แม้มาตรานี้ไม่ได้แสดงข้อความการมีส่วนร่วม แต่พิจารณาตามนัยยะของจุดมุ่งหมายในมาตรานี้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการได้รับฟังข้อมูล ร่วมตัดสินใจในการดำเนินการโครงการของภาครัฐ

มาตรา ๗๖ “. . .รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมถึงตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ. . .”

มาตรา ๗๙ “. . .รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ. . .”

กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมเป็นหลักการและเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการพัฒนาภาคประชาสังคม . . .กล่าวว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่สาธารณชนได้มีความรู้เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหาเพื่อใช้ในการตัดสินใจและรู้ว่าจะตัดสินใจด้วยเพราะเหตุใด นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการฝึกอบรมผู้นำในอนาคต เพราะการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการต่างๆ ผู้นำจะเรียนรู้วิธีการสร้างพลังอำนาจต่อผู้อื่น เรียนรู้การประสานงานความร่วมมือ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน คือ เครื่องมือในการฝึกอบรมทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนาจากการเป็นตัวแทนของกลุ่มหรือผลประโยชน์ สำหรับบางคนอาจ

^{๔๘} พระมหาประกาดทิพย์ ฐิตีปสิทธิกร, “ปราชญ์ป่า: กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในการจัดการป่าชุมชน ต้นแบบเขตลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน”, วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๙๒-๙๓.

พัฒนาเติบโตเป็นผู้นำในระดับต่างๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้นำในอนาคตจะเรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกัน^{๔๙} การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในฐานะ

๑) เป็นช่องทางให้เกิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อทำความเข้าใจถึงความต้องการและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยับยั้งการกระทำที่สุดโต่ง ช่วยสร้างภูมิคุ้มกันต่อความรู้สึกสูญเสียอำนาจของประชาชน

๒) เป็นช่องทางการหนึ่งในการสร้างชุมชนชนิดต่างๆ สร้างให้เกิดผู้นำในอนาคต อันเกิดจากการเรียนรู้วิธีที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่นได้อย่างไรและการสร้างความร่วมมือจะเกิดขึ้นได้อย่างไร การมีส่วนร่วมจึงเป็นเครื่องมือฝึกอบรมในการพัฒนาผู้นำในอนาคต

๓) เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ชุมชนได้สะท้อนให้เห็นสถานภาพของชุมชนเป็นอย่างไร การร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา ร่วมตัดสินใจที่เป็นไปอย่างโปร่งใส ทำให้ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความไว้วางใจและเอาใจใส่ซึ่งกันและกันนำไปสู่ชุมชนที่สร้างสรรค์ร่วมกันแสวงหาทางออกและพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

๔) เป็นช่องทางที่จะสร้างให้เกิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อที่เขาจะได้มาทำความเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละกลุ่มและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะยับยั้งการกระทำที่สุดโต่ง

๕) สามารถสร้างให้เห็นสถานภาพของชุมชนว่าเป็นอย่างไร อีกทั้งยังบ่งชี้ถึงการเป็นชุมชนที่สร้างสรรค์ จากการทำงานร่วมกันเพื่อที่จะแก้ปัญหานี้ บอกถึงความเป็นชุมชนที่เปิดเผย จากการตัดสินใจอย่างโปร่งใส บอกถึงความเป็นชุมชนที่ไว้วางใจกัน^{๕๐}

๑) หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมหรือกระบวนการมีส่วนร่วมจะสัมฤทธิ์ผลได้นั้น หัวใจพื้นฐานสำคัญที่ผู้จัดกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องใช้เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญ มี ๓ ประการ กล่าวคือ

หลักความเต็มใจและตั้งใจ ในการมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม ความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน

หลักความเสมอภาคและการใช้ขีดความสามารถของแต่ละบุคคลมามีส่วนร่วม

^{๔๙} เจมส์ แอล. เครย์ตัน, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, ธีวาลดี บุรีกุล, เมธิดา พงษ์ศักดิ์ศรี, (สถาบันพระปกเกล้า: โรงพิมพ์ศิริกัญท์ ออฟเซ็ท, ๒๕๕๓).

^{๕๐} James L. Creighton, A guide book for involving citizens in community decision making, วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล), คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓-๒๔.

หลักเสรีภาพและอิสรภาพในการตัดสินใจ ไม่เกิดจากการบังคับ ชูเชิญจากผู้ที่มิมีอิทธิพลที่เหนือกว่า^{๕๑}

๒) ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

จินตวิรี เกษมสุข ได้รวบรวมลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๔ ลักษณะ ดังนี้

๑) การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) กล่าวคือ ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น โดยได้รับการแจ้งข่าวสารดังกล่าวต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

๒) การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะของการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้นและใช้ในการประกอบการตัดสินใจ

๓) การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม รวมถึงผู้มีอำนาจตัดสินใจในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้น มี ๓ รูปแบบ ได้แก่

(๓.๑) การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) เป็นการประชุมที่จัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะของโครงการ ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นพร้อมตอบข้อซักถาม

(๓.๒) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical Hearing) เป็นการประชุมสำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งทางวิชาการ ซึ่งจำเป็นต้องเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกหน่วยงานมาช่วยอธิบายและให้ความเห็นต่อโครงการ โดยผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

(๓.๓) การประชาพิจารณ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่ปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการและฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ และต้องมียกข้อประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

^{๕๑} อรรถัย กักผล, **คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**, (สถาบันพระปกเกล้า: ส.เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘-๑๙.

๔) การร่วมตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน โดยประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใด ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่^{๕๒}

Cohen (1996) ได้นำเสนอการมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น สามารถเกิดขึ้นได้ ๔ ลักษณะ กล่าวคือ

๑) การมีส่วนร่วมในเชิงการกระทำ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศแรงกายในการดำเนินกิจกรรมของชุมชนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๒) การมีส่วนร่วมในเชิงงบประมาณ โดยที่สมาชิกในชุมชนได้อุทิศเงินในการดำเนินกิจกรรมของชุมชน

๓) การมีส่วนร่วมในเชิงความรับผิดชอบ โดยมีการกระจายภารกิจและความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกในชุมชน

๔) การมีส่วนร่วมในเชิงการตัดสินใจ โดยให้สมาชิกในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้กับสมาชิกในชุมชน^{๕๓}

๖) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามหลัก 6 Cs

Singhal (2001) ได้นำเสนอการจัดระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) Co-operation : การร่วมมือของคนในท้องถิ่น คือ การดำเนินการใดๆ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ต้องอาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญการพัฒนาจึงประสบความสำเร็จ

๒) Compliance : การยินยอมทำงานเพื่อคนในท้องถิ่น คือ บุคคลที่ได้รับมอบหมายภารกิจหรือหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นต้องยินยอมที่จะทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนอย่างเต็มที่

๓) Consultation : การให้คำปรึกษา คือ การสอบถามความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้คำปรึกษาอย่างถูกต้องเหมาะสมด้วยการสื่อสารแบบสองทางและเป็นการสื่อสารแนวราบ คือ ไม่มีใครเหนือใคร

^{๕๒} จินตวิทย์ เกษมสุขฐ์, หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอคทีฟ พรินท์ จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๕๓} Cohen, S.L, Mobilizing Communities for Participation and Empowerment. In Servaes, J., Jacobson, T.L.,&S.A. (eds.), Participatory Communication for Social Chang, (New Delhi: Sage., 1996).

๔) Cooperation : การให้ความร่วมมือ คือ การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกทำงานร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาอย่างเหมาะสม

๕) Co-learning : การเรียนรู้ร่วมกัน คือ การที่สมาชิกในชุมชนและบุคคลภายนอกมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การทำงานเป็นทีม

๖) Collective Action : การลงมือกระทำร่วมกัน คือ การที่สมาชิกในชุมชนเป็นผู้กำหนดแนวทางในการพัฒนาชุมชนของตนและขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเอง ^{๕๔}

๓) บันได ๘ ขั้น ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของพลเมือง

แนวคิด Ladder of Citizen Participation ของ Arnstein 1969 ได้นำเสนอบันได ๘ ขั้นของการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการจัดอันดับที่สะท้อนถึงอำนาจของประชาชน ดังนี้^{๕๕}

ตารางที่ ๒.๑ บันได ๘ ขั้น ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของพลเมือง

บันได ๘ ขั้นการมีส่วนร่วมของพลเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม
๑) ขั้นการควบคุม (Manipulation)	เรียกช่วงนี้ว่า Nonparticipation ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย
๒) ขั้นการรักษา (Therapy)	
๓) ขั้นการให้ข้อมูล (Informing)	เรียกช่วงนี้ว่า Tokenism ประชาชนมีโอกาสในการให้ข้อมูลความคิดเห็นแต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ
๔) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation)	
๕) ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation)	
๖) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership)	เรียกช่วงนี้ว่า Citizen Power เป็นขั้นที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (partnership)
๗) ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power)	
๘) ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control)	

๔) กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

James L. Creighton (2005) ได้กล่าวถึงการออกแบบกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมี ๓ ขั้นตอน ได้แก่

^{๕๔} Singhal, Facilitating community participation thought communication, (New York: Unicef, 2001).

^{๕๕} Shery R. Arnstein, “A Ladder of Citizen Participation”, Journal of the American Planning Association, Vol.35, (July, 1969): 216-24.

ขั้นที่ ๑ การวิเคราะห์การตัดสินใจ ขั้นตอนนี้สำคัญโดยเฉพาะการตัดสินใจว่าใครจำเป็นที่จะอยู่ในทีมงาน เพราะแต่ละขั้นตอนของการวางแผนอาจมีผู้มีส่วนได้เสียเพิ่มเข้ามาในแต่ละระยะที่แตกต่างกัน ซึ่งหากไม่ครบถ้วนก็จะเกิดปัญหาได้

ขั้นที่ ๒ การวางแผนกระบวนการ (Process Planning) ขั้นตอนนี้เกี่ยวข้องกับการกำหนดกิจกรรม และเทคนิคการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ค้นหาเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมที่สุดในการประยุกต์ใช้ในการแต่ละขั้นของกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับขั้นตอนการตัดสินใจรวมถึงการกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจนั้น ๆ สถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ ๓ การปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนสุดท้ายนี้เป็นการนำแผนการที่กำหนดไว้ทั้งหมด กิจกรรมการมีส่วนร่วมต่างๆไปปฏิบัติจริงและทำการประเมินผลของกิจกรรมมีส่วนร่วม ตลอดจนการนำข้อมูลที่ได้จากกิจกรรมตามกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง^{๕๖}

อรรถ กิกผล ได้แสดงทัศนะว่า หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีลักษณะในการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด มิใช่ทำแต่เฉพาะการจัดเวทีซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมครั้งเดียว การมีส่วนร่วมของประชาชนควรทำให้ครบจบกระบวนการ ดังนี้

๑) **เริ่มต้นจากการเกิดจิตสำนึกในตนเอง**และถือเป็นภาระหน้าที่ตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

๒) **ร่วมคิดด้วยกัน**ว่าอะไรเป็นปัญหาของชุมชน สาเหตุของปัญหาคืออะไร และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายได้อย่างไร อะไรควรแก้ไขก่อนหรือหลัง เพราะเหตุใด

๓) **ร่วมวางแผนดำเนินงาน**ในกิจกรรมหรือโครงการ โดยการแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะหางบประมาณมาจากไหน ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

๔) **ร่วมดำเนินงาน** ประชาชนต้องร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

^{๕๖} James L. Creighton : The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement , อ้างใน จุฬารัตน์ ชมพันธุ์ การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement, วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๕๕): ๑๒๓-๑๔๑.

๕) ร่วมติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรค และร่วมกันหาทางแก้ไข้ปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจที่มีร่วมกันสำเร็จตามเป้าหมาย

๖) ร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชน ย่อมจะต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งไม่ได้เฉพาะแต่เพียงในรูปของเงินหรือผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน วัตถุประสงค์ของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจ ในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้^{๕๗}

พระมหาสุทิตย์ อาภากร ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาขององค์กรชุมชน และเครือข่ายนั้น มี ๖ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๑ การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในท้องถิ่น ตลอดจนมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรประชาชนและเครือข่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กิจกรรมการพัฒนารวมทั้งกำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะนำไปใช้ในกิจกรรมการพัฒนา ดังอย่างเช่น องค์กรชุมชนและเครือข่ายเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแม่บทชุมชนและแผนพัฒนาตำบล เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๓ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่องค์กรชุมชน และประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และดำเนินการเพื่อให้กิจการเพื่อให้กิจกรรมลุล่วง เช่น องค์กรชุมชนเข้าไปดำเนินการพัฒนาระบบสหกรณ์ของชุมชน และการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ เป็นต้น

ขั้นตอนที่ ๔ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากกิจกรรมการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

ขั้นตอนที่ ๕ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ภาคประชาชนเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ใครได้รับประโยชน์มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นหรือไม่ เป็นต้น ซึ่งในการประเมินผลนั้นอาจเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือ

^{๕๗} อรรถัย กักผล, **คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น**, (สถาบันพระปกเกล้า: ส.เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘-๑๙.

กระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของการดำเนินการ

ขั้นตอนที่ ๖ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค ประสิทธิภาพการทำงาน และการสรุปบทเรียน เพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ทบทวนการทำงานของตนเอง และหาแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาในระยะยาว^{๕๘}

เห็นได้ว่า แนวคิดการสร้างการมีส่วนร่วมอาจมีมุมมองและขั้นตอนกระบวนการที่แตกต่างกันไปในรายละเอียด แต่อย่างไรก็ตามหัวใจสำคัญของกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ผู้ดำเนินการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึง “การสื่อสารแบบสองทาง” “การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน” “เครื่องมือที่ใช้” หรือเทคนิคที่นำมาใช้สร้างการมีส่วนร่วม ควรใช้หลายเทคนิควิธีการร่วมกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

๒.๓.๓ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

๑) ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เกิดขึ้นประมาณช่วงปี ค.ศ.๑๙๗๐ โดยพัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเกิดขึ้นในวงการด้านการศึกษา PAR เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยและการปฏิบัติจริงเพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหา ทั้งนี้ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) สอดคล้องกับแนวคิด “หลังยุคทันสมัย (postmodern tradition) ที่การวิภาษวิธีในการสร้างความเข้าใจ และมองว่าผู้มีส่วนร่วมไม่เหมือนวัตถุ (objectivity) และความจริงเป็นสิ่งที่มีความหลากหลายเกิดขึ้น (Kelly, 2005) Attwood (1997) กล่าวว่าปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ประกอบด้วย แนวคิดที่คนมีสิทธิในการตัดสินใจการพัฒนา และตระหนักถึงความต้องการสำหรับการมีส่วนร่วมในการให้ความหมายของคนในท้องถิ่น ในกระบวนการเกี่ยวกับการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ของเขา เพื่ออยู่เหนือการถูกควบคุมหรืออำนาจ นอกจากนี้ยังนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน การใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) อาจจะมีรูปแบบของพื้นที่สาธารณะ (public space) ในที่ซึ่งผู้มีส่วนร่วมและนักวิจัยสามารถปรับเปลี่ยนความรู้ของเขาสู่การผลักดันเกี่ยวกับการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และบริบทของครอบครัวในชุมชนที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขา นอกจากนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เป็นกระบวนการวิจัยที่เป็นวงจรของการสะท้อนคิด

^{๕๘} พระมหาสุทิตย อาภากรโ, “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน”, เอกสารประกอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๓-๑๔.

และการปฏิบัติ (Marshall & Rossman, 2006; Selener, 1997)^{๕๕}

Kemmis & McTaggart (1988) ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดปัญหาและการแก้ปัญหา โดยไม่ได้เริ่มจากการมองปัญหาว่าเป็นความผิดปกติแต่จะทำความเข้าใจสภาพที่เป็นอยู่และพยายามปรับปรุงให้ดีขึ้น ในขณะที่ Zuber-Skerrit (1995) ให้ความหมายว่า เป็นการวิจัยเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติ สร้างนวัตกรรม พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงการกระทำทางสังคมและทำให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจการกระทำของตนเองดีขึ้น^{๖๐} Koch & Kralik (2006) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ว่าเป็นกระบวนการซึ่งตัวเรา นักวิจัย และผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบในวงรอบเพื่อการสำรวจความวิตกกังวล การเรียกร้องหรือปัญหาที่ส่งผลกระทบหรือทำลายชีวิตของผู้คน ความร่วมมือกันทำงานจะสะท้อนถึงวิธีการเปลี่ยนสถานการณ์หรือการสร้างความสามารถ^{๖๑}

กล่าวได้ว่า วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ทางสังคมให้ดีขึ้น ดังนั้นผู้ที่ควรจะเข้าร่วมคือคนที่เผชิญกับปัญหานั้นๆ และมีผลกระทบมากที่สุด ซึ่งเราเรียกว่า “participatory” จุดเด่นของวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือสามารถนำไปปฏิบัติได้ในบริบทที่ซับซ้อน กับผู้ใช้บริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาศักยภาพของประชาชน (Crane & O'Regan, 2010) การมีส่วนร่วมจะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อสามารถสนับสนุนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง และส่งเสริมให้บุคคลในกลุ่มสามารถปฏิบัติงานที่มีความสำคัญร่วมกันได้ และสนับสนุนให้เรียนรู้ที่จะกระทำโดยตนเอง^{๖๒}

^{๕๕} Marshall & Rossman, 2006; Selener, 1997, อ้างใน อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, พิมพิมล วงศ์ไชยา, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : ลักษณะสำคัญและการประยุกต์ใช้ในชุมชน, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปีที่ ๓๖, ฉบับที่ ๖, พฤศจิกายน-ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๑๙๐-๒๐๒.

^{๖๐} Kemmis & McTaggart (1988), The Action Research Planner, อ้างใน อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการ และบทเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บ.พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๘.

^{๖๑} อ้างใน สัญญา ยีอรานและศิริไลซ์ วรรณวิจิตร, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สู่ความสำเร็จ การเปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ, วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๑): ๒๘๘-๓๐๐.

^{๖๒} อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, พิมพิมล วงศ์ไชยา, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: ลักษณะสำคัญและการประยุกต์ใช้ในชุมชน, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปีที่ ๓๖, ฉบับที่ ๖ (พฤศจิกายน-ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๑๙๖-๑๙๗.

๒) หลักการพื้นฐานสำคัญของ PAR

Stringer (2007) กล่าวถึงหลักการสำคัญในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มี ๔ ประการ ซึ่งนักวิจัยพึงระลึกถึงและนำมาใช้ตลอดกระบวนการวิจัย คือ

๑) **หลักความสัมพันธ์ (Relationship)** คือ การพยายามสร้างให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี ความกลมเกลียว ความไว้วางใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน

๒) **หลักการสื่อสาร (Communication)** คือ การยึดหลักการสื่อสารความจริง เปิดกว้าง และจริงใจต่อกัน ในระหว่างทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดี การยอมรับซึ่งกันและกัน

๓) **หลักการมีส่วนร่วม (Participation)** คือ การคำนึงถึงการสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งในด้านความเกี่ยวข้องระหว่างกัน การปฏิบัติร่วมกัน การส่งเสริมสนับสนุนกันและการสร้างผลสำเร็จร่วมกัน

๔) **หลักการรวมไว้ (Inclusion)** คือ การคำนึงถึงบุคคล ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มหรือองค์กร ในขณะเดียวกันต้องนำทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหามาพิจารณาโดยไม่ตัดออก และต้องคำนึงถึงความร่วมมือและผลประโยชน์ร่วมของทุกฝ่ายเป็นสำคัญ^{๖๓}

๓) PAR กับการบูรณาการ ๓ มิติ

อนึ่ง ความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจึงไม่ได้เป็นเพียงแต่ผลรายงานการวิจัย แต่เป็นงานวิจัยในแนวประชาคมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หรือการวิจัยแบบ PAR นั้น จะต้องบูรณาการ ๓ มิติ CER เพื่อให้ผลที่เกิดขึ้นสามารถบรรลุจุดหมายครอบคลุมความจำเป็นพื้นฐาน ๓ ประการเป็นเบื้องต้น อันได้แก่

๑) **Community Orientation and Community-Based Development Integration :** การระบุปัญหาที่มุ่งความเชื่อมโยงกับการแก้ปัญหาร่วมกันของชุมชนและสังคม การวิจัยแบบ PAR ต้องมุ่งพัฒนาประเด็นการวิจัยที่มุ่งแก้ปัญหาทางการปฏิบัติของชุมชนและกลุ่มคนต่างๆ รวมทั้งมุ่งยกระดับความเป็นจริงทางสังคม และยกระดับการพัฒนาสุขภาวะและคุณภาพแห่งชีวิต ทั้งในเชิงรูปธรรมและในเชิงนามธรรม การได้แก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่พึงประสงค์ของชุมชน หรือเป็นวิธีเสริมพลังความเข้มแข็งให้กลุ่มคนสามารถเอาปัญหามาริเริ่มแก้ไขได้ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ PAR

๒) **Education and Learning Process Integration :** การพัฒนากระบวนการทางการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้เพื่อมุ่งระดมพลังแก้ปัญหาจากภายในชุมชน สร้างคนและทำให้ผู้คนเกิดความมีส่วนร่วม สามารถเรียนรู้และยกระดับการปฏิบัติ สามารถแปรการปฏิบัติและศักยภาพอันเกิดจาก

^{๖๓}อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการและบทเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บ.พี.เอ.สียิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓-๒๔.

กระบวนการทางการศึกษาและการเรียนรู้ ไปสู่การนำตนเองเข้าไปมีส่วนร่วมในสิ่งต่างๆ ดีขึ้น รวมทั้งสามารถเกิดประสบการณ์ทางสังคม และนำเอาความรู้ ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ ไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเองได้ การได้ PAR จึงมิใช่เป็นเพียงวิจัยแต่เป็นการสร้างคน พัฒนาการเรียนรู้และสร้างศักยภาพการพึ่งพาจัดการตนเองของชุมชน สร้างความสานึกต่อการมีส่วนร่วมต่อความเป็นส่วนรวมของสังคมประชาธิปไตยในวิถีคิดใหม่ๆ สร้างความสานึกต่อความเป็นพลเมืองด้วยบทบาทหน้าที่ใหม่ ๆ ตามความจำเป็นที่เกิดขึ้นใหม่ของสังคมไทยและสังคมโลก ด้วยรูปแบบที่ยืดหยุ่นและมีพลวัตไปกับความรวดเร็วของการเปลี่ยนแปลง

๓) Research Integration : การวิจัย สร้างความรู้ และสร้างทฤษฎีพื้นฐานจากการปฏิบัติ ในทางการศึกษานั้น การเกิดประสบการณ์และความเปลี่ยนแปลงทางการปฏิบัติ เป็นเครื่องบ่งชี้การเรียนรู้ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง อีกทั้งการเรียนรู้จากประสบการณ์นั้น ก็มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการดำเนินชีวิต ดังนั้น จึงเป็นความรู้และทฤษฎีที่มีพลังต่อการอธิบายภาคปฏิบัติของสังคม อีกทั้งจัดว่า เป็นความรู้ความจริงเชิงวัฒนธรรมหรือความรู้เชิงทฤษฎีที่มีบริบท ซึ่งนอกจาก จะไม่สามารถทดแทนได้ด้วยความจริงที่อธิบายโดยวิทยาศาสตร์แนวกระแสหลักแล้ว ก็กลับจะส่งเสริมเติมเต็มกันและกันให้สังคมมีความงอกงามมั่งคั่งในงานสร้างสรรค์ทางปัญญาได้มากยิ่งขึ้น การวิจัยเพื่อสร้างความรู้ขึ้นอย่างเป็นระบบจึงจำเป็นต้องออกแบบให้บูรณาการกับมิติอื่น ๆ ไปด้วย ดังนั้น PAR จึงเป็นกระบวนการวิจัยที่ได้สร้างองค์ความรู้ บทเรียน และภูมิปัญญาปฏิบัติ สัมสมเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความเติบโตและเจริญงอกงามทางศิลปะและวัฒนธรรม บูรณาการอยู่ในวิถีปฏิบัติและวิถีความเป็นชุมชน จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะของการวิจัยดังกล่าวนี้มีได้มุ่งบรรลุจุดหมายเพียงการวิจัยสร้างความรู้และให้ได้ ข้อมูลความรู้ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นระบบในรายงานการวิจัยสักเล่มหนึ่งเท่านั้น ทว่า ความรู้และการวิจัยเป็นเพียงมรรควิธีหรือกระบวนการและขั้นตอนหนึ่งของการจัดการเพื่อเปลี่ยนผ่านตนเองของปัจเจก กลุ่ม ประชาคม และชุมชน ให้มุ่งบรรลุจุดหมายดังที่พึงประสงค์ร่วมกันเท่านั้น^{๒๔}

๔) วงจร PAOR กับกระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis & Wilkinson (1998) นำเสนอกระบวนการวิจัยแบบ PAR เหมือนกับขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนผล ที่มีลักษณะเป็นวงจรต่อเนื่องกัน หมุนไปเป็นเกลียวต่อเนื่องกันไปได้หลายวงจร

^{๒๔} วิรัตน์ คาศรีจันทร์, พลังความรู้จากการวิจัยแบบ PAR, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.อีฟวิ้ง จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๔-๖ และ ๙๔.

การวางแผน (Plan)

เป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญในการศึกษาชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่นักวิจัยต้องทำให้ครอบคลุม เก็บข้อมูลและบริบทของชุมชนให้รอบด้านและทุกมิติที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์สภาพปัญหาของชุมชน ปัจจัยและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง รวมถึงวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างสัมพันธภาพ สร้างเครือข่ายกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การตั้งโจทย์ร่วมกับชุมชน เครื่องมือหรือเทคนิคต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในขั้นตอนนี้ เช่น การทำแผนที่สังคม การวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal: RAP) การประเมินชุมชนอย่างเร่งด่วน (Rapid Assessment procedures: PRA) การประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) หรือการใช้เทคนิค AIC

การปฏิบัติ (Act)

เป็นขั้นดำเนินการตามแผนงานหรือโครงการที่กำหนดร่วมกัน โดยมีการสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกันก่อนดำเนินการตามแผน เมื่อทุกฝ่ายเข้าใจตรงกันแล้วจึงให้ดำเนินการตามแผนอย่างมีส่วนร่วมที่เท่าเทียมกัน ตามบทบาทและศักยภาพที่เหมาะสมที่ได้ทำการตกลงไว้ร่วมกัน โดยทุกฝ่ายต้องทำอย่างจริงจังครบทุกขั้นตอน ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องมีการวิเคราะห์การปฏิบัติร่วมกันอย่างต่อเนื่องตลอดการดำเนินงาน อาจมีการปรับเปลี่ยนแผนที่วางไว้ตามความเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ร่วมกัน

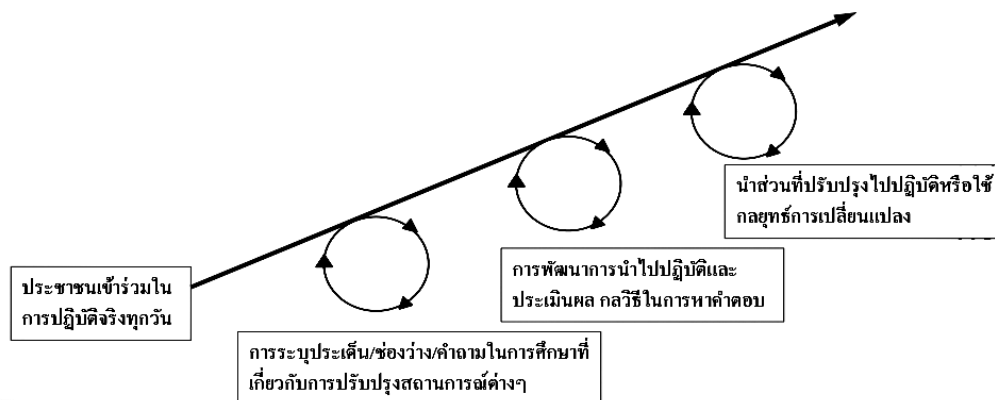
การสังเกตการณ์ (Observe)

อยู่ในทุกระบวนการวิจัย การสังเกตการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กับการเก็บข้อมูล เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยการเก็บข้อมูลให้ความสำคัญกับแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ใช้วิธีการที่หลากหลาย สามารถใช้การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เช่น การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การจดบันทึก การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ใช้ในการสังเกตการณ์ควรครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้ กระบวนการทำงาน ผลการปฏิบัติตามแผนงาน บริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัดของการปฏิบัติ

การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection)

เป็นกระบวนการที่สำคัญมากเพราะทำให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันวิเคราะห์ อภิปรายผล ประเมินผล การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลต่างๆ มาร่วมกันสะท้อนระหว่างนักวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย โดยกระบวนการสะท้อนผล ต้องพิจารณาใคร่ครวญประเมินและวิพากษ์ตนเองอย่างลึกซึ้ง เชื่อมโยงระหว่างปรากฏการณ์กับบริบทของปรากฏการณ์นั้น ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ เงื่อนไขต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์นั้นขึ้น ทั้งนี้การสะท้อนการปฏิบัติ ต้องทำในระหว่างการปฏิบัติ และเมื่อสิ้นสุดการ

ปฏิบัติ โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การถอดบทเรียน การประเมินเสริมพลัง เป็นต้น ครอบคลุมในเรื่องของ การสะท้อนบรรยากาศ สภาพการณ์ ข้อค้นพบที่เกิดขึ้น สะท้อนในลักษณะการประเมินวิพากษ์สิ่งที่ดำเนินการข้อค้นพบ สะท้อนในลักษณะการให้คำอธิบายถึงข้อค้นพบ สะท้อนในการค้นหาข้อเสนอเพื่อปรับปรุงแนวทางปฏิบัติต่อกัน เป็นการนำผลที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้^{๖๕}

แผนภาพที่ ๒.๑ โมเดลพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: การปรับปรุงสถานการณ์ต่างๆ จากการปฏิบัติสู่การพัฒนา (Crane & O'Regan, 2010)^{๖๖}

๕) เครื่องมือและเทคนิคในการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม

เครื่องมือและเทคนิคในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน จากการศึกษานักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศ มีหลากหลายวิธีการขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการสร้างการมีส่วนร่วมดำเนินการอยู่ในขั้นตอนใดของกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำเสนอแนวคิดเครื่องมือและเทคนิคที่จะนำไปใช้ในงานวิจัย ดังนี้

๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค A-I-C

^{๖๕} Kemmis, S & Wilkinson, M (1988), Participatory Action Research and the Study of Practice} อ่างใน, อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณกุล, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : แนวคิด หลักการและบทเรียน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บ.พี.เอ.สียิ่งจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕-๒๘.

^{๖๖} อมาวสี อัมพันศิริรัตน์, พิมพ์มล วงศ์ไชยา, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : ลักษณะสำคัญและการประยุกต์ใช้ในชุมชน, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ปีที่ ๓๖, ฉบับที่ ๖, (พฤศจิกายน-ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๑๙๖-๑๙๗.

- ๒) การกำหนดวิสัยทัศน์
- ๓) การสนทริยสนทนา (Dialogue)
- ๔) การทำแผนที่ความคิด (Mind Map)
- ๕) การถอดบทเรียนด้วยเทคนิค ARR

๑) การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC

การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค Appreciation Influence Control (AIC) เป็นเทคนิคการประชุมที่พัฒนามาจากแนวคิดของสถาบันเอกชนชื่อ Organization for Development: an International Institute (ODII) ตั้งขึ้นโดย ทูริต ซาโต และวิลเลียม อี สมิธ (Ms. Turid Sato and Dr. William E. Smith) การประชุมที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันเพื่อจัดเตรียมการวางแผน โดยวิธีการเปิดโอกาส ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้มีเวทีพูดคุยแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ ช่วยทำให้เกิดการระดมแนวคิดที่สร้างสรรค์ สร้างการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างพลังของท้องถิ่นในการพัฒนา และสามารถนำมาใช้ในกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการทำ A-I-C

ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation : A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นตอนนี้จะเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน แสดงความเห็น รับฟัง หาข้อสรุปร่วมกัน อย่างสร้างสรรค์เป็นประชาธิปไตย

A1: การวิเคราะห์สภาพการของหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ในปัจจุบัน

A2: การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ อันเป็นภาพพึงประสงค์ในการพัฒนาว่าต้องการอย่างไร โดยการวาดภาพสำคัญ

ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence : I) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการและเสนอทางเลือกในการพัฒนา ตามที่ได้สร้างภาพพึงประสงค์ หรือที่ได้ช่วยกันกำหนดวิสัยทัศน์ (A2) เป็นขั้นตอนที่จะต้องหามาตรการ วิธีการ และค้นหาเหตุผลเพื่อกำหนดทางเลือกในการพัฒนา กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม

I1: การคิดกิจกรรมเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามภาพพึงประสงค์

I2: การจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม โครงการ

ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ (Control : C) คือ ยอมรับและทำงานร่วมกันโดยนำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มาสู่การปฏิบัติ และจัดกลุ่มผู้ดำเนินการ ซึ่งจะรับผิดชอบโครงการ

C1: การแบ่งความรับผิดชอบ

C2: การตกลงใจในรายละเอียดของการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติ

ผลลัพธ์ที่ได้จากการประชุม คือ

๑) รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการที่กลุ่ม องค์กรชุมชนดำเนินการได้เอง ภายใต้ความรับผิดชอบและเป็นแผนปฏิบัติการ ของหมู่บ้าน ชุมชน

๒) กิจกรรม โครงการที่ชุมชน หรือองค์กรชุมชน เสนอขอรับการส่งเสริม สนับสนุนจากองค์กรปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐที่ทำงาน หรือสนับสนุนชุมชน

๓) รายชื่อกิจกรรม โครงการที่ชาวบ้านต้องแสวงหาทรัพยากร และประสานงานความร่วมมือจากภาคีความร่วมมือต่างๆ ทั้งจากภาครัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น^{๖๗}

๒) การกำหนดวิสัยทัศน์

มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตร่วมกันตามบริบทและความต้องการของชุมชน สิ่งที่ชุมชนพึงปรารถนา โดยใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการที่ออกแบบเพื่อให้สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมปล่อยวางความรู้เรื่องปัญหาในปัจจุบันและอุปสรรคทั้งหลาย และพูดคุยเกี่ยวกับภาพของชุมชนที่เราอยากเห็น ดังนั้นกรอบระยะเวลาที่นำมาอภิปรายร่วมกันควรมองไปอย่างน้อยสิบปีหรือนานพอที่ผู้มามีส่วนร่วมสามารถยอมรับได้ต่อการเปลี่ยนแปลงสำคัญๆ ที่เป็นไปได้จะเกิดขึ้นจริง ภายหลังจากได้การรวบรวมความคิดและนำมากำหนดเป็นเป้าหมาย อาจจัดให้มีคณะกรรมการกลุ่มกำกับแนวทาง หรือคณะทำงาน และนำเป้าหมายนั้นนำเสนอในการประชุมสาธารณะให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและมีส่วนร่วมในเป้าหมายนั้น และนำไปสู่การร่วมกำหนดขั้นตอนของกิจกรรมที่จะบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้กระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์ไม่สามารถใช้เทคนิคเดียว แต่ต้องใช้เทคนิคที่หลากหลายเพื่อสร้างความกระตือรือร้น ความผูกพัน และพลังงานบวกในการชักชวนให้ไปสู่จุดหมาย ปัจจัยที่ทำให้การใช้เทคนิคการสร้างวิสัยทัศน์ประสบความสำเร็จ คือ ความโปร่งใสสร้าง การรับรู้และการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากชุมชนทั้งหมด^{๖๘}

๓) การสุนทรียสนทนา (Dialogue)

^{๖๗} อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์, เทคนิคและเครื่องมือสื่อความคิดในการศึกษาชุมชน, เอกสารประกอบการเสวนา มุลนิธิมันพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tsdf.nida.ac.th/elctfl/articlefile/article-file-11244.pdf> [๒๗ มกราคม ๒๕๖๕].

^{๖๘} James L. Creighton, A guide book for involving citizens in community decision making, วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล), คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐๗-๒๐๘.

สุนทรียสนทนา เป็นกระบวนการที่ผู้สนทนารับฟังความคิด การให้ความหมายต่อสิ่งที่ได้รับฟัง เป็นการให้คุณค่าทั้งสิ่งที่ได้รับฟังและตัวของผู้นพูด โดยผู้สนทนาทุกฝ่ายก้าวพ้นกรอบที่แต่ละคนยึดถือ เพื่อผ่านข้ามพรมแดนแห่งตัวตนเข้าไปในพรมแดนแห่งการเรียนรู้ และให้คุณค่าซึ่งกันและกัน สุนทรียสนทนาเหมาะสมสำหรับการเริ่มต้นทำงานที่มีความซับซ้อน หลากหลาย หรือต้องการแก้ไขปัญหายากที่ยากร่วมกัน แนวคิดและหลักการเบื้องต้นของการทำสุนทรียสนทนา ประกอบด้วย ฟังอย่างลึกซึ้ง ฟังให้ได้ยินเสียงของผู้พูดและเสียงภายในของตนเอง มีความเป็นอิสระในการพูด และมีจิตผ่อนคลาย ทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีผู้นำ และไม่มีผู้ตาม

ขั้นตอนการจัดการสุนทรียสนทนา มีดังนี้

- ๑) การจัดวงสนทนาควรจัดเป็นวงกลม ให้ทุกคนสามารถมองเห็นกัน และให้มีพื้นที่ว่างตรงกลาง เพื่อให้ทุกคนรู้สึกอิสระ หรืออาจจะใช้เป็นที่ยืนหรือบันทึกรายความคิดลงบนกระดาษแผ่นใหญ่
- ๒) ผู้เข้าร่วมวงสนทนาต้องไม่มีการชี้นำสิ่งที่พูดไม่ควรมีการสรุปหรือสร้างความคิดรวบยอด เพื่อหาคำตอบสุดท้ายหรือเพื่อให้ทุกคนคิดเหมือนกันหมด แต่หากกระบวนการไหลอย่างต่อเนื่อง คำตอบจะเกิดขึ้นเป็นระยะๆ
- ๓) ควรหลีกเลี่ยงการตั้งผลลัพธ์ไว้ล่วงหน้า และไม่ควรนำความเชื่อมั่นของตนเองออกมาโต้แย้งหักล้างกับผู้พูดอื่น ไม่มีการโอ้อวด ไม่แนะนำสั่งสอน ไม่ตำหนิตติเตียน
- ๔) ควรมีคณทำงาน (Facilitator) ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้เป็นไปตามหลักการของกระบวนการรวมทั้งแก้ไขปัญหาค้นหาทางที่ โดยสุภาพ
- ๕) ในวงสนทนาควรมีความเท่าเทียมกัน ทั้งในแง่ของคำพูดและการปฏิบัติ^{๒๙}

๔) การทำแผนที่ความคิด (Mind Map)

แผนที่ความคิด ยังมีชื่อเรียกชื่อหนึ่งว่า “ผังมโนภาพ” ซึ่งถูกใช้เป็นแนวคิดไร้รูปแบบตายตัวมาหลายศตวรรษ เพื่อใช้ในการเรียนรู้การระดมสมองการจดจำข้อมูลการจินตนาการและการแก้ปัญหาโดยนักศึกษาวិชากรนักจิตวิทยา รวมถึงบุคคลทั่วแผนที่ความคิด (Mind Map) คือ การถ่ายทอดความคิด หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสมองลงกระดาษ โดยการใช้ภาพ สี เส้น และการโยงใย แทนการจดย่อแบบเดิมที่เป็นบรรทัด ๆ เรียงจากบนลงล่าง ขณะเดียวกันกระบวนการทำผังความคิดช่วยเป็นสื่อ นำข้อมูลจากภายนอก เช่น หนังสือ คำบรรยายการประชุม ส่งเข้าสมองให้เก็บรักษาไว้ได้ดีกว่าเดิม ช่วยยังช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

^{๒๙}สุรศักดิ์ บุญเทียน และภาณุวัฒน์ ภักดิ์วงศา, รวบรวมข้อมูลและเครื่องมือเพื่อการติดตามประเมินผล, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :https://mehealthpromotion.com/upload/forum/paper_tools.pdf [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

ได้ง่าย เนื่องจากเห็นเป็นภาพรวม และเปิดโอกาสให้สมองให้เชื่อมโยงต่อข้อมูลหรือความคิดต่าง ๆ เข้าหากันได้ง่ายกว่าโดยสรุปคือ “ใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างความคิดหลัก ความคิดรองและความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน”

หลักการสร้าง Mind Map (Buzan, Griffiths & Harrison, 2012)

- ๑) เริ่มต้นด้วยภาพสี่ตรงกึ่งกลางหน้ากระดาษ
- ๒) ใช้ภาพให้มากที่สุดตรงไหนที่ใช้ภาพได้ให้ใช้ก่อนคำหรือรหัสเป็นการช่วยการทำงานของสมองดึงดูดสายตา และช่วยความจำ
- ๓) ควรเขียนคำบรรจงตัวใหญ่ๆ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวพิมพ์ใหญ่ จะช่วยให้เราสามารถประหยัดเวลาได้เมื่อย้อนกลับไปอ่านอีกครั้ง
- ๔) เขียนคำเหนือเส้นได้แต่ละเส้นต้องเชื่อมต่อกับเส้นอื่นๆ เพื่อให้ Mind Map มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับ
- ๕) คำควรมีลักษณะเป็น "หน่วย" ทำให้คล้องตัวและยืดหยุ่นได้มากขึ้น
- ๖) ใช้สี เพราะสีช่วยยกระดับความคิด เพลินตา กระตุ้นสมองซีกขวา
- ๗) เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ควรปล่อยให้สมองคิดมีอิสระมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้^{๗๐}

๕) การถอดบทเรียนด้วยเทคนิค ARR

เทคนิค AAR (After Action Review) เป็นกระบวนการถอดบทเรียนหลังจากเสร็จกิจกรรมในแต่ละครั้ง (ตามปกติควรทำโดยทันทีหรือให้เร็วที่สุด เพราะสามารถสะท้อนความคิดเห็น ความจำ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรม แบบยัง”สด”อยู่) ถือเป็นถอดบทเรียนเรียนแบบสะสมความรู้ นำมาสังเคราะห์เป็นชุดความรู้เมื่อโครงการนั้นสิ้นสุดลง เทคนิคนี้เป็นการสรุป ทบทวนการดำเนินงานของกิจกรรม วิธีการทำงาน ผลที่เกิดขึ้นทั้งที่เป็นความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เป็นการทบทวนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ให้เกิดปัญหานี้ขึ้นอีก ในขณะเดียวกันก็คงไว้ซึ่งวิธีการที่ดีอยู่แล้ววิธีการในการทำ AAR ประกอบด้วย คำถาม ๖ ข้อ ๘ ขั้นตอน

คำถาม ๖ คำถามของ AAR คือ

- ๑) สิ่งที่เราคาดว่าจะได้รับการทำงานคืออะไร
- ๒) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงที่สูงกว่าที่คาดหวังคืออะไร

^{๗๐} อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์, เทคนิคและเครื่องมือสื่อความคิดในการศึกษาชุมชน, เอกสารประกอบการเสวนา มุลนิธิมันพัฒนา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tsdf.nida.ac.th/elctfl/articlefile/article-file-11244.pdf> [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

- ๓) สิ่งที่เกิดขึ้นจริงที่ต่ำกว่าที่คาดหวังคืออะไร
- ๔) สิ่งที่ได้เรียนรู้และเป็นประโยชน์คืออะไร
- ๕) คิดว่าควรปรับปรุงอะไร วิธีการลด/แก้ความแตกต่างคืออะไร
- ๖) หากต้องทำครั้งต่อไป จะปรับปรุงอะไรให้ดีขึ้น

ขั้นตอน ๘ ขั้นตอนของ AAR คือ

- ๑) ควรทำ AAR ทันทีหลังจากจบกิจกรรม
- ๒) ไม่มีการกล่าวโทษ ชำ้เติม ตอกย้ำซึ่งกันและกัน ไม่มีความเป็นเจ้านายหรือลูกน้อง มีแต่บรรยากาศที่เป็นกันเอง รับฟังอย่างเปิดใจ การเริ่มต้นพูดคุยจึงควรเริ่มที่ผู้อาวุโสหน่อยที่สุดก่อน
 - ๓) มีผู้ดำเนินการสนทนาคอยกระตุ้น ตั้งคำถามให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะของตน และมีผู้จดบันทึกคอยบันทึกเรื่องที่แสดงความคิดเห็น
 - ๔) ถามตัวเองว่าสิ่งที่ควรเกิดขึ้นคืออะไร
 - ๕) พิจารณาดูว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร
 - ๖) ความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ควรเกิดขึ้นกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร ทำไมจึงต่างกัน
 - ๗) จดบันทึกเพื่อเตือนความจำว่าวิธีการใดบ้างที่จะนำมาแก้ปัญหายังไรก็ตามพึงระลึกอยู่เสมอว่าแต่ละกิจกรรม แต่ละช่วงเวลา แต่ละบริบท สถานการณ์ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาอาจจะแตกต่างกัน

๒.๓.๔ การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน

การประเมินผลกระทบของการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาในการดำเนินการต่อไป ในมุมมองของ James L. Creighton (2005) เห็นว่า ก่อนที่จะทำการประเมินจะต้องมีความชัดเจนในการกำหนดนิยามคำว่า “ประสบความสำเร็จ” หรือ “มีประสิทธิภาพ” ให้ชัดเจนทั้งนี้การตั้งเกณฑ์ความสำเร็จของแต่ละโครงการหรือกิจกรรมอาจจะไม่เหมือนกันโดยยกตัวอย่าง ถ้าผู้จัดตั้งเกณฑ์ความสำเร็จคือการได้มาซึ่งความคิดเห็นของสาธารณชน ดังนั้น การได้ทราบถึงความรู้สึกของประชาชนต่อโครงการนับว่าเป็นผลสำเร็จที่เกิดขึ้น ประเด็นสำคัญสำหรับการประเมินความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วม คือ ความรู้ลึกของการเป็นเจ้าของกระบวนการและการทำงานร่วมกันมากกว่าความสำเร็จของผลลัพธ์ของกระบวนการ

รูปแบบในการประเมิน

๑) ประเมินตามวัตถุประสงค์ของการการวัดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นแนวคิดของ รอสเนอร์ (Rosener) แบ่งเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่แรก เป็นการสัมภาษณ์ก่อนทำกระบวนการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อทราบถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่จะนำมากำหนดเกณฑ์สำหรับการวัดความสำเร็จที่ชัดเจน ขั้นตอนที่ ๒ คือ ให้สมาชิกประเมินความสำเร็จตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ด้วยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ของผู้ประเมิน เป็นต้น

๒) การประเมินเพื่อพิจารณาถึงการปฏิบัติที่ดีที่สุด เป็นแนวคิดของ ลินน์ ฟรเวอร์และจีน มาร์ช (Lyn Frewer & Gene Marsh) จุดมุ่งหมายในการประเมินเพื่อค้นหากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรดำเนินการอย่างไรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามสั้น แบบสอบถามยาว และโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อช่วยการวิเคราะห์

๓) การประเมินที่ใช้เป้าหมายทางสังคม เป็นแนวคิดของ โธมัส อี เบียร์ และเจอร์รี เคย์ฟอร์ด (Thomas e.Beierie & Jerry Cayford, 2002) จุดมุ่งหมายในการประเมินที่เน้นผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ “เป้าหมายสังคม” มี ๕ เป้าหมาย ได้แก่ ๑) รวมเอาค่านิยมความเชื่อทั้งหลายของสาธารณชนเพื่อการตัดสินใจ ๒) ปรับปรุงคุณค่าที่สำคัญในการตัดสินใจ ๓) แก้ไขความขัดแย้งระหว่างจุดสนใจที่แข่งขัน เอาชนะกันอยู่ ๔) สร้างความไว้วางใจในสถาบัน ๕) ให้ความรู้และให้ข้อมูลต่อสาธารณชน โดยวัดว่าแต่ละเป้าหมายทำได้ดีเพียงไร^{๗๑}

ทั้งนี้ไม่มีวิธีการใดเป็นวิธีการประเมินที่ดีที่สุด ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และแม้ว่าจะมีการประเมินต่างรูปแบบไป แต่เครื่องมือพื้นฐานที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จการมีส่วนร่วม มี ๓ เทคนิคพื้นฐาน คือ ๑) การสัมภาษณ์ไม่ว่าก่อนโครงการ หลังโครงการ หรือทั้งสองแบบ ๒) การใช้แบบสอบถาม ๓) การสังเกตการณ์ โดยบุคคลที่เป็นกลางและได้รับการฝึกฝนมาแล้ว รวมถึงการใช้การประชุมเพื่อประเมินถึงข้อดีและข้อปรับปรุงหลังโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนเสร็จสิ้นลง โดยการประเมินเน้นที่ที่ถอดบทเรียนประสบการณ์ที่ทำร่วมกันที่นำไปสู่อนาคตที่ดีกว่า และควรหลีกเลี่ยงการตำหนิ กล่าวโดยสรุปว่า การประเมินวัดผล

^{๗๑} James L. Creighton, A guide book for involving citizens in community decision making, วันชัย วัฒนศัพท์ (ผู้แปล), คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๓), หน้า ๓๓๐-๓๓๗.

กระบวนการมีส่วนร่วมมีหลากหลายรูปแบบและวิธีการใช้เครื่องมือขึ้นอยู่กับสถานการณ์ บริบท ของผู้จัด หรือผู้รับผิดชอบดำเนินการมีเป้าหมายในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมไว้อย่างไร

นอกเหนือจากเครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วมที่ได้แสดงรายละเอียดไว้ สำหรับนักวิจัยที่ทำงานเพื่อท้องถิ่น เป็นผู้เชี่ยวชาญงานวิชาการเพื่อสังคม ได้นำเสนอเครื่องมือที่ใช้เป็นตัวช่วยในการรู้จักชุมชน เครื่องมือการสำรวจชุมชน (duality of community analysis) มี ๒ มิติคือ ๑) สำรวจปัญหาของชุมชน ๒) สำรวจทุนของชุมชน ซึ่ง Pierre Bourdieu ได้ แบ่งออกเป็น ๕ ทุน ได้แก่ ทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม/ทุนความรู้ ทุนสัญลักษณ์ ทุนสังคม และทุนประสบการณ์ในอดีต เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาอย่างมีส่วนร่วม กาญจน แก้วเทพ เสนอไว้ดังนี้

๑) แผนที่รอบใน/รอบนอก เป็นแผนที่พื้นฐานและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน โดยประเด็นข้อมูลที่จะนำ มาลงในแผนที่แล้วแต่การนำ ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แผนที่รอบในจะประกอบด้วย ที่ตั้งบ้านเรือน วัด โบสถ์ โรงเรียน สถานีอนามัย ประปาของหมู่บ้าน สุสาน สถานที่ประกอบพิธีกรรม เป็นต้น ส่วนแผนที่รอบนอก จะประกอบด้วย แม่น้ำ ลำธาร ป่าไม้ การปลูกพืช พื้นที่เลี้ยงสัตว์ เขตอนุรักษ์พันธุ์ปลา ป่าสมุนไพร เป็นต้น

๒) ปฏิทินการผลิต/วัฒนธรรม เป็นเครื่องมือระดมข้อมูลเพื่อกำหนดแผนการผลิตหรือวางแผนการทำงานในช่วงเวลา เช่น การผลิตพืชอาหารจากป่า พืชอาหารจากน้ำ ประเพณีในชุมชน

๓) โอ่งชีวิต เป็นเครื่องมือในการสร้างการมีส่วนร่วมและศึกษาข้อมูลทางเศรษฐกิจของชุมชนเกี่ยวกับแหล่งที่มาของรายได้ และรายจ่ายของชุมชน

๔) เส้นแบ่งเวลา หรือ time line เป็นเครื่องมือในการสำรวจดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม โดยเป็นการทบทวนประสบการณ์การปรับตัว ของชุมชนแต่ละยุคสมัย ซึ่งคำ ถามสำคัญในการศึกษาเส้นทางประวัติศาสตร์ของชุมชนประกอบด้วย ๓ ส่วน คือ ๑) อะไรคือเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น ๒) เหตุการณ์นั้น ๆ ได้ส่งผลกระทบต่อคนในชุมชนอย่างไร ๓) ชุมชนมีการปรับตัวอย่างไร

๕) ทำเนียบผู้รู้ เป็นเครื่องมือทบทวนและรวบรวมแหล่งภูมิปัญญาที่มีอยู่ในตัวบุคคลทั้งด้านการเกษตร อาหาร สุขภาพ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

๖) การคืนข้อมูลให้ชุมชน มีหลายเป้าหมาย อาทิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตรวจสอบผลการวิเคราะห์/สังเคราะห์ เติมความสมบูรณ์ reflection / ขบคิดทบทวน โดยเป็นขั้นตอนหนึ่งของการเก็บข้อมูล เพื่อให้กลุ่ม / หลายกลุ่มได้เห็นภาพรวม ค้นคิดกิจกรรมในอนาคต/ข้อเสนอแนะ

ตรวจสอบปฏิบัติการของชุมชน ถอดความรู้ออกมา เป็น snowball technique ประเภทหนึ่งและเป็นพื้นที่ให้นักวิชาการได้เพิ่มเติมข้อคิดเห็น^{๗๒}

๒.๔ การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

๒.๔.๑ ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ

ทฤษฎีการสร้างพลังอำนาจเป็นแนวคิดที่เริ่มต้นจากอิทธิพลความคิดของ เปาโล แฟร์รี (Paulo Freire) ที่พยายามเน้นการปลูกจิตสำนึกที่จะเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในสังคมยุค ๑๙๖๐-๑๙๗๐ ที่ระบบการสอนแบบเดิม เปาโล มองว่าเป็นการสอนที่ขาดการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดใช้วิจารณญาณ และมีส่วนร่วม การสอนที่ไม่ตรงกับประสบการณ์และความสนใจของผู้เรียน เปาโลจึงนำเสนอแนวคิดการสอนแบบใหม่ ที่เน้นให้ผู้เรียนร่วมกัน พูดอภิปรายในประเด็นที่ตนเองประสบหรือมีความสนใจทำให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาของตนเป็นความสามารถของตนและมองเห็นความเป็นไปได้ในการร่วมกันแก้ไขอุปสรรค นำไปสู่การทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาและการเปลี่ยนแปลงชุมชนและสังคมของตนดีขึ้น ความหมายเกี่ยวกับ การเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ถูกนำมาใช้ในการให้ความหมายทั้งในระดับบุคคลและในระดับกลุ่มคนอาชีพหรือชุมชน สรุปความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๒ ความหมายของการเสริมพลังอำนาจ

นักวิชาการ	การให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ
Kanter (1997)	กระบวนการให้บุคคลได้รับอำนาจจากระบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้สามารถเข้าถึงโอกาส ข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุน และทรัพยากร และนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการ การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ปฏิบัติงานมีแนวความคิดพื้นฐานสืบเนื่องมาจากมูลเหตุของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลไกของการจูงใจ ^{๗๓}

^{๗๒} ปิยะวัติ บุญ-หลง, กาญจนา แก้วเทพ, บวร ปัทมราทร, งานวิชาการเพื่อสังคม: หลักการและวิธีการ , สถาบันคลังสมองของชาติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๙), หน้า ๔๒-๔๕.

^{๗๓} Kanter, R. M., *On the Frontiers of Management*, (New York: A Harvard Business Review, 1997).

ตารางที่ ๒.๒ (ต่อ)

นักวิชาการ	การให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจ
Czuba (1999)	กระบวนการทางสังคมที่มีหลายมิติที่ช่วยให้ประชาชนสามารถควบคุมชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองชุมชนและสังคมด้วยตนเอง ^{๗๔}
Lashley (1997)	บุคคลรวมกันเป็นหมู่คณะเป็นองค์การเพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจการกระทำในสิ่งที่เกินกว่ากำลังบุคคลคนเดียวจะกระทำได้จึงเกิดความสัมพันธ์ของการมีส่วนร่วมที่เป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจโดยเชื่อว่าบุคคลมีอำนาจซึ่งเป็นอำนาจด้านความสามารถที่ต้องการแสดงออกให้ปรากฏในทางใดทางหนึ่งความต้องการจะแสดงออกซึ่งความสามารถนี้เป็นเหตุจูงใจจากภายในที่เป็น การเสริมสร้างพลังอำนาจของบุคคล ^{๗๕}
Breeding (2008)	เป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน จะช่วยให้บุคลากรมั่นใจในการทำงาน การเสริมสร้างพลังอำนาจจะช่วยให้บุคลากรมีอิสระและกล้าตัดสินใจในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีขึ้น ความสัมพันธ์กันของบุคลากรจะช่วยทำให้เกิดเครือข่ายที่ดีในการทำงาน ^{๗๖}

แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ มีทั้งในระดับบุคคลและในระดับชุมชน โดย Zimmerman and Rappaport (1988) มองว่า การเสริมพลังอำนาจในระดับบุคคล เป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพตนเอง ให้มีความเข้มแข็งพอที่จะควบคุมตนเองจากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนเองประพฤติปฏิบัติ จนมีความภาคภูมิใจในตนเอง ในขณะที่การเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับชุมชน เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน

^{๗๔} อุมภาพร ห่านรุ่งขโรธร, การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน, วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ, (ก.ค.-ธ.ค., ๒๕๕๑): ๑-๕

^{๗๕} Lashley, C., *Empowering Service Excellence: Beyond the Quick Fix*, (London: Cassell, 1997).

^{๗๖} Breeding, R.R., *Empowerment as a function of contextual self- understanding*, (Rehabilitation Counseling Bulletin, 2008), p.96-106.

มีวิถีชีวิตเดียวกัน มีความร่วมมือ ร่วมใจ สร้างประโยชน์และควบคุมสมาชิกในชุมชนที่จะจัดการให้เกิดความเสมอภาคการกระจายทรัพยากรที่ส่งผลต่อชุมชน^{๗๗}

สำหรับงานวิจัยนี้มุ่งเน้นศึกษาการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย ไว้ดังนี้ Cornell Empowerment Group (1989) และ Swift และ Levin(1987) การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน หมายถึง การดำเนินการภายในชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างมุ่งมั่นที่จะควบคุมการใช้แหล่งประโยชน์ที่จะมีผลต่อชีวิตของผู้อาศัยในชุมชน เป็นการแสวงหาพลังชุมชนมีกิจกรรมสร้างสรรค์สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมและแหล่งประโยชน์ในชุมชนนั้น Edginton, et al (1989, cited by Barnes, et al., ได้ให้ความหมายการเสริมสร้างพลังอำนาจในระดับชุมชน หมายถึง กระบวนการพัฒนาชุมชนที่พยายามส่งเสริมความตระหนักความเป็นชุมชนแก่บุคคลที่อาศัย อันจะนำไปสู่การบรรลุชีวิตชุมชน Perkin และ Zimmerman (1995) ให้ความหมายการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ในลักษณะของกระบวนการและผลลัพธ์ โดยกระบวนการเสริมพลังอำนาจ ประกอบด้วย การจัดการเพื่อให้เข้าถึงกระบวนการของรัฐและการเข้าถึงแหล่งประโยชน์ของชุมชนอื่น ผลลัพธ์การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ประกอบด้วย ความเป็นพลักษณ์ของชุมชน ความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ในชุมชนและการเข้าถึงแหล่งประโยชน์ภายในชุมชน ดังนั้น การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน หมายถึง กระบวนการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนเพื่อควบคุมชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและของชุมชน^{๗๘}

วอลเล่อร์สไตน์ (Wallerstein, 2006) ให้ความหมายการสร้างพลังอำนาจชุมชน เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคล องค์กรและชุมชนมีความเป็นตัวของตัวเองที่สามารถควบคุมตนเอง มีความสามารถในการเลือกและกำหนดอนาคตของคนในชุมชนและสังคมได้ เป็นการกระทำของบุคคลร่วมกับผู้อื่นในสังคมเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกหรือเชิงสร้างสรรค์ต่อสังคม^{๗๙} นอกจากนี้ ลาเวอร์เร็ค (Laverrack, 2006) ได้ทำการสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดนี้ สรุปความหมายของการสร้างพลังชุมชน เป็นองค์ประกอบหลักของการพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการปฏิบัติการทางสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อมุ่งสู่

^{๗๗} Zimmerman, M.A. and Rappaport, J., Citizen Participation, Perceived Control and Psychological Empowerment, *American Journal of Community Psychology*, 16 (5), (1988): 725-750.

^{๗๘} อุมพพร ทานรุ่งขจรพร, การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน, *วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ, (ก.ค.-ธ.ค., ๒๕๕๑): ๑-๕.

^{๗๙} Wallerstein, N., What is the evidence on effectiveness of empowerment to improve health? *Health Evidence Network Report*, (Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006).

เป้าหมายของการจัดการและควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่คุกคามต่อสภาวะสุขภาพและคุณภาพชีวิตของคน ครอบครัวและชุมชนที่อาศัยอยู่ ทำให้คนในชุมชนมีสุขภาพดีมีความเป็นอยู่ที่ดีภายใต้เงื่อนไขความ ยุติธรรมทางสังคมที่เข้มแข็งชัดเจน^{๘๐}

ความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน องค์การอนามัยโลก (WHO,2003) ได้เสนอ ว่า การเสริมสร้างพลังชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่สะท้อนถึงความสามารถของประชาชนใน การคิดเองและพึ่งพิงตนเองได้ ตัดสินใจเองได้และออกแบบมาตรการ หรือวิธีการต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ในอนาคตครอบคลุมทั้งความเป็นอยู่ในครอบครัว การศึกษา การประกอบอาชีพ การหารายได้ โภชนาการ ความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม การมีสัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มคนในชุมชนเป็นภาพการหาข้อสรุป ร่วมกันและการสร้างพันธะสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกันในวิถีทางของการแก้ปัญหา^{๘๑} ซึ่งสอดคล้องกับ ลาเวอร์แร็ค (Laverack, 2006) ได้กล่าวว่า ชุมชนที่มีการเสริมพลังจะกลายเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เป็น ชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการตนเอง ซึ่งนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่ดำเนินการได้เองโดย ความร่วมมือของสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก^{๘๒}

ดังนั้นการเสริมพลังอำนาจชุมชนจึงเป็นแนวคิดที่สำคัญที่พึงนำมาใช้ในการให้ชุมชนมาร่วม กันขับเคลื่อนพัฒนาชุมชน สังคม เมืองให้มีความสุข

๒.๔.๒ องค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจ

ตามแนวคิดของ Wallerstein & Bernstein (1994) ได้นำเสนอองค์ประกอบของการเสริม พลังอำนาจชุมชน ดังนี้

๑) การคิดวิเคราะห์แบบกลุ่ม การตระหนักรู้ต่อปัญหาและรู้สึกอยากเป็นส่วนหนึ่งของการ แก้ปัญหา โดยการเริ่มที่การเรียนรู้วิถีวิเคราะห์ก่อนที่จะไปสู่การร่วมในการตัดสินใจ

๒) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน โดยการวางแผนการใช้ทรัพยากรร่วมกัน นำไป ปฏิบัติ ความรู้สึกถึงเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ ความเป็นเจ้าของ การสะท้อนกลับด้วยการร่วมคิด

^{๘๐} Laverack, G., Improving health outcomes through community empowerment: a review of the literature, *Journal of Health Population Nutrition*, 24(1), (2006): 113-120.

^{๘๑} World Health Organization, *Regional Office for the Eastern Mediterranean*, Community empowerment for health and development, (World Health Organization: Regional Office for the Eastern Mediterranean, 2003).

^{๘๒} Laverack, G., Improving health outcomes through community empowerment: a review of the literature, *Journal of Health Population Nutrition*, 24(1), (2006): 113-120.

วิเคราะห์การทำกิจกรรมที่ตัดสินใจร่วมกันทำ ทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันของการสร้างพลังในชุมชน นำไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรมเกิดเป็นเกลียวความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างกิจกรรม เกิดความมั่นใจ เกิดเครือข่ายสังคม เพิ่มความสามารถ เพิ่มทรัพยากรมีการเปลี่ยนแปลงโดยโครงสร้างในสิ่ง จนนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน^{๘๓}

เห็นได้ว่าองค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจชุมชนตามแนวคิด Wallerstein & Bernstein จะมุ่งเน้นที่การตระหนักและรับรู้ปัญหาาร่วมกันจนนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากความร่วมมือของชุมชน

สำหรับ ลาเวอร์แร็ค (Laverack, 2007) ได้ให้รายละเอียดถึงองค์ประกอบของการเสริมพลังอำนาจชุมชนแตกต่างออกไป โดยนำเสนอไว้ ๘ องค์ประกอบ กล่าวคือ

๑) ด้านการมีส่วนร่วม คือ การที่ชุมชนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการกิจกรรม และรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการและได้พัฒนาตนเองด้านการคิดวิเคราะห์ การพูด และจิตสำนึก

๒) ด้านภาวะผู้นำท้องถิ่น คือ ผู้นำได้รับความไว้วางใจจากชุมชนให้ทำหน้าที่รับผิดชอบหลักในงานของส่วนร่วม โดยผู้นำเป็นผู้ที่เอื้อต่อการเสริมพลังตามหลักประชาธิปไตย คอยกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนทั้งข้อมูลและสามารถจัดการความขัดแย้งหากเกิดขึ้นได้

๓) ด้านโครงสร้าง คือ การรวมกลุ่มในลักษณะของคณะกรรมการที่มีความรู้สึกผูกพันกับชุมชนและทุ่มเทพลังในการพัฒนาชุมชนของตน โดยคณะกรรมการนั้นมาจากตัวแทนกลุ่มย่อย ๆ ของกลุ่มที่มีในชุมชน

๔) ด้านการประเมินปัญหา คือ มีการประชุมกลุ่มร่วมกันเพื่อวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาทางแก้ไข เน้นการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นส่งผลให้สมาชิกเกิดความผูกพันกับกิจกรรมของส่วนรวม

๕) การถามว่า “ทำไม” คือ การปฏิบัติการของกลุ่มที่มีอย่างต่อเนื่องกลับไปกลับมาระหว่างการคิดไตร่ตรองกับการลงมือทำทำให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ควบคู่กับการพัฒนาจิตสำนึก

๖) การระดมทรัพยากร คือ การระดมทรัพยากรที่มีในชุมชนเพื่อการพัฒนา เช่น เงิน คน ภูมิปัญญา รวมถึงการรับการสนับสนุนจากภายนอกได้ แต่มุ่งเน้นการระดมจากภายในชุมชนเป็นสำคัญ ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของกิจกรรม

^{๘๓} Wallerstein, N. & Bernstein, E., Empowerment education: Freire's ideas adapted to health education, *Health Education Quarterly*, 15(4) (1988): 379-394.

๓) การเชื่อมโยงเครือข่าย คือ การเป็นภาคีเครือข่ายและพันธมิตรของกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน ที่มีผลประโยชน์ร่วมกันและตกลงที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน

๔) บทบาทของภายนอก คือ หน่วยงานภายนอกหมายถึง เจ้าหน้าที่รัฐ องค์กรอิสระต่างๆ ที่จ้องไม่ครอบงำความคิดชุมชน แต่ควรทำหน้าที่ในการเอื้ออำนวยให้ชุมชนเกิด “อำนาจจากภายในจนนำไปสู่การเกิด “อำนาจร่วม” ของชุมชน^{๘๔}

๕) การจัดการโครงการ คือ มีการจัดการโครงการของชุมชนที่มีหัวใจสำคัญ คือ การเสริมพลังให้ชุมชนสามารถจัดการตนเองได้ทั้งกระบวนการ ตั้งแต่ริเริ่มโครงการ การดำเนินการ การกำกับติดตามและประเมินผล

๒.๔.๓ ขั้นตอนในการเสริมสร้างพลังอำนาจ

จากการศึกษาแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจ จากหนังสือ ๑๐ steps to empowerment : a common-sense guide to managing people ของ Diane Tracy (1990) กล่าวถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจ ๑๐ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ (Clearly define responsibilities) ของผู้ปฏิบัติงานและร่วมกันกำหนดเป้าหมายและภารกิจขององค์กร

๒. มอบหมายอำนาจหน้าที่ (Delegate authority) ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานตามขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย

๓. กำหนดมาตรฐานการทำงาน (Set standard of excellence) องค์กรต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานไปถึงมาตรฐานที่ตั้งไว้

๔. มีการฝึกอบรมและการพัฒนา (Training and development) ให้โอกาสผู้ปฏิบัติงานได้พัฒนาตนเองและการทำงานตามความสนใจและความสามารถ

๕. ให้ความรู้และสารสนเทศ (Provide knowledge and information) เกี่ยวกับองค์กรที่จำเป็นต่อการตัดสินใจในการทำงานอย่างถูกต้องชัดเจน

๖. ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Give feedback) เกี่ยวกับการทำงาน

๗. ให้การยกย่องยอมรับ (Recognition) ในผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงาน

๘. ให้ความไว้วางใจ (Trust) ในการทำงาน โดยให้อิสระในการตัดสินใจ

^{๘๔} Laverack, G., **Health Promotion Practice: Power and Empowerment**, (London: Sage Publications, 2007).

๙. ยอมรับข้อผิดพลาด (Permission to fail) ผู้บริหารพร้อมที่จะยอมรับความผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้น โดยร่วมรับผิดชอบกับผู้ปฏิบัติงาน

๑๐. ให้เกียรติและเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน (Respect)^{๘๕}

นอกจากนี้ วอลเลอร์สไตน์และเบอร์นสไตน์ (Wallerstein & Bernstein, 1994) ยังได้นำเสนอขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของงานสาธารณสุขซึ่งต้องปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้

๑) การรับฟังและทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่พบในชุมชน

๒) การจัดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา (Dialogue) เกี่ยวกับปัญหานั้น

๓) เสนอวิธีการแก้ปัญหาจากความเห็นของทุกคน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหา นั้น เทคนิคกระบวนการกลุ่ม เช่น การรวบรวมความเห็นไว้เป็นหลักฐาน แสดงความเห็นผ่านการเล่าเรื่อง การแสดงละคร บทบาทสมมุติ ภาพถ่าย บทเพลง โดยมีวิทยากรกลุ่มเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การใช้การตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดการอภิปรายและวิเคราะห์ร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างกัน รวมถึงเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น^{๘๖}

ในยุคต่อมา มีนักวิชาการได้นำเสนอกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน ซึ่งเป็นแนวคิดของลาเวอร์แร็ค (Laverrack, 2007) โดยนำเสนอ ๕ ขั้นตอนกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การกระทำส่วนบุคคล กล่าวคือ การกระทำเพียงลำพังจะไร้อำนาจและขาดพลังในการทำให้เกิดเปลี่ยนแปลง ดังนั้นจำเป็นต้องมีการขับเคลื่อนไปสู่ขั้นถัดไป

ขั้นที่ ๒ การรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อการขับเคลื่อนไปด้วยกัน กล่าวคือ มีการรวมกลุ่มเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อกันอย่างสม่ำเสมอ วิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน โดยภายในกลุ่มต้องมีการเคารพให้เกียรติความคิดเห็นของกันและกันและพยายามที่จะขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ไปด้วยกัน

ขั้นที่ ๓ การจัดตั้งองค์กรชุมชน กล่าวคือ การขยายกลุ่มให้มีขนาดใหญ่ขึ้นมีการจัดโครงสร้างที่ชัดเจนยิ่งขึ้น มีภาวะผู้นำ คณะกรรมการ การประสานงานเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

^{๘๕} Diane Tracy, 10 steps to empowerment: a common-sense guide to managing people, (New York: William Morrow and company, 1990).

^{๘๖} Wallerstein, N. & Bernstein, E., Introduction to community empowerment participatory education and health, *Health Education Quarterly*, 21(2), (1994): 141-148.

ขั้นที่ ๔ การขยายความร่วมมือสู่ภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความร่วมมือกับชุมชนอื่น ๆ เจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้อง ภาครัฐกิจ ภาคประชาสังคมอื่น ซึ่งการขยายภาคีเครือข่ายเป็นเรื่องจำเป็นที่จะเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น

ขั้นที่ ๕ การปฏิบัติการทางการเมืองและสังคม เป็นความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย หรือแนวปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และบรรลุผลตามความปรารถนาของชุมชน^{๘๗}

จากแนวคิดกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่า ๕ ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของลาเวอร์แร็ค สามารถนำไปใช้ได้เชิงปฏิบัติที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนมาก สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่มีแกนนำที่ต่างก็รักปรารถนาดีกับชุมชน และพร้อมที่จะทุ่มเทอุทิศตนเพื่อชุมชนเพื่อสังคม แต่ยังขาดกระบวนการที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจตามขั้นตอนของ ลาเวอร์แร็ค นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสนใจแนวคิดของ วอลเลอร์สตันและเบอร์นสตี ซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการหรือเครื่องมือสำคัญในกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนที่ต้องมีการรับฟัง ทำความเข้าใจ การใช้วงสนทนา (Dialogue) เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีเครื่องมืออีกหลากหลายวิธีที่จะกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างพลังอำนาจในชุมชนให้เกิดขึ้นและสามารถลุกมาแก้ปัญหาพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชน

๒.๔.๔ การประเมินวัดผลการเสริมพลังอำนาจชุมชน

เดิมแนวคิดเรื่องการประเมินผลการเสริมพลังอำนาจชุมชน ฟาวเซ็ทและคณะ กล่าวว่า การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในบทบาทหน้าที่ของคนในชุมชน มีการวางแผนเพื่อแก้ปัญหา มีการต่อรองหรือมีอิทธิพลต่อสังคมและผลเกิดผลกระทบเห็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนและชุมชนได้ ใช้วิธีการประเมินเชิงคุณภาพรวมกับปริมาณจะทำให้ผลลัพธ์ของโครงการสมบูรณ์ยิ่งขึ้น^{๘๘} แต่ถ้าดูจากแนวคิดความหมายของการเสริมพลังอำนาจชุมชนจะเห็นว่า การเสริมพลังอำนาจชุมชน เป็นได้ทั้งกระบวนการ

^{๘๗} Laverack, G., **Health Promotion Practice: Power and Empowerment**, (London: Sage Publications, 2007).

^{๘๘} Fawcett, SB., Francisco, VT., Schultz, JA. & Lewis, RK., Using empowerment theory in collaborative partnership for community health and development, **American Journal of Community Psychology**, 23(5), (1995): 677-697.

และผลลัพธ์ ดังนั้น วอลเลอร์สไตน์และเบอร์นสไตน์ นำเสนอการประเมินผลการเสริมพลังไว้ ๓ แนวทาง ดังนี้

๑) ประเมินการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน สิ่งที่สะท้อนและวัดได้ คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อในความสามารถของตนเองที่จะควบคุมหรือเข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงแก้ปัญหาดังกล่าว

๒) ประเมินผลที่เกิดจากการที่บุคคลรวมกลุ่มกันทำกิจกรรม สิ่งที่สะท้อนและวัดได้ คือ เครือข่ายทางสังคม แรงสนับสนุนทางสังคม ความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อการมีปฏิสัมพันธ์หรือรวมกลุ่มกันในชุมชน

๓) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมหรือภาวะสุขภาพของประชาชน กลุ่มเป้าหมาย^{๘๙}

ลาเวอร์แร็ค (Laverrack, 2007) นำเสนอว่า การประเมินผลการเสริมพลังอำนาจชุมชน ควรมุ่งเน้นที่ “กระบวนการ” (Process) มากกว่าที่ตัว “ผลผลิต” (Output) โดยให้เหตุผลว่าการเสริมพลังอำนาจชุมชนที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจนเกิดอำนาจที่มาจากภายในและอำนาจร่วมกันของชุมชน จำเป็นต้องใช้เวลา การประเมินผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบในช่วงสั้นๆ จะไม่สามารถมองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้ชัดเจน จึงเสนอให้มีการประเมินเป็นระยะเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตร โดยสามารถประเมินจากการกระทำที่เกิดขึ้นจากองค์ประกอบการเสริมพลังอำนาจชุมชนทั้ง ๙ ด้าน ในช่วงระยะเวลาที่ต่างกัน และนำผลมาเปรียบเทียบกัน

กล่าวโดยสรุปว่า การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชนจุดหมายปลายทางสูงสุด การพัฒนาที่ยั่งยืนด้วยการนำพาชุมชนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งปัจจัยหรือเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชนและการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ดังนั้นแนวคิดผู้นำกับการพัฒนาชุมชน และการเรียนรู้ด้วยตนเองหรืออีกนัยหนึ่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง จึงเป็นแนวคิดที่ผู้วิจัยนำมาทบทวนและได้นำเสนอในประเด็นต่อไป

^{๘๙} Wallerstein, N., What is the evidence on effectiveness of empowerment to improve health? Health Evidence Network Report, (Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006).

๒.๕ ผู้นำกับการพัฒนาชุมชนสันติสุข

๒.๕.๑ ความหมายของชุมชนสันติสุข

ความหมายของคำว่า “ชุมชนสันติสุข” โดยการถอดบทเรียนชุมชนต้นแบบมีบริบทความแตกต่างกันในวิถีของชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้ค้นพบว่า ในการให้ความหมายชุมชนสันติสุขควรพิจารณากรอบของมิติต่าง ๆ ดังนี้

๑) **มิติทางกาย (Physical development)** เป็นการสะท้อนถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งชุมชนสันติสุขสามารถสะท้อนให้เห็นถึง สภาพแวดล้อมที่ดีของชุมชนทั้งในแง่ของการรู้รักษาธรรมชาติ ความมั่นคงในอาชีพ ได้แก่ การมีเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ บนวิถีความพอเพียง

๒) **มิติทางสังคม (Moral development)** เป็นการสะท้อนถึงพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในด้านสังคมชุมชนสันติสุข กล่าวคือ การมีความรักความสามัคคีและความปรองดองในชุมชน ได้แก่ ความเสมอภาค แตกต่างแต่ไม่แบ่งแยก ความร่วมมือช่วยเหลือกัน, การเคารพให้เกียรติ ร่วมปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วม, การให้ การแบ่งปันและความเอื้ออาทร, มีความเสียสละ มีกิจกรรมที่สร้างความสามัคคี, การมีกติกากฎและเคารพกติกากฎ เอาประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

๓) **มิติด้านจิตใจ (Emotional development)** เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาจิตใจของคนในชุมชนโดยอาศัยความเชื่อ ความศรัทธา ตามหลักศาสนาหรือวิถีศรัทธาแห่งท้องถิ่น ซึ่งไม่ว่าจะเป็นศาสนาหรือความเชื่อใด ล้วนแต่มีรากฐานที่จะขัดเกลาให้จิตใจของมนุษย์เป็นคนดีมีเมตตากรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่น เบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น สำหรับชุมชนสันติสุขมิติทางด้านจิตใจที่สะท้อนให้เห็นคือ การมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

๔) **มิติด้านปัญญา (Intellectual development)** เป็นการสะท้อนถึงปัญญาของชุมชนในการแก้ปัญหาด้วยปัญญา การรู้เท่าทันโลกและการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงโดยยังคงรักษาวิถีชุมชนไว้ได้ ภาพสะท้อนมิติด้านปัญญาที่สังเกตเห็นได้จากพฤติกรรมภายนอก คือ ความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่มีความละโมภ โลภมาก การทำการเกษตรที่ดูแลทรัพยากรธรรมชาติไม่ใช้ปุ๋ยเคมี ทั้งนี้พลังปัญญาที่จะทำให้ชุมชนสันติสุขได้นั้น ไม่สามารถอาศัยแต่พลังปัญญาของคนในชุมชน แต่ต้องอาศัยพลังปัญญาร่วม ของเครือข่ายหน่วยงาน องค์กรด้านการศึกษา เข้ามาร่วมพัฒนาทั้งในด้านของการใช้ทรัพยากรการส่งเสริมทรัพยากรภายนอกและองค์ความรู้ และการทำให้ชุมชนมีความมุ่งมั่น ร่วมคิด ร่วม

ทำ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมรักษาผลประโยชน์ให้กับชุมชน กล่าวคือ เมื่อเกิดปัญหาหน่วยงานภายนอกมาร่วมแก้ไข

๕) มิติด้านผู้นำ (Leaders) เป็นด้านที่ส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาชุมชนในการที่ผู้นำทั้งด้านผู้นำศาสนาและผู้นำชุมชน หรือผู้นำทางจิตวิญญาณ สามารถนำพาชุมชนก้าวผ่านความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขให้กับชุมชน คุณธรรม วัชยทัศน์ ทศนคติของผู้นำเป็นตัวบ่งชี้สำคัญ สิ่งที่ผู้นำที่นำควรปฏิบัติซึ่งจะชว่นำพาชุมชนสู่ความสันติสุข คือ การมีผู้นำชุมชนที่ดีมีคุณธรรม ผู้นำศาสนามีการเสวนาระหว่างศาสนา^{๙๐}

จากกรอบแนวคิดชุมชนสันติสุขเห็นได้ว่าชุมชนจะเกิดสันติสุขได้นั้น ผู้นำ นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญมีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการชุมชนรวมถึงกำหนดทิศทางการพัฒนาสมาชิกชุมชนให้อยู่ดีมีสุขได้ ดังผลการศึกษาหลายที่สะท้อนถึงปัจจัยความสำเร็จที่ทำให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายและมีความสำเร็จเป็นชุมชนที่เข้มแข็งมีสันติสุขได้นั้นต้องมีผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญแทบทั้งสิ้น ทั้งนี้ผู้นำชุมชนเป็นคำเรียกภาพรวมของผู้ที่ทำหน้าที่และมีบทบาทขับเคลื่อนชุมชน แต่แท้จริงแล้วเมื่อดูรายละเอียดตามโครงสร้างบทบาทหน้าที่ จะพบว่าผู้นำชุมชนสามารถแบ่งเป็น ๔ ประเภท ซึ่งแต่ละประเภทจะมีคุณลักษณะและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน แต่ก็มีความสำคัญต่อชุมชนไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน

๒.๕.๒ ประเภทของผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนมีผู้นำเสนอไว้ ๔ ประเภท ได้แก่

๑) ผู้นำทางการปกครอง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานชุมชน ซึ่งมีสถานะที่มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ตำแหน่งหน้าที่ที่มีความมั่นคงปานกลางเพราะสามารถ เปลี่ยนแปลงได้ตามวาระ

๒) ผู้นำทางการเมือง ได้แก่ สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้นำที่มีสถานะมีอำนาจหน้าที่และงบประมาณตามกฎหมาย ตำแหน่งหน้าที่ความมั่นคงน้อย เปลี่ยนแปลงได้ (ตามวาระ)

๓) ผู้นำทางศาสนา และผู้นำทางจิตวิญญาณ สถานะทางสังคมเป็นผู้ที่มีศรัทธาหรือมีพื้นที่ทางสังคมเป็นพื้นฐาน ตำแหน่งหน้าที่ที่มีความมั่นคงปานกลาง มีโอกาสเปลี่ยนแปลง

๔) ผู้นำทางธรรมชาติ (หมายรวมถึง ครู หมออนามัย หรือบุคคลที่มีบทบาทในการนำพาการพัฒนาชุมชน) ผู้นำกลุ่มนี้นอกจากมีพื้นฐานจากคามมีศรัทธา มีเครือข่ายภายนอกที่ทำเรื่องเดียวกัน หน้าที่ความมั่นคงสูงเพราะทำได้ใจ ยึดมั่นอุดมการณ์ เปลี่ยนแปลงยาก

^{๙๐} ชันทอง วัฒนประดิษฐ์, “ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร., ปีที่ ๖ (ฉบับพิเศษ, ๒๕๖๑): ๑๔-๒๔.

การพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ แม้ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญแต่อย่างไรก็ตามผู้นำจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนได้หรือไม่นั้น บางครั้งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของและบริบทของพื้นที่ด้วย มีคำถามว่าผู้นำชุมชนทั้ง ๔ ประเภทนั้นแบบไหนที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนมากกว่ากัน อาจไม่สามารถตอบได้แบบเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะทั้ง ๔ ประเภทมีผลต่อการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่เท่า ๆ กัน การมีผู้นำประเภทใดประเภทหนึ่ง ก็มีความเป็นไปได้ในการสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้นในชุมชน แต่หากมีผู้นำในการพัฒนามากกว่าหนึ่งประเภทมาร่วมกันขับเคลื่อนการพัฒนาในชุมชน ย่อมแสดงให้เห็นว่า แนวโน้มความสำเร็จและการสร้างการมีส่วนร่วม (มวลชนในการพัฒนา) ย่อมเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ และที่น่าสนใจคือ ผู้นำทางธรรมชาตินั้นเป็นผู้นำที่มีความมั่นคงสูง เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับในวงกว้างได้มาก และสามารถอยู่ในคุณลักษณะของผู้นำประเภทอื่น ๆ ได้อีกด้วย เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีคุณลักษณะเป็นผู้นำทางธรรมชาติ เมื่อหมดวาระการดำรงตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็ยังคงสถานะความเป็นผู้นำทางธรรมชาติ ที่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนต่อไปด้วยการยอมรับนับถือของประชาชน ทั้งนี้การพัฒนาไม่ใช่หน้าที่ของผู้นำคนใดคนหนึ่งเท่านั้น แต่ควรเป็นหน้าที่ของประชาชนทุก ๆ คน ที่สามารถลุกขึ้นมาเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเองได้ จนกลายเป็นผู้นำทางธรรมชาติซึ่งเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้การยอมรับนับถือ ผ่านการลงมือด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ^{๙๑}

ดังนั้นผู้นำในระดับชุมชนจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก นอกจากนำพาชุมชนของ ตนไปสู่การพัฒนาที่มีความเหมาะสมแล้ว สามารถนำพาการพัฒนาในระดับชุมชนเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ ทั้งนี้องค์ประกอบของผู้นำชุมชน มีลักษณะที่ไม่ต่างจากลักษณะของผู้นำทั่วไป เพียงแต่ความเป็นผู้นำในระดับชุมชนนั้นจะมีความเป็นกันเองกับชาวบ้าน มีความใกล้ชิดและเป็นระบบเครือญาติ

๒.๕.๓ คุณลักษณะที่ดีของผู้นำชุมชนท้องถิ่น

ถอดบทเรียนจากผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่ได้รับรางวัลสุดยอดผู้นำท้องถิ่นประจำปี ๒๕๖๒ ในเวทีสุดยอดผู้นำชุมชนท้องถิ่น วาระ : สร้างสุขภาวะ ๑๓ กลุ่มประชากร ซึ่งจากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผู้นำที่ได้รับรางวัล ได้สรุปสรุปคุณลักษณะสำคัญของผู้นำชุมชนท้องถิ่นออกมาเป็น ๑๐ ประการ ดังนี้

- ๑) คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
- ๒) มีความตั้งใจ เอาใจใส่ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน

^{๙๑} วรพงศ์ ผูกภู, ผู้นำในการพัฒนาชุมชน ๔ ประเภท, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.randdcreation.com>, [๒๘ ต.ค.๒๕๖๓].

- ๓) ชื่อสัตย์สุจริต ตรวจสอบได้
- ๔) รักษาไว้ซึ่งคุณธรรม จริยธรรม ไม่กระทำการที่ขัดต่อศีลธรรม
- ๕) มีความประพฤติที่ดี เป็นที่ยอมรับนับถือจากสังคม
- ๖) รู้จักการนำเอาข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เพื่อสร้างกลไกการพัฒนาที่ดีขึ้น
- ๗) มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางออกให้ชุมชนท้องถิ่น
- ๘) ร่วมสร้างให้เกิดผู้นำชุมชนท้องถิ่นรุ่นใหม่
- ๙) สร้างและสานต่อให้เกิดเครือข่ายชุมชน ในหลากหลายลักษณะ
- ๑๐) สามารถทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ทุกฝ่ายได้เป็นอย่างดี^{๙๒}

๒.๕.๔ แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนของผู้นำ

สิ่งที่ผู้นำชุมชนพึงนำมาใช้เป็นหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนควรยึดหลักแนวคิดพื้นฐานดังต่อไปนี้

- ๑) หลักความมีศักดิ์ศรีและพลังความสามารถของประชาชนที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยศักยภาพของคนในชุมชน โดยมีผู้นำเปิดโอกาสให้นำศักยภาพของคนในชุมชนมาใช้อย่างเต็มที่
- ๒) หลักการพึ่งตนเองของประชาชน ผู้นำควรยึดมั่นเป็นหลักการสำคัญว่าต้องสนับสนุนให้ประชาชนพึ่ง ตนเองได้ โดยการสร้างพลังชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนรัฐบาลจะช่วยเหลือสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง และช่วย เหลือในส่วนที่เกินขีดความสามารถของประชาชน
- ๓) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยผู้นำควรเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ตัดสินใจ วางแผน ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลในกิจกรรม หรือโครงการใด ๆ ที่จะทำในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการดำเนินงาน อันเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องความเป็นเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม
- ๔) หลักประชาธิปไตย เป็นหัวใจสำคัญของผู้นำในการทำงานพัฒนาชุมชน จะต้องเริ่มด้วยการพูดคุย ประชุม ปรีกษาหารือร่วมกัน คิดร่วมกัน ตัดสินใจและทำร่วมกัน รวมถึงรับผิดชอบร่วมกันภายใต้ความช่วยเหลือซึ่งกันและ กันตามวิถีทางแห่งประชาธิปไตย^{๙๓}

^{๙๒} ๑๐ คุณลักษณะสำคัญของผู้นำชุมชนท้องถิ่น, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://thaihealthycommunity.org/?p=11711>, [๑๑ ต.ค. ๒๐๒๒].

^{๙๓} จักรี ศรีจารุเมธีญาณ และพระณนัต วฑฒโน, “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน”, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๖, (ฉบับพิเศษ, ๒๕๖๑): ๕๒๘-๕๓๘.

กล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนจะต้องมีผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนในทุกๆ ด้าน ต้องทำให้คนในชุมชนเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และต้องทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมๆ กัน ข้อดีของการให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ สามารถแก้ปัญหของคนในชุมชนได้อย่างตรงจุดและเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจริง ไม่ใช่เป็นแผนพัฒนาจากภาครัฐ

๒.๖ การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา

จากการทบทวนแนวคิดที่ผ่านมาทั้งเรื่องของความสุข การมีส่วนร่วม การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน การพัฒนาผู้นำชุมชนสันติสุข จะเห็นความเชื่อมโยงของแนวคิดที่ล้วนแล้วเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบนฐาน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมีนักวิชาการตะวันตกได้กล่าวถึงไว้หลายท่าน เช่น Boyd และ Myers (1988) Mezirow & Wiessner (2000) O'sullivan (2003)^{๔๔} สิ่งที่เป็นหัวใจของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง คือ การปรับเปลี่ยนกรอบอ้างอิง (frame of reference) ที่ใช้มองโลกที่เคยมีแบบเดิมมาสู่มุมมองที่มีต่อโลกแบบใหม่ โดยใช้การคิดเชิงวิพากษ์ กระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น การพิจารณาไตร่ตรองถึงคุณค่า การได้ทดลองบทบาทใหม่ การเห็นคุณค่าและเข้าใจในตัวบุคคล การมีสัมพันธภาพที่ดีทำให้เกิดมุมมองที่เปิดกว้างและการสะท้อนความคิดอย่างลึกซึ้ง กล่าวโดยสรุปว่า การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเจตคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการกระทำที่สร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น ซึ่งแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้ สอดรับกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมนุษย์ตามหลักไตรสิกขา อันเป็นหลักธรรมคำสอนที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดำเนินชีวิตในวิถีที่เที่ยงเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสร้างประโยชน์กับผู้อื่น ดังนั้นในงานวิจัยนี้ หลักคิดสำคัญที่ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดเพื่อนำไปสู่กระบวนการเสริมสร้างสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

๒.๖.๑ ความหมายและความสำคัญของไตรสิกขา

สิกขา เป็นภาษาบาลี (บาลี) ที่ใช้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก สิกขา หมายถึง การศึกษาที่เป็นการประพฤติปฏิบัติ การทำเพื่อให้ดับทุกข์โดยสิ้นเชิง รวมถึงความรู้ด้วย ท่านพุทธทาสภิกขุเสนอว่า ความรู้กับ

^{๔๔} ชันทอง วัฒนประดิษฐ์ และคณะ, “การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข”, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๗๗-๗๘.

การปฏิบัติต้องไปด้วยกันไม่แยกกัน^{๙๕} ซึ่งในทัศนะของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งปัจจุบันดำรงตำแหน่ง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ท่านเห็นว่า การเรียนต้องมี รู้ เป็นแกน หมายถึง เรียน คือ รู้แล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น^{๙๖} โดยมีจุดหมายของการเรียนรู้ ๑) เพื่อแก้ปัญหาของมนุษย์ ถ้าปัญหาไม่มีการศึกษาก็ไม่มี (ทุกข์-ทุกข์นิโรธ) ๒) เพื่อให้ชีวิตเข้าถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งทีประเสริฐหรือดีที่สุดที่ชีวิตพึงมีได้ มีอสรภาพสมบูรณ์ ๓) เพื่อให้มนุษย์พ้นจากการต้องพึ่งหรือขึ้นต่อปัจจัยภายนอก ทำให้มนุษย์มีความสมบูรณ์ในตัวเองมากยิ่งขึ้น^{๙๗}

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนากล่าวถึง การเรียนรู้หรือ “สิกขา” เรียกว่า “หลักไตรสิกขา” หรืออีกนัยหนึ่ง “หลักมรรคมืองค์ ๘” ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นเนื้อเดียวกัน ไตรสิกขา จึงหมายถึง การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาของมนุษย์ตามหลักวิถีพุทธ เพื่อฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา เป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย มืองค์ประกอบ ๓ องค์ประกอบ ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนามนุษย์ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทำให้มนุษย์ดำเนินชีวิตในทางที่ดีงาม เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง ๓ ของไตรสิกขา จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติตามแนวทางไตรสิกขานั้น ในระยะแรกการฝึกปฏิบัติจะสำเร็จได้ ต้องเป็นไปตามขั้นตอน คือ เริ่มจากการรักษาศีล การเจริญสมาธิ และเจริญปัญญาตามลำดับ แต่เมื่อสามารถทำให้เกิดขึ้นครบทั้ง ๓ ประการแล้วต้องดำเนินกระบวนการทั้ง ๓ ไปพร้อมกันโดยไม่ให้บกพร่อง เพื่อให้คุณธรรมทั้ง ๓ เกื้อหนุนส่งเสริมซึ่งกันและกันให้สูงยิ่งขึ้น บุคคลที่เจริญไตรสิกขาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความราบรื่น บนหลักการใช้ปัญญาและการดำเนินตามทางสายกลางอันสุจริตชอบธรรม ก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต นอกจากหลักไตรสิกขาแล้ว อีกนัยหนึ่งคือ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีนัยการฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักมรรคมืองค์ ๘ กล่าว การเดินตามมรรคมืองค์ ๘ ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ย่อรวมอยู่ในไตรสิกขา

ทั้งนี้ กระบวนการฝึกฝนตนเองจากด้านในด้วยหลักมรรคมืองค์ ๘ มีลำดับแรกของเส้นทางที่จะนำเข้าสู่หนทางอันประเสริฐ คือ การเกิดสัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) มีความสำคัญเป็นอันดับแรก

^{๙๕} พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาของโลก, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๕๕.

^{๙๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: องค์การคำคุสุภา, ๒๕๔๔), หน้า ๓๖-๓๗.

^{๙๗} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต), ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม: แก่นนำการศึกษาการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พลีธัมม, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕-๒๖.

เปรียบเหมือนขบวนรถไฟที่มีหัวจักร ๑ โบกี้ ๗ ซึ่ง หัวจักร เปรียบได้กับสัมมาทิฐิ คอยชักจูงนำโบกี้ทั้ง ๗ ได้แก่ สัมมาสังกัปปะ (ความคิดชอบ) สัมมาวาจา (วาจาชอบ) สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) สัมมาวายามะ (ความเพียรชอบ) สัมมาสติ (มีสติชอบ) สัมมาสมาธิ (มีสมาธิชอบ) ให้วิ่งตามตรงตามรางไปสู่จุดหมายปลายทางพร้อมกัน จะแยกออกจากกันไม่ได้^{๙๘} สัมมาทิฐิ จึงเป็นตัวนำในการดำเนินตามมรรคาแห่งมัชฌิมาปฏิปทา เป็นพื้นฐานและตัวยืน มีบทบาทอยู่ตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ หรือกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้ปฏิบัติรู้ว่าตนจะไปไหน รู้ว่าทางไหนจะไป ที่ไหน และทางนั้นจะไปตั้งต้นเดินทางได้ที่ใด อีกแง่หนึ่ง คือ เกิดความรู้ความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง แต่อย่างไรก็ตามการเข้าถึงหนทางอันประเสริฐ หรือทางแห่งการดับทุกข์มิใช่อาศัยแต่สัมมาทิฐิ เพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยองค์มรรคข้ออื่น ๆ เพื่อให้เกิดกำลังในการปฏิบัติอันบริสุทธิ์มากยิ่งขึ้น สัมมาทิฐิ จึงเป็นทั้งจุดเริ่มต้น และปลายสุดของมรรคา^{๙๙}

สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา คือ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักมรรคมองค์ ๘ ขึ้นอยู่ที่ว่าจะมองจากมุมไหน ถ้ามองจากภายนอกเป็นชั้นลำดับในการฝึกฝนตน ไตรสิกขา เป็นภาพสรุปของชั้นลำดับการเรียนรู้ แต่ถ้ามองจากภายใน เป็นลำดับฝึกฝนตนเองจากด้านใน ด้วยหลักมรรคมองค์ ๘ โดยมี สัมมาทิฐิ หรือความเห็นชอบ เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ทั้งหมดเป็นกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ ซึ่งหมายถึง การฝึกฝนพัฒนาชีวิตของตนเองให้ได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่มีความอิสระ จากวัตถุนิยม หรือสิ่งกระตุ้นเร้าใจภายนอก ซึ่งต้องอาศัยการเรียนรู้อันเกิดจากตนเอง และความรู้ที่ได้จากผู้อื่น นำมาฝึกฝนปฏิบัติจนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองให้มีชีวิตเป็นไปในทางที่ดีงาม และมีความสุข สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม และสามารถพัฒนาตนเองให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้อย่างถาวร นับว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สร้างประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่นอย่างแท้จริง เพราะเป็นการเรียนรู้ที่เข้าถึงตัวความรู้แท้ ที่เรียกว่า ปัญญา

การเรียนรู้ที่เรียกว่า ปัญญา มีความสำคัญเพราะเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ ธรรมชาติทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กับโลกภายนอกผ่านการรับรู้ และการกระทำ (๒) ด้านจิตใจ เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรม แสดงให้เห็นเจตจำนงคุณสมบัติ

^{๙๘} พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์, พระไตรปิฎกร่วมสมัย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา), หน้า ๒๒.

^{๙๙} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: บ.สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๖๑๓-๖๑๔.

ต่าง ๆ ในจิตใจซึ่งมีทั้งด้านดีและด้านร้าย (๓) ด้านปัญญา เป็นความรู้ซึ่งเป็นตัวการทำให้สภาพจิตเปลี่ยนแปลงไป เป็นตัวจำกัด และขยายขอบเขตของพฤติกรรม^{๑๐๐}

๒.๖.๒ องค์ประกอบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและมรรคมีองค์ ๘

๑) **ขั้นศีลสิกขา** (Training in Higher Morality) มรรคมีองค์ ๘ ข้อที่จัดลงใน หมวดนี้ คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เป็นการฝึกอบรมด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ให้มีความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีวะ เป็นการฝึกหัดพฤติกรรมภายนอกในทางที่ ถูก เป็นการจัดสรรสภาพแวดล้อมทั้งทางวัตถุ และสังคมที่ปิดกั้นโอกาสในการทำชั่ว และส่งเสริม โอกาสในการ ทำความดี จิตระเบียบชีวิต และสังคม

๒) **ขั้นจิตตสิกขา** (Training in Higher Mentality) มรรคมีองค์ ๘ ข้อที่จัดลงใน หมวดนี้ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เป็นการฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม เสริมสร้างคุณภาพจิต และ รู้จักใช้ความสามารถในกระบวนการสมาธิ เป็นการฝึกฝนอบรมบ่มเพาะ จิตใจให้เข้าถึงความสงบ รวมถึงวิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยชักจูงจิตใจของคนให้สงบ ยึดมั่นและมั่นคงใน คุณธรรม เช่น การสร้างบรรยากาศในสถานที่อยู่อาศัยและทุก ๆ สถานที่ให้สดชื่นแจ่มใส ด้วยเมตตา กรุณา ปลูกเร้าให้อยากทำแต่ความดี

๓) **ขั้นปัญญาสิกขา** (Training in Higher Wisdom) มรรคมีองค์ ๘ ข้อที่จัดลงใน หมวดนี้ คือ สัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ เป็นการฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดการรู้แจ้งที่ สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ หลุดพ้นเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ เป็นขั้นฝึกฝนด้วยการไตร่ตรองพิจารณา จนเกิดปัญญาในการค้นหาความจริงของชีวิต และการฝึกฝนให้เกิดปัญญานั้น อาศัยกัลยาณมิตร เช่น ครู อาจารย์ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ สามารถสร้างศรัทธา และ ชี้นำให้ผู้เรียนรู้จักคิดเอง^{๑๐๑}

นอกจากนี้ แต่ละขั้นของ ศีล สมาธิ และปัญญา มีขั้นตอนภายในทับซ้อนเชื่อมโยงอยู่ หมายความว่า ผู้ที่ฝึกฝนไตรสิกขาอยู่ บุคคลนั้นกำลังเดินตามมรรคตลอดเวลา เป็นการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง คือ ภายนอกฝึกตามหลักไตรสิกขา ภายในเดินตามมรรคมีองค์ ๘^{๑๐๒} ซึ่งมีลักษณะเป็นสายร้อยเรียงรวมกัน

^{๑๐๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **สู่การศึกษาแนวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บ.พิมพ์สวัย จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๐-๑๓๑.

^{๑๐๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร:บ.สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๖๐๑-๖๐๔.

^{๑๐๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๔๓.

เป็นหนึ่งใน เป็นมรรคที่อยู่ในอริยสัจ ที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ มรรคมองค์ ๘ เป็นหนทางประเสริฐที่สุดเป็นหนทางที่ทำให้เข้าถึงการดับทุกข์^{๑๐๓}

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบทั้ง ๓ ของไตรสิกขา จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติตามแนวทางไตรสิกขานั้น ในระยะแรกการฝึกปฏิบัติจะสำเร็จได้ ต้องเป็นไปตามขั้นตอน คือ เริ่มจากการรักษาศีล การเจริญสมาธิ และเจริญปัญญาตามลำดับ แต่เมื่อสามารถทำให้เกิดขึ้นครบทั้ง ๓ ประการแล้วต้องดำเนินกระบวนการทั้ง ๓ ไปพร้อมกัน โดยไม่ให้บกพร่อง เพื่อให้คุณธรรมทั้ง ๓ เกื้อหนุนส่งเสริมซึ่งกันและกันให้สูงขึ้น บุคคลที่เจริญไตรสิกขาอย่างสม่ำเสมอ จะทำให้การดำเนินชีวิตมีความราบรื่น บนหลักการใช้ปัญญาและการดำเนินตามทางสายกลางอันสุจริตชอบธรรม ก่อประโยชน์ให้แก่ตนเองและผู้อื่นทั้งในปัจจุบันและในอนาคต สรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ก็คือ กระบวนการเรียนรู้ตามหลักมรรคมองค์ ๘ ขึ้นอยู่ที่จะมองจากมุมไหน ถ้ามองจากภายนอกเป็นขั้นลำดับในการฝึกฝนตนไตรสิกขา เป็นภาพสรุปของขั้นลำดับการเรียนรู้ แต่ถ้ามองจากภายใน เป็นลำดับฝึกฝนตนเองจากด้านในด้วยหลักมรรคมองค์ ๘ โดยมี สัมมาทิฐิ หรือความเห็นชอบ เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้

๒.๖.๓ กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา

กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา หรือเรียกอีกอย่างว่า กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นกระบวนการที่นำไปสู่การพัฒนาในระดับปัญญา มิใช่แค่ความเข้าใจ ความรู้สึก ทศนคติ ความเชี่ยวชาญ แบบชาวโลก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถนำไปแก้ปัญหาคความทุกข์ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างแท้จริง เข้าข่ายความรู้ท่วมหัวแต่เอาตัวไม่รอด แต่กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นกระบวนการที่ช่วยสร้างความเห็นถูก คือ การเห็นสรรพสิ่งตรงตามเป็นจริง และนำไปสู่วิถีคิดที่นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นชีวิตที่ดีงาม เมื่อชีวิตดำเนินไปในทางที่ดีงาม ย่อมพัฒนาไปสู่การปฏิบัติตนในสังคมด้วยความดีงาม กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธจึงไม่ใช่แต่ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง แต่เป็นการพัฒนาในระดับสังคมด้วย เป็นการพัฒนาการที่ควบคู่กันไป โดยมีหลักธรรมที่เกื้อหนุนทำให้กระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้แก่ ปัญญาวุฒิธรรม ๔

ปัญญาวุฒิธรรม ๔ เป็นหลักธรรมที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดมรรคมองค์ ๘ ประกอบด้วย

- (๑) การคบหาสัตบุรุษ หรือ สัปบุริสสังเสวะ
- (๒) การฟังสัทธรรม หรือ สัทธัมมัสสวนะ
- (๓) การมนสิการโดยแยบคาย หรือ โยนิโสมนสิการ

^{๑๐๓} พ.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๒๗๓-๒๗๕/๗๘๔.

(๔) การปฏิบัติสมควรแก่ธรรม หรือ ธัมมานุธัมมปฏิบัติ^{๑๐๔}

เห็นได้ว่า การจัดลำดับการเรียนรู้ในทางพระพุทธศาสนา นอกจากมีหลักการจุดมุ่งหมายที่เด่นชัดแล้ว ในแง่ของกระบวนการนับว่าเป็นการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดกาล กล่าวคือ เมื่อนำทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมาเป็นกรอบ การจัดลำดับการเรียนรู้ด้วยปัญญาวัตรธรรม สอดรับกับยุคสมัยที่นอกจากการเรียนรู้ที่เกิดจากการฟังแล้ว กระบวนการคิดโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ) คือการคิดวิเคราะห์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ท่านได้รวบรวมจากคัมภีร์พระไตรปิฎก มี ๑๐ วิธีคิดด้วยอุบายแยบคาย) และที่สุดของการเรียนรู้ คือ การลงมือปฏิบัติเพื่อเห็นผลประจักษ์ด้วยตนเอง

ปรัชญาพื้นฐานการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา

(๑) ทำให้เห็นจุดมุ่งหมายสำคัญคุณค่าของชีวิต คือ การช่วยให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ถูกต้องมองเห็นทุกสิ่งตามความเป็นจริง สร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคม

(๒) เสริมสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง มาจากการพัฒนาปัญญาที่มาจากความรู้ความเข้าใจในตัวบุคคลนั่นเอง

(๓) การอุทิศตนด้วยความเข้าใจของผู้สอน ทำหน้าที่กัลยาณมิตร เป็นผู้ชี้แนะทางอันวโยโอกาสช่วยให้เกิดการเรียนรู้เดินเข้าสู่ปัญญาด้วยตนเอง ผู้สอนเพียงแต่ช่วยหาอุบาย กลวิธี และอุปกรณ์ที่จะมาช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงปัญญาได้ผลดีที่สุด

(๔) กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้สร้างปัญญาให้เกิดกับตนเอง มีส่วนร่วมและได้ลงมือกระทำ โดยผู้สอนต้องคำนึงถึง ความสามารถ ความถนัด และอุปนิสัยของผู้เรียน เพื่อจัดสภาพการเรียนรู้ กลวิธีสอนให้เกิดการเรียนรู้ได้

(๕) ยึดหลักการให้อิสระความคิดต่อผู้เรียน ให้ซักถามตอบโต้ ไม่มีการบังคับให้เชื่อ (ยึดหลักกาลามสูตร) ผู้เรียนสามารถสืบเสาะค้นหาความจริงจนเกิดความรู้ความเข้าใจในตน^{๑๐๕}

๒.๗ การสร้างเครือข่ายจิตอาสากับทุนทางสังคม

ในการขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุข มิติที่เป็นต้นทุนของชุมชน คือ ทุนทางสังคมและการสร้างเครือข่ายจิตอาสา เป็นประเด็นที่จะนำเสนอต่อไป

^{๑๐๔} อ.จตุกก (ไทย) ๒๑/๒๔๘/๓๖๗-๓๖๘., ส.ม.(ไทย) ๑๙/๑๐๕๘/๕๗๙.

^{๑๐๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔), หน้า๕-๙.

๒.๗.๑ แนวคิดทุนทางสังคม

๑) ความหมายของทุนทางสังคม

ทุนทางสังคม (Social Capital) เป็นอีกหนึ่งมิติที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองแห่งความสุข นักวิชาการต่างประเทศได้แสดงทัศนะ ความหมายเกี่ยวกับทุนทางสังคม สรุปเป็นสังเขป ดังนี้

ตารางที่ ๒.๓ ความหมายของทุนทางสังคม

นักวิชาการ	ความหมายทุนทางสังคม
Jacobs	เป็นมูลค่าของการทำงานเป็นเครือข่าย (networks) โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ เป็นเครือข่ายชุมชน คุณค่าของทุนทางสังคมไม่สามารถจะมีทุนอย่างอื่นมาทดแทนได้ หากทุนทางสังคมหายไปไม่ว่าจากสาเหตุใด มูลค่าหรือผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหายไปด้วย ^{๑๐๖}
Bourdieu	เป็นทรัพยากรซึ่งมีศักยภาพทั้งหมดที่มีอยู่ซึ่งเชื่อมต่อเข้ากับความเป็นเจ้าของเครือข่ายที่เหนียวแน่นคงทนซึ่งมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงระบบสถาบันที่มีความร่วมมือกันหรือคุ้นเคยกันหรือไม่มากก็น้อย ทุนทางสังคมเกิดขึ้นจากความผูกพันทางสังคมและอาจมีลักษณะเป็นรูปแบบที่เป็นสถาบัน ^{๑๐๗}
Baker	เป็นทรัพยากรที่เกิดจากโครงสร้างสังคมที่มีรูปแบบเฉพาะ และมีการนำมาใช้เพื่อแสวงหาประโยชน์ให้แก่สมาชิกของสังคม โดยมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม ^{๑๐๘}
Coleman	การกำหนดความหมายของทุนทางสังคมขึ้นอยู่กับหน้าที่ มีลักษณะร่วมสองประการคือ โครงสร้างทางสังคมและสิ่งที่ช่วยให้สมาชิกของสังคมได้รับความสะดวกสบายจากโครงสร้างของสังคมนั้น ^{๑๐๙}

^{๑๐๖} Jacobs, Jane, *The Death and Life of Great American Cities*, (Random House, 1961), p. 138.

^{๑๐๗} Bourdieu, P., and L. P. D. Wacquant, *An Invitation to Reflexive sociology*, (Chicago: University of Chicago Press, 1992).

^{๑๐๘} Baker, W., Market Networks and Corporate Behavior, *American Journal of Sociology*, Vol (96) 3, (November,1990): 589-625.

^{๑๐๙} Coleman, James S., Social Capital in the Creation of Human Capital, *The American Journal of Sociology*, (94), (1988): S95.

ตารางที่ ๒.๓ (ต่อ)

นักวิชาการ	ความหมายทุนทางสังคม
Bourdieu and Wacquant	ทรัพยากรทั้งหมด ทั้งที่เป็นของจริงและเสมือนจริง ซึ่งเกิดกับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจากการรวมตัวกันเป็นเจ้าของเครือข่ายที่ถาวรซึ่งอาจมีความสัมพันธ์เชิงสถาบันระหว่างสมาชิกของสังคมอยู่ด้วยไม่มากนักน้อย ^{๑๑๐}

จากความหมายของทุนทางสังคมสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ของเครือข่ายในชุมชน แม้ว่านิยามความหมายจะมีความแตกต่างในคำอธิบาย แต่อย่างไรก็ตาม Adam and Roncevic เสนอว่า ควรกระตุ้นให้พิจารณาความสำคัญของความสัมพันธ์ของมนุษย์ในรูปแบบใหม่ ความเป็นเครือข่ายหรือองค์กร เพื่อให้เกิดคุณภาพชีวิตและความสำเร็จในการพัฒนา^{๑๑๑} นอกจากนี้ทุนทางสังคม ยังเป็นประโยชน์และมีอิทธิพลทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

๒) ประเภทของทุนทางสังคม

นักวิชาการหลายท่านแบ่งประเภทของทุนทางสังคมที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยรวบรวมและนำเสนอ สรุปได้ดังนี้

๑) ทุนทางสังคมในแนวนอนและแนวตั้ง โดยแนวนอน เป็นทุนทางสังคมที่เน้นความเท่าเทียมกันของทุกคนในสังคมและทุนทางสังคม ในแนวตั้งเป็นทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นจากบุคคลที่ต่างชนชั้นกัน^{๑๑๒}

๒) ทุนทางสังคมเชิงโครงสร้างกับเชิงรับรู้ ทุนสังคมเชิงโครงสร้าง เป็นปัจจัยที่ช่วยให้เกิดประโยชน์จากการทำงานร่วมกันโดยผ่านบทบาทและเครือข่ายทางสังคมที่มีการจัดตั้งโดยมีกฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติ และสิ่งที่มีอยู่เดิมเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ทุนทางสังคมเชิงการรับรู้ เป็นเรื่องของปทัสถาน คุณค่าทัศนคติ และความเชื่อแนวทางเดียวกัน ซึ่งทำให้ประชาชนสามารถได้รับประโยชน์จากการรวมกลุ่มกัน^{๑๑๓}

^{๑๑๐} Bourdieu, P., and L. P. D. Wacquant, **An Invitation to Reflexive sociology**, (Chicago: University of Chicago Press, 1992).

^{๑๑๑} Adam, Frane. And BorutRoncevic, Social Capital: Recent Debates and Research Trends, **Social Science Information**, 42 (2), (2003): 155-183.

^{๑๑๒} Aldridge, Stephen, David Halpern, and Sarah Fitzpatrick, **Social Capital: A Discussion Paper**, (London, England: Performance and Innovation Unit, 2002).

^{๑๑๓} Uslaner, Eric M., **Volunteering and social capital: how trust and religion shape civic participation in the United States**, pp. 104- 117 in **Social Capital and Participation in Everyday Life**, edited by Eric M. Uslaner, (London: Routledge, 2001).

- ๓) ทูทางสังคมที่มีพื้นฐานความผูกพันเข้มแข็งและอ่อนแอ
- ๔) ทูทางสังคมแบบเปิดกว้าง หรือ ทูทางสังคมแบบปิด
- ๕) ทูทางสังคมแบบกระจายตัวตามสภาพภูมิศาสตร์ หรือ เป็นแบบจำกัด^{๑๑๔}

ทั้งนี้ทุนทางสังคมสามารถสร้างขึ้นได้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การสร้างทุนทางสังคมหรือพัฒนาทุนสังคม ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ความตั้งใจและความทุ่มเทของพลเมืองภายในชุมชนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ทั้งนี้ภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่นมีส่วนสนับสนุนส่งเสริมให้ชุมชนสามารถสร้างทุนทางสังคมของตนเองได้ด้วยการมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน กล่าวโดยสรุปว่า ทุนทางสังคมเกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองภาคประชาชนและความเป็นจิตอาสาทุ่มเทเอาใจใส่โดยใช้การมีส่วนร่วมเป็นฐานในการสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่าย

๒.๗.๒ แนวคิดเครือข่ายและความเป็นจิตอาสา

๑) ความหมายของเครือข่าย

ความเห็นของนักวิชาการ เกี่ยวกับความหมายของเครือข่าย สรุปพอเป็นสังเขป ดังนี้

ตารางที่ ๒.๔ ความหมายของเครือข่าย

นักวิชาการ	ความหมายของเครือข่าย
Segerman-peck (1991)	การรวมตัวกันของบุคคลเพื่อการเชื่อมโยงติดต่อกัน มีความสนใจในสิ่งเดียวกัน มีประสบการณ์ร่วมกัน ติดต่อกัน ^{๑๑๕}
Starkey (1997)	การรวมกลุ่มของปัจเจกชน หรือองค์กรด้วยความสมัครใจ โดยมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารหรือดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในขณะที่แต่ละองค์กรยังสามารถจัดการงานของตัวเองอย่างเต็มที่ กล่าวคือ เครือข่ายไม่ได้มีผลต่อการปกครองตนเอง (autonomy) และอิสระ (interdependence) ของสมาชิกเพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ^{๑๑๖}

^{๑๑๔} Heffron, John M., Beyond community and society: The externalities of social capital building, *Policy Sciences*, (33), (2000): 477-494.

^{๑๑๕} Segerman-Peck, M. L., *Networking and Mentoring a Woman's Guide*, (London: Piatkus Books, 1991), p.35.

^{๑๑๖} Starkey, P., *Networking for Development*, (London: International Forum for Rural Transport and Development, 1997), p.14.

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการ	ความหมายของเครือข่าย
กาญจนา แก้วเทพ	เป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายๆ องค์กรที่ต่างมีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมายมีวิธีการทำงาน และกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้มาประสานงานกันมีระยะเวลานานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ แต่พร้อมที่จะร่วมมือเมื่อได้รับการประสานติดต่อเพื่อขอความช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาาร่วมกันสามารถติดต่อไปได้ ^{๑๑๗}
พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ	เป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนระบบที่เชื่อมโยงสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน โดยไม่ละทิ้งสาเหตุ ผลลัพธ์ และบริบทที่เกี่ยวข้อง เป็นการมองสรรพสิ่งอย่างเป็นองค์รวม และเป็นระบบเปิดที่สามารถจะเชื่อมโยงกับสิ่งอื่นๆ อย่างต่อเนื่องและสุดท้ายคือ ความเป็นกระบวนการที่ทำหน้าที่ระหว่างกันหรือการมีปฏิภิกิริยาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ^{๑๑๘}
อคิน รพีพัฒน์	เครือข่าย การเป็นพวกกันหลายๆ องค์กรชุมชน เพื่อทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายร่วมกันบางอย่างร่วมกัน เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ เกิดจากการที่กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนต่างๆ มารวมกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำกลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ ^{๑๑๙}
เสรี พงษ์พิศ	เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลในชุมชนระหว่างชุมชน กลุ่มกับกลุ่ม ชุมชนกับชุมชน โดยมีหลักยึดตามขอบเขตพื้นที่ ประเด็นเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้เป็นหนึ่งเดียว กระบวนการดังกล่าวเกิดจากท้องถิ่น เหมาะสมกับท้องถิ่นที่จะช่วยให้บุคคลและชุมชนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน การปฏิบัติแบบอย่างของผู้รู้ การอบรมสั่งสอนในบริบททางสังคม คมนาคม แบบการติดต่อที่สะดวกยิ่งขึ้นทำให้การไปมาหาสู่ดูงาน การร่วมกันทำ ข้ามเขตแดนของชุมชน อำเภอ จังหวัดและภาคเป็นไปได้ง่าย ^{๑๒๐}

^{๑๑๗} กาญจนา แก้วเทพ, เครื่องมือการทำงานแนววัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สภาคาทอโลกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘), หน้า ๓๕.

^{๑๑๘} พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: พิศิษฐ์ไทยออฟเซต, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗.

^{๑๑๙} อคิน รพีพัฒน์, “การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ” ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา, (ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา), หน้า ๒๕๙.

^{๑๒๐} เสรี พงษ์พิศ, เครือข่ายยุทธวิธีเพอประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง: วัฒนธรรมองค์กรของโลกยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙๗-๑๙๘.

ตารางที่ ๒.๔ (ต่อ)

นักวิชาการ	ความหมายของเครือข่าย
กุลทัต หงส์ขยางกูร และปรัชญานันท์ เที่ยงจรรยา	เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงของคน กลุ่มของคน หรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ^{๑๒๑} มีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน
สุภาวิณี ทรงพร วาณิชย์	เป็นรูปแบบหนึ่งของการปฏิบัติการในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการรวมศูนย์อำนาจและการจัดการของรัฐบาล เครือข่ายจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการประสานงานบุคคล หรือกลุ่มองค์กรทั้งที่มีอยู่ในชุมชนและภายนอกชุมชน เครือข่ายเป็นเครื่องมืออันทรงพลังของชุมชน เครือข่ายก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของเกษตรกร และการสร้างอำนาจต่อรองให้กับชุมชน ^{๑๒๒}
ปาน กิมปีและ เกรียงศักดิ์ เจริญ วงศ์ศักดิ์	เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจนเกิดเป็นปฏิสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนของหรือข้อมูลข่าวสารขึ้น ซึ่งจะมีความกว้างขวางน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการมีปฏิสัมพันธ์และการเชื่อมโยงของบุคคลหรือกลุ่มคนภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีการแสดงออกที่เป็นการลงมือทำกิจกรรมร่วมกัน ^{๑๒๓}
ฐิตินันท์ ตันยุ วรรณะและ จิรพร รณ นฤภัทร	ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ในการดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงมีความเป็นอิสระ และมีโอกาสในการใช้ศักยภาพของตนเองในการท างานอย่างเท่าเทียมกัน โดยมีความเป็นอิสระและความสมัครใจ

^{๑๒๑} กุลทัต หงส์ขยางกูรและปรัชญานันท์ เที่ยงจรรยา, การสร้างและการบริหารเครือข่าย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf. [๒๑ กันยายน ๒๕๖๕].

^{๑๒๒} สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์, การพัฒนาเครือข่ายชุมชนตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน, รายงานการวิจัย, (ลำพูน: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘.

^{๑๒๓} ปาน กิมปี, การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐) หน้า ๔๐.

จากนิยามความหมายสรุปได้ว่า “เครือข่าย” เป็นความสัมพันธ์ที่สมัครใจและเกิดขึ้นได้ทั้งระหว่างบุคคล หรือกลุ่มคน องค์กร ซึ่งการเข้าร่วมอาจมีจุดหมายบางอย่างร่วมกัน และพร้อมจะทำบางสิ่งบางอย่างร่วมกันเพื่อให้จุดหมายนั้นบรรลุผล ผ่านการสื่อสารการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบโดยมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทั้งแบบไม่ทางการและทางการ เป็นเครื่องมือที่มีพลังของชุมชน องค์กรที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนเพื่อการต่อรองให้ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่เครือข่ายตั้งขึ้น

ทั้งนี้สมาชิกในเครือข่ายเป็นไปได้ทั้งใน ๓ ลักษณะ คือ ๑)ปัจเจก (individual) หมายถึงสมาชิกที่เป็นตัวบุคคล ไม่มีกลุ่มหรือองค์กรใด ๆ รองรับ บุคคลอาจมีศักยภาพ และความสัมพันธ์ที่กว้างขวางแตกต่างกัน ๒) จุดประสานหรือองค์กรประสาน (node) หมายถึง สมาชิกที่เป็นกลุ่ม องค์กร หรือสถาบันที่มีศักยภาพในการจัดการประสานเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ ๓) เครือข่าย (network) หมายถึง สมาชิกที่มีเครือข่ายย่อย ๆ อยู่ข้างหลังและพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ตามจังหวะ โอกาสและประเด็นที่สนใจ^{๑๒๔}

สำหรับงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นสนใจมิติของเครือข่ายจิตอาสา ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์โลกให้ความสนใจในเรื่องของการเป็นจิตอาสา และมุ่งเน้นที่จะปลูกฝังให้พลเมืองมีจิตสาธารณะมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากเมื่อมีสถานการณ์วิกฤตหรือปัญหาเฉพาะหน้า ที่ต้องการความเสียสละและร่วมมือร่วมใจ บางสถานการณ์เกิดการรวมกลุ่มจิตอาสาผ่านโลกออนไลน์โดยที่สมาชิกต่างอยู่กันคนละพื้นที่และไม่เคยรู้จักกันมาก่อน ดังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-๑๙ เป็นต้น

คำว่า “จิตอาสา” (Volunteer) กับ “จิตสาธารณะ” (Public Mind) เป็นคำที่อธิบายและให้ความหมายคล้ายคลึงกัน ไปในทางเดียวกันแต่คำว่า “จิตอาสา” เป็นคำที่ใช้เรียกผู้ที่มีจิตสาธารณะ และคำว่า “จิตสาธารณะ” ใช้อธิบายความรู้สึก หรือการกระทำของผู้ที่เป็นจิตอาสา ชัยวัฒน์ สุธิธรรัตน์ (๒๕๕๒) ให้ความหมาย “จิตสาธารณะ” ว่าเป็นการกระทำ ด้วยจิตวิญญาณที่มีความรักความห่วงใยความเอื้ออาทรต่อคนอื่นและสังคมโดยรวม การมีคุณธรรมจริยธรรม และการไม่กระทำที่เสื่อมเสียหรือเป็นปัญหาต่อสังคม ประเทศชาติ การมีจิตที่คิดสร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายเบียดเบียนบุคคล สังคม วัฒนธรรมประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม การ

^{๑๒๔} กุลทัต หงส์ขยางกูรและปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, การสร้างและการบริหารเครือข่าย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf [๒ มกราคม ๒๕๖๕].

กระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี การลดความขัดแย้งและการให้ขวัญและกำลังใจต่อกันเพื่อให้สังคมโดยรวมมีความสุข^{๑๒๕}

ความสำคัญของงานจิตอาสา คือ การทำเพื่อผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน ทำด้วยความรู้สึกเอื้ออาทร และพร้อมที่จะแบ่งปันอย่างแท้จริง เพราะความหมายของจิตอาสาที่มีผู้ให้คำนิยามไว้ มักเกี่ยวโยงกับมิติทางจิตใจของทั้งการเป็นผู้ให้และผู้รับ การเป็นจิตอาสาไม่ใช่เพียงเป็น “ผู้ให้” เพียงเท่านั้น ในอีกมุมหนึ่งก็ถือเป็น “ผู้รับ” ได้เช่นกัน แม้ไม่ใช่ในเชิงรูปธรรม และถึงแม้ไม่ได้หวังว่าจะได้รับสิ่งตอบแทนใดๆ แต่ภายในจิตใต้สำนึกลึกๆ แล้วนั้น ผู้ที่ตัดสินใจมาเป็นจิตอาสา มีสิ่งหนึ่งที่เหมือนกันอย่างแน่นอน คือ ความสุขที่ได้ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติ สิ่งที่ได้รับตอบแทนมานั้น คือ ความสุขทางใจ ภาวะภูมิใจในตนเอง การได้รับความไว้วางใจ การรับรู้ถึงคุณค่าในตนเอง ซึ่งความรู้สึกที่ได้กลับมานี้มีมูลค่าทางใจอย่างมหาศาลที่เงินทองไม่สามารถนำมาตีค่าได้ หัวใจสำคัญของผู้ที่เป็จิตอาสา คือ ต้องมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในจากการปลูกฝังจิตสำนึกให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมร่วมแก้ปัญหาและสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขกับสังคมอย่างได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ การเป็นจิตอาสาทำให้ใจของผู้ปฏิบัติมีความสุขที่แท้จริงอันเกิดจากการทำเพื่อผู้อื่น เพื่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ดังนั้น หลายประเทศเริ่มให้ความสำคัญกับการปลูกฝังพลเมืองในเรื่องของจิตสาธารณะซึ่งต้องทำอย่างมุ่งมั่นและจริงจัง อันจะส่งผลให้สังคมประเทศชาติเกิดความสามัคคีจันเจื้อกือหนุ่นด้วยการมีน้ำใจต่อกัน และสิ่งเหล่านี้จะขยายไปสู่สังคมวงกว้างมากขึ้นหากทุกภาคส่วนที่เข้ามามีบทบาทร่วมกัน ก่อเกิดเป็นเครือข่ายจิตอาสาที่เสริมแรงให้กันด้วยความเท่าเทียมในการทำประโยชน์เพื่อสังคม เครือข่ายจะสนับสนุนกันในทุกด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากที่สุด

พลังเครือข่ายจิตอาสามีความสอดคล้องกับทุนทางสังคม (Social capital) โดยมีจุดเริ่มต้นในระดับของปัจเจกบุคคลเป็นอันดับแรก ซึ่งเริ่มจาก “ใจ” ที่ต้องการจะเป็นผู้ให้ รวมถึงศักยภาพในตนเองของแต่ละบุคคลว่าเมื่อต้องการที่จะเป็นผู้ให้แล้วนั้น ตัวเราสามารถ “ให้” สิ่งใดได้บ้าง ศักยภาพของแต่ละบุคคลอาจจะเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดต่อกันมารุ่นสู่รุ่น หรือความสามารถที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อผู้อื่นแม้จะเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อยสักเท่าใด หากเมื่อนำไปผสมผสานรวมกับจิตอาสาคนอื่นๆ แล้วนั้น ต่างคนต่างเป็นส่วนเติมเต็มให้กัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำเพื่อผู้อื่นมากที่สุด พลังของเครือข่ายจิตอาสาและทุนทางสังคมนั้น

^{๑๒๕} ฐิตินันท์ ต้นยุววรรณและ จิรพรรณ นฤภัทร, การเสริมสร้างพลังเครือข่ายจิตอาสาที่เท่าเทียม ด้วยแนวคิดทุนทางสังคม:กรณีศึกษา บทบาทข้าราชการทหารกรมกิจการพลเรือนทหารเรือ, รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. ปีที่ ๖๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2\[๒๐ มกราคม ๒๕๖๕\]](https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2[๒๐ มกราคม ๒๕๖๕]).

เป็นส่วนที่ร้อยเรียงเชื่อมเกี่ยวกัน พลังมีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน ทูทางสังคมก็เช่นกัน การเป็นจิตอาสาต้องกระทำด้วยความเต็มใจ และสมัครใจ มีความเสียสละและที่สำคัญ คือ ต้องไม่หวังสิ่งตอบแทน แต่ในทางกลับกัน การไม่หวังสิ่งตอบแทน คือ ตอบแทนในรูปแบบของเงินทอง หรือสิ่งของอื่นๆ แต่สิ่งตอบแทนในมิติทางใจนั้น ผู้ที่เป็นจิตอาสามีความหวังที่จะได้รับความสุขจากการทำเพื่อผู้อื่น เพื่อสังคม เพื่อประเทศชาติกลับมาเป็นการต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ในการเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ที่เป็นจิตอาสาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นส่วนที่จะช่วยกระตุ้นจิตสำนึกในการสร้างประโยชน์ และเกิดแรงบันดาลใจที่อยากจะทำงานจิตอาสาต่อไปเรื่อย ๆ จึงต้องชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้น ว่าสิ่งที่จิตอาสาได้ร่วมกันทำนั้น เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศมากเท่าใดบ้าง แม้เพียงเล็กน้อยแต่ก็เป็น การชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและศักยภาพในตนเองของผู้ปฏิบัติและเป็นแรงบันดาลใจที่อยากจะให้มากขึ้นกว่าเดิม รวมถึงอยากจะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถที่มากขึ้น เพื่อมาทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น และเพื่อสังคมได้มากขึ้นส่งผลดีกับตัวบุคคลอย่างคาดไม่ถึง ถือเป็นการได้รับในสิ่งที่คุ้มค่ากว่าสิ่งที่ได้ให้ไป และยังได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นในรูปแบบของเครือข่าย ที่จะต้องอาศัยการเสริมพลังอำนาจในการสร้างความเชื่อมั่นในจิตสำนึกเดียวกัน เป้าหมายเดียวกัน และดึงเอาศักยภาพหรือทุนทางสังคมในตัวของแต่ละบุคคลมา ก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมได้มากที่สุด ซึ่งงานจิตอาสาจะบรรลุตามเป้าหมายได้นั้น จะต้องอาศัยพลังการทำงานของเครือข่าย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์และอานุภาพในการร่วมแรงร่วมใจของประชาชนเพื่อสร้างประโยชน์และความดีงามให้กับประเทศชาติ^{๑๒๖}

๒.๗.๓ องค์ประกอบของเครือข่าย

แนวคิดเรื่ององค์ประกอบของเครือข่ายมีนักวิชาการได้จัดองค์ประกอบไว้เป็นหมวดหมู่ มีทั้งที่เหมือนและต่างบางประเด็น สำหรับงานวิจัยนี้นำแนวคิดของ เรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ ได้จัดองค์ประกอบของเครือข่ายไว้ ๗ องค์ประกอบ ซึ่งสามารถนำมาเป็นกรอบที่นำมาปรับใช้การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน หรือเครือข่ายชุมชน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน (common perception) หมายถึง การที่สมาชิกที่เข้าร่วมอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย อาทิ มีความเข้าใจในปัญหา มีสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และมีความต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

^{๑๒๖} ฐิตินันท์ ต้นยุววรรณและ จิรพรรณ นฤภัทร, การเสริมสร้างพลังเครือข่ายจิตอาสาที่เท่าเทียม ด้วยแนวคิดทุนทางสังคม:กรณีศึกษา บทบาทข้าราชการทหารกรมกิจการพลเรือนทหารเรือ, รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มร. ปีที่ ๖๕ [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2 [๒๐ มกราคม ๒๕๖๕].

เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกเครือข่ายเกิดความผูกพันในการดำเนินการกิจกรรมบางอย่างเพื่อแก้ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น

๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) หมายถึง การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน จะช่วยให้ขบวนการเคลื่อนไหวของเครือข่ายมีพลัง เกิดเอกภาพ และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองที่แตกต่างลงไป

๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน (mutual interests/benefits) หมายถึง การที่สมาชิกแต่ละคนมาร่วมกัน เพื่อประสานผลประโยชน์และความต้องการ ซึ่งผลประโยชน์และความต้องการนั้นจะไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้หากสมาชิกต่างคนต่างอยู่ ดังนั้นจึงมีการรวมตัวกันบนฐานของผลประโยชน์ร่วมมากเพียงพอจะดึงดูดให้รวมเป็นเครือข่าย

๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง (all stakeholders participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกมีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง ดังนั้นสมาชิกในเครือข่าย จึงควรเสริมสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะของความเท่าเทียมและในฐานะหุ้นส่วนของเครือข่าย และควรสานต่อความสัมพันธ์ในแนวราบ

๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายต่างก็ต้องเสริมกระบวนการทำงานของกันและกัน โดยที่ใช้จุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่งที่มีจุดอ่อน ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน การเสริมสร้างต่อกันนั้นเกิดขึ้นจากการรวมตัวเป็นเครือข่ายซึ่งมีผลดีมากกว่าการไม่ร่วมกันเป็นเครือข่าย

๖) การพึ่งอิงร่วมกัน (intercedence) คือ การเติมเต็มในส่วนที่ขาดของแต่ละฝ่ายเนื่องจากทุกฝ่ายต่างก็มีข้อจำกัดในกระบวนการทำงานและมีความรู้ ประสบการณ์ที่แตกต่าง ดังนั้นจึงมีการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หมายถึง การที่สมาชิกในเครือข่ายมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก และผลการปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามด้วย^{๑๒๗}

^{๑๒๗} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอสเอส มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

๒.๗.๔ การสร้างเครือข่ายและปัจจัยสนับสนุนให้เกิดเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง กิจกรรมในการก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรหรือกลุ่มบุคคล เพื่อวัตถุประสงค์ในการแลกเปลี่ยน การจัดกิจกรรม หรือการผลิระหว่างองค์กรสมาชิก ซึ่งต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันมาก่อนที่จะทำความตกลงเป็นองค์กรเครือข่าย เครือข่ายต่าง ๆ มีจุดเริ่มต้นมาใน ๓ ลักษณะ เกิดตามธรรมชาติ เกิดจากการจัดตั้ง และเกิดจากวิวัฒนาการ

๑) เครือข่ายที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีประชาชนเป็นผู้ริเริ่ม เป็นเครือข่ายที่ประชาชนตระหนัก ตื่นตัวในปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วลงมือริเริ่มรวมตัวกันเข้าเป็นกลุ่มเป็นเครือข่ายเพื่อแก้ไขปัญหา ภาคประชาชนจึงเป็นแกนหลัก ภาครัฐเป็นเพียงผู้สนับสนุนและผู้อำนวยการความสะดวกให้การจัดตั้งเครือข่ายทำได้ง่ายขึ้น บทบาทภาครัฐจะน้อย กลุ่มองค์กรชุมชนประชาคมจะทำงานและมีอานาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ มาก

๒) เครือข่ายที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้ง หรือรัฐเข้าไปเป็นผู้ริเริ่ม กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักในปัญหา สร้างความตื่นตัวให้เกิดความสนใจ และผลักดันให้เกิดการรวมตัวของประชาชน เช่น การที่ส่วนราชการพยายามผลักดันการสร้างหน่วยเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง

๓) เครือข่ายที่เกิดจากวิวัฒนาการ มีกระบวนการพัฒนาที่เริ่มจากกลุ่มบุคคล องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ไม่ชัดเจน สนับสนุนและเรียนรู้ไปด้วยกัน หรือกลุ่มคนเกิดความคิดที่จะรวมตัวกันสร้างพันธมิตรเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง หลังถูกจุดประกายความคิดมาจากการได้รับฟัง ได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่น ๆ เช่น เครือข่ายเกษตรอินทรีย์เครือข่ายผู้สูงอายุ

กระบวนการสำคัญในการสร้างหรือเริ่มประสานเครือข่าย ประกอบด้วย ๑) พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ๒) จัดตั้งเครือข่าย ๓) ดำเนินการ และประเมินผล

๑) พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการเตรียมการศึกษา วิเคราะห์ผู้ที่ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ระบุผู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการสร้างเครือข่าย การแสวงหาแกนนำที่ดีของกลุ่มที่จะเป็นเครือข่าย และ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่ม การเริ่มต้นในกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอยู่แล้ว และเป็นกลุ่มที่มีการตื่นตัวในประเด็นเดียวกัน จะช่วยให้การก่อตั้งเครือข่ายเป็นไปได้รวดเร็ว เพราะกลุ่มเหล่านี้จะมีบุคลากรและสายสัมพันธ์ในพื้นที่ซึ่งจะช่วยประหยัดทรัพยากรในการริเริ่มไปเสนอหาเครือข่ายใหม่ ๆ วิธีหนึ่งที่ใช้น้อยอยู่ในปัจจุบันและประสบความสำเร็จอย่างสูงในการขยายเครือข่ายในระดับชุมชน ได้แก่ การขยายแนวร่วมผ่านระบบความสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวในลักษณะ “ดาวกระจาย” โดยเสาะหาคนที่มีความคิดหรือประสบปัญหาแบบเดียวกัน แล้วดึงเข้ามาร่วมกิจกรรมเพื่อสร้างความพึงพอใจ และความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้น ก่อนที่จะไป “ขายความคิด” เพื่อเสาะหาสมาชิกร่วมเครือข่ายต่อไป

๒) การจัดตั้งเครือข่าย เป็นระยะของการเริ่มรวมตัวกันเป็นเครือข่าย ประกอบด้วย สร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ โดย

๑) สร้างพันธสัญญาสู่เป้าหมายร่วมกัน เป็นการสร้างความผูกพันร่วมกัน โดยการตกลงในการที่จะทำงานร่วมกัน เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหา กลุ่มองค์กรจะต้องมีความรู้ที่จำเป็น ซึ่งอาจทำได้โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ และอาจเรียกขั้นตอนนี้ว่ากลุ่มศึกษาเรียนรู้ (Learning group) และจะส่งผลให้ทุกภาคีอยากเข้าไปมีส่วนร่วมกันเป็นเครือข่าย ความรู้ใน ๒ มิติที่เครือข่ายต้องมี คือ ความรู้เชิงประเด็นที่ดำเนินการ และความรู้เชิงพื้นที่หรือชุมชน ที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานของเครือข่าย

๒) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม และการสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ เครือข่ายเกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกที่แต่ละคนมีความต้องการของตนเอง การรวมตัวกันของสมาชิกมาจากเหตุผลของผลประโยชน์ร่วมที่มากพอจะดึงดูดใจให้รวมกันเป็นเครือข่าย ผลประโยชน์นี้อาจเป็นตัวเงิน ชื่อเสียง การได้รับการยอมรับโอกาสในความก้าวหน้า ความสุข หรือความพึงพอใจจุดร่วมของผลประโยชน์จะเป็นศูนย์กลางทำให้เกิดการรับรู้มุมมองร่วมถึงเหตุผลในการเข้าร่วม และผลประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จุดร่วมหรือประเด็น (issues) อาจเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม มาจากความต้องการเฉพาะของประชาชน หรือความเดือดร้อนของชุมชน เช่น ภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจในช่วงการระบาดของโควิดที่ทุกคนในชุมชนรับรู้และสัมผัสได้ ซึ่งทุกคนต้องการแก้ปัญหา แต่มีข้อจำกัดของกลุ่มในการแก้ปัญหา จุดร่วมของผลประโยชน์จะนำไปสู่การกำหนดเป็นเป้าหมายร่วม และวิสัยทัศน์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

วิสัยทัศน์ร่วม เป็นการมองภาพของจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป้าหมายที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันช่วยให้ออกภาพในการทำงาน ทำให้ขบวนการเคลื่อนไหวมีพลัง และช่วยบรรเทาความขัดแย้งอันเกิดจากมุมมองความคิดที่แตกต่าง

๓) พัฒนาแผนยุทธศาสตร์ความร่วมมือ เป็นการสร้างเครือข่ายให้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างเป็นทางการ (Formal Agreement) มีการตกลงในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มกำหนดกิจกรรม จัดวางข้อตกลงในการทำงาน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งกำหนดบทบาทของสมาชิกและสิทธิหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม นอกจากนี้ควรเริ่มเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่จะช่วยให้เกิดการประสาน nodes เพื่อความยั่งยืนของเครือข่าย หากที่ตั้งอาจเป็นพื้นที่ทางกายภาพหรือพื้นที่เสมือนในระบบออนไลน์ แพลตฟอร์มมาตรฐานเครือข่ายทางสังคม เช่น เฟซบุ๊ก เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงการทำงาน

๓) ดำเนินการ และประเมินผล ประกอบด้วย การพัฒนาความสัมพันธ์และ ติดตามและประเมินผล ดังนี้

๑) การพัฒนาความสัมพันธ์ความสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันและสร้างความผูกพันภายใน สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิก ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก สร้างความไว้วางใจ เกิดการเชื่อมโยงในระดับที่แน่นแฟ้นมากขึ้น โดยในช่วงเริ่มก่อรูปเครือข่ายควรมีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เป็นกิจกรรมที่ต้องแน่ใจว่าทำได้ และกระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบความสำเร็จ ผลงานที่ปรากฏเป็นรูปธรรมที่เด่นชัด สร้างความรู้สึกให้สมาชิกเครือข่ายได้รับรู้ถึงผลประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่าย ความสัมพันธ์ในเครือข่ายจะยิ่งแน่นแฟ้นขึ้น กิจกรรมที่ยากถ้าทำไม่สำเร็จโดยเฉพาะในครั้งแรกอาจทำให้เครือข่ายที่เริ่มก่อตัวแตกสลายได้

๒) ติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนที่เกิดจากเครือข่ายความร่วมมือเพื่อไปสู่การปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงานนั้น^{๑๒๘}

๒.๗.๕ การบริหารเครือข่ายเพื่อความยั่งยืน

การบริหารเครือข่ายเพื่อความยั่งยืนนั้น เงื่อนไขสำคัญ คือ ธรรมาภิบาล ซึ่งแนวความคิดจัดการเครือข่ายเป็นแนวคิดหนึ่งของธรรมาภิบาลหรือการบริหารงานแนวใหม่ของภาครัฐ ที่เป็นการจัดการแบบประชาธิปไตย เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบไปด้วยแนวคิดหลักในเรื่อง การบริหารงานแนวราบที่เน้นการสร้างความร่วมมือ การสร้างความไว้วางใจ และความเสียสละของเครือข่าย

๑) การบริหารแนวราบ แนวคิดสำคัญในการบริหารแนวราบ คือ การสร้างความร่วมมือ (Collaborating) การจัดระบบเครือข่ายที่ดีและการกำหนดกลไกสร้างระบบจึง

๑) การสร้างความร่วมมือ (Collaborating) ในเครือข่าย เพื่อกระจายอำนาจ โดยการช่วยสร้างศักยภาพของเครือข่ายที่เป็นคู่ความร่วมมืออื่น เพื่อผลประโยชน์และเป้าหมายร่วมกัน (Core objectives/values) ทั้งการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำเพื่อช่วยสร้างสถานะที่เท่าเทียมในความเป็น “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย การทำงานแบบมีส่วนร่วม ที่ทุกฝ่ายหันหน้าเข้าหากัน มีการฟังพากันและกัน เกิดความสมดุลของอำนาจในการพึ่งพา สมาชิกเครือข่ายเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของเครือข่าย ซึ่งจะนำไปสู่การให้และการรับ รวมถึงการระดมทรัพยากร การให้การสนับสนุนเงินงบประมาณ เพื่อให้ภารกิจที่เครือข่ายดำเนินการร่วมกันนั้นบรรลุเป้าหมาย

๒) การจัดระบบเครือข่ายที่ดีเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะช่วยให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างราบรื่น โดยการจัดโครงสร้างองค์กรที่มีความชัดเจนในอำนาจหน้าที่ วิธีการทำงาน ตลอดจนการ

^{๑๒๘} กุลทัต หงส์ชยางกูร, ปรัชญานันท์ เทียงจรรยา, การสร้างและการบริหารเครือข่าย, หน้า ๙-๑๑.

ประสานงานระหว่างสมาชิก มีการร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงานและกติกาที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิก มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม รวมทั้งมีระบบการช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญหามิที่ปรึกษาเพื่อทำหน้าที่ช่วยเหลือให้คำแนะนำ

๓) การกำหนดกลไกสร้างระบบใจ เป็นสิ่งสำคัญ เครือข่ายจะยังคงอยู่ตราบเท่าที่มีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม การกำหนดกลไกที่เป็นระบบจะช่วยสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย โดยการวิเคราะห์และจัดหาสิ่งจูงใจบนพื้นฐานความแตกต่างของบุคคลในแต่ละกลุ่มย่อยของสมาชิกเครือข่าย

๒) การสร้างความไว้วางใจ (trust) ความไว้วางใจได้มาจากความยุติธรรม (Fairness) การทำให้เกิดสถานะที่เท่าเทียมกัน และการกระจายผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน แนวทางสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ มีดังนี้

๑) รับรู้ถึงความเท่าเทียมกันในอำนาจและความรับผิดชอบ มีความเท่าเทียมในการเข้าถึง การแบ่งปันข้อมูลและความรู้ รับรู้ถึงคุณค่าของตนเองแม้จะมีความแตกต่างกันในความร่วมมือกัน ยินดีที่จะรับคำแนะนำเมื่อผิดพลาดเพื่อให้ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ไม่ทอดทิ้งและพร้อมที่จะไปสู่ความสำเร็จร่วมกัน

๒) พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และให้คำกับการพึ่งพากันและกัน โดยธรรมชาติสมาชิกของเครือข่ายมีข้อจำกัดของตนเองในด้านทรัพยากรความรู้ เงินทุนกำลังคน จึงไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ด้วยตัวเองการพึ่งพากันและการเสริมสร้างกัน ภายใต้จุดแข็งของตนเองที่มีอยู่จะช่วยให้เครือข่ายดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องไปสู่เป้าหมายร่วมกันอย่างไว้วางใจกัน เช่น นักวิชาการมีความรู้เชิงทฤษฎีเข้าไปทำงานร่วมกับประชาชนในท้องถิ่นที่มีความรู้เชิงพื้นที่ที่จะช่วยให้เกิดการระดมองค์ความรู้ของท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ มีประโยชน์ต่อชุมชน

๓) สื่อสารอย่างเปิดเผยและซื่อสัตย์ ทุกกลุ่มเครือข่ายต้องการการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้ที่จะสร้างให้เครือข่ายเกิดขึ้นได้ ต้องสร้างความไว้วางใจผ่านการกระทำและคำพูดเปิดเผยตนเองหรือเปิดเผยความคิด ความรู้สึก ข้อมูลของตนเองต่อผู้อื่น รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะอย่างเปิดเผย การแลกเปลี่ยนข้อมูลทางเครือข่ายแบบเปิดจะช่วยสร้างความเข้าใจและคุณค่าร่วม

๔) จัดการแก้ไขปัญหและความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การจะทำให้เครือข่ายอื่นไว้วางใจ เชื่อใจต้องทำให้เครือข่ายสามารถที่จะคงไว้ในความไว้วางใจเมื่อต้องเผชิญกับปัญหาจากภายนอก

ที่ห้ามไม่ให้บางเครือข่ายเข้าไปยุ่งเกี่ยว ต้องทำให้มั่นใจว่าความไว้วางใจที่มีต่อกันในกลุ่มเครือข่ายจะถูกปกป้องจากความไม่ไว้วางใจที่เกิดขึ้นในองค์กรหลักที่สร้างเครือข่ายมา

๓) ความเสี่ยงของเครือข่าย และธรรมาภิบาล (governance) ความเสี่ยงของเครือข่ายมาจากปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกเครือข่าย

๑) ปัจจัยภายในเครือข่าย ได้แก่ ความไม่ชัดเจนของวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของเครือข่าย การขาดผู้นำผู้ประสานที่ดี การสื่อสารไม่ทั่วถึง การบริหารรวมศูนย์ ความไม่โปร่งใส ความไม่สมดุลในการจัดการผลประโยชน์

๒) ปัจจัยภายนอกเครือข่าย ได้แก่ การถูกครอบงำโดยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรภายนอก การขึ้นนำโดยแหล่งทุน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมการตลาด^{๑๒๙}

กล่าวได้ว่าแนวคิดเรื่องเครือข่ายมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาพลเมืองจิตอาสาที่นำไปสู่การสร้างทุนสังคมในชุมชนโดยมีการมีส่วนร่วมเป็นตัวเชื่อมโยงเพื่อให้ชุมชนมีพลังและใช้พลังที่มีของตนเองมาขับเคลื่อนพัฒนาความสุขให้เกิดขึ้นในชุมชนหรือเมืองที่อยู่

๒.๘ สภาพบริบทและประวัติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒.๘.๑ ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑) ด้านประวัติศาสตร์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นอดีตราชธานีของไทยมีหลักฐานของการเป็นเมืองในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๖ - ๑๘ โดยมีร่องรอยของที่ตั้งเมือง โบราณสถาน โบราณวัตถุ และเรื่องราวเหตุการณ์ในลักษณะ ตำนานพงศาวดาร ไปจนถึงหลักศิลาจารึก ซึ่งถือว่าเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่ใกล้เคียงเหตุการณ์มากที่สุด ซึ่งเมืองอโยธยาหรือ อโยธยาศรีรามเทพนคร หรือเมืองพระราม มีที่ตั้งอยู่บริเวณด้านตะวันออกของเกาะเมืองอยุธยา มีบ้านเมืองที่มีความเจริญทางการเมือง การปกครอง และมีวัฒนธรรมที่รุ่งเรืองแห่งหนึ่ง มีการใช้กฎหมายในการปกครองบ้านเมือง ๓ ฉบับ คือ พระอัยการลักษณะเบ็ดเสร็จ พระอัยการลักษณะทาส พระอัยการลักษณะภู่นี้สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ทรงกู้เอกราชคืน

^{๑๒๙} ฐิตินันท์ ต้นยุววรรณและ จิรพรรณ นฤภัทร, การเสริมสร้างพลังเครือข่ายจิตอาสาที่เท่าเทียม ด้วยแนวคิดทุนทางสังคม:กรณีศึกษา บทบาทข้าราชการทหารกรมกิจการพลเรือนทหารเรือ, รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. ปีที่ ๖๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2\[๒๐ มกราคม ๒๕๖๕\]](https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2[๒๐ มกราคม ๒๕๖๕]).

มาได้ใน พ.ศ. ๒๑๒๗ และ เสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ ใน พ.ศ. ๒๓๑๐ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงกอบกู้เอกราชได้ในปลายปีเดียวกันแล้วทรงสถาปนา กรุงธนบุรีเป็นราชธานีแห่งใหม่ โดยกวาดต้อนผู้คนจากกรุงศรีอยุธยาไปยังกรุงธนบุรีเพื่อสร้างเมืองใหม่ แต่กรุงศรีอยุธยาไม่ได้ กลายเป็นเมืองร้าง ยังคงมีคนรักถิ่นฐานบ้านเดิมอาศัยอยู่และราษฎรที่หลบหนีไปได้กลับเข้ามาอยู่รวมกัน ต่อมาได้รับการยกย่องเป็นเมืองจัตวาเรียก "เมืองกรุงเก่า" พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงยกเมืองกรุงเก่าขึ้นเป็นหัวเมืองจัตวาเช่นเดียวกับสมัยกรุงธนบุรี หลังจากนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้จัดการปฏิรูปการปกครองทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยการปกครองส่วนภูมิกษัตริย์นั้นโปรดให้จัดการปกครองแบบเทศาภิบาลขึ้นโดยให้รวมเมืองที่ใกล้เคียงกัน ๓ - ๔ เมือง ขึ้นเป็นมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครอง โดยในปี พ.ศ. ๒๔๓๘ ทรงโปรดให้จัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น ประกอบด้วยหัวเมืองต่าง ๆ คือ กรุงเก่าหรืออยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี พรหมบุรี อินทร์บุรี และสิงห์บุรี ต่อมาโปรดให้รวมเมืองอินทร์ และเมืองพรหมเข้ากับเมืองสิงห์บุรี ตั้งที่ว่าการมณฑลที่อยุธยา และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ เปลี่ยนชื่อจากมณฑลกรุงเก่าเป็นมณฑลอยุธยา ซึ่งจากการจัดตั้งมณฑลอยุธยามีผลให้อยุธยามีความสำคัญทางการบริหาร การปกครองมากขึ้นการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคหลายอย่างมีผลต่อการพัฒนาเมืองอยุธยาในเวลาต่อมา

จนเมื่อยกเลิกการปกครองระบบเทศาภิบาล ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ อยุธยาจึงเปลี่ยนฐานะเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบันในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีได้มีนโยบายบูรณะโบราณสถานภายในเมืองอยุธยาเพื่อเป็นการฉลองยี่สิบห้าพุทธศตวรรษประจวบกับในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ นายกรัฐมนตรีประเทศพม่าเดินทางมาเยือนประเทศไทยและมอบเงินจำนวน ๒๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อปฏิสังขรณ์วัดและองค์พระมงคลบพิตร เป็นการเริ่มต้นการบูรณะโบราณสถานในอยุธยาอย่างจริงจัง ซึ่งต่อมากรมศิลปากรเป็นหน่วยงานสำคัญในการดำเนินการ จนองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือยูเนสโก มีมติให้ขึ้นทะเบียนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็น " มรดกโลก " เมื่อวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๔ มีพื้นที่ครอบคลุมในบริเวณโบราณสถานเมืองอยุธยาอาณาจักรกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานีมาตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ๑๘๙๓ จนถึงวันที่ ๗ เมษายน ๒๓๑๐ เป็นเวลายาวนานถึง ๔๑๗ ปี มีประวัติในการปกครอง การกอบกู้เอกราช วิศวกรรมและด้านขนบธรรมเนียมประเพณีมากมาย เป็นเมืองที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารดังคำกล่าวที่ว่า " ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว " ทว่าทั้งจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังมากมายไปด้วยวัดวาอาราม ปราสาทราชวังและปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุมากมายกรุงศรีอยุธยามีพระมหากษัตริย์ปกครองอาณาจักรสืบต่อกันมา ๓๓ พระองค์ มีราชวงศ์ผลัดเปลี่ยนกันครองอาณาจักรรวม ๕ ราชวงศ์ ๑. ราชวงศ์อู่ทอง ๒.

ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ๓. ราชวงศ์สุโขทัย ๔. ราชวงศ์ปราสาททอง ๕. ราชวงศ์บ้านพลูหลวง ^{๑๓๐} คำขวัญประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา “ราชธานีเก่า อู่ข้าวอู่น้ำ เลิศล้ำกานท์กวี คนดีศรีอยุธยา เลอคุณค่ามรดกโลก

๒) ด้านลักษณะความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม

ความเป็นสังคมนานาชาติกำเนิดขึ้นก่อนที่จะสถาปนากรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. ๑๘๙๓ แล้วกล่าวคือ การสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นผลจากความสืบเนื่องของ “พัฒนาการเชิงพหุวัฒนธรรมมอญ-เขมร-ไท” ซึ่งดูเหมือนว่า พัฒนาการดังกล่าวเป็นผลจากความต่อเนื่องจากสมัยทวารวดี ละโว้ สุโขทัย เมื่อย้อนกลับไปบริเวณแห่งนี้ประกอบด้วยชนพื้นเมืองอาศัยมาก่อนแล้ว ดังจะเห็นชุมชนโบราณที่มีการติดต่อทำการค้ากับมอญ-อินเดีย ยกตัวอย่างเช่น เมืองอู่ทอง เมืองนครชัยศรี ต่อมาเมื่ออิทธิพลมอญได้ทรงอิทธิพลต่อวัฒนธรรม พร้อมกับการเติบโตของเมืองบริเวณแนวชายฝั่ง บริเวณลุ่มน้ำท่าจีน เจ้าพระยาเมืองเหล่านี้ได้เติบโตและผสมผสานลักษณะเฉพาะอันเป็นผลจากการหล่อหลอมความเชื่อ วัฒนธรรมจากอินเดีย ส่งผลต่อความคิด ความเชื่อ และรูปแบบวัฒนธรรมที่หล่อหลอมมายังเมืองสมัยหลัง

ชาวต่างชาติที่เข้ามาพำนักอยู่ในกรุงศรีอยุธยาจำนวนมาก สามารถแบ่งกลุ่มชนต่างชาติที่พำนักอยู่ในกรุงศรีอยุธยาให้เข้าใจอย่างง่ายเป็น ๔ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มรัฐเพื่อนบ้าน ได้แก่ มอญ เขมร ลาว และญวน (๒) กลุ่มแขก ได้แก่ แขกมัวร์ แขกพราหมณ์ แขกตานี แขกมกกะสัน แขกจาม และแขกมลายู (๓) กลุ่มตะวันออก ได้แก่ จีน ญีปุ่น และญี่ปุ่น (๔) กลุ่มตะวันตก ได้แก่ โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ และฝรั่งเศส การเข้ามาติดต่อทำการค้าการทูตกับกรุงศรีอยุธยา หรือ การเข้ามาขอพำนักด้วยภัยสงคราม ได้ส่งผลให้กรุงศรีอยุธยามีลักษณะ “พหุสังคม” มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนทั้งในและนอกเกาะเมืองพระนครศรีอยุธยา โดยมากมักตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของเกาะเมืองริมแม่น้ำเพื่อเอื้อต่อการค้าขาย ชาวต่างชาติเหล่านี้ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อเศรษฐกิจ การเมืองแล้ว ยังส่งผลต่อวิถีชีวิต อาหารการกินของชาวพระนครศรีอยุธยาอีกด้วย^{๑๓๑}

ปัจจุบันจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรของนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ ๘๙.๓๐ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ ๑๐.๕๑ และศาสนาคริสต์ร้อยละ ๐.๒๙ ศาสนสถานในจังหวัดมีทั้งสิ้น ๑,๐๓๖ แห่ง แยก

^{๑๓๐} จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://ww2.ayutthaya.go.th/content/=history_1 [๒ มกราคม ๒๕๖๕].

^{๑๓๑} ศุภกานต์ นานรัมย์, ความเป็นพหุสังคมอยุธยากับวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ตามรอยเสด็จประพาสต้นพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, ปีที่ ๒๓, ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๑๗๙-๑๘๘.

เป็น วัด ๕๑๘ วัด วัดร้าง ๔๓๗ วัด มัสยิด ๖๔ แห่ง โบสถ์ ๖ แห่ง และคริสตจักร ๑๑ แห่ง นอกจากนั้นยังมี สำนักปฏิบัติธรรมประจำ จังหวัด ๒๐ แห่ง โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและสามัญรวม ๒๔ แห่ง หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ๑๘๖ แห่ง พระอารามหลวงชั้นเอกชนิดราชวรวิหาร ๓ แห่ง ชั้นโทชนิดราชวรวิหาร ๑ แห่ง ชั้นโทชนิดวรวิหาร ๓ แห่ง ชั้นตรีชนิดชั้นตรีชนิดวรวิหาร ๒ แห่ง และชั้นตรีชนิดสามัญ ๖ แห่ง มีจำนวนพระภิกษุ ๔,๗๖๖ รูป สามเณร ๖๗๒ รูป^{๑๓๒}

๒.๘.๒ ลักษณะการแบ่งเขตการปกครอง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๑๖ อำเภอ โดยมีรายละเอียดแยกตามรายอำเภอ ดังนี้^{๑๓๓}

ตารางที่ ๒.๕ เขตการปกครองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เขตการปกครอง
๑	พระนครศรีอยุธยา	๒๑	๑๒๑	๑ องค์การบริหารส่วนจังหวัด ๑ เทศบาลนคร ๑ เทศบาลเมือง ๑ เทศบาลตำบล และ ๑๓ องค์การบริหารส่วนตำบล
๒	ท่าเรือ	๑๐	๘๔	๒ เทศบาลตำบล ๙ องค์การบริหารส่วนตำบล
๓	นครหลวง	๑๒	๗๔	๒ เทศบาลตำบล ๖ องค์การบริหารส่วนตำบล
๔	บางไทร	๒๓	๑๓๖	๒ เทศบาลตำบล ๙ องค์การบริหารส่วนตำบล
๕	บางบาล	๑๖	๑๑๑	๒ เทศบาลตำบล ๔ องค์การบริหารส่วนตำบล
๖	บางปะอิน	๑๘	๑๔๙	๑ เทศบาลเมือง ๘ เทศบาลตำบล ๙ องค์การบริหารส่วนตำบล
๗	บางปะหัน	๑๗	๙๔	๑ เทศบาลตำบล ๑๐ องค์การบริหารส่วนตำบล
๘	ผักไห่	๑๖	๑๒๘	๑ เทศบาลเมือง ๑ เทศบาลตำบล ๘ องค์การบริหารส่วนตำบล
๙	ภาชี	๘	๗๒	๑ เทศบาลตำบล ๗ องค์การบริหารส่วนตำบล
๑๐	ลาดบัวหลวง	๗	๕๘	๒ เทศบาลตำบล ๖ องค์การบริหารส่วนตำบล

^{๑๓๒} สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี ๒๕๖๓, กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, หน้า ๑๗.

^{๑๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖.

ตารางที่ ๒.๕ (ต่อ)

ที่	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เขตการปกครอง
๑๑	วังน้อย	๑๐	๖๘	๑ เทศบาลเมือง ๙ องค์การบริหารส่วนตำบล
๑๒	เสนา	๑๗	๑๑๔	๑ เทศบาลเมือง ๔ เทศบาลตำบล ๙ องค์การบริหารส่วนตำบล
๑๓	บางซ้าย	๖	๕๓	๑ เทศบาลตำบล ๔ องค์การบริหารส่วนตำบล
๑๔	อุทัย	๑๑	๑๐๗	๑ เทศบาลตำบล ๑๑ องค์การบริหารส่วนตำบล
๑๕	มหาราช	๑๒	๕๘	๒ เทศบาลตำบล ๕ องค์การบริหารส่วนตำบล
๑๖	บ้านแพรก	๕	๒๗	๑ เทศบาลตำบล ๒ องค์การบริหารส่วนตำบล

๒.๘.๓ ข้อมูลพื้นฐานอำเภอพระนครศรีอยุธยา

อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เดิมชื่อว่า อำเภอรอบกรุง จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๐ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้เปลี่ยนชื่อ เป็น อำเภอกรุงเก่า และเปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่งในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นชื่อในปัจจุบัน คำขวัญอำเภอ "เมืองหลวงเก่าชนเผ่าโบราณ สืบสานงานท้องถิ่น แผ่นดินมรดกโลก" จำนวนประชากรทั้งสิ้น ๑๔๑,๐๑๐ คน (ข้อมูลกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ๒๕๕๙)

ขอบเขตที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังนี้

ทิศเหนือ : ติดต่อกับอำเภอบางปะหันและอำเภอนครหลวง

ทิศตะวันออก : ติดต่อกับอำเภออุทัย

ทิศใต้ : ติดต่อกับอำเภอบางปะอิน

ทิศตะวันตก : ติดต่อกับอำเภอบางไทรและอำเภอบางบาล

การแบ่งเขตการปกครอง

พื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยาแบ่งเขตการปกครองย่อย เป็น ๒๑ ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็น หมู่บ้าน รวม ๑๒๐ หมู่บ้าน ได้แก่

๑) ประตูลี้ ๒) กะมัง ๓) หอรัตนไชย ๔) หัวรอ ๕) ท่าวาสุกรี ๖) ไผ่ลิง ๗) ปากกราน ๘) ภูเขาทอง ๙) ลำเภาลุ่ม ๑๐) สวนพริก ๑๑) คลองตะเคียน ๑๒) วัดตูม ๑๓) หันตรา ๑๔) ลุมพลี

๑๕) บ้านใหม่ ๑๖) บ้านเกาะ ๑๗) คลองสวนพลู ๑๘) คลองสระบัว ๑๙) เกาะเรียน ๒๐) บ้านป้อม ๒๑) บ้านป้อม พื้นที่อำเภอพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ๑๕ แห่ง ได้แก่

ตารางที่ ๒.๖ เขตปกครองอำเภอพระนครศรีอยุธยา

ที่	การปกครองส่วนท้องถิ่น	พื้นที่เขตปกครอง
๑	เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลประตูชัยทั้งตำบล ตำบลกะมังทั้งตำบล ตำบลหอรัตนไชยทั้งตำบล ตำบลหัวรอทั้งตำบล ตำบลท่าवासุมทรีทั้งตำบล ตำบลหันตราบางส่วน ตำบลบ้านเกาะบางส่วน ตำบลคลองสวนพลูบางส่วน ตำบลคลองสระบัวบางส่วน และตำบลเกาะเรียนบางส่วน
๒	เทศบาลเมืองอยุธยา	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลไผ่ลิงทั้งตำบล ตำบลหันตรา (นอกเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา) และตำบลคลองสวนพลู (นอกเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา)
๓	องค์การบริหารส่วนตำบลปากกราน	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลปากกรานทั้งตำบล
๔	องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสำเภาล่มทั้งตำบล
๕	องค์การบริหารส่วนตำบลสวนพริก	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสวนพริกทั้งตำบล
๖	องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลคลองตะเคียนทั้งตำบล
๗	องค์การบริหารส่วนตำบลวัดตูม	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลวัดตูมทั้งตำบล
๘	องค์การบริหารส่วนตำบลหันตรา	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหันตรา (นอกเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา และเทศบาลเมืองอยุธยา)
๙	องค์การบริหารส่วนตำบลลุมพลี	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลุมพลีทั้งตำบล
๑๐	องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านใหม่	ครอบคลุมพื้นที่ตำบลบ้านใหม่ทั้งตำบล

๒.๙ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๙.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขและการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

ฉัตรเกษม ดาศรี, พรรณี พิมพ์โพธิ, ขจรศักดิ์ เอี่ยมนอก และ นิติราภรณ์ ศรีกันต์ ได้นำเสนอผลการวิจัย *การถอดบทเรียนการพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข จังหวัดสระแก้ว* โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสุ่มจำอย่างโดยวิธีการบอกต่อ (Snow ball Sampling) ผลการศึกษาพบว่า โครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุขดำเนินการสร้างเมืองแห่งความสุขภายใต้กรอบ ๔ ดี วิถีพอเพียง คือ คนดี สุขภาพดี รายได้ดี และสิ่งแวดล้อมดี การขับเคลื่อนโครงการประสบความสำเร็จได้ เพราะมีระบบและกลไกการขับเคลื่อนที่มีความชัดเจน ได้แก่ (๑) ภาควิชาการ (๒) ภาคประชาสังคม และ (๓) ภาครัฐ/ท้องถิ่น โดยมีคณะทำงาน ใน ๔ ระดับ ประกอบไปด้วยระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับชุมชน ร่วมรับผิดชอบกิจกรรมต่างๆ ตามบริบทของพื้นที่ มีการจัดทำธรรมนูญบ้านแห่งความสุข ๔ ดีวิถีพอเพียง ที่สามารถพัฒนาเป็นธรรมนูญสุขภาพตำบล งานวิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาเมืองแห่งความสุขเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแล้ว ควรมีหน่วยงานของกระทรวงมหาดไทยมารับผิดชอบหลัก พร้อมเปิดรับฟังความเห็นและเปิดพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสื่อสารที่หลากหลายและเข้าถึง สร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนทราบถึงแนวทางการเป็นจังหวัดจัดการตนเอง นอกจากนี้ ยังนำเสนอถึงมิติของการพัฒนามนุษย์ตามเป้าหมายของเมืองแห่งความสุข ๔ ดี วิถีพอเพียง คือ การมีภาคีเครือข่ายมาร่วมมือ ควรเริ่มต้นจากการพัฒนาคน มีผู้นำการเปลี่ยนแปลง และมีแนวปฏิบัติ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับและชัดเจน^{๑๓๔}

พระครูสุนทรวิชรการ(อำพล วณิชยิตติกาล) และ พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์) เสนองานวิจัยเรื่อง *ชุมชนแห่งความสุข: กระบวนการการเรียนรู้ส นิกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม* ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงความเป็นชุมชนแห่งความสุขของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง เพชรบุรี มีความสุขครอบคลุม ๓ มิติ ได้แก่ ด้านคุณภาพทางกาย ด้านความสงบทางจิตใจ และด้านความรู้ทางปัญญา กระบวนการที่ใช้ในการส่งเสริมชุมชนแห่งความสุข คือ กิจกรรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการชื่อว่า “ชะเย้โพลง พรักแสบสรรร ผืนชีวิต” (พลิกวิกฤติเป็นโอกาส ตามรอยศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน) อาศัยทุนทางสังคมดั้งเดิม

^{๑๓๔} ฉัตรเกษม ดาศรีและคณะ, การถอดบทเรียนการพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข จังหวัดสระแก้ว, วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑, ๒๕๕๙: ๒๓๒-๒๔๖.

ของชุมชน มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจ พัฒนาสังคม พัฒนาการศึกษา และรักษาสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อมของชุมชน ช่วยให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี โดยปัจจัยความสำเร็จเกิดจาก ความร่วมมือ ๓ ประสาน ได้แก่ บ้าน วัด ราชการ/โรงเรียน การมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเป็นสำคัญ^{๑๓๕}

รัตยา เหนืออำนาจ และคณะ เสนอผลงานวิจัยเรื่อง *การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ* ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการศึกษาได้นำเสนอ กระบวนทัศน์ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพุทธวัฒนธรรม ที่มีความแตกต่างหลากหลายทางความเชื่อ ศาสนา เพศ วัย และอื่น ๆ มี ๕ มิติ คือ ๑) การป้องกันการเข้าใจผิดซึ่งกันและกัน ๒) การสร้างความเสมอภาค เท่าเทียม ยุติธรรม และเป็นธรรม ๓) การสร้างความสามัคคี ๔) การส่งเสริมความซื่อสัตย์ ซื่อตรง จริใจ และเสียสละ ๕) การสนับสนุนการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างแต่ไม่แตกแยก ตามหลักแนวปฏิบัติ ๑๐ ประการ คือ ๑) การยึดมั่นในคำสอนของศาสนา ๒) การเห็นคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ๓) การยอมรับและเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล ๔) การเคารพสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ๕) การมีความเสมอภาคและความยุติธรรม ๖) การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ๗) การมีจิตสำนึก จิตอาสา และจิตสาธารณะ ๘) การรู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ ๙) การมีวิจารณ์ภายในพูดและการแสดงความคิดเห็น และ ๑๐) การแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี นอกจากแนวปฏิบัติ ๑๐ ประการแล้ว การอยู่ร่วมกันในสังคมพุทธวัฒนธรรม ทุกคนในสังคมต้องมีส่วนร่วมทั้งในการคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตามและประเมินผล^{๑๓๖}

กัมพร รักสอน ได้นำเสนอผล *การวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันในสังคมพุทธวัฒนธรรมของออสเตรเลีย* เป็นงานศึกษาที่เน้นการวิเคราะห์บริบทของการอยู่ร่วมกันในประเทศออสเตรเลียที่มีความเป็นสังคมพุทธวัฒนธรรม อันเนื่องจากการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย การถ่ายทอดทักษะ ภูมิความรู้ของกลุ่มผู้อพยพย้ายถิ่นทำให้เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม ภายใต้แนวคิดวัฒนธรรมแบบพหุนิยมที่หลอมรวมอยู่ในคติพจน์ “เราแตกต่างแต่เราไม่จำเป็นต้องแตกแยก” ทำให้วิถีชีวิตและ

^{๑๓๕} พระครูสุนทรวัชรการ (อำพล วณิชยธิดากาล) และพระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์), ชุมชนแห่งความสุข: กระบวนการการเรียนรู้สำนักพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๓): ๑-๑๒.

^{๑๓๖} รัตยา เหนืออำนาจ และคณะ, “การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพุทธวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๖๕): ๒๑๒-๒๒๖.

สังคมของออสเตรเลียท่ามกลางยุคโลกาภิวัตน์จึงเกิดความกลมกลืน ความสามารถในการปรับตัว ภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากนโยบายของรัฐบาล ที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้และสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ผ่านกลไกการศึกษาในทุก ระดับชั้น การที่นโยบายของรัฐ มุ่งสร้างค่านิยมสากล ลดความอคติในความแตกต่าง ยึดหลักความเสมอภาค เน้นกระบวนการสร้างและยอมรับอัตลักษณ์ของปัจเจกชนในสังคม นอกจากนี้ภาครัฐยังได้นำแนวคิด พหุวัฒนธรรมส่งผ่านความร่วมมือในหลายนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรม กล่าวได้ว่า^{๑๓๗}งานวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นความสำเร็จในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การที่ภาครัฐใช้ กลไกเรื่องการศึกษา สร้างการเรียนรู้ถึงคุณค่าและการยอมรับการอยู่ร่วมกันกับผู้ที่มีความแตกต่างที่ หลากหลาย ไม่ใช่เฉพาะความเป็นชาติพันธุ์ แต่รวมถึงทุกมิติทางสังคมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอน วัฒนธรรมประติษฐ์ และคณะ เสนองงานวิจัยเรื่อง **รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม ไร้รอยต่อทางศาสนา** ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาถอดบทเรียนชุมชนพหุวัฒนธรรมต้นแบบ ๕ ชุมชน ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงบริบทบริบทวิถีการดำเนินชีวิตการ อยู่ร่วมกัน ทั้ง ๕ ชุมชน แตกต่างกันไปตามบริบทของพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมสามารถอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติสุข มีความรักสามัคคี และเข้าใจบริบทความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยก ให้เกียรติ เคารพซึ่งกันและกัน รู้วิถีที่พึงปฏิบัติต่อกันที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาและสร้างสัมพันธ์ในชุมชนจากฐานสู่ฐาน ผล การศึกษาถอดบทเรียนนำไปสู่การสรุปรูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม เรียกว่า PALC Model ประกอบด้วย ๑) กระบวนทัศน์พื้นฐาน (Paradigms of Community) ความรู้สึกไม่แบ่งแยก เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไร้รอยต่อทางศาสนา ๒) ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้าน (Leader and Local Wisdom Scholars) มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบที่ดีให้กับชุมชน ๓) กิจกรรมและการดำเนินชีวิต (Activities and Lifestyles) มีกิจกรรมจิตอาสา อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และ ๔) ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน (Conflict Resolution) เป็นชุมชนที่มีความรักสามัคคี ให้ ความเสมอภาค เคารพในสิทธิ ให้เกียรติ และปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนโดยใช้ “มรรควิธี” เป็น แนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง^{๑๓๘}

^{๑๓๗} กัษมพร รักสอน, การวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของออสเตรเลีย, วารสาร ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๓): ๒๓๓-๒๔๙.

^{๑๓๘} ขั้นตอน วัฒนธรรมประติษฐ์และคณะ, รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา, วารสาร มหาจุฬานาครทรรณ, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓, (มีนาคม, ๒๕๖๔): ๔๓๖-๔๕๐.

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ) และ ศุภกิจ ภักดีแสน ได้ศึกษาเรื่อง *การอยู่ร่วมกันในสังคมชีวิตวิถีใหม่ของชุมชนพหุวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี* ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นถึง วิธีของการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวคริสต์กับชาวพุทธในพื้นที่ชุมชนริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ซึ่งนอกจากมีความแตกต่างทางศาสนาแล้วยังมีหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม ทั้งไทย จีน และญวน เส้นทางวิถีในการดำเนินชีวิตผ่านการแลกเปลี่ยนการค้าที่มีมานานของชุมชนย่านนี้ ซึ่งเป็น “ถนนสายแรก” เป็นถนนที่มีความรุ่งเรืองมากที่สุดและยังคงอัตลักษณ์ให้เห็นอยู่ในปัจจุบันผ่าน “ลายฉลุบ้าน”^{๑๓๙} กล่าวได้ว่า ผลการศึกษานี้เป็นอีกหนึ่งผลงานวิจัยที่ถอดบทเรียนวิถีของการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งชาติพันธุ์ และศาสนา แต่สิ่งที่เชื่อมโยงทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข คือ การถ้อยทีถ้อยอาศัย กิจกรรมชุมชน เช่น การแลกเปลี่ยนค้าขาย มีอัตลักษณ์ที่ภูมิใจร่วมกันของท้องถิ่นทำให้เกิดความรักสามัคคีในชุมชน

สุธิดา บุตรแขก และ สุชาติ เกาทอง เสนอวิจัยเรื่อง *สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม : ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน* เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ มีพื้นที่ศึกษาเป็นชุมชนเทศบาลเมืองกระบี่ ผลการศึกษา แสดงให้เห็นถึงวิถีการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวพุทธ ชาวมุสลิม ชาวคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน ซึ่งมีทัศนคติในการดำเนินชีวิตที่ได้รับอิทธิพลจากความเชื่อและหลักปฏิบัติทางศาสนาที่แตกต่างกัน ท่ามกลางความเห็นและความเชื่อที่แตกต่างกันนั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข หากมีกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยให้สมาชิกชุมชนที่มีความแตกต่างทางศาสนา สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำ “ศิลปะ” มาเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งการสร้างสรรคผลงานศิลปะ: พหุวัฒนธรรมสัมพันธ์ชุมชน เป็นกิจกรรมที่เปิดให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติ นำไปสู่การยอมรับความเห็นต่าง การร่วมกันคิด ร่วมกันสร้าง จนเกิดเป็นผลงานจิตรกรรมที่หลอมรวมความคิดและการประกอบภาพวาด แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทยมุสลิม ชาวไทยพุทธ ชาวไทยคริสต์ และชาวไทยเชื้อสายจีน มีความเป็นเอกภาพ เป็นสัญลักษณ์ของความสันติสุข^{๑๔๐} งานวิจัยนี้ได้แสดงให้เห็นถึงวิถีการสร้าง ความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกัน การเปิดใจ

^{๑๓๙} พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ) และ ศุภกิจ ภักดีแสน} การอยู่ร่วมกันในสังคมชีวิตวิถีใหม่ของชุมชนพหุวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ ๗, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๕): ๔๐๑-๔๑๕.

^{๑๔๐} สุธิดา บุตรแขก สุชาติ เกาทอง, สันติสุขแบบวิถีพหุวัฒนธรรม : ความเห็นต่างในสังคมพหุวัฒนธรรมสู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน, วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.), ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๙๐-๑๐๖.

ยอมรับ ผ่านการเรียนรู้ศิลปะเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างสรรค์สุขในสังคมพหุวัฒนธรรม

ศุภกานต์ นานรัมย์ ได้นำเสนอการศึกษาเรื่อง **ความเป็นพหุสังคมอยุธยากับวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ตามรอยเสด็จประพาสต้นพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นงานวิจัยที่มีจุดเด่นในการศึกษาพหุวัฒนธรรมกับวัฒนธรรมอาหารและการเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวผ่านการถอดบทเรียนเส้นทางประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมอาหารที่มีความหลากหลายเป็นพหุวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พระนครศรีอยุธยาเดิมมีความสำคัญในฐานะราชธานีเก่าของไทย ด้วยสภาพที่ตั้งระหว่างสองฝั่งสมุทร ทั้งยังเป็นเมืองท่านานาชาติดึงดูดให้ชาวต่างชาติเข้ามาเจริญความสัมพันธ์ทางการทูต การค้า ส่งผลต่อวัฒนธรรมอาหารของไทย เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสต้น พระองค์เสด็จประพาสแบบไพรเวต (private) โปรดฯ เสวยพระกระยาหารที่ปรุงเอง ซึ่งวัตถุดิบจากท้องถิ่น บ้างก็ร่วมเสวยกับชาวบ้าน ในพื้นที่พระนครศรีอยุธยา การเสด็จประพาสต้นยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงสู่การเดินทางไปสู่อำเภอรอบนอกที่ไม่ได้รับความสนใจมากนัก ทั้งทางรถยนต์ ๔ เส้นทาง ทางเรือ ๑ เส้นทาง และทางรถไฟ ๒ เส้นทาง^{๑๔๑} จุดเด่นของงานวิจัยนี้ คือ การศึกษาประวัติศาสตร์เพื่อตั้งวิถึความเป็นอยู่ที่ดีและเรียบง่ายแต่มีคุณค่าและควรนำมาใช้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมที่นอกจากส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ยังเป็นการสร้างจิตสำนึกรักและภูมิใจในท้องถิ่นบ้านเกิด

สมฤดี สงวนแก้ว, เกษตรชัย และหิมา, วันชัย ธรรมสังการ และ จิรัชยา เจียวกิก เสนอ งานวิจัยเรื่อง **ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นทางสังคม** เป็นผลงานการสังเคราะห์เอกสาร เพื่อแสดงให้เห็นถึง นิยาม ความหมาย ตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นทางสังคม และเพื่อถกเถียงถึงข้อจำกัด ความท้าทายของความเป็นพหุวัฒนธรรมในสังคม และเพื่อเสนอแนวคิดความเชื่อมั่นในชุมชนซึ่งเป็นการแก้ปัญหาความซับซ้อนของแนวคิด ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดความเชื่อมั่นทางสังคมมีคุณูปการต่อสังคมในแง่ที่ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่นทางสังคมซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนและเป็นความจำเป็นที่รัฐจะต้องสร้างขึ้นเพื่อความมั่นคงของชาติ พัฒนาการที่ยาวนานและความสนใจที่เพิ่มขึ้นทำให้แนวคิดนี้ถูกห่อหุ้มด้วยคตินิยมและจุดเน้นของผู้ศึกษาในศาสตร์

^{๑๔๑} ศุภกานต์ นานรัมย์ ความเป็นพหุสังคมอยุธยากับวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ตามรอยเสด็จประพาสต้นพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, ปีที่ ๒๓, ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๔): ๑๗๙-๑๘๘.

สาขาต่าง ๆ ความเชื่อมั่นทางสังคมมีความหมายโดยทั่วไปว่า หมายถึง การเกาะเกี่ยวอยู่ร่วมกันด้วยความสัมพันธ์และความผูกพันทางสังคมอย่างเหนียวแน่นและสอดคล้องประสานกันเป็นปึกแผ่น มีตัวแปร ๖ ตัวแปรที่ครอบคลุมระดับการวิเคราะห์สามระดับ ดังนี้ ระดับปัจเจกบุคคล มีตัวแปร แรงจูงใจในการเป็นสมาชิก, การรับรู้ความเชื่อมั่นทางสังคม และการมีส่วนร่วม ระดับชุมชน มีตัวแปร ค่านิยมของชุมชนที่ยึดถือร่วมกัน และทุนทางสังคม และระดับสถาบัน มีตัวแปรบทบาทของสถาบัน ทั้งหมดล้วนส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นทางสังคมของคนในสังคมทั้งสิ้น^{๑๔๒}

ขั้นตอน วัฒนธรรมประดิษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง **ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ : ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาถอดบทเรียนในพื้นที่ ๓ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนแพรกหนามแดง ชุมชนหมู่บ้านท่าคอยนาง และชุมชนย่านกะดีจีน ผลการวิจัยพบว่า แม้บริบทของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างในเรื่องของวิถีอาชีพ ชาติพันธุ์ และศาสนา แต่ทั้ง ๓ ชุมชนสามารถก้าวข้ามความแตกต่างและแก้ปัญหาความขัดแย้งในอดีตสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ชุมชนมีความรักสามัคคีและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองได้ มีการรักษาสืบสานอัตลักษณ์วิถีชีวิตชุมชนให้คงอยู่ สาเหตุความขัดแย้งในอดีตของชุมชนเป็นความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์และข้อมูลหรือการสื่อสารทำความเข้าใจ ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างสันติภาพและทำให้ชุมชนเกิดสันติสุข เกิดจากปัจจัยภายใน คือ การมีศูนย์รวมความคิดหรืออุดมการณ์ที่เข้มแข็งอันมีรากฐานมาจากคำสอนทางศาสนาและวิถีวัฒนธรรมความเชื่อที่สืบต่อกันมา และพลังของผู้นำ การเรียนรู้บทเรียนในอดีตพร้อมกับหาทางแก้ไขด้วยหลักสันติวิธีและปัจจัยภายนอก คือ การมีส่วนร่วมขององค์กรหน่วยงานภายนอก พร้อมกับการนำเสนอองค์ความรู้ ๕ มิติของชุมชนสันติสุขประกอบด้วย มิติด้านกายภาพ มิติด้านสังคม มิติด้านจิตใจ มิติด้านปัญญา มิติด้านผู้นำ ที่นำไปสู่การสร้างกรอบแนวคิดชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ ซึ่งมีหลักการสำคัญ (Principle) คือ การใช้พลังอ่อนนุ่ม หรือ Soft power ที่มาจาก ๒ ตัวแปรสำคัญ ได้แก่ ธรรมะ (Dharma) คือ ความเชื่อความศรัทธาในศาสนาเป็นรากฐานนำพาให้เข้าถึงสันติสุข อุดมการณ์และความเชื่อมั่นในกระบวนการสันติวิธี (Peaceful means) ของตัวบุคคล (People) ที่เป็นแกนกลางของการพัฒนาชุมชนสันติสุข ได้แก่ ผู้นำ (Leaders) สมาชิกชุมชน (Members) และเครือข่ายทางสังคม (Net work) ทำให้ได้ภาพสะท้อน (Reflection) เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงออกถึงการพัฒนาทางกายภาพ (Physical development) และ การพัฒนาคุณธรรมของการอยู่ร่วมกันในสังคม

^{๑๔๒} สมฤดี สงวนแก้วและคณะ, ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นทางสังคม, วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๓): ๑๔๔-๒๑๖.

(Moral development) ของชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ จากกรอบแนวคิดนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่ สมการสร้างชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ คือ “D&P (LINE) = 2 D” ^{๑๔๓}

๒.๙.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน

แนวคิดเรื่องการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) มักจะถูกนำมาศึกษาในบริบทของการพัฒนาเสริมสร้างพลังตนเองในระดับบุคคล หลากหลายมิติตามบทบาทอาชีพทางสังคม เช่น พยาบาล การศึกษา บริการอาสาสมัครสุข และการพัฒนาบุคลากรในองค์กร รวมถึงการพัฒนาผู้นำ สำหรับงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาประเด็นการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วรศิลป์ ผัตมาลา เสนองงานวิจัยเรื่อง *กระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา* โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการกับประชากรผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน ๑๓๘ คน แบ่งการศึกษาเป็น ๓ ระยะ คือ ๑) การศึกษาสภาพปัจจุบันโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้อง ๒) การสังเคราะห์รูปแบบโดยการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ๓) การศึกษาผลการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบก่อนและหลังดำเนินการ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้เครื่องมือ วิเคราะห์ด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ paired samples t-test ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของพลังอำนาจชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พบว่า มีการดำเนินการพัฒนาระบบบริการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในสถานพยาบาลและในชุมชน ครอบคลุม ๔ มิติคือ การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสภาพ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การบูรณาการระหว่างภาคีที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน ผลการสังเคราะห์รูปแบบโดยใช้หลัก PDCA ซึ่งแบ่ง ๔ ขั้นตอน คือ ๑) ขั้นวางแผน (PLAN) ด้วยการวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนการดำเนินงานโดยชุมชน ๒) ขั้นปฏิบัติการ (DO) ด้วยการสนับสนุนของภาคีเครือข่ายและการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ๓) ขั้นติดตามประเมินผล (CHECK) โดยการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีการสังเกตการณ์ดำเนินงานกิจกรรมของชุมชน และเยี่ยมเสริมพลังในชุมชน และ ๔) ขั้นปรับปรุงโดยการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ของแต่ละชุมชน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของภาคีเครือข่าย และชุมชนต่าง ๆ สำหรับผลของการประเมินคะแนนความสามารถในการประกอบกิจวัตรประจำวันของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า มีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P=0.001$) ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงมีคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งก่อนและหลังดำเนินการ และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ($P=0.002$)

^{๑๔๓} ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๖, (ฉบับพิเศษ, ๒๐๑๘): ๑๓-๒๔.

ข้อเสนอแนะ การดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นการดูแลระยะยาวและต้องต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยทีมสุขภาพที่มีคุณภาพ ชุมชนต้องมีการรับรู้ในศักยภาพและความสามารถของตนเอง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยได้รับการเสริมแรงจากภาคีเครือข่าย^{๑๔๔}

พินิติพา มาลาหอม และคณะ ศึกษาเรื่อง พลังชุมชนกับการเฝ้าระวัง ควบคุม และป้องกันการระบาดของโควิด-๑๙ ในชุมชนชายแดนไทย – ลาวเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ (Contextual Participatory) ในการบริหารจัดการเฝ้าระวังป้องกันคุ้มครองโรคติดต่อโรคอุบัติใหม่กรณีโรคโควิด-๑๙ ชายแดนไทย-ลาว ที่จุดผ่อนปรนอำเภอเขมราฐ ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๓ โดยผ่านคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ๑) พลังชุมชนกับการเฝ้าระวัง ควบคุม และป้องกันการระบาดของโรคโควิด ๑๙ เกิดจากความรู้สึกร่วมกันอันหนึ่งอันเดียวกันร่วมด้วย ภายใต้กฎเกณฑ์ หรือระเบียบที่ตั้งไว้ โดยชุมชนมีอาสาสมัครสุขภาพระหว่างประเทศ (อสรป.) เป็นแกนนำขับเคลื่อนร่วมกับประชาชน สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว หลากหลายช่องทาง เช่นทางโทรศัพท์มือถือ มีการประชาสัมพันธ์ในชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ มีการทำงานค้นเชิงรุกที่จุดผ่อนปรน และชุมชนที่เป็นรอยต่อกับตำบลอื่นที่เป็นพื้นที่ตามแนวชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ๒) รูปแบบการจัดการเฝ้าระวัง และป้องกัน ควบคุมโรค โควิด-๑๙ ในบริเวณจุดผ่อนปรนทางการค้าและชุมชนชายแดน ไทย-ลาว อำเภอเขมราฐ ดำเนินการตามข้อสั่งการศูนย์ EOC จังหวัด โดยอาศัยพลังอำนาจชุมชนที่มี อสม. และ อสรป. ในการเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง (ประชาชน, แรงงานในพื้นที่) ที่เดินทางมาจากต่างประเทศ จังหวัดในเขตปริมณฑล และจังหวัดเสี่ยงสูง ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข แรงงานตกค้างจากประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่สามารถเดินทางข้ามพรมแดนกลับไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนตามแนวชายแดนที่ต้องรายงานตัวกับผู้นำชุมชน และอสม./อสรป. ที่ต้องดูแลอย่างแบบเข้มข้น ในช่วงประกาศใช้พร.ฉุกเฉิน โดยการเดินเคาะประตูบ้าน ติดป้ายประกาศ และมีการเยี่ยมบ้าน กรณีที่เป็นการกักตัวที่บ้าน ๑๔ วัน ที่ต้องดำเนินการตามมาตรการ สบค. อย่างเคร่งครัด ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน อสรป./อสม. จะร่วมเข้าเวรยามร่วมกับผู้นำชุมชนในการเฝ้าระวังป้องกันการระบาดของโรคโควิด-๑๙ ตามจุดคัดกรองที่ร่วมกับทางอำเภอ และร่วมออกตรวจ สํารวจ

^{๑๔๔} วรศิลป์ ผัดมาลา, กระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา, วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน, ปีที่ ๕, ฉบับที่ ๔, (ตุลาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๒): ๙๖-๑๑๑.

ร้านอาหาร ร้านขายของชำ และร้านเสริมสวยที่ต้องลงทะเบียนก่อนเข้ารับบริการ ๔) ด้านการสื่อสารความเสี่ยง มีการจัดสร้าง line group ระหว่างกลุ่มในพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างคนในชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ดูแล มีการตรวจสอบก่อนเผยแพร่ทุกครั้ง เพื่อป้องกันการสร้างความแตกตื่นให้กับประชาชนในวงกว้าง ปัจจัยแห่งสำเร็จที่นำไปสู่ความยั่งยืน และก่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน ที่ทำให้อาสาสมัครสุขภาพระหว่างประเทศ มีความภาคภูมิใจในงานที่ทำคือการได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรการบทลงโทษ กลุ่มเสี่ยงที่ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาชุมชนที่กำหนดขึ้นทำให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง หัวใจสำคัญอยู่ที่การรวมพลังอย่างเข้มแข็งของท้องถิ่น ส่วนหนึ่งมาจากต้นทุนความรู้ ประสบการณ์จากการเข้าร่วมเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นน่าอยู่ และร่วมกันพัฒนาต่ออย่างเพื่อความยั่งยืน กล่าวได้ว่า พลังชุมชนกับการเฝ้าระวัง ควบคุม และป้องกันการระบาดของโควิด-๑๙ ในชุมชนชายแดนไทย-ลาว พบว่า อสรป. เป็นเสาหลักในการดำเนินงานการสร้างพลังชุมชน มีการจัดการความรู้ร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อสร้างพลังในการบริหารจัดการและเฝ้าระวังโรคโควิด-๑๙ ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม มีการร่วมคิดร่วมทำและร่วมตัดสินใจโดยชุมชน ส่วนรูปแบบการเฝ้าระวังโรคโควิด-๑๙ ในชุมชนทุกระดับมีการดำเนินการสอดคล้องกับนโยบายระหว่างประเทศ^{๑๔๕}

๒.๙.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการเครือข่ายภาคประชาชน

จากการทบทวนงานวิจัย พบว่า แนวคิดการสร้างเครือข่ายภาคประชาชน หรือชุมชน ถูกนำมาใช้เป็นประเด็นศึกษาหลากหลายมิติ ทั้งด้านการพัฒนาชุมชน สังคมให้เข้มแข็ง การพัฒนาหรืออนุรักษ์ทรัพยากร การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การเมืองภาคพลเมือง เป็นต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้ดังนี้

๑) เครือข่ายกับการพัฒนาชุมชน สังคมให้เข้มแข็ง

พัชรารัตน์ ศุภะ ศึกษาเรื่อง *เครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงจากสังคมวิถีเกษตรของท้องถิ่นพัฒนาไปสู่ความเป็นชุมชนเมืองของชุมชนตำบลไร่ขิง การเปลี่ยนแปลงชุมชนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายมาร่วมพัฒนา โดยมีทุนพลังท้องถิ่น คือ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ทุนทางสังคม และวัฒนธรรม ทุนทางความรู้ และทุนทางเศรษฐกิจ

^{๑๔๕} พัชรารัตน์ ศุภะ, เครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, *คลังข้อมูลจดหมายเหตุดิจิทัล โควิด-๑๙*, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: [https:// db. sac. or. th/ covid- 19/ th/ article- details. php? atc_ id= 3\[๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕\]](https://db.sac.or.th/covid-19/th/article-details.php?atc_id=3[๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕]).

ที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนา และการทำงานเครือข่ายเพื่อพัฒนาชุมชนเมือง สิ่งสำคัญคือ การเสริมความรู้ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ทำให้ประชาชนมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ผู้นำต้องมีความเข้าใจในการสร้างการมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การใช้สื่อเทคโนโลยีในการติดตามผลการดำเนินงาน และผู้เกี่ยวข้องเช่นภาครัฐ หรือองค์กร ไม่ควรชั้นนำหรือให้ข้อมูลด้านเดียวแต่ไม่สะท้อนด้านปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงเสนอการสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาชุมชนเมือง ต้องเสริมให้เกิดความเสียสละของประชาชน การสร้างวัฒนธรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำความเข้าใจวัตถุประสงค์กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่กระบวนการพัฒนาชุมชนสู่ความเป็นเมืองและการสร้างเครือข่าย^{๑๔๖}

พระมหาวิเชียร วชิรธมฺโม (กุลมณี) และคณะ ศึกษาเรื่อง *การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย* เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีพื้นที่ศึกษา คือ เครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์ในสามจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยนำเสนอถึง การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะประกอบไปด้วย ๑) ด้านทักษะบุคคล ๒) ด้านการมีส่วนร่วมชุมชนสังคม ๓) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย จากการถอดบทเรียนการเสริมสร้างเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ที่เด่นชัด คือ เครือข่ายระดับชุมชน สำหรับขั้นตอนการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปไว้ ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การสร้างความตระหนักถึงปัญหาและสำนึกในการรวมตัว ๒) การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ ๓) การแสวงหาแกนนำที่ดีของเครือข่าย และ ๔) การสร้างแนวร่วมของสมาชิกเครือข่าย แนวทางในการจัดการเครือข่าย ๑) การสร้างความเป็นองค์การเครือข่ายและการทำให้มั่นคง ๒) การรักษาความต่อเนื่องของการเป็นองค์การเครือข่าย ผลที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมเครือข่ายของชุมชนมี ๑) ผลที่เกิดต่อประชาชน คือ ทำให้คนในชุมชนหรือสังคมมองเห็นคุณค่า เปลี่ยนทัศนคติในด้านลบที่มีต่อการพัฒนาชุมชน หรือสังคม ให้มองว่าเป็นสิ่งสำคัญเป็นสิ่งจำเป็น ในด้านการพัฒนาจิตใจ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต และการอยู่ร่วมกันในสังคม และ ๒) ผลที่เกิดต่อสังคมและชุมชน เป็นศูนย์รวมหรือแหล่งรวมตัวในการทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน อันก่อให้เกิด

^{๑๔๖} พิชราวลัย ศุภกะ, เครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่จึง อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ ๒, ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑): ๗๑-๙๘.

ความรักความสามัคคีภายในชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง อยู่กันอย่างสงบสุขและเป็นสังคมที่พึงปรารถนาน่าอยู่^{๑๔๗}

กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และธนิสสา โรจนตระกูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง *การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาตำบลลำประดา อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร* ใช้ระเบียบวิจัยเชิงปริมาณโดยการสำรวจแบบสอบถามกับเครือข่ายภาคประชาชน จำนวน ๑๒๑ คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด ใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t-test และ F-test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One Way ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ๑) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กรณีศึกษาตำบลลำประดา อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๒) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า เครือข่ายภาคประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ และระยะเวลาอยู่ในพื้นที่ ที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไม่แตกต่างกัน ๓) ข้อเสนอแนะและแนวทางการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พบว่า ภาครัฐต้องให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายควบคู่ไปกับการดำเนินงานของภาครัฐ โดยถือว่า “ภาคประชาสังคม คือ หน่วยงานที่ทำงานแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบพลังชุมชนในแต่ละระดับควบคู่ไปกับภาครัฐ” รวมทั้งการพัฒนาแกนนำเครือข่ายเน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลักประสานเชื่อมโยงกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชนอยู่ตลอดเวลา และติดตามประเมินผลผู้ที่เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหายาอย่างแท้จริง โดยการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง^{๑๔๘}

พระครูโฆสิตวัณณานุกุล และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง *การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ* เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ พื้นที่ศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาจากการถอดบทเรียนกิจกรรมต่างๆ พบว่า การพัฒนาจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมส่วนใหญ่จะเกิดจากวิถีชีวิตและการประพฤติ ปฏิบัติ การร่วมแรงร่วมใจ การ

^{๑๔๗} พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ, การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย, *รายงานวิจัย*, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

^{๑๔๘} กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และธนิสสา โรจนตระกูล, การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด: กรณีศึกษาตำบลลำประดา อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร, *Journal of Modern Learning Development*, ปีที่ ๗, ฉบับที่ ๕, (มิถุนายน, ๒๕๖๕): ๙๒-๑๐๔.

เสียสละสุขส่วนตนเพื่อเกื้อกูลเพื่อนร่วมชุมชนหรือผู้ที่กำลังประสบกับความยากลำบากของคนในชุมชน และชุมชนอื่น ๆ ดังนี้ ๑) การสนับสนุน ช่วยเหลือกันและกันในชุมชน ๒) การร่วมแรงใจกันพัฒนาชุมชน ในมิติต่าง ๆ และ ๓) การร่วมแรงร่วมใจกับชุมชนหรือเครือข่ายอื่นที่ขยายวงกว้างมากขึ้น โดยมีปัจจัยที่เกื้อหนุนประกอบด้วย ๑) ภาวะผู้นำทางจิตวิญญาณของแต่ละศาสนา ๒) ข้อตกลงชุมชน ๓) แกนนำจิตอาสา ๔) การปรับปรุงการขับเคลื่อนกิจกรรมจิตอาสา และ ๕) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ สำหรับการสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ มี ๔ องค์ประกอบ คือ ๑) กระบวนทัศน์ของชุมชนในการอยู่ร่วมกันด้วยความเคารพให้เกียรติ เสียสละ มีจิตอาสา ๒) ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา และปราชญ์ชาวบ้าน ต้องทำงานเชิงรุก มีวิสัยทัศน์ เชื่อมความสัมพันธ์ในชุมชนท่ามกลางความแตกต่าง ๓) กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีร่วมกันทำเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชน ๔) การแก้ปัญหาในชุมชนด้วยสันติวิธีเพื่อให้เกิดความรักสามัคคีในชุมชน โดยทั้งหมดตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาและมีความเมตตาธรรม ซึ่งก่อให้เกิดจิตอาสาหรือจิตสาธารณะบนวิถีการดำเนินชีวิตและกระบวนทัศน์ของชุมชน ที่มีการสนับสนุนช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร แบ่งปัน และช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนและสังคม บนฐานการมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะเมตตาธรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้กับคนในทุกศาสนา และความเมตตา นั้นถือเป็นวิถีแห่งการอยู่ร่วมกันแบบสันติภาพไร้รอยต่อที่สะท้อนออกมา จากการเข้าถึงแก่นทางศาสนาทั้งของตนเองและศาสนาอื่น ๆ^{๑๔๙}

จินดา อารังอาจริยกุล ได้เสนอวิจัยเรื่อง **บทบาทเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอายุวัฒนะ** ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ๑) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอายุวัฒนะมีการจัดโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน รูปแบบการบริหารกลุ่มโปร่งใส การจัดสรรงบประมาณภายในกลุ่มเป็นไปตามข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ๒) ด้านเครือข่ายทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ต่อการเติบโตและคงอยู่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรอายุวัฒนะแบ่งได้เป็น ๓ เครือข่าย ได้แก่ เครือข่ายภาครัฐมีบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมกลุ่ม พร้อมทั้งช่วยให้แนวทางการทำงานของกลุ่มเป็นไปตามมาตรฐาน เครือข่ายภาคเอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายยาลูกกลอน

^{๑๔๙} พระครูโฆสิตพัฒนานุกุลและคณะ, การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการพัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ, รายงานการวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

สมุนไพรรวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ส่วนเครือข่ายภาคประชาชนและหน่วยงานการศึกษา มีบทบาทในการนำองค์ความรู้ทางวิชาการเข้ามาช่วยแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นของกลุ่ม^{๑๕๐}

สราวุฒย์ วิจิตรปัญญา และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนงานระบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์ คือ ผู้ปฏิบัติการ รูปแบบการจัดการระบบนิเวศด้านผู้ปฏิบัติการจะต้องมีลักษณะ ๑) เป็นผู้ที่มีความรู้มีสติปัญญาในการจัดการระบบนิเวศ คือ ความรู้ความเข้าใจในแผนงานและนโยบาย ๒) เป็นผู้มีความทักษะและความสามารถในการจัดการระบบนิเวศ คือ มีความเป็นคนที่สามารถฝึกฝนตนเองให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในการดำเนินงานด้านระบบนิเวศ สำหรับการดำเนินการโดยใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดการระบบนิเวศ เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งที่จะทำให้การจัดการระบบนิเวศดำเนินไปได้ โดยต้องดำเนินการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ นำหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมรัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจ สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกันเป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกันหรือแก้ไข้ภัยวามวะวิกฤติภัยอันตรายในอนาคต โดยการยึดหลัก ๑) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนไม่ว่าด้วยการแจ้งความการได้สวนสาธารณะ การประชาสัมพันธ์การแสดงประชามติหรืออื่น ๆ ๒) หลักความร่วมมือรับผิดชอบ ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ในการจัดการระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การใส่ใจกับปัญหาและการกระตือรือร้นช่วยเหลือแก้้ปัญหาตลอดจนการเคารพในความเห็นที่แตกต่าง และความกล้าที่จะรับผลจากการกระทำของตนเอง เป็นต้น^{๑๕๑}

^{๑๕๐} จินดา อารงอาจริยกุล, บทบาทเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพรรอายุวัฒนะ, วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, ปีที่ ๑๓, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๔): ๑๐๐-๑๐๘.

^{๑๕๑} สราวุฒย์ วิจิตรปัญญาและคณะ, การเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

สุภัทรชัย สีสะใบ นำเสนองานวิจัย *ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม* เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม ดำเนินการภายใต้แนวคิด พลังบวร “บ้าน-วัด-โรงเรียน-ชุมชน-รัฐ” เป็นกลไกขับเคลื่อนรณรงค์ร่วมกัน โดยมีพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำชุมชนทางความเชื่อ กรณีวัดอินทารามที่รณรงค์ผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา วันพระ วันศีลอุโบสถ และการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านศีล ๕ ใช้กิจกรรมและการรณรงค์ผ่านเกณฑ์ศีล และจริยธรรมทางศาสนา ร่วมมือกับชุมชนในการกำกับให้ดูแลลูกหลานใกล้ชิด รวมทั้งกลไกต่างๆ ทั้งภาครัฐและตำรวจในการกวดขันการขายเหล้าขายบุหรี่กับเยาวชนในสถานประกอบการ หน่วยงานสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบลในการให้ความรู้ในวัด สถานศึกษา และชุมชนในเรื่องพิษภัยของเหล้า บุหรี่ จากนั้นชุมชน (บ้าน-วัด-โรงเรียน) เข้ามาช่วยรณรงค์ส่งเสริมให้เกิดการตระหนักและเห็นความสำคัญในการให้ความรู้ เป้าหมายโดยรวม เป็นการสร้างความร่วมมือ เครือข่ายในการบริหารจัดการชุมชนร่วมกันของพลัง “บวร” เพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงครามดังมีผลเชิงประจักษ์เป็นอัตราผู้ติดสารเสพติด บุหรี่ เหล้า มีสถิติน้อยมาก^{๑๕๒} กล่าวได้ว่า เป็นงานวิจัยที่ได้้นำหลักคำสอนพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบในการวิเคราะห์และการพัฒนาเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง

๒) เครือข่ายกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น

วรินทร์ลดา สืบดี และ พระครูธรรมธรรณบุญเที่ยง ลักษณะพลวงศ์ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ *กระบวนการทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น* จุดมุ่งหมายของผู้เขียนเพื่อเสนอแนวคิดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นกับการสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ที่ใช้ช่วยให้การขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนให้มีระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการที่มีเหตุผลและพร้อมจะปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาไปสู่สิ่งใหม่อยู่เสมอ เพื่อเป้าหมายในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายของสังคม ประชาชนทั้งเครือข่ายในชุมชนสามารถดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างยั่งยืน โดยการบูรณาการร่วมกันของปัจจัยหลัก ๓ ประการ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ อันประกอบด้วยปัจจัยที่หนึ่ง คือ การตระหนักถึงการพัฒนาเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การปรับปรุง

^{๑๕๒} สุภัทรชัย สีสะใบ, ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม, *Journal of Buddhist Innovation and Management*, Vol. 4 (1), (January-June, 2021): 74-88.

และการจัดการเครือข่ายแนวใหม่เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น **ปัจจัยที่สอง** คือ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของเครือข่ายประชาชนจะช่วยยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และ**ปัจจัยที่สาม** คือ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้เกิดความสมดุลในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นให้ยั่งยืน ทั้งนี้กระบวนการทัศน์ใหม่ไม่ได้มีสูตรสำเร็จตายตัว สิ่งสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น จะมีผลต่อคุณภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นอย่างเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพสังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมตามแต่ละพื้นที่ จึงจะเกิดคุณค่าแก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน^{๑๕๓}

วราภรณ์ พูลสวัสดิ์, นงนุช ยัรรอด และ ปิยนาล อัมดี ศึกษาวิจัยเรื่อง **การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม** ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบบันทึกข้อมูล แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม โดยมีกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (workshop) เป็นเครื่องมือให้เกิดการมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้งกับภาคีเครือข่ายนักวิชาการ นักธุรกิจ และผู้ประกอบการในพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า องค์ประกอบในการสร้างเครือข่ายและแผนเชิงบูรณาการ มีองค์ประกอบ ๘ ด้าน ได้แก่ ๑) ภาวะผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกลเข้าใจศักยภาพของสมาชิก ๒) ความร่วมมือระหว่างสมาชิกและกลุ่มเครือข่าย ๓) การประสานงานของเครือข่าย ๔) การติดต่อสื่อสารระหว่างเครือข่าย ๕) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่าย ๖) การเชื่อมโยงกิจกรรมแบบบูรณาการ ๗) ภูมิปัญญา ๘) อัตลักษณ์ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นทุนทางสังคม แนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนลาวครั้ง มี ๖ ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ ๑** ขึ้นสร้างความตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่ายให้แก่ชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้ง **ขั้นตอนที่ ๒** ขึ้นติดต่อกับกลุ่ม องค์กรที่จะเป็นเครือข่าย **ขั้นตอนที่ ๓** ขึ้นการสร้างพันธมิตรร่วมกัน เพื่อสร้างเป้าหมายและความต้องการร่วมกัน **ขั้นตอนที่ ๔** ขึ้นการพัฒนาความสัมพันธ์ให้สมาชิกเกิดความร่วมมือเพื่อแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์ร่วมกัน **ขั้นตอนที่ ๕** ขึ้นตอนการขยายกิจกรรมหรือขยายกลุ่ม **ขั้นตอนที่ ๖** ขึ้นติดตามและประเมินผล แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนลาวครั้ง ๑) ด้านสืบสานอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาวลาวครั้ง ๒) ด้านส่งเสริม

^{๑๕๓} วรินทร์ลดา สืบดี และพระครูธรรมธรรพญูเที่ยง ลักษณะพลวงศ์, กระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น, **วารสารบัณฑิตแสงเคมคำ**, ปีที่ ๖, ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๔): ๓๖๔-๓๗๘.

กลุ่มอาชีพ กลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้า กลุ่ม OTOP ๓) ด้านการจัดกิจกรรมของเครือข่าย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนชาติพันธุ์ลาวครั้ง มีการประชุมคณะกรรมการเครือข่าย และจัดประชุมสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกของเครือข่าย คณะกรรมการเครือข่าย กับเครือข่ายนักวิชาการ เครือข่ายผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และ ศึกษาดูงานกับเครือข่ายท่องเที่ยวและชุมชนต้นแบบ มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวลาวครั้งเป็นกิจกรรมที่เรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้แก่นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้และสามารถไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้ต้องให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา^{๑๕๔}

พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์ รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนการทำงานของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านมีลักษณะที่หลากหลายและมีการทำงานแบบผสมผสาน เป็นทั้งบุคคลในสายเลือดและบุคคลที่มีศรัทธาต่อวิถีคิดและคำสอนของปราชญ์ชาวบ้านร่วมอุดมการณ์มากขึ้น กิจกรรมหลักของกลุ่ม ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอบรมหลักสูตร วปอ.(ภาคประชาชน) การประชุมสมาชิกภายในเครือข่าย การประชุมเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านบุรีรัมย์ และการประชุมภาคีภาคอีสาน โดยมีช่องทางการติดต่อสื่อสารและประสานงานผ่านทางโทรศัพท์ โลกและเฟซบุ๊กส์ ระบบการสร้างความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ปราชญ์ชาวบ้านจะมีการจัดทำเนียบรุ่นของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตร วปอ. (ภาคประชาชน) มีการจัดทำข้อมูลทะเบียนสมาชิกเครือข่ายฯ และการกำกับติดตามเป็นระยะ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมาร่วมเครือข่ายฯ ส่วนใหญ่จะเกิดประโยชน์ในเชิงคุณค่ามากกว่ามูลค่ากล่าวคือ เกิดแหล่งเรียนรู้เพิ่ม เครือข่ายเพิ่มขึ้น และมีช่องทางการสร้างงานสร้างอาชีพในชุมชนเพิ่มขึ้น สำหรับรูปแบบนวัตกรรมจัดการของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ ๑) การสร้าง ค้นหาทายาทปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการสานต่อและขยายผลการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ๒) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก เพื่อเป็นพลังทางวิชาการเสริมการขับเคลื่อน ๓) มีการสร้างวิสัยทัศน์ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เกิดความต่อเนื่องและขยายผลไปยังผู้สนใจได้ ๔) ทำให้เกิดการรับรู้ในระดับที่กว้างขวางมากขึ้นโดยการ

^{๑๕๔} วรากรณ์ พูลสวัสดิ์และคณะ, การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม, วารสาร มจร.บาฬศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๕): ๑๐๘-๑๑๘.

ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานผ่านสื่อทุกช่องทางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม^{๑๕๕}

๓) เครือข่ายกับการเมืองภาคพลเมือง

ธัญญาภรณ์ จันทระเวช, โกวิท พวงงาม ศึกษาเรื่อง *โครงสร้าง บทบาท และความเข้มแข็ง คณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดในฐานะกลไกการเมืองภาคพลเมือง* เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษา โครงสร้าง บทบาท และความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งยังดำเนินงานอยู่ขณะนั้น โดยเก็บข้อมูลจาก คปจ. ทั้งในระดับกลุ่มจังหวัด ๖ กลุ่มจังหวัด และในระดับจังหวัด ๑๕ จังหวัด ระหว่าง พ.ศ. - ธ.ค. ๒๕๕๗ ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้าง บทบาท และการดำเนินงานของ คปจ. สามารถเป็นกลไกทางการเมืองภาคพลเมืองในทางปฏิบัติได้ ด้วยรูปแบบโครงสร้างที่ผสมการทำงานแบบภาคีเครือข่าย ซึ่งมีลักษณะไม่เป็นทางการเข้ากับโครงสร้างแบบทางการที่ถูกกำหนดจากส่วนกลางตามนิยามแบบประชารัฐ โดย คปจ. ทำบทบาทหน้าที่เป็นองค์กรร่วมให้แต่ละภาคส่วนในจังหวัดได้ออกแบบสมดุการทำงานร่วมกันบนฐานทุนและลักษณะเฉพาะในบริบทพื้นที่ของตนในลักษณะเครือข่าย โดยความเข้มแข็งของทุนในพื้นที่และการบริหารด้วยรูปแบบเครือข่ายได้ทำให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์พื้นที่ทางการเมืองในนิยามแบบเฉพาะของตนเองขึ้น ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คือ จำเป็นต้องพัฒนาระบบโครงสร้างให้เกิดกลไกการเมืองภาคพลเมืองในระดับปฏิบัติขึ้น เช่น ประยุกต์แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน กำหนดให้มีโครงสร้างเชิงนโยบายของการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองในระดับปฏิบัติการอย่างจริงจัง เป็นต้น^{๑๕๖}

นภลัย ดอนวิจิตร และ ศิวัช ศรีโกคางกุล เสนองงานวิจัยเรื่อง *การเคลื่อนไหวของเครือข่ายภาคประชาชนในการตอบโต้การละเมิดสิทธิของประชาชนโดยรัฐ: กรณีการสัมปทานเหมืองแร่ระเบิดหินอุตสาหกรรมในพื้นที่ป่าชุมชนพระพุทธบาทน้อย-เขาคม อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี* เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ยุทธวิธีที่นำมาใช้ในขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อตอบโต้การละเมิดสิทธิของประชาชนโดยรัฐ ๑) การใช้เรื่องความเชื่อทางสังคม วัฒนธรรม และจารีตประเพณี

^{๑๕๕} พิสมัย ประชาพันธ์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์, รูปแบบนวัตกรรมจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รมยสาร, ปีที่ ๑๖, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๑): ๙-๒๔.

^{๑๕๖} ธัญญาภรณ์ จันทระเวชและโกวิท พวงงาม, โครงสร้าง บทบาท และความเข้มแข็งคณะทำงานเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดในฐานะกลไกการเมืองภาคพลเมือง, วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, ปีที่ ๒๙, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๔): ๒๑๐-๒๕๐.

ยุทธวิธีการต่อสู้โดยใช้การมีส่วนร่วมของประชาชน ๒) การใช้สื่อโซเชียลมีเดียกับสื่อสาธารณะเป็นยุทธวิธีต่อสู้ตามช่องทางระบบการเมืองปกติ ทั้งนี้ ข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวเพื่อตอบโต้การละเมิดสิทธิของประชาชนโดยรัฐ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านอำนาจ หน้าที่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการสัมปทานเหมืองแร่ ข้อจำกัดทางด้านกฎหมาย ระเบียบ รวมถึงขั้นตอนการขอสัมปทานข้อจำกัดโดยตลาดด้านสิทธิของพื้นที่ป่าชุมชนพระพุทธรูปน้อย-เขามัน และข้อจำกัดจากความชอบธรรมของรัฐ ส่งผลให้เครือข่ายภาคประชาชนต้องทบทวนยุทธวิธีเดิมและค้นหาแนวทางการคัดค้านการสัมปทานเหมืองแร่ระเบิดหินรูปแบบใหม่ต่อไป^{๑๕๗}

๒.๙.๔ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับงานสร้างเครือข่ายชุมชน

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ ได้เสนองานวิจัยเรื่อง **พลังบวรพิทักษ์คลองกระทิง: การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรสงคราม** เป็นการศึกษาแบบผสมผสานเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาเครือข่ายชุมชน มีการใช้วัดและพระสงฆ์ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ เป็นเครือข่ายร่วม โดยมีกิจกรรมอธิษฐานจิต บวชใจอธิษฐานบารมี ลดละเลิกเหล้า บุหรี่ ตลอดจนพรชา เทเหล้า เผาบุหรี่ “เลิกดื่ม เลิกสูบ ลดเสี่ยง” การพัฒนาเครือข่ายผลที่ปรากฏ คือ (๑) มีการใช้วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา “วันอาสาฬหบูชา-วันเข้าพรรษา” มาเป็นกลไกขับเคลื่อน หมายของการเริ่มต้น ตลอด ๓ เดือนระหว่างพรรษา ตั้งใจทำสิ่งดียืนยันทนารมณ ที่มีประโยชน์เพื่อสุขภาพตัวเองและคนรอบข้าง (๒) ใช้ความสำคัญของวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน ในการทำกิจกรรม (๓) ใช้กระบวนการของเครือข่ายเป็นแนวทางหรือวิธีการในการขับเคลื่อนให้เกิดการยอมรับและนำไปสู่การปฏิบัติตามในองค์กรวมเกิดขึ้นเป็นภาพแบบอย่างเป็นเครือข่ายภาพรวมและทำให้เกิดพลังในการสร้างสรรค์ (๔) แผนภาพที่สื่อสารสาธารณะ ผ่านการประชาสัมพันธ์ ธรรมะส่งเสริมจะทำให้เกิดภาพของการตระหนัก สร้างความสำนึก ตระหนักให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือไม่ปฏิบัติตามเมื่อเห็นโทษ หรือพิษภัย ปฏิบัติตามในสิ่งที่เป็คุณประโยชน์^{๑๕๘}

^{๑๕๗} นภลัย ดอนวิจิตร และ ศิวัช ศรีโกคางกุล, การเคลื่อนไหวของเครือข่ายภาคประชาชนในการตอบโต้การละเมิดสิทธิของประชาชนโดยรัฐ: กรณีการสัมปทานเหมืองแร่ระเบิดหินอุตสาหกรรมในพื้นที่ป่าชุมชนพระพุทธรูปน้อย-เขามัน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๕, (กรกฎาคม-สิงหาคม ๒๕๖๔): ๑๘๙-๑๙๑.

^{๑๕๘} พระปลัดระพิน พุทธิสารโร และพระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, พลังบวรพิทักษ์คลองกระทิง: การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัดสมุทรสงคราม, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๖๕): ๒๒๗-๒๔๐.

เริงวิชญ์ นิลโคตร และ นพพร จันทรนำชู ศึกษาเรื่อง *การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติเพื่อสุขภาวะชุมชน* พื้นที่กรณีศึกษา ๔ แห่ง ได้แก่ ภาคเหนือ กรณีศึกษาสร้างเสริมสุขภาวะชุมชนอย่างมีส่วนร่วม องค์การบริหารส่วนตำบล ดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ภาคกลาง กรณีศึกษาเครือข่ายการสร้างเสริมสุขภาวะโรงพยาบาลสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ภาคใต้กรณีศึกษา เครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ (รร.ต้นบากราษฎร์บำรุง จังหวัดตรัง) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือกรณีศึกษาเครือข่ายองค์การบริหารส่วนตำบล วังแสง อำเภอแกลงจังหวัดมหาสารคาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้บริหาร คณะกรรมการ สมาชิกในชุมชน และเครือข่ายผู้เกี่ยวข้องกับชุมชนแนวปฏิบัติจำนวน ๘๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เครื่องมือการถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วม แผนที่ทางความคิด การประเมินผลอย่างเสริมพลังการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ดำเนินการวิจัย ๔ ขั้นตอน ๑) กำหนดกรอบแนวคิดในการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชน ๒) กำหนดกลุ่มเป้าหมายกรณีศึกษา ๓) การถอดบทเรียนโดยกระบวนการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนการเรียนรู้แบบกลุ่ม ๔) วิเคราะห์ผลการถอดบทเรียน ผลการศึกษาพบว่า ๑) บทเรียนองค์ความรู้แนวทางพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติเพื่อสุขภาวะชุมชนในบริบทต่างๆ ของประเทศ มีหลายรูปแบบที่หลากหลายขึ้นอยู่กับแนวทางการบูรณาการและบริหารจัดการของแต่ละพื้นที่ โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ความเข้าใจต่อเป้าหมายสุขภาวะชุมชน ๒) การให้ความสำคัญกับบริบทของพื้นที่ ๓) องค์ความรู้ที่จำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ๔) ด้านการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติต้องให้ความสำคัญกับคนเป็นศูนย์กลาง และมีองค์ประกอบการพัฒนา ๓ ส่วน คือ ๑) การสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกลุ่ม ๒) การพัฒนากิจกรรมและการสร้างจิตสำนึก ๓) ความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการหล่อเลี้ยงกลุ่ม ข้อเสนอเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินการสำหรับการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติเพื่อสุขภาวะชุมชน ประกอบด้วย (๑) การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติต้องตั้งอยู่บนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรม (๒) การพัฒนาชุมชนแนวปฏิบัติต้องเป็นฐานการหนุนเสริมสู่การพัฒนาด้านอื่นๆ (๓) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือภาคประชาสังคมในการบูรณาการพัฒนาชุมชนเรียนรู้เพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชน (๔) การพัฒนาชุมชนเรียนรู้ให้มีลักษณะเรียนรู้ไปและพัฒนาไปบนฐานการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม^{๑๕๙}

ศิริพร แยมนิล ศึกษาเรื่อง *การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนลำพญา จังหวัดนครปฐม* ด้วยการ

^{๑๕๙} เริงวิชญ์ นิลโคตร และนพพร จันทรนำชู, การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติเพื่อสุขภาวะชุมชนสักทอง, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.), ปีที่ ๒๔, ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๑): ๑๖๗-๑๘๐.

วิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่างคือ คณะกรรมการที่เข้าร่วมในโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน ลาพญา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน ๑๘ คน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนคือ ๑) การวางแผน เพื่อร่วมกันศึกษาปัญหาและวางแผนการแก้ปัญหา ๒) การดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามแผนที่ได้ร่วมกันออกแบบไว้ ๓) การสังเกตเพื่อร่วมกันบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้ปฏิบัติ และ ๔) การสะท้อนผลเพื่อร่วมกันถอดบทเรียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหา โดยชุมชนลำพญามีแนวคิดว่าการตอบสนองความต้องการของชุมชนให้มีความยั่งยืนได้ จะต้องเริ่มที่รากฐานของชุมชน คือการพัฒนาศักยภาพ “คน” เป็นอันดับแรก จึงได้ออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน คือ “โครงการพัฒนาชุมชนลำพญา อย่างยั่งยืน โดยใช้กระบวนการทัศน์ของชุมชน” ผลสะท้อนจากการปฏิบัติการวิจัย คือ การศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนต้องกลับสู่รากฐานเดิมคือ ต้องให้ชุมชนเป็นแกนกลางในการค้นหาความต้องการของชุมชน และการจัดกิจกรรมในสิ่งที่มีความต้องการของชุมชนนั้นๆ จึงจะสร้างความพอใจและสามารถ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ดีที่สุด และจากการวิเคราะห์บทเรียนชุมชนลำพญา ทำให้พบว่าการดำเนินโครงการพัฒนาใดๆควรใช้ขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Plan-Act-Observe-Reflect) นอกจากนี้ควรมีการทำความเข้าใจกับปัญหา ศึกษาสาเหตุของปัญหา และมีการระดมสมองจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีการวางแผน ปฏิบัติตามแผน เพื่อแก้ไขปัญหาคือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อชุมชนและส่วนรวม^{๑๖๐}

สมสิทธิ์ อัสตรนธิ และคณะ ศึกษาเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแออัด-แสนคำสือ ด้วยกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนวจิตตปัญญาศึกษา ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานของการทำงานร่วมกันในทุกขั้นตอนของปฏิบัติการ ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะของกระบวนการที่เหมาะสมนั้นมีแกนกลางอยู่ที่กระบวนการลงมือปฏิบัติการร่วมกันอย่างมีเจตจำนงเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและมีองค์ประกอบเสริม ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจ การรู้จักกันและกัน รู้จักบริบท การเสริมทักษะความรู้ทั้งมิติภายในและภายนอก การเสริมสร้างพลังกลุ่ม บนความเข้าใจ เข้าใจ ร่วมมือกัน มีแรงบันดาลใจ และการเกื้อหนุนจากภายนอก มีระบบพี่เลี้ยง การเป็นที่ยอมรับ และศรัทธาในผู้นำ ส่วนการเปลี่ยนแปลงที่พบในกลุ่มผู้เข้าร่วม ด้านการเรียนรู้มิติด้านใน ได้แก่ สติสัมพันธภาพที่ดีขึ้น ความ

^{๑๖๐} ศิริพร แยมนิล, การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนลำพญา จังหวัดนครปฐม, วารสารการเมืองการปกครอง, ปีที่ ๑๐, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๓): ๗๔-๙๐.

เชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง และด้านทักษะความรู้ภายนอก ได้แก่ ความกล้าตัดสินใจ การแบ่งหน้าที่ความรู้ ในภูมิปัญญาดั้งเดิมและนิเวศวัฒนธรรม ขณะที่การขยายกรอบการมองโลกถือเป็นอีกหนึ่งการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญ^{๑๖๑}

ศันสนีย์ จันทร์อานุภาพ อีรพร ทองชะโชค ศึกษาเรื่อง **สมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานีกับการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม** ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิธีดำเนินการวิจัย ๑) ระยะเตรียมการ ๒) ระยะการทำวิจัย ๓) ระยะการจัดทำแผน ๔) ระยะการนำไปปฏิบัติ ๕) ระยะการติดตามและประเมินผล ผลการศึกษาพบว่า สมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานีได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนคริสตชนปัตตานีในการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และในบรรดาองค์กรเพื่อนบ้านทั้งหมดนั้น สภาวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานีและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี เป็นองค์กรเพื่อนบ้านที่สำคัญซึ่งช่วยเสริมพลังให้ชุมชนคริสต์ได้รับการผนวกเข้าในประชาสังคมของท้องถิ่น การปฏิสัมพันธ์กับองค์กรเพื่อนบ้านเป็นไปตามหลักธรรมเรื่อง “รักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง” โดยสมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานีมีหลักและแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายทางสังคมกับองค์กรเพื่อนบ้านดังนี้ (๑) การเคารพและไว้วางใจต่อความเป็นพหุลักษณะทางวัฒนธรรมภายในชุมชนคริสต์ปัตตานี และในสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ (๒) ความสอดคล้องกับหลักธรรมทางศาสนาและทุนทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนคริสต์ปัตตานี และ (๓) การปฏิสัมพันธ์ในกิจกรรมที่จัดขึ้นระหว่างกันจะต้องเกิดขึ้น โดยความสมัครใจ ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายมีความเท่าเทียมกันในความสัมพันธ์ และกิจกรรมไม่ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือตัวตนของผู้ที่เกี่ยวข้องกันในความสัมพันธ์^{๑๖๒}

สุวรรณา เตชะธีระปริดา, สุรัตน์ หงส์ไทย และชิตชนก ปริษานันท์ ศึกษาเรื่อง **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา** ในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยการขับเคลื่อนภารกิจแบบบูรณาการ ประชากร ได้แก่ บุคลากรวิสาหกิจชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากรมหาวิทยาลัยที่เป็นอาจารย์ นักวิจัยและนักศึกษา ดำเนินการวิจัยโดยการทำความเข้าใจและสื่อสารเบื้องต้น กำหนดแผนการ

^{๑๖๑} สมสิทธิ์ อัสตรนีย์และคณะ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแออัด-แสนคำลือ, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ ๒๙, ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๔): ๑๖๐-๑๙๐.

^{๑๖๒} ศันสนีย์ จันทร์อานุภาพและอีรพร ทองชะโชค, สมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานีกับการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม, วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ปีที่ ๑๒, ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๐): ๕๕-๗๙.

ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์เครือข่าย ติดตามและประเมินผลโครงการ เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและ ปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการจำแนกชนิดข้อมูล และเปรียบเทียบเหตุการณ์และการวิเคราะห์สรุปอุปนัย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าการก่อตั้ง “เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อการเรียนรู้จังหวัดนครราชสีมา” เป้าหมายเน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการดำเนินธุรกิจตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยจิตสำนึกร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ผ่านการเรียนรู้ในกิจกรรมต่าง ๆ มีการเลือกตั้งคณะกรรมการชุดก่อตั้งเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน โดยที่ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่ายเป็นการเริ่มต้นที่ต้องมี การพัฒนาอย่างจริงจังอีกระยะหนึ่ง^{๑๖๓}

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้พบว่า ประเด็นศึกษางานวิจัยการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนในการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข กรอบคิดสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม การเสริมพลังอำนาจชุมชน การสร้างเครือข่าย ซึ่งมีมิติที่เสริมเพิ่มในการทำนุบำรุงบูรณูปัฒมา คือ เรื่องของผู้นำ จิตอาสา การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงที่นำหลักคำสอนทางศาสนาเป็นฐาน ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา แม้จะศึกษาประเด็นการเสริมพลังอำนาจชุมชนแต่ส่วนใหญ่เป็นมิติของสุขภาพ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสุขของชุมชน มุ่งไปที่การถอดบทเรียนมากกว่าที่จะสร้างให้เกิดความสุขโดยเฉพาะอย่างยิ่งมิติของเมืองพหุวัฒนธรรมที่มีองค์ความรู้ที่เป็นหลักการ ช่องว่างมิติของการศึกษาในอดีตทำให้งานวิจัยนี้จะเป็นผลการศึกษาอีกมิติหนึ่งที่ทำให้เห็นถึงพลังเครือข่ายภาคประชาชนที่นำมาใช้ในการขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งด้านกายภาพ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้พึ่งพิงตนเอง บนวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง สภาพแวดล้อมชุมชนน่าอยู่ ด้านสังคมภาพ ได้แก่ การเอื้ออาทร เคารพให้เกียรติ แบ่งปันและเอาใจใส่กันและกัน ด้านจิตภาพ ได้แก่ มีสุขภาพจิตดี การเสียสละ มีจิตอาสา เสียสละส่วนตนและไม่เห็นแก่ตัว ด้านปัญญาภาพ ได้แก่ การเชื่อมั่นในศักยภาพที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีและนำทรัพยากรของท้องถิ่นมาใช้ในการต่อยอดและพัฒนาสร้างรายได้และความเจริญบนวิถีพอเพียงและการพึ่งพิงตนเอง ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการทำให้เห็นถึงวิธีการ กระบวนการที่จะพัฒนาปลูกจิตวิญญาณให้ชุมชนสามารถรวมพลังให้เกิดแรงกระเพื่อมพัฒนาชุมชนด้วยพลังของเครือข่ายชุมชน

^{๑๖๓} สุวรรณ เตชะธีระและคณะ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการพัฒนายุทธศาสตร์การขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๒๕, ฉบับที่ ๔๙, (กันยายน-ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๒๑๕-๒๔๕.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เป็นกลไกเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมระหว่างทีมวิจัยและเครือข่ายชุมชนที่ศึกษา ในพื้นที่ศึกษานำร่อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยและมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้รูปแบบการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (๑๙๘๘)^๑ มี ๔ กระบวนการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

๓.๒ พื้นที่การวิจัย ประชากร และกลุ่มเป้าหมาย

๓.๒.๑ พื้นที่วิจัยในการศึกษาวิจัย

พื้นที่วิจัยในการศึกษาวิจัยนี้ คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ผู้วิจัยมีต้นทุนในการพัฒนาผู้นำและทำกิจกรรมร่วมกับผู้นำในพื้นที่จากงานวิจัยเรื่อง “วิศวะกรสันติภาพท้องถิ่น: ต้นแบบผู้นำสร้างสรรค์สันติสุขในชุมชน” โดยคัดเลือกตำบลที่เข้าร่วมจำนวน ๑๐ ตำบล ประกอบด้วย (๑) ตำบลบ้านป้อม (๒) ตำบลเกาะเรียน (๓) ตำบลหันตรา (๔) ตำบลสำเภาล่ม (๕) ตำบลบ้านใหม่ (๖) ตำบลวัดตูม (๗) ตำบลปากกราน (๘) ตำบลหัวรอ (๙) ตำบลคลองสวนพูล และ (๑๐) ตำบลไผ่ลิง เหตุและผลในการคัดเลือกพื้นที่

^๑ Kemmis, S & Wilkinson, M (1988), Participatory Action Research and the Study of Practice} อ้างใน, อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการและบทเรียน ,พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บ.พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓) หน้า ๒๕-๒๘

๑) เป็นตำบลที่มีแกนนำที่มีจิตอาสาและได้รับคำแนะนำจากผู้นำที่ผ่านโครงการวิจัยวิศวกรรมสันติภาพท้องถิ่นมาก่อน

๒) เป็นตำบลที่มีความต้องการพัฒนาเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชนโดยมีพลังเครือข่ายมาร่วมคิด ร่วมทำ

๓) แกนนำตำบลมีความเต็มใจและยินดีเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยได้ตลอดโครงการ

๓.๒.๒ ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายภาคประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสะท้อนผล และร่วมรับผล ในการขับเคลื่อนจังหวัดอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น ๓ กลุ่ม ตามระยะการวิจัย

๑) กลุ่มแกนนำอาสาตั้งต้นที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัยท้องถิ่นเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย ประกอบด้วย

๑) ประธานกลุ่มพิทักษ์กรุงเก่า ๒) ประธานเครือข่าย ปปท. ๓) ประธานกลุ่มพลเมืองอาสา ๔) ประธานการท่องเที่ยว CBT ๕) เลขาธิการองค์กรชุมชน ๖) ประธานกรรมการสหกรณ์บ้านมั่นคง ๗) ประธานชุมชนเขตเทศบาลเมืองอยุธยา ๘) ศูนย์ประสานงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ ๑) เป็นแกนนำจิตอาสาที่ทำงานเพื่อชุมชน ๒) มีความสนใจและตั้งใจที่จะมาร่วมพัฒนาแก้ปัญหาชุมชนอย่างจริงจังสามารถเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยตลอดโครงการ

๒) กลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสาที่นักวิจัยท้องถิ่นได้แนะนำชักชวนแบบปากต่อปาก (Snowball technique) จาก ๑๐ ตำบล จำนวน ๒๐ คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ผู้ช่วยและผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยและกำนัน ผู้ทำงานจิตอาสา ประธานชมรมผู้สูงอายุ ประธานชมรม ตัวแทนสภาชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มแกนนำสตรี โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มอาสาสมัครที่เข้าร่วมพัฒนา ๑) เป็นแกนนำอาสาที่อยู่ในพื้นที่ศึกษา ๒) มีแนวคิดและอุดมการณ์ที่จะพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นด้วยความเสียสละ ๓) มีใจเปิดกว้างรับพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓) ได้รับคำแนะนำชักชวนจากวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นและแกนนำอาสา

๓.๓ เครื่องมือการวิจัย

๓.๓.๑ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

๑) รวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิด และออกแบบกระบวนการวิจัย เพื่อ คัดเลือกเครื่องมือ และวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล และประเมินผล ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและผู้เข้าร่วมวิจัย

๒) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยเพื่อสังคมและงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ความเหมาะสมและความสอดคล้องของเครื่องมือและร่างชุดแผนปฏิบัติการชุมชน กับความสอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ การวิจัย

๓) ปรับปรุงเครื่องมือและข้อสังเกตจากผู้ทรงคุณวุฒิสถาบันก่อนนำไปใช้ในการปฏิบัติการในพื้นที่

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เลือกใช้เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่หลากหลายในการเก็บข้อมูลและประเมินผล เพื่อให้ข้อมูลรอบด้านครอบคลุมประเด็นศึกษา และเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการวิจัยแต่ละขั้นตอนของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยแบ่งเครื่องมือวิจัยออกเป็น ๒ กลุ่ม กล่าวคือ

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความเห็นถึงมุมมองเกี่ยวกับความสุขและเมืองแห่งความสุข

๒) เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) แบ่งเป็น

๒.๑) เครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามวงจร PAOR ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

๒.๒) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข

๒.๓) เครื่องมือที่ใช้ทบทวนผลการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนกลุ่มเครือข่ายร่วมพัฒนาเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข

๒.๔) เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตเพื่อวัดผลการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน

๑) เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจความเห็นถึงมุมมองเกี่ยวกับความสุขและเมืองแห่งความสุข

เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับมุมมองความสุขของคนพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยใช้เครื่องมือสำรวจความเห็นออนไลน์ ผ่านกลุ่มเครือข่ายวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น โดยแบบสอบถามเป็นแบบช่วงชั้นคะแนน ๑-๑๐ สะท้อนถึงความรู้สึก และคำถามปลายเปิดการให้เหตุผล ประเด็นคำถาม ได้แก่ การให้ความหมาย

นิยามเมืองแห่งความสุข ความสุขในชุมชนที่อาศัย มุมมองที่มีต่อการเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้นำและการมีส่วนร่วม

๒) เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

๒.๑) เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) แบ่งเป็น

เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ๔ กระบวนการวงจรการมีส่วนร่วม ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) คณะผู้วิจัยจึงได้กำหนดเครื่องมือหลักที่จะนำมาใช้ในกระบวนการวิจัย

- ๑) การสัมภาษณ์กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ
- ๒) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม โดยทีมวิจัย และนักวิจัยชุมชน
- ๓) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- ๔) การประชุมเชิงปฏิบัติอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค Appreciation-Influence-Control (A-I-C)
- ๕) การศึกษาดูงานตำบลต้นแบบ
- ๖) การทำแผนยุทธศาสตร์ กำหนดวิสัยทัศน์แบบมีส่วนร่วม
- ๗) การสุนทรียสนทนา (Peace Dialogue)
- ๘) การทำแผนที่ความคิด (Mind Map)
- ๙) การสะท้อนกิจกรรมด้วยเทคนิค AAR (After Action Review) กับทีมวิจัย และผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อสะท้อนถอดบทเรียน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- ๑๐) การสื่อสารในกลุ่ม (ไลน์กลุ่ม และประชุมออนไลน์), สื่อสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมกลุ่ม (เพจเฟซบุ๊ก)
- ๑๑) การทำภาวนาเพื่ออาสา

ตัวอย่างเครื่องมือและแนวคำถามในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC

ตารางที่ ๓.๑ ตัวอย่างเครื่องมือและแนวคำถามในการประชุมปฏิบัติการด้วยเทคนิค AIC

ขั้นตอน AIC	ตัวอย่างแนวคำถาม
๑) การสร้างความรู้ A: Appreciation)	A1 ร่วมกันวิเคราะห์ถอดบทเรียนความสำเร็จของตำบลต้นแบบที่ได้ไปศึกษาเรียนรู้นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ตัวอย่างแนวคำถาม -ท่านเห็นอะไรในการลงพื้นที่ศึกษาเรียนรู้ตำบลต้นแบบ -ท่านประทับใจอะไรในกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ -ท่านคิดว่าปัจจัยที่ทำให้ตำบลต้นแบบประสบความสำเร็จ -ประเด็นปัญหาหรือความต้องการในพื้นที่ของแต่ละตำบลเป็นอย่างไร อะไรที่ได้จากการเรียนรู้ที่จะนำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง -ข้อจำกัดที่จะนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากตำบลต้นแบบไปปรับใช้คืออะไร และถ้าจะนำไปใช้กับตำบลเครือข่ายของกลุ่ม อะไรเป็นสิ่งที่สามารถเชื่อมโยงและเป็นปัจจัยไปสู่ความสำเร็จ
	A2 การกำหนดอนาคตหรือวิสัยทัศน์ ตัวอย่างแนวคำถาม -สิ่งที่ท่านต้องการและอยากเห็นเป็นพิเศษในอนาคตในการพัฒนาพื้นที่ตำบลของท่านคืออะไร -สิ่งที่ท่านต้องการและอยากให้เกิดขึ้นในการทำงานกลุ่มเครือข่ายอาสา คืออะไร และมีวิธีการใดจะทำให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มแกนนำอาสาประสบความสำเร็จ
๒) การสร้างแนวทางการพัฒนา (I: Influence)	ตัวอย่างแนวคำถาม -จากอนาคตที่ท่านอยากเห็นในการพัฒนาตำบลและขับเคลื่อนการทำงานกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา ท่านต้องการมีส่วนร่วมในเรื่องใด และทำอะไรได้บ้าง -กิจกรรมใดที่ควรนำมาใช้ในการดำเนินโครงการเพื่อขับเคลื่อนพัฒนาในพื้นที่เครือข่ายตำบล

ตารางที่ ๓.๑ (ต่อ)

ขั้นตอน AIC	ตัวอย่างแนวคำถาม
๓) การสร้างแนวทางปฏิบัติ (C: Control)	ตัวอย่างแนวคำถาม -ท่านช่วยบอกวิธีการที่คิดว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด ที่เคยรับทราบและที่ได้จากศึกษาดูงานเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาความสุขในตำบลและการทำให้กลุ่มเครือข่ายเข้มแข็ง -ท่านคิดว่ากลุ่มเครือข่ายแกนนำควรได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอะไร และประเด็นเรียนรู้ใดที่กลุ่มแกนนำเครือข่ายควรได้รับเป็นพิเศษ -กิจกรรมโครงการของกลุ่มเครือข่ายแกนนำควรทำในรูปแบบไหน อย่างไร อะไรเป็นตัวสะท้อนความสำเร็จ

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ทบทวนผลการปฏิบัติงาน (AAR) สำหรับวางแผนปรับปรุงตาม
วงจรการวิจัย

ตัวอย่างแนวคำถามสะท้อนคิด

- ท่านได้เรียนรู้อะไรในการทำกิจกรรมที่ผ่านมา
- ผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร และท่านรู้สึกอย่างไรกับการดำเนินงานที่ผ่านมา
- สิ่งที่ท่านเห็นว่าควรทำเพิ่มเพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น

๒) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมือง
วัฒนธรรมแห่งความสุข

๑) การทำโครงการแบบมีส่วนร่วมบนฐานต้นทุนทางสังคมและบริบทความต้องการของ
ชุมชน

๒) การให้ความรู้การวิเคราะห์โครงการ ปัจจัยสำเร็จ ต้นทุน ผลผลิตที่คาดหวัง

๓) การฝึกวางแผนการทำงานโครงการอย่างเป็นระบบด้วย PAOR และการทำงานอย่างมี
ส่วนร่วม

๔) การส่งเสริมการนำเสนอความรู้ ประสบการณ์ และถ่ายทอดผลสำเร็จโดยภาค
ประชาชน

๓) เครื่องมือที่ใช้ทบทวนผลการปฏิบัติงานเพื่อขับเคลื่อนกลุ่มเครือข่ายร่วมพัฒนาเมือง
พหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

เนื่องจากเครื่องมือนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนกิจกรรมแบบองค์รวม การวัดผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการขับเคลื่อนพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ด้วยแบบสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด AAR ถอดบทเรียนทบทวนผลการปฏิบัติงานของกลุ่มแกนนำเครือข่าย และผลที่เกิดขึ้นหลังสิ้นสุดโครงการ โดยมีกรอบประเด็นครอบคลุมความสุข ๔ ด้าน ตามหลักภาวนา ๔ ตัวอย่างกรอบในการสังเกตการณ์และสะท้อนผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนโครงการ

๑) ด้านกายภาพ ได้แก่ ชุมชนมีรายได้พึงพียงตนเอง บนวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง สภาพแวดล้อมชุมชนน่าอยู่

๒) ด้านสังคมภาพ ได้แก่ การเอื้ออาทร เคารพให้เกียรติ แบ่งปัน และเอาใจใส่กันและกัน เป็นต้น

๓) ด้านจิตภาพ ได้แก่ มีสุขภาพจิตดี การเสียสละ มีจิตอาสา เสียสละส่วนตนและไม่เห็นแก่ตัว

๔) ด้านปัญญาภาพ ได้แก่ การเชื่อมั่นในศักยภาพที่ชุมชนหรือท้องถิ่นมีและนำทรัพยากรของท้องถิ่นมาใช้ในการต่อยอดและพัฒนาสร้างรายได้และความเจริญบนวิถีพอเพียงและการพึ่งพิงตนเอง

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ทบทวนการถอดบทเรียนการดำเนินงานขับเคลื่อนเครือข่ายแกนนำอาสา (AAR)

ตัวอย่างแนวคำถามสะท้อนคิด

- ความรู้สึกที่มีก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรม
- ท่านคิดว่าโครงการนี้บรรลุผลหรือไม่อย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ
- สิ่งที่ท่านเห็นว่าเป็นจุดแข็งของการดำเนินงาน
- สิ่งใดที่เป็นจุดที่ควรเติมเต็ม หากมีการจัดกิจกรรมโครงการนี้ในครั้งต่อไป

๔) เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตเพื่อวัดผลการมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชน

จากการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T มาเป็นกรอบตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชน และประเมินโดยคณะผู้วิจัย นักวิจัยท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย

ตารางที่ ๓.๒ กรอบในการประเมินการสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม	ตัวชี้วัด	กลุ่มเป้าหมาย
๑) การมีส่วนร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ (Decision Making)	การให้ ข้อมูล การแสดง ความเห็น การร่วมคิดพัฒนา	-แกนนำอาสาที่เข้าร่วมโครงการ
๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)	การรับรู้ของชุมชน การสื่อสาร การร่วมกิจกรรม	-แกนนำอาสาที่เข้าร่วมโครงการ
๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)	ความรู้สึกรพอใจ การเห็นคุณค่า ได้รับประโยชน์ของโครงการ	-แกนนำอาสาที่เข้าร่วมโครงการ
๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)	การสะท้อนความเห็น การรับรู้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นชุมชน	-แกนนำอาสาที่เข้าร่วมโครงการ

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย ๒) การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และ ๓) การสรุปผลการวิจัย โดยกิจกรรมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมมีกิจกรรมสำคัญ ๔ ขั้นตอน ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart (๑๙๙๘) ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ ๑ การเตรียมการก่อนปฏิบัติการวิจัย

๑) สืบเคราะห์ข้อมูลเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบความรู้ในการวิจัยที่จะนำมาใช้ในการออกแบบการวิจัย และเครื่องมือการวิจัย

๒) เตรียมคน เตรียมชุมชน สร้างความตระหนักร่วมกัน โดยติดต่อแกนนำอาสาตั้งแต่ต้นที่ได้ร่วมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ให้ข้อมูลสะท้อนโจทย์วิจัย แจกแจงแนวทางการดำเนินงาน ผลลัพธ์ที่คาดหวัง และการเตรียมข้อมูลในพื้นที่และแกนนำเครือข่ายที่จะชวนมาร่วมในกิจกรรมการวิจัย ใช้การทำสุนทรียสนทนา ทบทวนสถานการณ์สภาพปัญหา สร้างความเข้าใจร่วมถึงเป้าหมายเพื่อใช้ในการสื่อสารเพื่อเตรียมหาแกนนำที่จะมาร่วมสานต่อเป้าหมาย พร้อมขอความสมัครใจแกนนำที่จะมาเป็นนักวิจัยท้องถิ่นร่วมกับผู้วิจัย ได้แกนนำอาสาสมัครวิจัยท้องถิ่น ๕ ท่าน ที่สะดวกเข้าร่วมกิจกรรมโครงการได้ตลอดโครงการ ร่วมประชุมระดมความเห็นเพื่อวางกรอบการทำงานและบทบาทหน้าที่

ขั้นตอนที่ ๒ การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามวงรอบ PAOR ตามกรอบร่างแผนงาน

กิจกรรม ๖ วงรอบ PAOR

ตารางที่ ๓.๓ ร่างแผนการดำเนินงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามวงรอบ PAOR

วงรอบ PAOR	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	การดำเนินการ	ผลที่คาดหวัง
วงรอบที่ ๑ (จัดวงสนทนา ๑ วัน)	กิจกรรม รวม พลังจิตอาสา รักษายุธยา	-แกนนำอาสา -แกนนำ เครือข่ายตำบล ที่ถูกชักชวน	ดำเนินการวงสาน เสวนาเครือข่ายผู้นำจิต อาสาที่มีเป้าหมาย ต้องการพัฒนาเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่งความสุข ความต้องการร่วมที่ แท้จริงเพื่อขับเคลื่อน เครือข่าย	-การรวมพลังกลุ่ม -การเสริมพลังแห่ง ความสำเร็จ การ ชักชวนเครือข่ายอื่นๆ เข้าร่วมโครงการ
วงรอบที่ ๒ (จัดวงสนทนา ๑ วัน)	กิจกรรม เชื่อม ความคิดร่วม วางแผนจุดหมาย	-เครือข่ายแกน นำอาสา	ขยายวงพื้นที่สาน เสวนาเครือข่ายภาค ประชาชน โดยการ ชักชวนของแกนนำจิต อาสาพร้อมค้นหาผู้ที่มี ความต้องการร่วม ขับเคลื่อนเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่งความสุข มาร่วมค้นหาตัวชี้วัดที่ สะท้อนถึงความสุขของ เมืองพหุวัฒนธรรมตาม บริบทของคนนครศรี อยุธยา	-การเพิ่มจำนวนกลุ่ม เครือข่าย และ จำนวนคนเข้าร่วม โครงการ -ตัวชี้วัดความสุขของ เมืองพหุวัฒนธรรม แห่งความสุขที่มา จากภาคประชาชน

ตารางที่ ๓.๓ (ต่อ)

วงรอบ PAOR	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	การดำเนินการ	ผลที่คาดหวัง
วงรอบที่ ๓ จัดประชุมเชิง ปฏิบัติการ อย่างสร้าง สรรค์/AIC (๒ วัน)	กิจกรรมถักทอ ความคิดร่วม พลังเดินหน้า	-เครือข่ายแกน นำอาสา	-การจัดกิจกรรมศึกษา ดูงานตำบลต้นแบบ แบ่งปันความรู้ การทำ โครงการ กิจกรรมที่จะ นำไปสู่การขับเคลื่อน เมืองพหุวัฒนธรรมแห่ง ความสุข	-โครงการ กิจกรรมที่ จะขับเคลื่อนเพื่อให้ บรรลุผลตามตัวชี้วัด ความสุขของเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่ง ความสุข
วงรอบที่ ๔ (จัดวงสนทนา ๑ วัน)	ทบทวน วิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลัง อาสาสร้างสุข	-เครือข่ายแกน นำอาสา	นำแผนยุทธศาสตร์ที่ วางไว้ มาทบทวนแบ่ง หน้าที่ และวางแผน การทำโครงการ	-การทำแผนกิจกรรม โครงการอย่างเป็น ระบบ
วงรอบที่ ๕ ดำเนิน กิจกรรม โครงการ ขับเคลื่อน ความสุข (๒ เดือน)	กิจกรรม สร้างสรรค์เมือง พหุวัฒนธรรม แห่งความสุข	-เครือข่ายแกน นำอาสา -เครือข่ายบ-ว-ร -เครือข่ายอื่น ๆ ในพื้นที่	-การจัดกิจกรรม แบ่งปัน การวิเคราะห์ ความสำเร็จปัญหา/ อุปสรรคการ ดำเนินงานโครงการ และการร่วมหาทาง ปรับปรุงพัฒนา	-ความสำเร็จของ โครงการในการรวม พลังภาคประชาชน ขับเคลื่อนให้จังหวัด อยุธยา เป็นเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่ง ความสุข
วงรอบที่ ๖ รวมพลัง เครือข่าย (๑ วัน)	กิจกรรม ขยาย พื้นที่แห่ง ความสุขเมือง พหุวัฒนธรรม	-แกนนำ เครือข่ายอาสา -ตัวแทนกลุ่ม เครือข่ายที่เข้า ร่วมกิจกรรม และร่วมขยาย เครือข่าย	-การจัดกิจกรรม ร่วมกันของเครือข่าย พลังประชาชน แสดง ถึงพลังภาคประชาชน ในการมีส่วนร่วม ขับเคลื่อนเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่งความสุข	-จังหวัด พระนครศรีอยุธยามี พื้นที่นำร่องเมืองพหุ วัฒนธรรมแห่ง ความสุขต้นแบบ

การดำเนินงานตามวงจร PAOR ตามวงจร ๑-๕

วงรอบที่ ๑

ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นขั้นตอนที่เป็นหัวใจสำคัญที่ผู้วิจัยและนักวิจัยท้องถิ่น ได้ดำเนินการจัดประชุมการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์เอาเทคนิคกระบวนการ AIC มาใช้ จัดลำดับขั้นในการประชุมระดมความเห็นและเปิดพื้นที่รับฟังความเห็นของชุมชน ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยบทบาทผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) สื่อสารสร้างพลังถึงคุณค่าของการทำวิจัยนี้เป้าหมายความสำเร็จและประโยชน์ของชุมชนเป็นจุดหมายสำคัญ ถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จของชุมชนต้นแบบสันติสุขที่มาจากความเข้มแข็งของชุมชน โดยถอดบทเรียนความสำเร็จชุมชนต้นแบบเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตรัง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและมองเห็นเป้าหมายความสุขร่วม ตามกรอบภาวนา ๔ คือ กายภาพ จิตภาพ สังคมภาพ และปัญญาภาพ ผู้วิจัยชักชวนค้นหาสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหาพื้นที่ และความต้องการที่แท้จริง และร่วมวางแผนเพื่อค้นหาเป้าหมายวิเคราะห์พื้นที่ของแต่ละตำบล อะไรเป็นจุดอ่อน จุดแข็ง บริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง

ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observation) ผู้วิจัยและนักวิจัยท้องถิ่นเริ่มปฏิบัติตามแผน ในการชักชวนเครือข่ายแกนนำอาสาที่สนใจมาเข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก บรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสาร และสังเกตการสื่อสารกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทศนคติ เพื่อเรียนรู้ธรรมชาติของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำความรู้สึกขณะที่ทำ และข้อเสนอแนะการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์ (Appreciative Inquiry) ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และใช้กระดานโน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการเขียนตอบคำถามในบางประเด็น และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จดบันทึกประเด็นสำคัญ

วงรอบที่ ๒

ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนการสะท้อนการปฏิบัติในวงรอบที่ ๑ มาปรับปรุงเพื่อวางแผนปฏิบัติในวงรอบที่ ๒ ซึ่งมีจุดหมายเพื่อเสริมสร้างให้แกนนำอาสาได้ร่วมสะท้อนและวิเคราะห์สิ่งที่แกนนำอาสาแต่ละตำบลได้ลงพื้นที่สำรวจค้นหาความต้องการแก้ปัญหาของชุมชนโดยใช้เทคนิคการระดมสมองและสุนทรียสนทนา

ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observation) เป็นขั้นตอนที่แกนนำที่เข้าร่วมเริ่มปฏิบัติการตามแผนในการแบ่งกลุ่มประสานติดตามเตรียมความพร้อมในการศึกษาดูงานตำบลต้นแบบ ผู้วิจัยสังเกตการณ์ โดยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก บรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสาร และสังเกตจากการสื่อสารไลน์กลุ่ม พฤติกรรม การสื่อสารและความมุ่งมั่นของแกนนำ

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำความรู้สึกละเอียดที่ท่า และข้อเสนอแนะการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์ (Appreciative Inquiry) ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และใช้กระดานโน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการเขียนตอบคำถามในบางประเด็น และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จดบันทึกประเด็นสำคัญ ร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ยังไม่บรรลุผล

วงรอบที่ ๓ -๔

ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนการสะท้อนการปฏิบัติในวงรอบที่ ๒ มาปรับปรุงเพื่อวางแผนการปฏิบัติในวงรอบที่ ๓ วัตถุประสงค์ของกิจกรรมขั้นวางแผน เป็นการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การทำแผนยุทธศาสตร์โดยการมีส่วนร่วม และออกแบบโครงการกิจกรรมที่จะมาดำเนินการขับเคลื่อนสร้างความสุขตามเป้าหมายร่วม ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC

ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observation) เป็นขั้นที่แกนนำเครือข่ายที่เข้าร่วมลงมือปฏิบัติ การรับฟังประสบการณ์ ถอดบทเรียนความสำเร็จ การทำแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การทำแผนโครงการ เป็นกระบวนการฝึกทักษะของแกนนำที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทัศนคติ ความสัมพันธ์ การคิดวิเคราะห์ การทำงานอย่างเป็นระบบ และการตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม สร้างพลังเป้าหมายให้มีความหนักแน่นและเสริมสร้างสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้แน่นแฟ้น ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็น Facilitator และผู้เข้าร่วมทุกคนฝึกในการนำเสนอถ่ายทอด รับฟังความเห็น การยอมรับ การสร้างวัฒนธรรมภาวนาเพื่ออาสา เพื่อสร้างความสุขภายในของทีมงานอาสา ผู้วิจัยสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมและสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก บรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสาร และสังเกต

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำความรู้สึกละเอียดที่ท่า และข้อเสนอแนะการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์ (Appreciative Inquiry) ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และใช้กระดานโน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการเขียนตอบคำถามในบางประเด็น และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จดบันทึกประเด็นสำคัญ ร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ยังไม่บรรลุผล

ภายหลังจากสิ้นสุดกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในวงรอบที่ ๓ ผู้วิจัยถอนตัวจากบทบาทในการเป็นผู้นำกระบวนการ และอยู่ในสถานะที่ปรึกษา ติดตามและคอยช่วยเหลือผู้ร่วมวิจัยเสริมพลังด้วยการสื่อสารพลังบวกให้กับผู้เข้าร่วมในการดำเนินโครงการเครือข่ายตำบลทั้ง ๓ โครงการ โดยการขับเคลื่อนแต่ละตำบล แกนนำอาสาคอยให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมกิจกรรมของกันและกัน ในการเป็นผู้นำกระบวนการในการจัดกิจกรรมดำเนินการโดยกลุ่มแกนนำอาสา

วงรอบที่ ๕

ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๔ มาปรับปรุงเพื่อดำเนินการตามแผนในการทำโครงการกิจกรรมพัฒนาความสุขเครือข่ายตำบล ๓ กลุ่ม วัตถุประสงค์ของวงรอบนี้ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมลงมือปฏิบัติผ่านการดำเนินโครงการ วิเคราะห์ ปรับปรุง สร้างพลังให้เครือข่ายเข้มแข็ง

ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observation) เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้าร่วมดำเนินการตามแผนโครงการ การประสานสร้างเครือข่าย การเปิดพื้นที่เสวนาสรางความเข้าใจ กระบวนการกลุ่มสร้างแรงบันดาลใจเป้าหมายร่วมในการทำกิจกรรมของแต่ละพื้นที่ การระดมสมอง บทบาทของผู้เข้าร่วมเป็นเจ้าของโครงการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การประชุมติดตามความก้าวหน้าผ่านระบบออนไลน์ ติดตามปรับปรุงตามบริบทของสถานการณ์และพื้นที่ ผู้วิจัยสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมและสัมภาษณ์ภายในกลุ่ม ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกบรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินร่วมกัน และใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสาร และสังเกต

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำความรู้สึกละเอียดที่ท่า และข้อเสนอแนะการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์ (Appreciative Inquiry) ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และใช้กระดานโน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการเขียนตอบคำถามในบางประเด็น และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จดบันทึกประเด็นสำคัญ ร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ยังไม่บรรลุผล การสะท้อนการปฏิบัติใน

รอบนี้จะทำเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมโครงการที่แต่ละกลุ่มตำบลได้ขับเคลื่อน โดยนำเสียงสะท้อนจากบทเรียนกิจกรรมมาแล้วมาปรับปรุงพัฒนาสำหรับกิจกรรมที่จะดำเนินการต่อไป

วงรอบที่ ๖

ขั้นการวางแผน (Plan) เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ ๕ มาปรับปรุงเพื่อดำเนินการตามแผนในการเสริมสร้างพลังเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข วัตถุประสงค์ของวงรอบนี้ เพื่อเป็นการรวมพลังแกนนำเครือข่ายอาสา และเครือข่ายที่เข้าร่วม ร่วมกันแสดงพลังของเครือข่ายแกนนำอาสา ในการนำกิจกรรมที่ดำเนินการมาร่วมแสดงและจัดงานเพื่อแสดงถึงพลังของภาคประชาชน เป็นการวางแผนเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้บรรลุผล ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมระดมสมองเตรียมแผนงานสื่อสารสาธารณะเพื่อสร้างการรับรู้

ขั้นปฏิบัติการและสังเกต (Act and Observation) เป็นขั้นตอนที่แกนนำที่เข้าร่วมเริ่มปฏิบัติการตามแผน ผู้วิจัยสังเกตการณ์ผู้วิจัยสังเกตการณ์พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมและสัมพันธภาพในกลุ่ม ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก บรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน และใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสาร และสังเกตจากการสื่อสารไลน์กลุ่ม พฤติกรรมการสื่อสารและความมุ่งมั่นของแกนนำ

ขั้นการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคสะท้อนคิด AAR ผ่านการทบทวนสิ่งที่ได้ทำความรู้สึกขณะที่ทำ และข้อเสนอแนะการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์ (Appreciative Inquiry) ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และใช้กระดานโน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการเขียนตอบคำถามในบางประเด็น และมีผู้ช่วยนักวิจัยเป็นผู้จดบันทึกประเด็นสำคัญ

ทั้งนี้การสังเกตพฤติกรรม ผู้วิจัยตั้งเกณฑ์ประเด็นในการสังเกต คือ สภาพความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก บรรยากาศในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม การทำหน้าที่ของสมาชิก การจัดกิจกรรมที่ดำเนินการร่วมกัน

ขั้นที่ ๓ การสรุปผลการวิจัย

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยทำการสรุปถอดบทเรียนเพื่อทบทวนการถอดบทเรียนการดำเนินงานขับเคลื่อนเครือข่ายแกนนำอาสาพัฒนามืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยเทคนิค สะท้อนคิด AAR โดยมีเป้าหมาย ๑) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนผลการดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา ๒) เพื่อร่วมทบทวนการทำงานขับเคลื่อนกลุ่มตามวิสัยทัศน์และพันธกิจ ๓) เพื่อร่วมวางแผนแนวทางพัฒนาต่อยอดงาน

กลุ่มให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยประเด็นคำถามแบ่งเป็น ชุดคำถามเกี่ยวกับโครงการ ชุดคำถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมกลุ่ม ชุดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ชุดคำถามเกี่ยวกับการขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสาเครือข่ายให้ขยายเครือข่ายและมีความยั่งยืน

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยการตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยดูความสมบูรณ์ของข้อมูลนั้น ว่าสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ครบถ้วนนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบการบรรยาย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๑) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นำมาจัดแยกประเด็นและจัดหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายในการวิจัย

๒) ข้อมูลจากการปฏิบัติการตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนผลการปฏิบัติงาน การสังเกต การบันทึก มาจัดกลุ่มประเภทของข้อมูล เบื้องต้นมาวิเคราะห์แยกประเภทหาข้อสรุป แล้วเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย สำหรับการสร้างข้อสรุปต่อไป

๓) สรุปผลการวิจัยตามหลักอุปนัยวิธี ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีและกรอบวิจัยที่เสนอไว้ข้างต้น มาวิเคราะห์ตามหลักการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

๑) การใช้แนวคิดทฤษฎีและสร้างกรอบแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์ โดยมี ๓ ขั้นตอน คือ ก่อนการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้มีกรอบกว้างๆ และมีระบบในการศึกษาปรากฏการณ์ ระหว่างการรวบรวมข้อมูล เพื่อให้สามารถสร้างสมมติฐานชั่วคราวหรือวัตถุประสงค์ได้อย่างมีทิศทางและขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและการสร้างบทสรุป เพื่อตรวจสอบว่าสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับทฤษฎีหรือไม่

๒) การตรวจสอบข้อมูล เพื่อให้มั่นใจในความเชื่อถือได้และความครบถ้วนของข้อมูล และเพื่อประเมินคุณภาพของข้อมูลว่าอยู่ในระดับที่จะนำมาวิเคราะห์และตอบปัญหาการวิจัยได้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ได้แก่

๒.๑) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) โดยตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลต่างบุคคล ต่างเวลา ต่างสถานที่ ข้อมูลที่ได้เหมือนเดิมหรือไม่ ด้วยการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ ของกลุ่มเป้าหมายในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน สถานที่แตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบความแน่นอนของคำพูดและความรู้สึกที่สะท้อน และเปรียบเทียบข้อมูลประเด็นเดียวกันจากผู้ให้ข้อมูลหลายๆ คนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เช่น ประเด็นเกี่ยวกับมุมมองเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากประชาชนทั่วไป เปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากเครือข่ายแกนนำอาสา

๒.๒) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล (Investigator triangulation) โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกตหรือสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร ถ้าข้อมูลที่ได้จากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนมีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ได้นั้นมีความถูกต้อง

๒.๓) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้การสังเกตการณ์ การซักถามอย่างไม่เป็นทางการ การสะท้อนความเห็นในกลุ่ม โดยนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของความสอดคล้องของข้อมูล

๓) การจัดบันทึกและทำดัชนีข้อมูล หลังจากการจัดบันทึกข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะทำดัชนีข้อมูลเพื่อจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่ได้มา เป็นการสะสางข้อมูลพร้อมกับปูพื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์โดยทำดัชนีข้อมูล ๓ ชนิด คือ ดัชนีเชิงบรรยาย ดัชนีเชิงตีความ และดัชนีเชิงอธิบาย

๔) การทำข้อสรุปชั่วคราว เป็นการนำความคิดที่ได้จากการทำดัชนีข้อมูลและเชื่อมโยงดัชนีนั้นเข้าด้วยกัน โดยการเขียนประโยค หรือข้อความเชิงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของดัชนีหรือข้อมูลที่ศึกษาเชื่อมโยงกับดัชนีเหล่านี้ หรือบางครั้งอาจสร้างข้อสรุปชั่วคราวเป็นย่อหน้าหรือข้อความยาว ส่วนข้อมูลใดไม่ต้องการหลังจากทำข้อสรุปชั่วคราวแล้วก็กำจัดออกไป

๕) การสร้างข้อสรุปและพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำข้อสรุปย่อย ๆ เหล่านั้นเชื่อมโยงเป็นบทสรุป โดยเรียบเรียงเนื้อหาในการนำเสนอข้อมูลเชิงบรรยายด้วยถ้อยคำที่มาจากบรรยายด้วยภาษาและถ่ายทอดของนักวิจัยเองและแสดงหลักฐานสนับสนุนข้อมูลโดยตรงจากปากคำโดยตรง (direct quotes) เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อประกอบการวิเคราะห์ และการนำเสนอด้วยภาพวิเคราะห์ (visual display) ในการนำเสนอรูปแบบองค์ความรู้ที่พบ

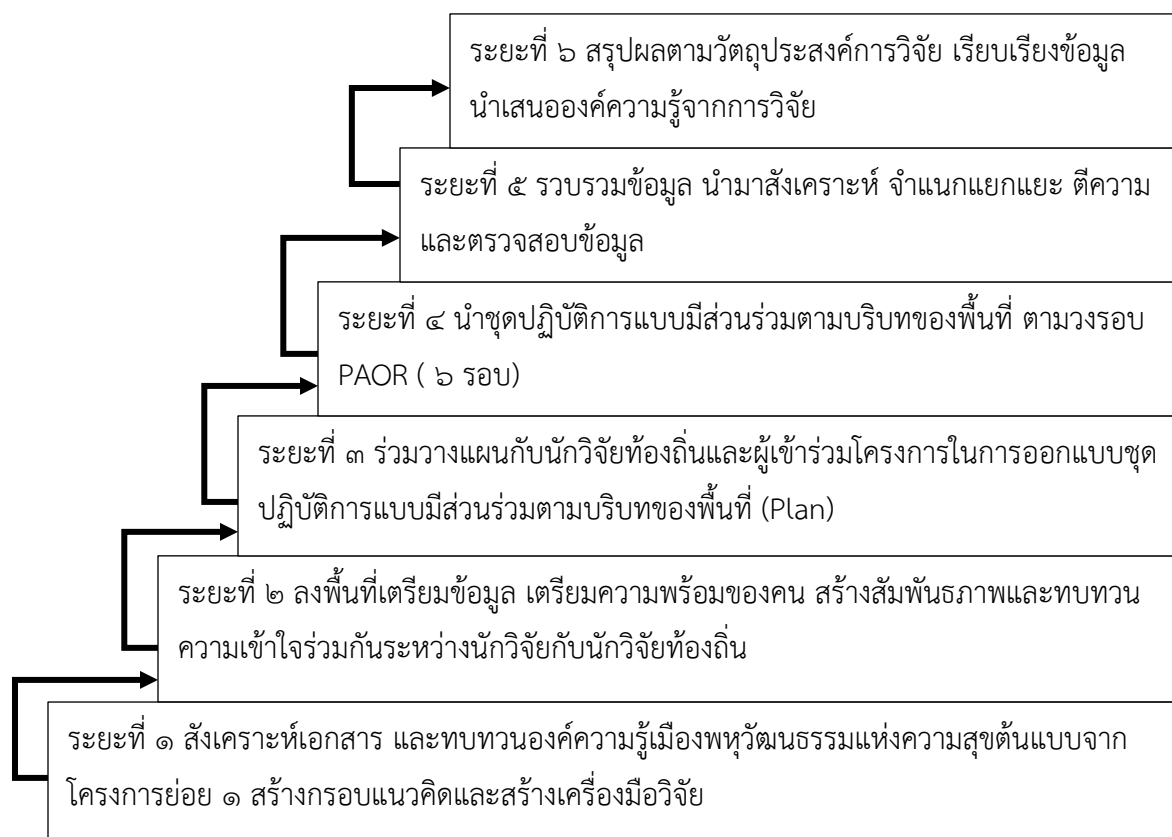
การรับรองจริยธรรมงานวิจัยเพื่อการทดลองในมนุษย์

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุญาตจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลข ว.๑๔๙./๒๕๖๕ เพื่อพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย ก่อดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมได้รับทราบและเห็นดียินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย โดยชี้แจงให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบถึงสิทธิในการที่จะถอนตัวออกจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลา และผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลจากผู้เข้าร่วมไว้ในที่ปลอดภัย ไม่เปิดเผยแก่ผู้อื่นหาก

ไม่ได้ได้รับความยินยอมหรืออนุญาตจากผู้เข้าร่วมวิจัย รวมถึงการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับโดยตรงไปตรงมาตามข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา

๓.๖ สรุปกระบวนการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอแผนภาพสรุปกระบวนการวิจัยมี ๖ ระยะ ดังนี้

แผนภาพที่ ๓.๑ สรุปกระบวนการวิจัย

บทที่ ๔

ผลการศึกษาวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” เป็นส่วนหนึ่งของแผนวิจัยเรื่อง Pixel Krungkaow: กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมีวัตถุประสงค์งานวิจัย ๑) เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย มีผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

๔.๑ การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

“เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญตามแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนา “อยุธยาเมืองมรดกโลก เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ น่าเรียนรู้ น่าอยู่ น่าลงทุน” ภายใต้จุดเน้นทางยุทธศาสตร์ (positioning) HEAD โดย H-Hub เป็นศูนย์กลาง : ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีศักยภาพเป็นศูนย์กลาง การผลิตเกษตรและอุตสาหกรรม การค้าและบริการ การท่องเที่ยว การคมนาคมและโลจิสติกส์ ENVIRONMENTALLY FRIENDLY เป็นเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามุ่งเน้นการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ANCIENTRY เป็นเมืองโบราณ : ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีแหล่งโบราณสถานที่มีเอกลักษณ์ได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลก DIVERSITY เป็นเมืองที่มีความหลากหลาย : ด้วยจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความหลากหลายทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่พันธกิจ ๓ ด้าน ได้แก่ ๑) การยกระดับบริหารจัดการเมืองและชุมชนสู่เมืองแห่งความสุข ๒) การยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยแนวคิด Happy Model ๓) การพัฒนาภาคการผลิต เกษตร อุตสาหกรรม การค้าและบริการได้อย่างครบวงจรด้วยแนวคิด BCG Model สำหรับการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่เป็นเมืองแห่งความสุขมุ่งเน้นความปลอดภัยทั้งด้านชีวิต

ทรัพย์สิน สุขอนามัย สิ่งแวดล้อมดี เศรษฐกิจดี เดินทางสะดวก ระบบสาธารณูปโภคมีคุณภาพและทั่วถึง และเน้นความสอดคล้องกับอัตลักษณ์ ความหลากหลาย และศักยภาพของเมืองบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม^๑ ในขณะที่การพัฒนาการท่องเที่ยวตามแนวคิด Happy Model มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างความเข้มแข็งและสร้างประโยชน์สูงสุดให้แก่ชุมชน โดยการท่องเที่ยวที่มีความสุข ประกอบด้วย กินดี อยู่ดี ออกกำลังกายดี และแบ่งปันสิ่งดีๆ ด้วยการสร้างการรับรู้และปลูกฝังจิตสำนึก สร้างการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญ กล่าวได้ว่า ในภาคนโยบายระดับจังหวัดการพัฒนาเมืองให้น่าอยู่มีความสุขภายใต้จุดเน้นที่เป็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดทั้งความหลากหลายด้านสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย การปลูกพลังการมีส่วนร่วมมีความสำคัญอย่างมาก ทั้งนี้ที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมของประชาชนยังน้อยไป^๒

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำหรับการดำเนินการเพื่อต่อบัณฑิตผู้ประสพนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามการแบบระยะการศึกษาวิจัยตามแนววิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม โดยนำผลการศึกษาจากโครงการวิจัยย่อย ๑ องค์ความรู้และเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุข ซึ่งถอดบทเรียนจากเมืองความสุขต้นแบบ จังหวัดตรังและจังหวัดแม่ฮ่องสอน และนำองค์ความรู้ที่ได้มาต่อยอดขยายผลในพื้นที่เป้าหมาย คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยแบ่งเป็น ๔ ส่วน ได้แก่ ๑) เตรียมความพร้อมนักวิจัยท้องถิ่นและวิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) ปฏิบัติการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เสริมสร้างพลังเครือข่ายอาสาอย่างมีส่วนร่วม ๓) ขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยพลังเครือข่ายอาสา ๔) รวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข โดยมีรายละเอียด ดังนี้

^๑ สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐, pdf.

[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.opsmoac.go.th/ayutthaya-strategic-files-441491791792>

^๒ บันทึกการประชุม คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ครั้งที่ ๓/๒๕๖๔ อ้างใน แผนยุทธศาสตร์ ภาคผนวก ก. อ้างในแผนพัฒนาจังหวัดแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐, pdf.

๔.๑.๑ เตรียมความพร้อมนักวิจัยท้องถิ่นและวิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๑) เตรียมคนเตรียมความพร้อม : จุดเริ่มต้นเล็กๆ ของกลุ่มแกนนำอาสา

ก้าวแรกที่สำคัญในการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ที่จะสื่อสารทำความเข้าใจกับแกนนำอาสาที่เป็นผู้ก่อร่างสร้างความคิดกับนักวิจัยในการแสวงหาโจทย์วิจัยนี้ ทั้งนี้ก่อนลงกระบวนการวิจัยตามกิจกรรมที่ออกแบบไว้ ผู้วิจัยได้ประสานกับทีมนักวิจัยท้องถิ่นซึ่งเป็นแกนนำอาสาเริ่มต้นที่ร่วมให้ข้อมูลความต้องการพัฒนาเชิงพื้นที่ของชุมชน โดยทีมนักวิจัยท้องถิ่นซึ่งเป็นแกนนำอาสาในชุมชน ได้รวบรวมแนวร่วมที่เคยเป็นกลุ่มตั้งต้น สื่อสารทำความเข้าใจ รับฟังพร้อมหารือแนวทางการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยตัวแทนแกนนำอาสา นักวิจัยท้องถิ่นผู้ประสานงานหลัก ได้นัดหมายประชุมกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการในวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕ มีตัวแทนแกนนำอาสา ๑๐ คน จาก ๗ ตำบล ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา^๓ ได้รับทราบแนวทางการพัฒนาชุมชนด้วยงานวิจัย โดยตัวแทนที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัยท้องถิ่น ๕ ท่าน เป็นผู้จัดประเด็นชวนคุย

แผนภาพที่ ๔.๑ เตรียมความพร้อมทีมนักวิจัยท้องถิ่นและแกนนำอาสา

ผลการหารือสรุปโดยนักวิจัยท้องถิ่น นายท้วง ชัยสุวรรณรัตน์ แกนนำอาสาตั้งต้นและวิศวกรสันติภาพท้องถิ่น ได้สรุปว่า บริบทของอำเภอพระนครศรีอยุธยา มี ๒๑ ตำบล แต่ลักษณะการทำงานของกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนยังกระจุกกระจายต่างคนต่างอยู่ ความเป็นตัวตนของตัวแทนภาค

^๓ ประชุมหารือแกนนำโดยนักวิจัยท้องถิ่น วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๕ ณ ห้องประชุม สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ผู้เข้าร่วมประชุม ๑) นายท้วง ชัยสุวรรณ ๒) นางสาวพรณี น้อยอ่าง ๓) นางจารวี จันเหมือน ๔) นางเพลินตา อร่ามเรือง ๕) นาย มาโนช เกิดเกตุ ๖) นาย ทวีเวช อร่ามเรือง ๗) นายวิชณุ ๘) นายปกรณ ๑๐) นางฐานันท์ มีธนาถาวร

ประชาชนแต่ละตำบลยังไม่ชัดเจน ทำให้การใช้ระบบปกครองของหน่วยงานรัฐจึงขาดการมีความเห็นของภาคประชาชนไปมีส่วนร่วม การขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนจะช่วยให้ภาคประชาชนมีความเข้มแข็งโดยนำประเด็นเรื่องความสุขเป็นเป้าหมายและไม่ข้องเกี่ยวกับการเมือง การรวมกลุ่มได้ต้องอาศัยความเสียสละทำงานแบบพลเมืองอาสา

ผลจากการประชุมอย่างไม่เป็นทางการโดยแกนนำอาสาสมัครวิทยท้องถิ่น นำไปสู่ข้อสรุปร่วมกันเบื้องต้น คือ การรวมกลุ่มของจิตอาสาในนาม “พลเมืองอาสา” โดยสื่อสารผ่านทางไลน์กลุ่ม และจุดเริ่มต้นเป้าหมายร่วมกันในระยะแรกนี้ คือ เรื่องการช่วยเหลือผู้เดือดร้อน ผู้ที่เป็นกลุ่มเปราะบาง โดยแกนนำอาสาจะช่วยกันสื่อสารหาแกนนำเครือข่ายตำบล ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา ที่สนใจเข้าร่วมโดยมีโครงการวิจัยเป็นแกนหนุนเพื่อการพัฒนาพร้อมกับนัดหมายรวมพลในครั้งต่อไปวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๕ พร้อมกันนี้นักวิจัยท้องถิ่นยังได้ช่วยเก็บข้อมูลเบื้องต้นในการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับความสุขของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒) สำรวจข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การให้ความหมายเมืองแห่งความสุข มีผู้ให้คำตอบทั้งที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป ราชการ องค์กรเครือข่ายประชาชน เกษตรกร ผู้ทำงานจิตอาสา องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น อาจารย์ข้าราชการบำนาญ ผู้ใหญ่บ้าน พนักงานรัฐวิสาหกิจ ได้ร่วมสะท้อนประเด็นเกี่ยวกับความสุขของคนในพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ ๑) การรับรู้ความสุขในชุมชนที่อาศัย ๒) มุมมองความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๓) นิยามเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ๔) ปัจจัยที่ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ๕) บทบาทของผู้นำในการเสริมสร้างเมืองแห่งความสุข โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๑) การรับรู้ความสุขในระดับจุลภาค (ชุมชนที่อยู่อาศัย)

ผลการประเมินความสุขของตนเองในชุมชนที่อยู่อาศัย โดยให้เป็นระดับคะแนน ๑-๑๐ เสียงสะท้อนและระดับคะแนนทำให้เห็นแง่มุมของความสุขในชุมชนแตกต่างกันไป ทั้งการให้ความหมายและมุมมองเรื่องความสุขรวมถึงทัศนคติในการดำเนินชีวิตแล้ว ยังเป็นกระจกสะท้อนถึงปัญหาและบริบทของชุมชนที่ส่งผลต่อการรับรู้ความสุขในชุมชน โดยสรุปได้ดังนี้

ร้อยละ ๑๗.๒๙ ให้คะแนนความสุข ๑๐ คะแนน เหตุผลที่สะท้อนถึงความสุขในชุมชน คือ การมีสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน ทำให้เกิดความรักภาคภูมิใจในชุมชน ดังข้อความสะท้อนว่า “มีวัด มีทุ่งนา มีความเป็นธรรมชาติ ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างดี” “ทุกคนแสดงความรักความเมตตาให้กันและกัน” “เพราะฉันรักชุมชนของฉัน” “อิสระเสรี สนับสนุนและส่งเสริมประวัติศาสตร์”

ร้อยละ ๒๑.๗๔ ให้คะแนนความสุข ๙ คะแนน ด้วยเหตุผลว่า มีทุนภายในชุมชนเป็นของชุมชนเอง คนในชุมชนมีความช่วยเหลือแบ่งปันกันดี ชุมชนมีความสงบ คนในชุมชนมีรายได้ มีความรู้ มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่มีการลักขโมย ความสัมพันธ์ในชุมชนแบบพี่แบบน้อง สมาชิกชุมชนยอมรับกฎกติกาในชุมชน สภาพครอบครัวอบอุ่นของคนในชุมชน

ร้อยละ ๓๔.๗๘ ให้คะแนนความสุข ๘ คะแนน ด้วยมองว่า คนในชุมชนไม่มีการสร้างความเดือดร้อนให้กัน ชุมชนอยู่ร่วมกันมานานและผูกพันกันเหมือนเครือญาติ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนชุมชนด้วยอัธยาศัยที่ดี มีความเอื้อเฟื้อเห็นอกเห็นใจกัน มีความปลอดภัย เพื่อนบ้านที่ดี สาธารณูปโภค เช่น ถนนเดินทางสะดวก มีน้ำ และไฟฟ้าสว่าง ชุมชนใกล้วัด มีความน่าอยู่สะอาดมากกว่าเขตเมือง ชุมชนน่าอยู่ดี แม้ยังอาจมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหน่วยงานต่างๆ น้อย

ร้อยละ ๑๗.๔๐ ให้คะแนนความสุข ๗ คะแนน โดยให้เหตุผลว่า มีการพัฒนาขึ้นบ้างตามสภาพ ชุมชนควรจะเจริญกว่านี้ สภาพแวดล้อมในพื้นที่อุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่งทำให้ไม่สงบเท่าที่ควร^๔

กล่าวได้ว่า การรับรู้ความสุขในระดับชุมชนที่ตนอยู่อาศัยส่วนใหญ่ยังรู้สึกมีความสุข โดยสะท้อนมิติของความสุขทั้งด้านของการอยู่ร่วมกัน สภาพแวดล้อม ความปลอดภัย ความน่าอยู่ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาแผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐) ในประเด็น พัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่สู่เมืองแห่งความสุข โดยให้ความสำคัญในการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ให้เป็นไปตามศักยภาพและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทั้งด้านการโครงสร้างพื้นฐาน ด้านคุณภาพชีวิตและความปลอดภัย ตลอดจนระบบคมนาคมขนส่ง

๒.๒) การรับรู้ความสุขในระดับมหภาค (จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

ประเด็นคำถามนี้การสะท้อนความรู้สึกที่มีต่อการเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยให้สะท้อนเป็นระดับคะแนน ๑-๑๐ พบว่า ร้อยละ ๓๕.๓๐ ให้ ๑๐ คะแนน ให้ ๙ คะแนน ร้อยละ ๑๗.๖๔ ให้ ๘ คะแนน ร้อยละ ๒๓.๕๓ ให้ ๗ คะแนน ร้อยละ ๑๑.๗๖ ให้ ๖ คะแนน คะแนน ร้อยละ ๑๑.๗๖ เหตุผลที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองแห่งความสุขนั้น มี ๒ มิติ คือ มุมมองที่สะท้อนต้นทุนทางสังคม และประเด็นที่ควรพัฒนา^๕

^๔ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำสำรวจข้อมูลออนไลน์ วันที่ ๒๘ พ.ค.๒๕๖๕ [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <https://docs.google.com/forms/u/0/?tgif=c> [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].

^๕ อ้างแล้ว.

ต้นทุนทางสังคมในการเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข มีเสียงสะท้อนว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นราชธานีเก่ามรดกของโลกสมบัติ และสมบัติของคนไทย เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานที่ทำให้ชาวต่างชาติจดจำและชอบมาเที่ยว มีทุกอย่างทางธรรมชาติพร้อม มีความหลากหลาย เชื้อชาติ ศาสนา มีศาสนา ๓ ศาสนา มีวัฒนธรรมหลากหลายอยู่ในทุกท้องถิ่นท้องที่ กล่าวได้ว่าเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีจะเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ถ้าประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้ความร่วมมือในการสร้างสังคมแห่งความสุข สร้างสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ดี ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา และยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง และช่วยกับสืบสานวิถัวัฒนธรรมไทย ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับจุดเน้นยุทธศาสตร์จังหวัด HEAD กล่าวคือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีศักยภาพเป็นศูนย์กลางด้านต่างๆ ทั้งการผลิตเกษตรและอุตสาหกรรม การค้าและบริการ การท่องเที่ยว การคมนาคม และโลจิสติกส์ มีการพัฒนาเมืองที่คำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีแหล่งโบราณสถานที่มีเอกลักษณ์ได้รับการยกย่องให้เป็นเมืองมรดกโลก มีความหลากหลายทางด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

สำหรับประเด็นที่ควรแก้ไข คือ การกระจายรายได้เพราะปัจจุบันยังมีคนจนมากกว่าคนรวย และประชาชนยังขาดจิตสำนึก การรวมตัวกันในภาคประชาชนยังน้อยต่างคนต่างอยู่ในพื้นที่ตนเอง นอกจากนี้ยังมีเสียงสะท้อนให้ผู้มีจิตอาสา ไม่มุ่งแต่ผลประโยชน์และมีใจเป็นนักพัฒนา ซึ่งสอดคล้องกับหนึ่งในปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาจังหวัด คือ ความไม่แน่นอนทางเสถียรภาพทางการเมือง^๖

๒.๓) นิยามเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จากเสียงสะท้อนในคำตอบที่เปิดกว้างและไม่ตีกรอบเพื่อรับฟังและทำความเข้าใจมุมมองของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากหลายอาชีพ หลายช่วงวัย สะท้อนถึงมิติความสุขทั้งในแง่ของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สภาพแวดล้อม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาแยกแยะ จัดกลุ่มตามกรอบเมืองแห่งความสุขที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม มี ๔ ด้าน คือ กายภาพ สังคมภาพ จิตภาพ และปัญญา สรุปเป็นเมืองแห่งความสุขตามการรับรู้ของคนพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ด้านกายภาพ กล่าวคือ เป็นเมืองที่มีความสะอาด รักษาธรรมชาติแวดล้อมให้มีความร่มรื่น ปราศจากมลพิษและภัยธรรมชาติ การคมนาคมสะดวก หน่วยงานท้องถิ่นให้การดูแลอย่างดี

^๖ สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐, pdf.

[ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.opsmoac.go.th/ayutthaya-strategic-files-441491791792>, หน้า ๑๕๓.

ประชาชนมีรายได้ที่พอเพียงและมั่นคง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอยู่ดี และสุขภาพดี มีวิถีดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย

ด้านสังคมภาพ กล่าวคือ เป็นเมืองที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปราศจากขโมยและอาชญากรรม คนมีวินัยเคารพกฎระเบียบสังคม มีรอยยิ้ม ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน รักชาติวัฒนธรรม มีความรักสามัคคี ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ด้านจิตภาพ กล่าวคือ เป็นเมืองที่ผู้คนมีศีลธรรม ใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว คิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มองโลกในแง่บวก

ด้านปัญญาภาพ กล่าวคือ เป็นเมืองหรือชุมชนที่ผู้คนเข้าใจและเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดี การเข้าถึงความสุขบนวิถีพอเพียง ปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนได้เข้าถึงสิทธิ มีอิสระและโอกาสด้วยความเท่าเทียม ปราศจากการแบ่งแยก การบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยความโปร่งใสเปิดให้ประชาชนรับรู้และมีส่วนร่วม^๗

๒.๔) ปัจจัยที่ทำให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

เสียงสะท้อนจากข้อมูลสำรวจประชาชนในอำเภอพระนครศรีอยุธยา กล่าวถึงการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข สรุปได้ ดังนี้

การส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ เป็นเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญรุ่งเรือง เพราะถ้าเศรษฐกิจดีประชาชนมีรายได้ดีเรื่องอื่นๆ ก็จะตามมา การมีแหล่งงานทำที่ดี การกระจายรายได้ ทั้งนี้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองที่มีทั้งเกษตร อุตสาหกรรม การทำให้การคมนาคมสะดวกต่อการขนส่งสินค้ามีทั้งทางน้ำและทางบก ส่งผลต่อด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างดี นอกจากนี้ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมีแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมบูรณ์ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์จะทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นและประชาชนมีความสุข

การส่งเสริมด้านสังคม เป็นเรื่องของการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของประชาชน สังคมที่มีความยิ้มแย้มแจ่มใส พัฒนาหน่วยงานชุมชน อำเภอและจังหวัดให้ส่งเสริมยกย่องเชิดชูบุคคลที่ทำความดีแบบอย่างที่ดี มีความพอเพียง มีวินัย มีความสุจริต มีจิตอาสา มีความสามัคคี เป็นสังคมที่เปิดกว้างคนสังคมมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนายอมรับในความแตกต่างทางความคิด

^๗ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำสำรวจข้อมูลออนไลน์ วันที่ ๒๘ พ.ค.๒๕๖๕ [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <https://docs.google.com/forms/u/0/?tgif=c> [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].

การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การรักษาทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นเมืองมรดกโลก มีโบราณสถานและวัตถุ ร่องรอยประวัติศาสตร์ที่น่าภูมิใจและควรส่งเสริมให้ศึกษาเรียนรู้ การส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมและประเพณี รวมถึงวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันในความหลากหลายทางศาสนา การรักษามรดกชาติและดูแลสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะที่ดี การเป็นเมืองอยู่ช้าๆ อยู่ดี มีทรัพยากรที่สมบูรณ์ ด้วยสิ่งแวดล้อมที่ดีเอื้อความสุขให้ประชาชน^๔

๒.๕) บทบาทของผู้นำในการเสริมสร้างเมืองแห่งความสุข

ในการตอบแบบสอบถามผู้ให้ข้อมูลมีทั้งที่เป็นผู้นำทั้งแบบทางการและไม่ทางการ รวมถึงประชาชน เยาวชน ที่สะท้อนมุมมองเกี่ยวกับผู้นำกับการสร้างเสริมความสุขในชุมชน สามารถสรุปประเด็นสาระสำคัญ ดังนี้

- ๑) การนำหลักวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาชุมชน
- ๒) ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม การมีจิตสาธารณะ รู้จักแบ่งปัน เสียสละ จิตอาสา รักสามัคคี ใส่ใจส่วนรวม
- ๓) ส่งเสริมให้ชุมชนร่วมดูแลรักษากันฐานบ้านเกิด ร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้ยั่งยืน ร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้ยั่งยืน
- ๔) ทำแผนพัฒนาชุมชนโดยประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เยาวชน ศาสนา เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สร้างรายได้ พัฒนาสภาพแวดล้อมชุมชน เช่น ความสะอาด ถนนหนทาง ชุมชนปลอดภัย รักษาสิ่งแวดล้อมน่าอยู่น่ามอง
- ๕) ผู้นำจิตอาสา เรียนรู้พัฒนาศักยภาพของตนเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้พึ่งตนเอง ทุ่มเทเอาใจใส่และติดตามการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- ๖) สื่อสารสร้างความเข้าใจกับประชาคมจากเบื้องล่างขึ้นเบื้องบน ทราบถึงเป้าหมายจะทำได้เพื่อพัฒนาอยุธยา และการติดตามที่ต่อเนื่อง
- ๗) ส่งเสริมให้ทุกคนมีสิทธิ อิสระ โอกาส ปรับสมดุลระหว่างคนรวยกับคนจน เพราะปัจจุบันการเอื้อสิทธิประโยชน์นั้น คือนไปทางคนรวยมากกว่า ทำให้ประชาชนรากหญ้าทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงสิทธิบางสิทธิได้
- ๘) สะท้อนข้อมูลชุมชน นำข้อมูลย้อนหลังและการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นให้ชุมชนได้รับทราบเพื่อร่วมการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ บริหารงบประมาณอย่างเป็นธรรมในแต่ละภาคส่วน

^๔สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำสำรวจข้อมูลออนไลน์ วันที่ ๒๘ พ.ค.๒๕๖๕ [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <https://docs.google.com/forms/u/0/?tgif=c> [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].

๙) ความร่วมมือของผู้นำในการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน ไม่แตกแยกหรือแบ่งแยก^๔

นอกจากข้อมูลเชิงประจักษ์ในพื้นที่แล้ว ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้จากการถอดบทเรียนเมืองพหุวัฒนธรรมต้นแบบ จากโครงการวิจัยย่อย ๑ ซึ่งได้ถอดบทเรียนเมืองแห่งความสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน และ จังหวัดตรังมาเป็นแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุข

๓) องค์ความรู้จากการถอดบทเรียนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

แนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุข ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

องค์ประกอบที่ ๑ **ทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม** โดยทุนทางสังคม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทุนวัฒนธรรมที่มีอยู่ในตัวคน ในรูปของวัตถุและรูปของสถาบัน

องค์ประกอบที่ ๒ **ผู้นำชุมชนและผู้นำศาสนา** โดยผู้นำควรมีคุณลักษณะ ด้านบุคลิกภาพ เช่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง สุภาพอ่อนน้อม ด้านความรู้ ความสามารถ เช่น มีความรู้รอบตัว มีความสนใจใฝ่เรียนรู้ ด้านสังคม เช่น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีมนุษยสัมพันธ์และอัธยาศัยดี ด้านกายภาพ เช่น มีสุขภาพร่างกายดี กระฉับกระเฉงคล่องแคล่ว

องค์ประกอบที่ ๓ **การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน** คือ การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

องค์ประกอบที่ ๔ **การเป็นเมืองแห่งความสุข** มี ๔ ด้าน ได้แก่ **ด้านกายภาพ** เป็นการสร้างความสุขทางด้านร่างกาย คือ พัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่นับตั้งแต่ลืมตา การกิน การอยู่ การใช้ทรัพยากร การบริโภค ที่สามารถพึ่งพาตนเองเข้าถึงความสุข โดยไม่หลงไปตามกระแสบริโภคนิยม การตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ การบริโภคสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา **ด้านสังคมภาพ** เป็นการสร้างสังคมที่มีความสุขร่วมกัน คือ เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคม การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ การให้เกียรติ การมีเมตตากรุณาต่อกัน รวมไปถึงการรู้จักหน้าที่ และควบคุมตนเองให้อยู่ในวินัยหรือกฎระเบียบทางสังคม **ด้านจิตภาพ** เป็นการเข้าถึงความสุขภายใน เป็นการพัฒนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสุขอันเกิดจากภายใน เป็นการมองโลกในแง่บวกและแสดงออกถึงความสุขที่มีพร้อมที่จะเผื่อแผ่ความสุขให้ผู้อื่น **ด้านปัญญาภาพ** เป็นการมีความสุขทำสิ่งที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ กล่าวคือ เป็นการแสดงออกถึง การนำพลังแห่งการเรียนรู้ฝึกฝนการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม มาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทั้งวิกฤติ

^๔สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำสำรวจข้อมูลออนไลน์ วันที่ ๒๘ พ.ค.๒๕๖๕ [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: <https://docs.google.com/forms/u/0/?tgif=c> [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].

และโอกาสได้อย่างสร้างสรรค์ เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคสามารถนำพาตนเอง สังคม ชุมชน และประเทศไปสู่ความผาสุกได้ ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ทั้งนี้ผู้วิจัยมองว่า การถอดบทเรียนเมืองแห่งความสุขต้นแบบทำให้เห็นแนวทางที่สำคัญในการทำให้ชุมชนมีความสุข แต่อย่างไรในการนำมาประยุกต์ใช้ควรต้องปรับให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่นั้นๆ แม้ว่าเมืองแห่งความสุขอาจมีความแตกต่างกันแต่โดยภาพรวมยังสะท้อนอยู่ในกรอบของความสุข ๔ ด้าน ประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตและนำมาใช้ในการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ พลังของการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมแรงร่วมใจของกลุ่มผู้นำหรือแกนนำในพื้นที่ที่ชักนำให้ชุมชนร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่แบ่งแยกความแตกต่างทางศาสนา ความเชื่อหรือวัฒนธรรมที่แตกต่าง นอกจากนี้ยังพบเครื่องมือสำคัญในการนำพาชุมชนให้เกิดความสุขและยั่งยืนได้ คือ การมีแผนที่ชุมชน หรือแผนยุทธศาสตร์ของชุมชน ที่มาจากการมีส่วนร่วมและสร้างการรับรู้กำหนดเป็นแนวปฏิบัติหรือข้อตกลงร่วมกันในชุมชน อนึ่งด้วยบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อุปสรรคในการพัฒนาจังหวัด คือ ความไม่แน่นอนทางเสถียรภาพทางการเมือง^{๑๐} ทำให้การทำงานเชิงพื้นที่ของแกนนำยังขาดการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชนจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะนำไปให้เกิดการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

การพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข นอกจากผู้นำมีบทบาทสำคัญแล้ว หัวใจสำคัญ คือ การมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ หน่วยงานราชการ องค์กร ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ประชาชนทุกภาคส่วน ปลุกฝังค่านิยมจิตอาสา เสียสละ การมีส่วนร่วม จากการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้ความสุขของคนอำเภอเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีประเด็นที่สำคัญที่นำมาวิเคราะห์เพื่อค้นหาคำตอบตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ ๑ การพัฒนาพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ได้แก่ ๑) การสร้างการมีส่วนร่วม ๒) การมีผู้นำจิตอาสา ๓) การเสริมพลังเรียนรู้ให้กับผู้นำและชุมชน ๔) ความต้องการเป็นเมืองแห่งความสุขทั้งด้านกายภาพ สังคมภาพ จิตภาพ และปัญญาภาพ ซึ่งครอบคลุมบริบทเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีกรอบแนวคิดในการออกแบบชุดปฏิบัติการ ดังนี้

^{๑๐} สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐, pdf. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.opsmoac.go.th/ayutthaya-strategic-files-441491791792>, [๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๕], หน้า ๑๕๓.

การบูรณาการแนวคิดขั้นตอนการพัฒนาการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ผู้วิจัยนำแนวคิดของลาเวอร์แร็ค (Laverrack, 2007) โดยนำเสนอ ๕ ขั้นตอนกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน คือ ๑) การกระทำส่วนบุคคลที่มีใจรักและต้องการพัฒนาชุมชนแต่ยังขาดพลังอำนาจในการขับเคลื่อนชุมชน ๒) การรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อการขับเคลื่อนไปด้วยกัน ๓) การจัดตั้งองค์กรชุมชนขยายกลุ่มให้มีภาวะผู้นำ คณะกรรมการในการขับเคลื่อนงาน ๔) การขยายความร่วมมือสู่ภาคีเครือข่าย ๕) การปฏิบัติการทางการเมืองและสังคม ซึ่งในแต่ละขั้นตอนมีการนำแนวคิดของ Diane Tracy (1990) คือ ๑) ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ ๒) มอบหมายอำนาจหน้าที่ ๓) กำหนดมาตรฐานการทำงาน ๔) มีการฝึกอบรมและการพัฒนา ๕) ให้ความรู้และสารสนเทศ ๖) ให้ข้อมูลป้อนกลับ ๗) ให้การยกย่องยอมรับ ๘) ให้ความไว้วางใจ ๙) ยอมรับข้อผิดพลาด ๑๐) ให้เกียรติและเคารพต่อการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน^{๑๑} และขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจออลเลอร์สไตน์และเบอร์นสไตน์ (Wallerstein & Bernstein, ๑๙๙๔) ได้แก่ ๑) การรับฟังและทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่พบในชุมชน ๒) การจัดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา (Dialogue) เกี่ยวกับปัญหานั้น ๓) เสนอวิธีการแก้ปัญหาจากความเห็นของทุกคน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหานั้น เทคนิคกระบวนการกลุ่ม^{๑๒} บูรณาการร่วมกับกรอบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขาเป็นกรอบในการพัฒนาผู้นำ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่บทบาทเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ผลการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้วิจัยดำเนินการรายงานผลแบบเรื่องเล่า (Storytelling) ตามไทม์ไลน์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการพัฒนา ดังนี้

^{๑๑} Diane Tracy, **10 steps to empowerment: a common-sense guide to managing people**, (New York: William Morrow and company, 1990).

^{๑๒} Wallerstein, N. & Bernstein, E., Introduction to community empowerment participatory education and health, **Health Education Quarterly**, 21(2), 1994: 141-148.

แผนภาพที่ ๔.๓ ชุดปฏิบัติการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนตามวงจร PAOR

๔.๑.๒ ปฏิบัติการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์เสริมสร้างพลังเครือข่ายอาสาอย่างมีส่วนร่วม

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวงจร PAOR สร้างการมีส่วนร่วม ซึ่งเป้าหมายการพัฒนาในระยะนี้ใช้ วงจร PAOR วงรอบที่ ๑ - ๔ โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การเสริมสร้างให้กลุ่มแกนนำอาสาที่เข้าร่วมมีเป้าหมายและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ทำให้การเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ก้าวสู่เครือข่ายที่เกิดจากวิวัฒนาการสร้างองค์ประกอบของเครือข่าย ยกกระตือรือร้นจากการรวมกลุ่มที่เป็นปัจเจกบุคคล ให้เป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีจุดประสานเชื่อมโยงกัน (Node) ในพื้นที่ และทำให้การรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน โดยมีรายละเอียดกระบวนการเสริมสร้างพลังเครือข่ายอาสาอย่างมีส่วนร่วม ๔ ก้าวอย่าง ดังนี้

ก้าวที่ ๑ รวมพลังจิตอาสาสมัครอยุธยา ระยะก่อร่างความคิด ทบทวนสร้างความเข้าใจร่วมเครือข่ายอาสา

วงรอบที่ ๑ ของกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAOR (Plan-Action-Observation-Reflection) ใช้การทำสุนทรีสนทนา จัด ๑ วัน โดยจัดกิจกรรมในวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ สมาคมศิษย์เก่าโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีผู้เข้าร่วม ๑๙ ท่าน เป็นตัวแทนตำบล ๑๑ ตำบล ได้แก่ ๑) ตำบลคลองสวนพลู ๒) ตำบลเกาะเรียน ๓) ตำบลไผ่ลิง ๔) ตำบลหันตรา ๕) ตำบลบ้านใหม่ ๖) ตำบลหัวรอ ๗) ตำบลบ้านป้อม ๘) ตำบลหортันไชย ๙) ตำบลสำเภาล่ม ๑๐) ตำบลปากกราน ๑๑) ตำบลหортันไชย^{๑๓}

การวางแผน (Plan) เป็นการดำเนินงานต่อยอดจากการจัดประชุมหารือที่ผ่านมาในการหาสมาชิกเครือข่ายที่สนใจเข้าร่วมรับฟังชี้แจงโครงการวิจัยโดยนักวิจัย กิจกรรมนี้กลุ่มเป้าหมาย คือ แกนนำ

^{๑๓} รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งที่ ๑ , นายอุทัย ปานขาว ประธานผู้สูงอายุ ชุมชนต้นสะตือ ต.คลองสวนพลู) นายสมพร ศิริล้วน ประธานชุมชน ต.คลองสวนพลู, น.ส.วิภารัตน์ จันทริก ผู้ใหญ่บ้าน ต.เกาะเรียน, นายมานิช เกิดเกษ ต.ไผ่ลิง, นายวิชัยศรุต พิมศิริ ผู้ใหญ่บ้าน ต.หันตรา, นายสมยศ สิงโตข้า ต.หันตรา, นายมนัส ศิริแพทย์ ต.ปากกราน, นายบำรุง ชื่อสัตย์ ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านใหม่, นายบุญเชิด ศิริยศ นักพัฒนาชุมชนอิสระ ต.หัวรอ, นางสาวพรณี อัครรัตนต.หортันไชย, นางมูจลิน หงส์ทอง ต.หортันไชย, นางจารวิ จันเหมือน ผู้ใหญ่บ้าน ต.วัดตูม, นางพรณี น้อย่าง ประธานชุมชน รองประธานกลุ่ม Pix ต.ไผ่ลิง, นายท้วม ไชยสุวรรณ ต.บ้านป้อม, น.ส.เมตตา ชันธุเกตุ สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม, นายปรีชา เต่าทองสมาชิก อบต. ม.๔ ต.บ้านป้อม, นายวิศณุ จันทอผู้ใหญ่บ้าน ม.๘ ต.สำเภาล่มนางธนภมล อร่ามเรือง ต.ไผ่ลิง

อาสา (ตั้งต้น) และแกนนำเครือข่ายตำบลที่ถูกชักชวน ลักษณะดำเนินการโดยวงสานเสวนาเครือข่ายผู้นำจิตอาสาที่มีเป้าหมายต้องการพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขความต้องการร่วมที่แท้จริงเพื่อขับเคลื่อนเครือข่าย เป้าหมายในกิจกรรมนี้ ยกระดับจากการรวมกลุ่มที่เป็นปัจเจกบุคคล ให้เป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีจุดประสานเชื่อมโยงกัน (Node) ในพื้นที่ และทำให้การรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน โดยเน้นการหาความสนใจและประโยชน์ที่มีร่วมกัน ขยายสมาชิกเครือข่ายให้กว้างขวางมากขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้น

การปฏิบัติการ (Action) ผู้วิจัยได้ชี้แจงที่มาที่ไปของโครงการ ผลลัพธ์ที่คาดหวัง สิทธิการถอนตัวของผู้เข้าร่วมการวิจัยตามหลักจริยธรรมมนุษย์ การตอบข้อซักถามเกี่ยวกับโครงการ และนำข้อมูลที่ได้จากองค์ความรู้วิจัยในโครงการย่อย ๑ ถอดบทเรียนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตรัง ในพื้นที่ตำบลต้นแบบ เพื่อสะท้อนถึงบริบทที่ทำให้เห็นถึงความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ปัจจัยความสำเร็จ ข้อเสนอแนะของทีมนักวิจัยที่จะนำมาประยุกต์ใช้จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และการสะท้อนกลับข้อมูลการสำรวจการรับรู้ความสุขของคนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการถอดบทเรียนเมืองแห่งความสุขจากจังหวัดต้นแบบ ๔ มิติ ได้แก่ กายภาพ สังคมภาพ จิตภาพ ปัญญาภาพ ปัจจัยที่ทำให้ตำบลต้นแบบเมืองแห่งพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขประสบความสำเร็จ คือ การมีผู้นำ หรือแกนนำ ที่มีจิตอาสาตั้งใจทุ่มเทให้กับชุมชน การทำแผนยุทธศาสตร์ชุมชนโดยชุมชน และนำแผนมาปฏิบัติพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การประชุมพบปะกันอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น การทำกิจกรรมชุมชนที่สร้างรายได้พัฒนาเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทุนทางสังคมที่มีทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้คอยกระตุ้นโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์ (Appreciative Inquiry) ให้สมาชิกกลุ่มได้แสดงความคิดเห็น และใช้กระดานโน้ตเป็นเครื่องมือช่วยในการเขียนตอบคำถามในบางประเด็น และมีผู้จัดบันทึกประเด็นสำคัญ

การสังเกต (Observation) แกนนำเครือข่ายอาสาส่วนใหญ่เป็นผู้นำทำงานร่วมกับชุมชนแบบจิตอาสา มีความตั้งใจและปรารถนาที่จะพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุข มีทั้งชาวพุทธและมุสลิม แต่ส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ ความสัมพันธ์ในกลุ่มแม้จะรู้จักกันบางส่วน แต่ยังมีสมาชิกใหม่ที่ยังไม่เคยทำงานร่วมกันมาก่อน ผู้ที่ถูกชักชวนยังไม่มี ความมั่นใจว่ามาทำอะไรในการประชุมนี้ แต่เมื่อได้ฟังและตอบข้อซักถามของนักวิจัย พร้อมกับการรับรองให้ความเชื่อมั่นของแกนนำอาสา นักวิจัยท้องถิ่น ถึงการทำงานร่วมกันกับนักวิจัยมาหลายปีเชื่อมั่นในศักยภาพและความตั้งใจ ทำให้สมาชิกกลุ่มเครือข่ายมีความเข้าใจและผ่อนคลายกับการประชุมมากขึ้น การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มมีลักษณะของการแสดงมุมมองที่ต่างโดยไม่มีการตอบโต้ ต่างยอมรับมุมมองของกันและกัน การมีส่วนร่วมในการแสดงทัศนะเกี่ยวกับความสุข

ที่เป็นจุดหมายในการเริ่มต้นในการขับเคลื่อนกลุ่ม ผู้เข้าร่วมมีบทบาทหน้าที่ในชุมชนหลากหลายแต่ส่วนใหญ่เป็นผู้นำทั้งแบบทางการ และไม่เป็นทางการ ค่อนข้างมีความกล้าในการแสดงความเห็น และมีบางตำบลส่งตัวแทนเข้าร่วมจึงไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นมีส่วนร่วมน้อย

การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect)

จากเสียงสะท้อนมุมมองและแลกเปลี่ยนความเห็น ความสุขทั้ง ๔ ด้าน ด้านที่สมาชิกเห็นว่าควรดำเนินการเป็นอันดับแรก คือ ด้านจิตภาพ ที่จะส่งผลการพัฒนาในด้านอื่นๆ สิ่งสะท้อนประเด็นของ “การพัฒนาจิตภาพ” ได้แก่ ความเสียสละ คุณธรรม มีวินัย/ระเบียบ รู้หน้าที่ตนเอง/สิทธิ และความรักใคร่ชอบ ผลการตกลึกความเห็นร่วมกัน เป้าหมายของสมาชิกที่เข้าร่วมโครงการนี้ มีจุดหมายตรงกัน คือ ความสุขแบบ WIN WIN (มีความสุขร่วมกัน) เป็นตัวชี้วัดของความสำเร็จในการทำงานของกลุ่มสมาชิกที่มุ่งหมายอยากเห็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีวินัย มีความสะอาด มีจิตอาสา มีความเสียสละ ให้ความร่วมมือกัน แก้ปัญหาหาเสพติด พัฒนาการท่องเที่ยว สรุปเป็นเป้าหมายร่วมกัน คือ **“จิตอาสา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม”** โดยมีแนวทางขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์ชุมชน นำเยาวชนมาขับเคลื่อนด้วยในอนาคต และสรุปนัดหมายครั้งต่อไปโดยให้ผู้เข้าร่วมได้กำหนดวันที่เห็นพ้องต้องกันในการประชุมครั้งต่อไป คือ วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ โดยผู้วิจัยฝากการบ้านในการให้ตัวแทนแต่ละตำบลช่วยไปทบทวน วิเคราะห์ชุมชนเพื่อประเด็นที่อยากให้เกิดการพัฒนาตามบริบทของพื้นที่และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการประชุม และที่ประชุมเห็นด้วยในการใช้ไลน์กลุ่มในการสื่อสารกับสมาชิก

แผนภาพที่ ๔.๔ กิจกรรมก้าวที่ ๑ รวบรวมพลังจิตอาสารักษ์อยุธยา ระยะก่อร่างความคิด ทบทวนสร้างความเข้าใจร่วมเครือข่ายอาสา

การสะท้อนคิด AAR หลังปิดการประชุมโดยใช้กระดานโน้ตสะท้อนความเห็น ๒ ประเด็น คือ ความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมวิจัย กับความสิ่งที่ยากเห็นจากการขับเคลื่อนโครงการนี้ โดยผู้วิจัยใช้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล โดย L01 หมายถึง แกนนนำอาสาคนที่ ๑

ความรู้สึกของแกนนำอาสาที่มีต่อโครงการ

พบว่า เสียงสะท้อนความรู้สึกของแกนนำอาสาส่วนใหญ่แสดงทัศนะถึงความยินดี เกิดความหวัง และอยากมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่ายอาสาเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ดังเสียงสะท้อนว่า

“ยินดีและพร้อมออกลุย” (L06)

“ประทับใจกับความคิดของหลายท่าน ได้ความรู้นำไปพัฒนา” (L04)

“ขอขอบคุณคณะทีมอาจารย์ ความรู้สึกอยากเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อจะนำพาไปสร้างกิจกรรม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในรูปธรรม ด้วยความสำเร็จจริงและยั่งยืนต่อไป” (L16)

“ทุกคนมีความจริงใจที่จะร่วมแก้ปัญหาของชุมชนให้มีคุณธรรมความเสียสละ ลดความเห็นแก่ตัวของคนในชุมชนให้ยั่งยืน” (L03)

“รู้สึกถึงความหวังที่เคยคาดหวังน่าจะเป็นจริงได้หากมีผู้ที่มีมากประสบการณ์คอยแนะนำ ” (L12)

“ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น มีสิ่งใหม่ๆ เข้ามาได้รับรู้ มีเพื่อนเพิ่มขึ้น” (L15)

“วันนี้ที่ได้เข้าร่วมประชุมรู้สึกมีความสุขอย่างยั่งยืน” (L14)

“ยินดีมีความพร้อมที่ได้ร่วมกิจกรรมกับ ดร.ชั้นทอง คนเก่ง FC” (L17)

“เห็นถึงผลการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเกิดประโยชน์กับสังคมโดยรวมจะนำไปพัฒนาตำบลได้” (L01)

“ยินดีที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับงานวิจัยของอาจารย์น่าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน” (L07)

“ดีใจที่เห็นความตั้งใจในการพัฒนาพื้นที่และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน” (L18)

“รู้สึกดีใจที่ได้มีส่วนร่วมกับโครงการนี้เพื่อพัฒนาให้ อำเภอพระนครศรีอยุธยาเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดียิ่งๆ ขึ้นเพื่อความสุขที่ยั่งยืน” (L19)

“มีความรู้สึกภูมิใจ เราได้มาร่วมกันคิดที่จะทำให้คนอยุธยามีความสุขเป็นโจทย์ใหญ่ที่เราต้องร่วมกัน” (L05)

“มีประโยชน์ต่อส่วนรวม ดีใจที่ได้มีโอกาสมีส่วนร่วมและได้สะท้อนความคิดเห็น และได้รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง” (L20)

ในขณะเดียวกัน มีบางท่านที่ยินดีเข้าร่วมแต่ก็สะท้อนถึงความกังวลกับความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้จริงหรือไม่ ดังเสียงสะท้อนว่า “มีความเป็นไปได้แค่ไหน” (L08) “เกรงสมาชิกจะมาไม่พร้อม ความสนใจน้อยเมื่อเวลาผ่านไป” (L09)

ความคาดหวังที่อยากเห็นในการขับเคลื่อนโครงการ

พบว่า แกนนำอาสาสะท้อนถึงคาดหวังหรือเป้าหมายที่อยากให้เกิดขึ้นในการเข้าร่วมขับเคลื่อนโครงการนี้ คือ ประโยชน์ที่เกิดขึ้นทั้งส่วนตนเพื่อพัฒนาส่วนรวม ดังเสียงสะท้อนว่า ได้รับความรู้พัฒนาตัวเอง เพื่อนำไปใช้พัฒนาส่วนรวม “จิตอาสา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม” (L17) “จะนำความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้ลงไปพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะคำว่า “ยุทธศาสตร์ชุมชน” เพื่อนำไปสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (L07) ส่วนใหญ่อยากเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน ได้แก่ ความสำเร็จในทุกกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง คนในชุมชนมีความเป็นจิตอาสา เสียสละ และสร้างความสุขให้กับคนอยุธยา ดังเสียงสะท้อนว่า

- คนอยุธยา**มีความเสียสละ มีใจที่มีจิตอาสา** (L06)
- ขอให้งานทุกเรื่อง **ทำสำเร็จ** (L04)
- อยากเห็นโครงการสำเร็จผลและ**เข้าแก้ไขพัฒนาชุมชน**อย่างถูกจุดถูกปัญหาอย่างยั่งยืน (L16)
- ทิศทางในการทำงานระดับตำบลจะ**เดินไปในทางที่ดี** (L08)
- คนในชุมชน**มีความเป็นอยู่ที่มีความสุขและรู้จักเสียสละส่วนตนเพื่อส่วนรวม** (L03)
- ต้องการให้**ชุมชนเข้มแข็งด้วยความเสียสละที่ยั่งยืน** (L12)
- จะได้รับประโยชน์กับการนำไปใช้**พัฒนาชุมชน** (L14)
- หวังว่าจะเห็น**การมีส่วนร่วม**ของคนตำบลใกล้เคียงได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลไปด้วยกันเป็นตำบลที่**เข้มแข็งได้อย่างยั่งยืน** (L01)
- ผลประโยชน์ของคนอยุธยา (L18)
- คาดหวังว่าจะ **WIN WIN ไปด้วยกัน ในทุกๆ เรื่อง จิตอาสา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม**” (L19)
- พลังที่จะขับเคลื่อนไปสู่**การกระทำที่เป็นรูปธรรม**และเกิดผลอย่างจริงจัง (L09)
- หวังว่าคนอยุธยาจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีเพื่อคนอยุธยาจะได้**มีความสุข** (L05)
- จะขับเคลื่อนไปสู่สิ่งที่เราคาดหวังอย่างดียิ่งด้วย**ความร่วมมือของทุกฝ่าย** (L20)

กล่าวได้ว่า แกนนำอาสาที่เข้าร่วมเริ่มมีเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งที่จะพัฒนาความสุขด้านใน กล่าวคือ เรื่องของจิตใจ และศีลธรรมของคนในชุมชนที่มีใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว คิดเห็น

แก่ประโยชน์ส่วนรวม และทักษะของแกนนำอาสาสะท้อนให้เห็นถึงคนที่มีมองโลกในแง่บวกซึ่งเป็นคุณลักษณะหนึ่งที่สำคัญของผู้นำที่จะร่วมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้ประสบความสำเร็จด้วยการมีเป้าหมายและทิศทางการทำงานไปในแนวทางเดียวกัน

ก้าวที่ ๒ เชื่อมความคิดรวบวมหาความหมายเส้นทางการพัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่

วงรอบที่ ๒ เป็นการนำผลที่ได้จากขั้นตอนการสะท้อนการปฏิบัติในวงรอบที่ ๑ มาปรับปรุงเพื่อวางแผนปฏิบัติในวงรอบที่ ๒ ใช้การทำสุนทรียสนทนา โดยจัดกิจกรรมในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ กศน.วัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม มีผู้เข้าร่วม ๑๖ ท่าน เป็นตัวแทนตำบล ๑๑ ตำบล ได้แก่ ๑) ตำบลคลองสวนพลู ๒) ตำบลเกาะเรียน ๓) ตำบลไผ่ลิง ๔) ตำบลหันตรา ๕) ตำบลบ้านใหม่ ๖) ตำบลหัวรอ ๗) ตำบลบ้านป้อม ๘) ตำบลหортันไชย ๙) ตำบลสำเภาล่ม ๑๐) ตำบลปากกระแจะ ๑๑) ตำบลปากกระแจะ^{๑๔}

กิจกรรมนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมพลังความคิดกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา การกระชับสัมพันธ์ภาพกลุ่มให้เหนียวแน่นด้วยการสร้างอัตลักษณ์ร่วมคิดชื่อกลุ่มที่สะท้อนจุดมุ่งหมายของการรวมพลัง การร่วมวิเคราะห์บริบทของชุมชนที่นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเพื่อจัดกลุ่มการทำงานเครือข่ายตำบลที่สอดคล้องกับความต้องการของตำบล ใช้กระบวนการสุนทรียสนทนา ผู้วิจัยทำหน้าที่บทบาท Facilitator ใช้ดนตรีสมาธิเป็นเครื่องมือเข้าถึงความสุข และการทำวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ของแต่ละชุมชน

การวางแผน (Plan) จากความคาดหวังของแกนนำเครือข่ายในการอยากเห็นการเปลี่ยนแปลงผ่านการเรียนรู้ใหม่ๆ มีพี่เลี้ยงคอยแนะนำ และจากการสังเกตความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมค่อนข้างเป็นไปในทางที่ดี จึงได้นำคลิปตำบลต้นแบบเพื่อสร้างแรงจูงใจพื้นที่ที่ใช้เรื่องความดี จิตอาสา มาพัฒนาตำบลจนประสบความสำเร็จและนำไปศึกษาเรียนรู้ถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วมของสมาชิก และ

^{๑๔} รายนามผู้เข้าร่วมประชุมครั้งที่ ๑ , นายอุทัย ปานขาว ประธานผู้สูงอายุ ชุมชนต้นสะตือ ต.คลองสวนพลู นายสมพร ศิริล้วน ประธานชุมชน ต.คลองสวนพลู, น.ส.วิภารัตน์ จันทริก ผู้ใหญ่บ้าน ต.เกาะเรียน, นายมานิช เกิดเกษ ต.ไผ่ลิง, นายวิษณุศรุต พิมพ์ศิริ ผู้ใหญ่บ้าน ต.หันตรา, นายสมยศ สิงโตคำ ต.หันตรา, นายมนัส ศิริแพทย์ ต.ปากกระแจะ นายบำรุง ชื่อสัตย์ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านใหม่, นายบุญเชิด ศิริยศ นักพัฒนาชุมชนอิสระ ต.หัวรอ, นางจารวี จันเหมือน ผู้ใหญ่บ้าน ต.วัดตูม, นางพรรณณี น้อยอ่าง ประธานชุมชน รองประธานกลุ่ม Pix ต.ไผ่ลิง, นายทวง ไชยสุวรรณ ต.บ้านป้อม, น.ส.เมตตา ชันธุเกตุ สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม, นายปรีชา เต้าทอง สมาชิก อบต. ม.๔ ต.บ้านป้อม, นายวิศณุ จันทโพธิ์ใหญ่บ้าน ม.๘ ต.สำเภาล่มนางธนมล อารัมเรือง ต.ไผ่ลิง, นางอานวย ลอยละมัย กำนันตำบลหันตรา, นางพัชรี ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ต.บ้านป้อม, นางทิพวรรณ วัฒนขโนบล ประธานกลุ่มอาชีพกระเป๋าคั่ว ต.บ้านป้อม, นายแมน ทกขุนทด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต.หันตรา, นายนพพร มุลวงษ์ ต.หันตรา

ได้ส่งตัวอย่างการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง (SWOT) เป็นตัวอย่างในไลน์กลุ่มเพื่อให้แกนนำได้เตรียมตัวในการนำเสนอ

การปฏิบัติการ (Act) ผู้วิจัยนำเสียงดนตรีสมาธิให้ผู้เข้าร่วมได้อยู่กับลมหายใจแห่งความสุข เป็นการเริ่มต้นผ่อนคลาย การสะท้อนความรู้สึกของตนเองเป็นสภาพอากาศในใจ ทำให้ผู้เข้าร่วมได้กลับมาอยู่กับกายใจของตนเอง ก่อนเข้าสู่กระบวนการที่ต้องใช้การคิดวิเคราะห์ ผู้วิจัยทวนสรุปสาระการประชุมเพื่อสะท้อนประเด็นที่คุยกันและเตรียมแผนในครั้งนี้อย่างละเอียด โดยให้แต่ละตำบลได้สะท้อนถึงบริบทของชุมชนตนเอง เพื่อให้เห็นถึงบริบทของพื้นที่แต่ละตำบล ประเด็นปัญหาอะไรที่น่าจะนำมาพัฒนาแก้ไขก่อนและอยู่ในบริบทที่ไม่เกินกำลังตนเอง เสียงสะท้อนวิเคราะห์บริบทแต่ละพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

ตำบลปากกราม: สะท้อนบริบทของการขาดการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน มองว่าการแก้ปัญหาต้องแก้ที่ใจมาก่อน การคิดถึงส่วนรวม ทำจริง และนำเสนอได้ โดยการใช้เครือข่ายช่วยในการขับเคลื่อน ๑๔ หมู่บ้าน ประมาณ ๑๕๐ คนมารวมมือกัน

ตำบลไผ่ลิง: สะท้อนบริบทของปัญหาการจัดการกองทุนสวัสดิการและสหกรณ์ของชุมชนที่ขาดการใส่ใจร่วมมือในการหาสมาชิกมาเพิ่มเติมและการรับทราบข้อมูลการบริหารกองทุน ขณะนี้มีสองพันกว่าครัวเรือนจากสองหมื่นครัวเรือนแสดงให้เห็นว่ายังขาดการมีส่วนร่วมอีกมาก ต้องการให้เรื่องเหล่านี้ถูกถ่ายทอดนำไปสู่ความยั่งยืน การขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน และควรทำให้ชุมชนมีความสุจริตและรู้สึกพอเพียง

ตำบลหันตรา: สะท้อนบริบทแวดล้อมตำบลไม่มีอุตสาหกรรมจึงไม่มีปัญหามลภาวะ การทำงานในชุมชนมีการประสานงานกันดี แม้จะมีปัญหาเรื่องน้ำเสียซึ่งเป็นรอยต่อระหว่างตำบล ซึ่งเป็นการปล่อยน้ำเสียจากตลาด บ้าน หอพัก ที่อยู่นอกเขตตำบล สิ่งที่ตำบลอยากเห็นการพัฒนา คือ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เพราะหันตรามีต้นทุนด้านประวัติศาสตร์ สถานที่ อาหารที่เป็นจุดขายได้ แต่ยังไม่เคยมีการทำท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

ตำบลคลองสวนพลู: สะท้อนว่า เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตปกครองสามเฝ้า คือ อบต. เทศบาล และ อโยธยา ส่วนใหญ่การทำงานชุมชนได้รับความมือ มีการฝึกอาชีพ การทำจักสาน มีแหล่งค้าขาย ปัญหาคลองตื้นเขิน และการรุกร้า และมีสถานที่ท่องเที่ยว

ตำบลวัดตูม: สะท้อนว่า ปัญหาเรื่องขยะ การดูแลพื้นที่ส่วนรวม ปล่อยให้หญ้ารก สุขอนามัยชุมชนน้อยอยากให้พัฒนา ทั้งภายนอกและภายในของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจิตอาสา

ตำบลลำไทร: สะท้อนปัญหาหาเสกติด เป็นชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม ๓ ศาสนา อยู่ร่วมกันได้อย่างดี อยากให้พัฒนาการท่องเที่ยวเพราะมีสถานที่สำคัญแสดงสัญลักษณ์พหุศาสนา

ตำบลเกาะเรียน: สะท้อนว่า ชุมชนค่อนข้างเข้มแข็งอยู่แล้วในการจัดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จุดเด่น ชนมไทยแม่มะลิ ผลิตภัณฑ์ตกแต่งผ้า อยากให้พัฒนาการส่งเสริมเครือข่ายท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีส่วนร่วมน้อย โดยเฉพาะผู้นำ

ตำบลบ้านป้อม: สะท้อนว่า บริบทของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง การรวมตัวของผู้นำน้อย ต่างคนต่างไม่สนใจ อยากได้ครอบครัวคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรมเยาวชน การแก้ปัญหาขยะ และการทำให้ชุมชนเกิดความยั่งยืน

กล่าวได้ว่า การแชร์ข้อมูลและความต้องการของแต่ละตำบล การร่วมคิดสะท้อนปัญหา ด้วยการเลือกทำในสิ่งที่ทำได้ ไม่เกินมือ เป็นจุดสำเร็จเล็กๆ เริ่มต้นของการทำเครือข่ายแกนนำอาสา เพราะปัญหาบางอย่างที่สะท้อนมีความทับซ้อนต้องใช้หลายส่วนมาแก้ไข ดังนั้นจึงได้เลือกประเด็น การจัดการขยะ การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกองทุน และการพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน และนำไปสู่การจัดกลุ่มตำบลทำงานร่วมกัน

การให้ชมตัวอย่างคลิป **“ธนาкарความดี”** ตำบลหนองสาหร่าย เพื่อชักชวนให้แกนนำเครือข่ายอาสาไปร่วมเรียนรู้งาน และการทำแผนยุทธศาสตร์เครือข่ายชุมชนแบบมีส่วนร่วม พร้อมกับการตั้งชื่อกลุ่มเครือข่าย เพื่อเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนความเป็นตัวตนของกลุ่ม ได้ชื่อกลุ่มว่า **“พลเมืองอาสาศรีอยุธยา”**

การสังเกต (Observation) จากการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วม การตื่นตัวในการสื่อสารทางไลน์ เห็นถึงความสนใจของเครือข่ายแกนนำที่เข้าร่วม ในการสะท้อนบริบทชุมชนหลังจากให้เครือข่ายแกนนำอาสาได้ไปทบทวนสำรวจบริบทของชุมชนของตนเอง เห็นว่าข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์และมีเป้าหมายในการพัฒนาชัดเจนมากขึ้น มีรายละเอียดและนำไปสู่การตัดสินใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มที่จะขับเคลื่อนโครงการ การให้แกนนำอาสาในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการในการจัดเบรกออาหาร ว่าง สร้างบรรยากาศของการเป็นเจ้าของการจัดงานให้รู้สึกแบบกันเอง การใช้คลิปสื่อแม้สภาพห้องไม่อำนวยแต่สมาชิกให้ความสนใจตั้งใจดู และสนใจที่จะร่วมเดินทางไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และทำแผนยุทธศาสตร์เครือข่ายชุมชนร่วมกัน

การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect) ผลจากการปฏิบัติการในวงรอบนี้ ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมบริบทของชุมชนมากขึ้น และเชื่อมโยงให้เห็นถึงการมีเป้าหมายร่วม คือ การพัฒนาจิตอาสาที่มีทั้งในตนเอง และสร้างพื้นที่จิตอาสาในชุมชนผ่านกิจกรรมโครงการที่ตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ การตั้งชื่อกลุ่มด้วยการสะท้อนความเห็น ได้รับการยอมรับและเป็นเจ้าของกลุ่มแบบมีส่วนร่วม นำไปสู่การ

ตั้งคณะกรรมการอาสาเพื่อขับเคลื่อนอย่างจริงจัง และการวางแผนในการเดินทางไปศึกษาถอดบทเรียนที่ตำบลหนองสาหร่ายและทำแผนยุทธศาสตร์ร่วมของเครือข่ายตำบลพลเมืองอาสาศรีร้อยยา

การแบ่งกลุ่มตำบลเพื่อขับเคลื่อนผ่านโครงการกิจกรรม ๓ กลุ่ม ซึ่งเป็นข้อตกลงและความสมัครใจในการทำงานร่วมกันของแต่ละตำบล ผลการจัดกลุ่มตามเป้าหมายงาน

กลุ่ม ๑ การจัดการขยะ ประกอบด้วย ต.บ้านป้อม ต.วัดตูม ต.ปากกราน

กลุ่ม ๒ การเป็นเจ้าของร่วม โดย ต.ไผ่ลิง ต.คลองสวนพลู

กลุ่ม ๓ การท่องเที่ยว ประกอบด้วย ต.หันตรา ต.เกาะเรียน ต.สำเภาลม ต.บ้านใหม่

นับเป็นก้าวที่เห็นความเชื่อมั่นและมีความสุขในการขับเคลื่อนงานอาสาสร้างสุข สมาชิกกลุ่มได้ร่วมกันสะท้อนผลการดำเนินการขับเคลื่อนพลังอาสาศรีร้อยยามาจากการมีส่วนร่วมและความตั้งใจของทุกคนโดยไม่คำนึงถึงผลตอบแทน

แผนภาพที่ ๔.๕ กิจกรรมก้าวที่ ๒ เชื่อมความคิดร่วมวางแผนจุดหมายเส้นทางพัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่

ข้อสังเกตกิจกรรมนี้ จากการสื่อสารไลน์กลุ่มในการดำเนินการวางแผนการเดินทางสำหรับผู้เข้าร่วมที่มีบทบาทและความรับผิดชอบต่างพื้นที่ การแบ่งกลุ่มช่วยให้พื้นที่ในการสื่อสารติดตามกันระหว่าง

สมาชิกมีความใกล้ชิดและเป็นเจ้าของความคิดมากขึ้น แต่ละกลุ่มมีผู้ประสานซึ่งมาจากการอาสาทั้งในเรื่องของการเดินทางและเสื่อทิม ทั้งนี้แม้ในการตกลงวันประชุมถึงกรอบวันเดินทาง แต่พบว่าการรวมพลให้วันเดินทางร่วมกันต้องอาศัยพลังความตั้งใจโดยพร้อมเพรียง มีการเปลี่ยนแปลงวันเดินทางอยู่หลายครั้งด้วยภาระกิจที่ไม่ตรงกัน อย่างไรก็ตามผู้ประสานงานกลุ่มและการสื่อสารไลน์กลุ่มด้วยการถ้อยทีถ้อยอาศัยทำให้บรรยากาศในไลน์กลุ่มเป็นการสื่อสารแบบกัลยาณมิตร ร่วมคิดหาทางออกร่วมกัน และร่วมสะท้อนเป้าหมายในการให้สมาชิกทุกคนได้เดินทางไปร่วมศึกษาดูงานเพื่อนำมาสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในพระนครศรีอยุธยา

ก้าวกที่ ๓ สร้างสรรค์การเรียนรู้ชักทอดความคิดร่วมพลังเดินทางสู่เป้าหมายอย่างเป็นระบบ

วงรอบที่ ๓ ของกระบวนการ PAOR เป็นการนำผลการสะท้อนจากวงรอบที่ ๒ มาปรับปรุงพัฒนาแผน การพัฒนาผู้นำที่สร้างการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่การออกแบบกิจกรรมในก้าวกที่ ๓ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่ในวันที่ ๕-๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ ตำบลหนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC และใช้กรอบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา และใช้สุนทรียสารแบบสนทนากาแฟ (World Cafe) ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมจำนวน ๑๘ ท่าน ๘ ตำบล^{๑๔} (จากจำนวน ๒๔ ท่าน แต่เนื่องจากติดปัญหาจากการแพร่ระบาดของโควิด-๑๙ และภารกิจเร่งด่วน ไม่สามารถร่วมเดินทางได้)

การวางแผน (Plan)

ในการวางแผนกิจกรรมผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ และร่วมแสดงความเห็นการวางแผนเดินทางและตารางการทำกิจกรรม โดยก่อนจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ประสานวิทยากร คูสถานที่อบรม ที่พัก ณ ตำบลหนองสาหร่าย นายศิวโรฒ จิตนิยม ประธานสถาบันการเงิน

^{๑๔} รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ ๕-๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕, นายท้วง ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม, น.ส.เมตตา ชันธุเกตุ สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม, นายปรีชา เต่าทอง สมาชิก อบต. ม.๔ ต.บ้านป้อม, นางทิพวรรณ วัฒนชนโนบลประธานกลุ่มอาชีพกระเปาะผ้า ต.บ้านป้อม, นางพัชรี ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ต.บ้านป้อม, นางจารวี จันเหมือน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ต.วัดตูม, นางอรพรรณ อินจันทร์ ต.วัดตูม, นายวิษณุศรุต พิมศิริผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา, นายสมยศ สิงห์โตข้า ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา, นายณพพร มุลวงษ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต.หันตรา, นางอานวย ลอยละไม กำนัน ต.หันตรา, นางสุภาภรณ์ สายจันทร์ ต.หันตรา, นายบำรุง ชื้อสตัย ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านใหม่, นางอมรา บัวหลวง ต.บ้านใหม่, นายมานิช เกิดเกษ ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมู่ ๑ ต.ไผ่ลิง, นางพรณี น้อยอ่าง ประธานชุมชน ช.ต้นไทร หมู่ ๖ ต.ไผ่ลิง, นายอุทัย ปานขาว ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.คลองสวนพลู, นายสมพร ศิริล้วน ประธานชุมชนต้นเสื่อ ต.คลองสวนพลู.

ธนาการความดีตำบลหนองสาหร่าย ผู้นำพาชุมชนตำบลหนองสาหร่ายประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดย
 แจ่งวัตถุประสงค์และสมาชิกกลุ่มที่จะเดินทาง วางแผนกิจกรรมยึดฐานการเรียนรู้สร้างสุข คือ ฐาน
 กายภาพ ฐานสังคมภาพ ฐานจิตภาพ ฐานปัญญาภาพ พร้อมถ่ายทำคลิปจากวิทยากรเพื่อเชิญชวนให้
 สมาชิกเกิดแรงบันดาลใจในการมาเรียนรู้ การเตรียมความพร้อมสร้างเสริมพลังกลุ่มด้วยการออกแบบ
 สัญลักษณ์โลโก้กลุ่มและเสื้อกลุ่มแบบมีส่วนร่วม การใช้เพลงประจำกลุ่มสร้างพลังสามัคคีและต่อยอด
 อุดมการณ์เป้าหมายของกลุ่ม การเรียนรู้ทำความเข้าใจแผนยุทธศาสตร์อย่างง่ายการฝึกอบรมและการ
 พัฒนา ในการจัดกิจกรรมได้นำเทคนิค AIC และกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลัก
 ไตรสิกขา นำมาใช้บูรณาการอยู่ในกิจกรรม

ตารางที่ ๔.๑ บูรณาแนวคิดในการออกแบบกิจกรรม

กิจกรรม	AIC	ไตรสิกขา
สร้างพลังบวกกับกิจกรรมเพลงรู้จักฉันและเธอ	การสร้างความรู้ A: Appreciation)	ศีล
เชื่อมความเข้าใจปลดปล่อยความกังวล		ศีล
เรื่องเล่าความสำเร็จ...กว่าจะเป็นวันนี้		สมาธิ/ปัญญา
การจัดการขยะกับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		ศีล/ปัญญา
การจัดการท่องเที่ยวและเครือข่ายตำบล		ศีล/ปัญญา
ถอดบทเรียนความสำเร็จ: การบริหารจัดการ ยั่งยืนบนวิถีพอเพียงโดยการมีส่วนร่วม		สมาธิ/ปัญญา
สานต่องานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ (World Cafe)	A2 การกำหนดอนาคตหรือ วิสัยทัศน์	ศีล/สมาธิ/ปัญญา
ภาวนาเพื่ออาสา/ เพลงประจำกลุ่ม		สมาธิ
นำเสนอการถอดบทเรียนตามมุมมองของแต่ละกลุ่ม (KM Plus)		ศีล/ปัญญา
ต่อภาพฝัน สานความสำเร็จ ด้วยแผนยุทธศาสตร์		ศีล/สมาธิ/ปัญญา
ถอดสลักแผนยุทธศาสตร์. . สู่แผนปฏิบัติการเครือข่าย ตำบล ขับเคลื่อนพลังอาสาศรียุธยาเพื่อพัฒนาเมือง พหุวัฒนธรรมแห่งความสุข	การสร้างแนวทางปฏิบัติ (C: Control)	ศีล/สมาธิ/ปัญญา
พันธะสัญญาใจ ก้าวไปสู่จุดหมาย		ศีล/สมาธิ/ปัญญา

การปฏิบัติการ (Act)

การดำเนินการในกิจกรรมเรียนรู้จัด ๒ วัน แบบพักค้าง โดยก่อนเริ่มเดินทางได้สร้างการมีส่วน
 ร่วมในการโหวตโลโก้ของกลุ่มสร้างเสริมการใช้เครื่องมือสร้างฉันทมติผ่านโปรแกรมไลน์ การทำเสื้อกลุ่ม
 แสดงความเป็นสัญลักษณ์กลุ่ม การดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีรายละเอียดดังนี้

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕

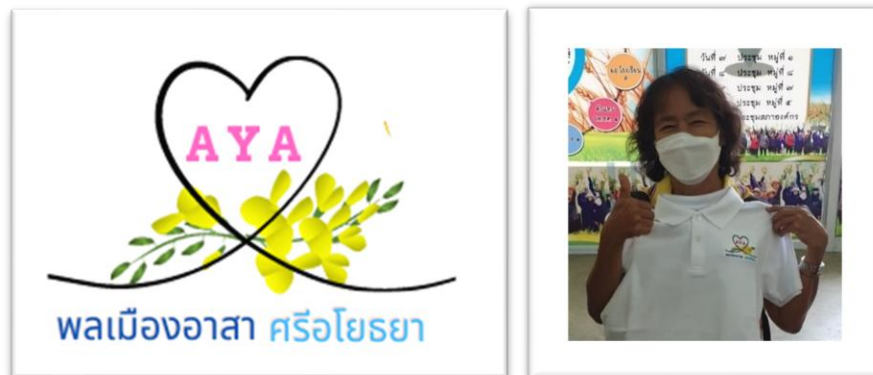
- ภาคเช้า
- สร้างพลังบวกกับกิจกรรมเพลงรู้จักฉันและเธอ
 - กิจกรรมต้นไม้ความคาดหวัง-กังวล
 - เรียนรู้ความสุขฐานจิตภาพ เรื่องเล่าความสำเร็จ...กว่าจะเป็นวันนี้
 - เรียนรู้ความสุขฐานกายภาพ (การจัดการขยะกับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น)
- ภาคบ่าย
- เรียนรู้ความสุขฐานสังคม (การจัดการท่องเที่ยวและเครือข่ายตำบล)
 - เรียนรู้ความสุขฐานปัญญาภาพ (ถอดบทเรียนความสำเร็จ: การบริหารจัดการ ยั่งยืนบนวิถีพอเพียงโดยการมีส่วนร่วม)
 - สานต่องานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ (World Cafe)
- ภาคเย็น
- กิจกรรมสัมพันธ์สลายความตึงตัว

๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕

- ภาคเช้า
- ภาวนาเพื่ออาสา/ เพลงประจำกลุ่ม
 - นำเสนอการถอดบทเรียนตามมุมมองของแต่ละกลุ่ม (KM Plus)
 - ต่อภาพฝัน สานความสำเร็จ ด้วยแผนยุทธศาสตร์
- ภาคบ่าย
- ถอดสลักแผนยุทธศาสตร์. . สู่แผนปฏิบัติการเครือข่ายตำบล ขับเคลื่อนพลัง อาสาศรียอยธยาเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข
 - พันธะสัญญาใจ ก้าวไปสู่จุดหมาย

แผนภาพที่ ๔.๖ ภาพประชาสัมพันธ์โครงการอบรมพลังอาสาศรียอยธยา

แผนภาพที่ ๔.๗ โลโก้กลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยาและป้ายประชาสัมพันธ์โครงการอบรม

คำอธิบายโลโก้กลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา

AYA : แทนตัวย่อจังหวัดเป็นภาษาอังกฤษที่ถูกล้อมด้วยเส้นกรอบหัวใจ แสดงถึงการเป็นสมาชิกของกลุ่มคนที่มีหัวใจรักที่จะช่วยพัฒนาให้เกิดความสุขในพระนครศรีอยุธยาด้วยจิตอาสา

ดอกโสน : สัญลักษณ์ดอกไม้ประจำจังหวัด สื่อถึงการคำนึงถึงต้นทุนทางทรัพยากรที่จังหวัดมีและถูกนำมาใช้พัฒนาท้องถิ่น

พลเมืองอาสา ศรีอยุธยา: ชื่อของกลุ่มที่ใช้สีน้ำเงิน และฟ้าเป็นสีประจำจังหวัด

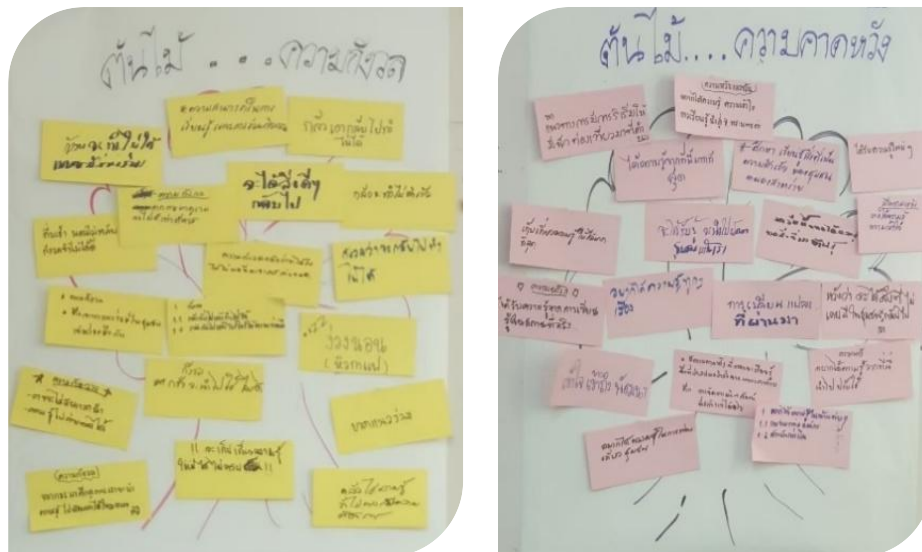
กระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้นอกจากให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้ชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการตำบลแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างเครือข่าย การทำให้เกิดพันธสัญญาสู่เป้าหมายด้วยการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม การเป็น Facilitator การใช้การตั้งคำถาม การรับฟัง การใช้บัตรคำช่วยในการสื่อสาร การทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างทัศนคติพลังบวกและพลังบวกในการสื่อสารซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับการเสริมสร้างพลังเครือข่ายให้เข้มแข็ง การฝึกการสรุปถอดบทเรียน การทำโครงการที่ใช้การคิดร่วม วางแผนร่วม ลงมือทำร่วม ภายใต้การรับประโยชน์ร่วม การจัดทำงบประมาณโครงการ การประเมินผลความสำเร็จของโครงการ

การสังเกต (Observation)

ผู้วิจัยสะท้อนการสังเกตการณ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เห็นลำดับขั้นตอนของการเสริมสร้างพลังเครือข่าย โดยการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

กิจกรรมเชื่อมความเข้าใจปลดปล่อยความกังวล

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนอกจากใช้เป็นเครื่องมือที่ทำให้วิทยากรผู้จัด ทราบถึงความรู้สึกของ
ผู้เข้าร่วมเป็นอย่างไร โดยใช้ต้นไม้ความคาดหวัง-กังวล และบัตรคำให้ผู้เข้าร่วมเขียน เป็นอีกเครื่องมือ
สร้างการมีส่วนร่วมที่แกนนำอาสาฝึกทำและเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชุมชน สำหรับผู้ที่เขียนไม่สะดวกเป็น
โอกาสให้เกิดจิตอาสาในกลุ่มช่วยเหลือกันและกัน การสรุปข้อความที่สะท้อนโดยขออาสาในกลุ่มมาร่วม
อ่านคำ สร้างการมีส่วนร่วม และฝึกทักษะการสื่อสาร สรุปกล่าวความคิด

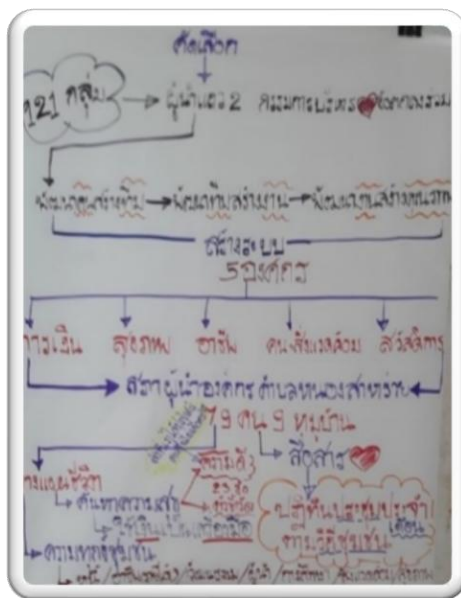
แผนภาพ ๔.๘ กิจกรรมเชื่อมความเข้าใจลดปล่อยความกังวล

กิจกรรมเรื่องเล่าความสำเร็จ...กว่าจะเป็นวันนี้

จุดมุ่งหมายเป็นการเรียนรู้ฐานจิตภาพ การฟังประสบการณ์ของวิทยากร ซึ่งเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงการทำงานจิตอาสากับการพัฒนาชุมชน ต้องอาศัยใจที่ฐานความดีเป็นที่ตั้ง และเป็นการฉายภาพรวมให้ผู้เข้าร่วมรู้จักที่มาที่ไปของความสำเร็จ กระบวนการเรียนรู้เป็นแบบसानเสวนา การถามตอบ และสร้างพลังความคิดบวกสำคัญสำหรับผู้นำ บรรยายาท้องอบรมโดยรอบเป็นการนำภาพความสำเร็จ การขับเคลื่อนตำบลหนองสาหร่าย จากตำบลที่เป็นหนี้ท่วมสามารถจัดการตนเองได้และมีความเข้มแข็ง ฟังฟังรายได้ของตนเอง มาจากจุดเริ่มต้นแกนนำอาสาในชุมชน และสร้างการมีส่วนร่วม ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ ชุมชนเกื้อกูล เพิ่มพูนรายได้ เครือข่ายแข็งแรง บนฐานการใช้เศรษฐกิจพอเพียง ๙ ขั้น ที่สะท้อนการพัฒนาแก้ปัญหาพื้นที่จากการทำความเข้าใจเป้าหมายร่วมและหลักปฏิบัติร่วมของชุมชน ขั้นพื้นฐาน ๑) พอกิน ๒) พอใช้ ๓) พออยู่ ๔) พอเรียน ขั้นความก้าวหน้า ๕) ทำบุญ (ศาสนา พ่อแม่ ครอบครัว) ๖) ให้ทาน (เหลือกก็แบ่งปัน) ๗) เก็บรักษา ๘) ค้ำขาย ๙) เครือข่าย (กัลยาณมิตร) โดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ใช้ความสุขและความดีเป็นเกณฑ์ชี้วัด มี ๒๓ ความดี เริ่มจาก ผู้นำดี ผู้ตามดี การมีส่วนร่วมดี การปฏิบัติตามระเบียบดี เป็นต้น ผู้เข้าร่วมมีพฤติกรรมให้ความสนใจ จดบันทึกและสอบถามวิทยากร ในประเด็นที่สงสัยที่จะนำไปปรับใช้กับอยุธยา สรุปลองค์ความรู้จากวิทยากร

ตำบลหนองสาหร่าย มี ๑๒๑ กลุ่มในการบริหารจัดการ โดยมีผู้นำแถว ๒ เป็นกรรมการบริหาร และมีการทำข้อตกลงร่วม โดยระบบที่นำมาใช้ คือ การพัฒนาคนสร้างทีม การพัฒนาทีมสร้างงาน การพัฒนางานสร้างคุณภาพ ภายใต้อำเภอ ๕ องค์กรหลัก คือ การเงิน สุขภาพ อาชีพ สุขภาพ คนและสิ่งแวดล้อม สวัสดิการ ทั้งหมดสภาผู้นำองค์กรตำบล ๗๙ คน มาจาก ๙ หมู่บ้าน การวางแผนชีวิตคนในชุมชน โดยค้นหาความสุขร่วม ใช้เงินเป็นเครื่องมือ ความทุกข์ชุมชน หนี้ อาชีพ วัฒนธรรม ผู้นำ การศึกษา สิ่งแวดล้อม สุขภาพ ใช้การสื่อสารเป็นตัวขับเคลื่อนทำงาน โดยมีปฏิทินประชุมประจำเดือนตามวิถีชุมชน

แผนภาพที่ ๔.๙ กิจกรรมเรื่องเล่าความสำเร็จ...กว่าจะเป็นวันนี้

กิจกรรมการจัดการขยะกับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นการเรียนรู้ฐานกายภาพ คือ การจัดการขยะชุมชน ความพิเศษของการเรียนรู้ฐานนี้คือ การทำนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยวิทยากรเป็นผู้ใหญ่บ้าน ที่นำเรื่องพลาสติกมาพัฒนาเป็นเส้นเพื่อใช้ในการทำไม้กวาด อุปกรณ์เชือกจูง การทอเป็นเส้นมัดพร้อมนำไปใช้ได้เหมือนเชือกที่มีความเหนียวและแข็งแรง ประเด็นที่สังเกตการเรียนรู้ฐานนี้ คือ นอกจากการจัดการขยะแบบครบวงจรแล้ว การสร้างแรงบันดาลใจหลังอาสาของผู้นำในการแก้ปัญหาของชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ลงมือทดลองปฏิบัติ ทำให้ผู้เข้าร่วมเกิดความประทับใจ เข้าใจ และเข้าถึง และมองเห็นว่าผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปขยายผลต่อได้

แผนภาพที่ ๔.๑๐ กิจกรรมการจัดการขยะกับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวและเครือข่ายตำบล

จุดมุ่งหมายเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชน การบริหารจัดการเครือข่าย โดยผู้วิจัยได้ตั้งคำถามให้ผู้เข้าร่วมได้สังเกตสิ่งที่อยู่รอบตัว การเรียนรู้บรรยากาศนอกห้องล้อมด้วยทุ่งนา การสัมผัสธรรมชาติ และสังเกตกลุ่มที่เข้ามาดูงานตลอด มีการศึกษาดูงานก่อนหน้าและระหว่างที่กลุ่มจะเข้าการทำศูนย์การเรียนรู้สร้างรายได้ท่องเที่ยว มีนักเรียน นักศึกษา หน่วยงานรัฐและเอกชน สร้างรายได้ให้กับชุมชน การจำหน่ายสินค้าชุมชน การเรียนรู้กับวิทยากรภาคบ้ายเป็นการสร้างแรงบันดาลใจของการเป็นผู้นำที่ต้องเรียนรู้และสร้างการเปลี่ยนแปลง การจัดการองค์กรชุมชนไม่ควรเป็นแบบทางการ และการใช้การแก้ปัญหาชุมชนที่มีการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการลดต้นทุนชุมชน ยกตัวอย่างเรื่อง ไข่ การสำรวจชุมชนทำให้รู้ปริมาณไข่ต่อวันต่อเดือนของชุมชน ส่งผลให้ตัวแทนผู้นำเจรจากับผู้ประกอบการเพื่อขอสวัสดิการให้กับชุมชน เป็นต้น สำหรับฐานนี้ข้อสังเกต บรรยากาศการเรียนรู้ธรรมชาติช่วยกระตุ้นให้ผ่อนคลายและสร้างความสุขไม่ตึงเครียด และเห็นตัวอย่างจริงเชิงประจักษ์

แผนภาพที่ ๔.๑๑ กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวและเครือข่ายตำบล

ถอดบทเรียนความสำเร็จ: การบริหารจัดการยั่งยืนบนวิถีพอเพียงโดยการมีส่วนร่วม

เป็นกิจกรรมฐานปัญญา ที่ให้แกนนำอาสาได้สะท้อนคิดการเรียนรู้ฐานต่างๆ ที่ผ่านมา ด้วยการตั้งคำถาม อะไรที่ทำให้เรา ได้เรียนรู้อะไร จะนำไปใช้อย่างไร ผู้เข้าร่วมมีมุมมองสะท้อนแตกต่างกัน แต่ทำให้เห็นถึงร่องความคิดของแกนนำอาสาที่เข้าร่วม จุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด คือ การรวมพลังของคนมีจิตอาสา การกระทำที่ต่อเนื่อง

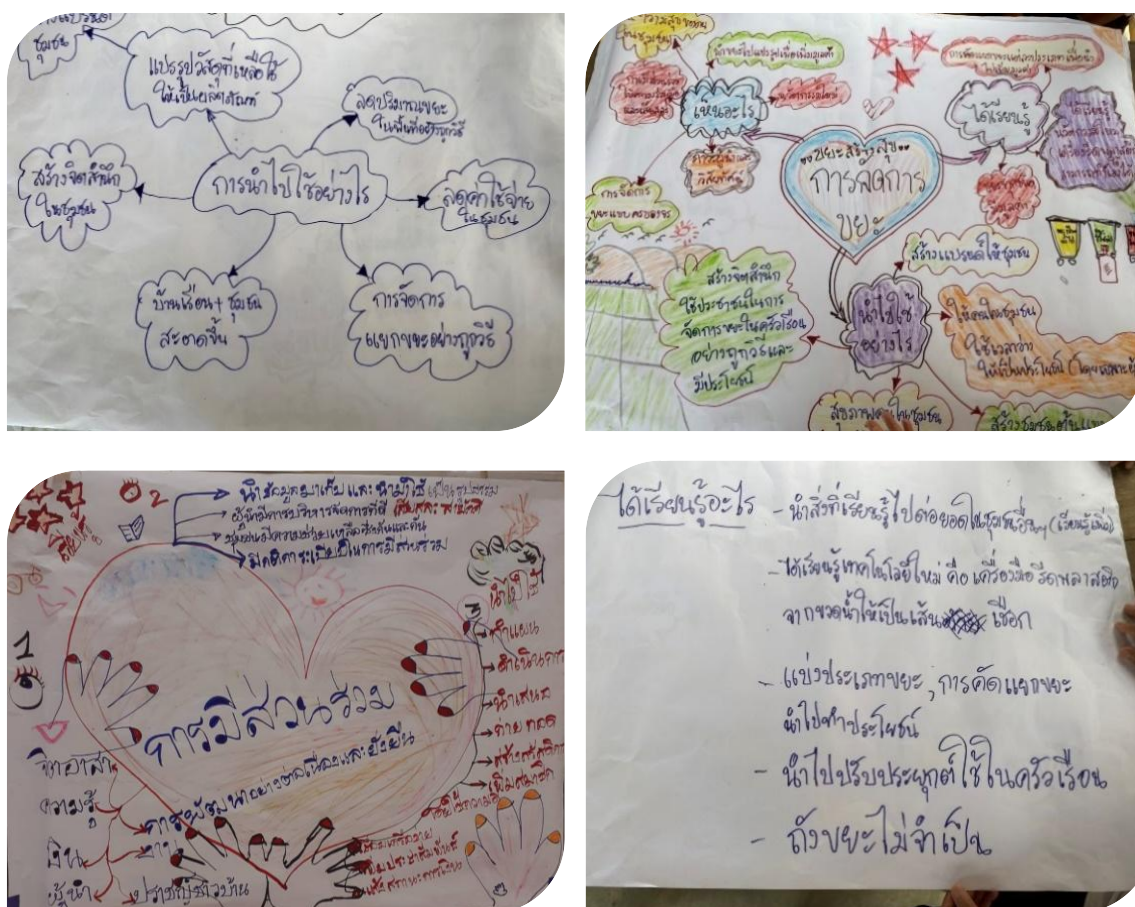
กิจกรรมสานต่องานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ (World Cafe)

เป็นกิจกรรมหล่าความคิด โดยใช้กระบวนการสนทหายั่งยืนแบบ world café แบ่งเป็น ๓ กลุ่ม แต่ละกลุ่มมีเจ้าภาพหน้าที่เป็น Facilitator มาจากอาสาของกลุ่มตำบล การจัดการขยะ การสร้างความเป็นเจ้าของร่วม และการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีประเด็น ๓ ประเด็นที่สอดคล้องกับฐานกลุ่ม คือ ได้

ได้เห็นอะไร ได้เรียนรู้อะไร โดยสมาชิกที่เหลือจะหมุนเวียนแสดงความเห็นตามประเด็น การเลือกเข้าร้าน เป็นแบบอิสระ เป้าหมายเพื่อให้สมาชิกได้สะท้อนประสบการณ์สร้างการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการ ขับเคลื่อนทั้ง ๓ โครงการ ฝึกการทำแผนภาพ (Mapping) ซึ่งมีพี่เลี้ยงผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่ม ผลของการ ทำกระบวนการสร้างความสนุกสนาน ตื่นตัวในการเรียนรู้ มีส่วนร่วมทั้งคิด ลงมือทำ (เขียน) นำเสนอกลุ่ม

แผนภาพที่ ๔.๑๒ กิจกรรมสานต่อทำงานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ (World Cafe)

แผนภาพที่ ๔.๑๓ การเขียน Mapping นำเสนอโครงการกลุ่ม

กิจกรรมสลายความตึงตัวสร้างความกลมเกลียว

เป็นกิจกรรมผ่อนคลาย รับประทานอาหารและสังสรรค์กลุ่ม และทำบรรยากาศแบบกันเอง ได้แลกเปลี่ยนแบบธรรมชาติ และสร้างสรรค์กิจกรรมดนตรีให้ได้แสดงออกและสร้างสุข เป็นอีกรูปแบบของความสัมพันธ์กลุ่มที่ไม่ควรตึงเครียด สังเกตเห็นว่าผู้เข้าร่วมมีความสุขและได้พูดคุยรู้จักกันมากขึ้น นอกจากนี้ การศึกษาดูงานนี้ได้จัดให้มีการจับคู่บัดดี้เทคแคร์ เพื่อให้แต่ละท่านได้เรียนรู้ในการดูแลใส่ใจกันและกันของสมาชิก การนำของมาแลกเปลี่ยนเป็นอีกรูปแบบกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามแต่ละกลุ่มจะได้รับมอบหมายในการนำเสนอ KM Plus สรุปถอดบทเรียนกิจกรรมเรียนรู้ในเช้ากิจกรรมต่อไป เจื่อนไซโดยต้องเป็นดารานำใหม่มาสຽນนำเสนอ

๖ ตุลาคม ๒๕๖๕

กิจกรรมภาวนาเพื่ออาสา/นำเสนอการถอดบทเรียนตามมุมมองของแต่ละกลุ่ม (KM Plus)

เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยนำเข้าสู่การพัฒนาสันติภายใน โดยใช้ภาวนาร่วมกันเพื่ออาสา ที่ผู้เข้าร่วมทุกศาสนิกสามารถทำร่วมกันได้ โดยใช้เสียงดนตรีสมาธิ และผู้วิจัยนำภาวนาให้ผู้เข้าร่วมได้สร้างสุข ขอบคุณตนเองและสรรพสิ่ง สังเกตผู้เข้าร่วมได้ผ่อนคลายและใช้เวลาร่วมกันอย่างมีความสุข เมื่อภาวนาแผ่เมตตาาร่วมกันแล้ว ได้ให้ผู้เข้าร่วมสะท้อน ทุกท่านได้สื่อสารทั้งถ้อยคำ สีหน้า แววตา มีความสุขและสงบ ประกอบกับการอยู่กับอากาศบริสุทธิ์ธรรมชาติเกื้อหนุนให้เกิดพลังแห่งความสุข และให้ผู้เข้าร่วมได้ฝึกร้องเพลงกลุ่มซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมคำสำคัญที่สะท้อนจากการทำกิจกรรมร่วมกัน มาเป็นเนื้อหาเพลงให้จังหวะปรบมือ สร้างขวัญและปลุกเร้ากลุ่มให้ตื่นตัว สมาชิกสะท้อนถึงความชอบเนื้อหาสาระและง่ายในการจดจำ สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่มที่ภาคภูมิใจ

แผนภาพที่ ๔.๑๔ กิจกรรมภาวนาเพื่ออาสา นำเสนอถอดบทเรียนKM+

เพลงประจำกลุ่ม

อโยธยา อาสา เป็นเรื่องสำคัญ* (ปรบมือเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง)
 รวมพลัง จิตดี และเอาใจใส่* (ปรบมือเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง)
 พลเมืองดี กลมเกลียว ต้องมีวินัย* (ปรบมือเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง)
 อาสารวมใจ พัฒนาก้าวไกล สุขใจทุกคน*** (ปรบมือเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง)
 *ปรบมือเป็นจังหวะ ๓ ครั้ง
 ***ซ้ำสองครั้ง

กิจกรรมต่อภาพฝัน สานความสำเร็จ ด้วยแผนยุทธศาสตร์

เป็นกิจกรรมสร้างการเรียนรู้ให้เห็นถึงการทำแผนยุทธศาสตร์แบบง่าย ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหรือเข็มทิศในการทำงาน โดยใช้คลิปการ์ตูนที่มีเนื้อหากระชับชี้ให้เห็นถึงคำว่า แผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ คือ อะไร และให้แกนนำอาสาได้ร่วมกันทำแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มเพื่อใช้ในการขับเคลื่อนเมือง พัฒนาวัฒนธรรมแห่งความสุข ใช้บัตรคำช่วยในการหาเป้าหมาย การหาตัวชี้วัดความสำเร็จ คำสำคัญที่นำมาใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ การหาฉันทามติอย่างมีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับทุกความคิด การสังเกตการณ์พบว่า เป็นเรื่องใหม่ในการนำพาความคิดของผู้เข้าร่วม ผู้วิจัยในฐานะ Facilitator จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยผลักดันความคิด สรุปรวบรวมความคิด เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเห็นกระบวนการซึ่งเป็นสาระสำคัญ

วิสัยทัศน์ : “รวมพลังเครือข่ายจิตอาสา พัฒนาโยธยา เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข”

พันธกิจ:

- ๑) จัดทำแผนโครงสร้างหน้าที่ของกลุ่มให้เข้มแข็ง
- ๒) จัดทำแผนสร้างความเข้าใจพลังเครือข่ายจิตอาสาพัฒนาโยธยาอย่างมีส่วนร่วม
- ๓) จัดทำแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนสะอาด มั่นคง

โครงสร้างขับเคลื่อนด้วยคณะกรรมการ: โดยให้แกนนำอาสาเลือกหัวหน้ากลุ่มแล้วแบ่งสมาชิกตามความสนใจและถนัดในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม

- ๑) กลุ่มฐานข้อมูลและประชาสัมพันธ์
- ๒) กลุ่มเชื่อมเครือข่ายและจัดหาทุน
- ๓) กลุ่มออกแบบกิจกรรมสานสัมพันธ์

กิจกรรมถอดสลักแผนยุทธศาสตร์. . .สู่แผนปฏิบัติการเครือข่ายตำบล

: ขับเคลื่อนพลังอาสาสมัครโยธยาเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

เป็นกิจกรรมแยกกลุ่มให้แต่ละเครือข่ายตำบล ได้ร่วมวางแผนการดำเนินกิจกรรมโครงการตามงบประมาณที่ได้รับการสนับสนุน เพื่อให้แกนนำอาสาได้นำไปทำแผนปฏิบัติการสร้างสุขในพื้นที่ โดยผู้วิจัยให้ความรู้เรื่องการทำโครงการ องค์ประกอบของการเขียนโครงการ ให้แต่ละกลุ่มนำไปหารือ สรุปลงเพื่อนำเสนอโครงการ จากการสังเกตการณ์ เมื่อถึงเรื่องของการออกแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการ กับงบประมาณ พร้อมกำหนดระยะเวลาโครงการ โดยใช้กรอบในการเขียนแผนปฏิบัติการ ๑) การวางเป้าหมายกิจกรรมจะทำกับกลุ่มใด ๒) จะใช้รูปแบบหรือกิจกรรมดำเนินการอย่างไร ๓) งบประมาณที่ใช้ในการทำกิจกรรม ๔) ผลที่คาดหวังจะเกิดขึ้นคืออะไร

แม้จะดูยุ่งยากแต่สมาชิกทุกกลุ่มร่วมกันขบคิดและเขียนออกมาเป็นแผนการทำงาน พร้อมนำเสนอได้อย่างเต็มที่ พร้อมกับการฝึกวิพากษ์แบบกัลยาณมิตร การตั้งคำถามสร้างสรรค์ (AI) ช่วยให้แต่ละกลุ่มได้แง่คิดกลับไปปรับปรุง และการนำเสนอกิจกรรมแต่ละโครงการทำให้เกิดภาพรวมของการเป็นเจ้าของความคิดร่วมกัน กล่าวคือ ทั้ง ๓ โครงการ เป็นการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสาสมัครโยธยา

แผนภาพที่ ๔.๑๕ กิจกรรมถอดสลักแผนยุทธศาสตร์. .สู่แผนปฏิบัติการเครือข่ายตำบล

กิจกรรมสร้างพันธสัญญาใจ ก้าวไปสู่จุดหมาย

เป็นการสรุปสะท้อนความรู้สึกร่วมของผู้เข้าร่วม และเฉลยการเป็นบัดดี้ เป้าหมายกิจกรรมนี้คือการสร้างพลังพันธสัญญากลุ่มในการดำเนินการ และทบทวนความรู้สึกก่อนและหลังที่เข้าร่วมเรียนรู้ดีมีความสุข ผลการสะท้อนจากผู้เข้าร่วมเห็นว่า เป็นการเรียนรู้อบรมที่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง ทั้งความรู้ที่มาจากการลงมือทำ และความสัมพันธ์ของกลุ่มที่แน่นแฟ้นขึ้น มีความมั่นใจในการดำเนินการขับเคลื่อนไปสู่จุดหมาย ทั้งนี้กลุ่มมีฉันทามติว่า เพื่อให้กลุ่มมีความเข้มแข็งกลุ่มควรมีการกำหนดปฏิทินการประชุมโดยใช้สองระบบ คือ ออนไลน์ (Zoom Meeting) ทุกวันอังคาร และศุกร์ ออนไลน์เดือนละ ๑ ครั้ง สัญจรเพื่อกระชับมิตร นอกจากนี้ที่ประชุมยังสะท้อนถึงความห่วงใยของสมาชิกที่ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ ซึ่งควรต้องนำประสบการณ์ที่ได้รับไปแบ่งปันและสร้างการมีส่วนร่วม พร้อมกับให้แต่ละกลุ่มไปทำรายละเอียดเขียนโครงการส่งให้ผู้วิจัยเพื่อรับงบประมาณในการดำเนินงานเพื่อสนับสนุนกิจกรรมกลุ่มต่อไป นัดหมายถอดบทเรียนกิจกรรมและนำเสนอโครงการโดยละเอียด วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕

แผนภาพที่ ๔.๑๖ สร้างพันธสัญญาใจ ก้าวไปสู่จุดหมาย

การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect)

รอบวงปฏิบัติการนี้ สะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มแกนนำอาสา ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา มีการพัฒนาจากกลุ่มเครือข่ายแบบปัจเจก เป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีจุดประสานเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรอื่นๆ ที่มีเป้าหมายลักษณะเดียวกัน (Node) บรรลุเป้าหมายของกิจกรรม เครือข่ายมีความเป็นองค์ประกอบครบถ้วน กล่าวคือ ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน ๗) การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน การเสริมพลังอำนาจชุมชน โดย สมาชิกกลุ่มมีความชัดเจนกับเป้าหมาย มีการมอบหมายหน้าที่

ผลจากกิจกรรมแม้จะประสบความสำเร็จจากเสียงสะท้อนความพึงพอใจของผู้เข้าร่วม แต่ยังมีข้อสังเกตที่ควรปรับปรุงหากมีการจัดกิจกรรมลักษณะนี้ในครั้งต่อไป คือ ควรวางแผนล่วงหน้าและให้ทุกคนที่เป็นสมาชิกได้เข้าร่วมให้ครบทุกคน แนวทางเสนอแนะในการทำให้สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมรับทราบข่าวสารและเป้าหมาย เสนอให้ผู้ประสานงานกลุ่มได้ไปสื่อสารรายบุคคลโดยนำสื่อทีมไปให้และถ่ายทอดประสบการณ์และชวนให้เข้าร่วมประชุมในครั้งต่อไป นโยบายของกลุ่มคือ ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เพราะงานจิตอาสา บางครั้งอยากเข้าร่วมแต่ติดภารกิจ กลุ่มควรมีวิธีการหนุนเสริมสื่อสารสัมพันธ์รักษากลุ่มไว้ด้วยรักสามัคคี

ก้าวที่ ๔ ทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอาสาสร้างสุข

เป็นการดำเนินกิจกรรมวงรอบที่ ๔ ของ PAOR เป็นการนำผลสะท้อนจากวงรอบที่ ๓ มาวางแผน โดยจัดสุนทรียสารสนทนา วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ สโมสรศิษย์เก่าโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ผู้เข้าร่วมพลเมืองอาสาศรีอยุธยา ๑๖ ท่าน^{๑๖} เป้าหมายของกิจกรรมเพื่อทบทวนแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มและสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกันกับสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วม และนำเสนอโครงการเพื่อนำไปสู่การลงปฏิบัติการ ใช้สุนทรียสารสนทนา และเสริมสร้างพลังอำนาจโดยให้ความชัดเจนเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ มอบหมายอำนาจหน้าที่ กำหนดมาตรฐานการทำงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับ

การวางแผน (Plan)

จากข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ไม่ได้ไปร่วมกิจกรรมที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้ทำสรุปแผนยุทธศาสตร์โครงสร้างหน้าที่ ข้อตกลงกลุ่มหรือธรรมนูญกลุ่มเพื่อความชัดเจน โดยใช้สุนทรียสารสนทนา

^{๑๖} รายชื่อผู้เข้าร่วมศึกษาดูงาน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี วันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕, นายท้วง ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม, น.ส.เมตตา ชันธุเกตุ สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม, นายปรีชา เต่าทอง สมาชิก อบต. ม.๔ ต.บ้านป้อม, นางทิพวรรณ วัฒนชนโนบล ประธานกลุ่มอาชีพกระเปาะผ้า ต.บ้านป้อม, นางพัชรี ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ต.บ้านป้อม, นางจารวี จันเหมือน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ต.วัดตูม, นางอรพรรณ อินจันทร์ ต.วัดตูม, นายวิชัยศรุต พิมศิริผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา, นายสมยศ สิงห์โตคำ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา, นายณพพร มุลวงษ์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ต.หันตรา, นางอานวย ลอยละไม กำนัน ต.หันตรา, นางสุภาภรณ์ สายจันทร์ ต.หันตรา, นายบำรุง ชื้อสัตย์ ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านใหม่, นายมานิช เกิดเกษ ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมู่ ๑ ต.ไผ่ลิง, นางพรณี น้อยอ่าง ประธานชุมชน ช.ต้นไทร หมู่ ๖ ต.ไผ่ลิง, นายอุทัย ปานขาว ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.คลองสวนพลู, นายสมพร ศิริล้วน ประธานชุมชนต้นเสื่อ ต.คลองสวนพลู.

การปฏิบัติการ (Action)

ผู้วิจัยมีบทบาท Facilitator เริ่มต้นของการประชุมโดยการทักทายเพื่ออสา นำเข้าสู่การสร้างความสุขภายใน และขออสาสะท้อนประสบการณ์ความรู้สึกที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้ ผู้วิจัยนำข้อมูลการทำแผนยุทธศาสตร์มาทบทวนร่วมกัน เพื่อยืนยันและสร้างการรับรู้ร่วมกัน การแบ่งกลุ่มย่อยตามภารกิจบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายพลังอสาถึงแนวทางการทำงาน และการนำเสนอโครงการกิจกรรมพื้นที่ ๓ กลุ่ม กำหนดกรอบระยะเวลาสิ้นสุดในการดำเนินการ โครงสร้างกลุ่มตามแผนยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอสาศรีหรือโยธยา

แผนภาพที่ ๔.๑๗ กิจกรรมทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอสาสร้างสุข

กลุ่มที่ ๑ ฐานข้อมูลและประชาสัมพันธ์: บทบาทหน้าที่

- ๑) จัดทำ ฐานข้อมูลสมาชิก "พลเมืองอสาศรีหรือโยธยา"
- ๒) รวบรวมฐานข้อมูลกิจกรรมกลุ่ม
- ๓) จัดทำ เพจ "พลเมืองอสาศรีหรือโยธยา"

กลุ่มที่ ๒ เชื่อมเครือข่ายและจัดหาทุน : บทบาทหน้าที่

๑) ประสานเชื่อมโยงสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มให้มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน

๒) ประสานเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมริทุนหรือทรัพยากรที่สนับสนุนการทำงานของกลุ่มเพื่อการขับเคลื่อนงานจิตอาสา

กลุ่มที่ ๓ ออกแบบกิจกรรมสานสัมพันธ์: บทบาทหน้าที่

- ๑) ติดตามประสานการประชุมพบปะสังสรรค์ของสมาชิกกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา
- ๒) ประสานรายงานความก้าวหน้าของแต่ละกลุ่มตามบทบาทหน้าที่
- ๓) ประสานสถานที่ จัดหาอุปกรณ์ในการประชุมกลุ่มและการทำกิจกรรม
- ๔) ออกแบบกิจกรรมเพื่อกระชับสัมพันธ์ภายในกลุ่มให้เข้มแข็ง

ธรรมเนียมของกลุ่ม

- *ยึดมั่นในอุดมการณ์จิตอาสา เสียสละ รวมพลังพัฒนาอยุธยาให้เป็นเมืองแห่งความสุขด้วยพลังจิตอาสา
- *ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักและสามัคคีทั้งต่อหน้าและลับหลังเกื้อกูลประโยชน์อย่างมีส่วนร่วม
- *หมั่นประชุมพบปะสังสรรค์กันอยู่เนืองนิตย์ ไม่ล้มเลิกเป้าหมายที่มีร่วมกัน

กำหนดปฏิทินประชุมเพื่อหารือและติดตามงาน

โดยใช้ประชุมออนไลน์ Zoom Meeting ทุกวันอังคาร/ วันศุกร์ เวลา ๑๙.๐๐ น. และรวมพลแบบออนไซต์ ทุกสัปดาห์ที่ ๒ ของเดือน ที่ประชุมรับทราบและได้นำเสนอระดมความเห็นในการขับเคลื่อนงานตามโครงสร้างกลุ่ม และการนำเสนอโครงการกิจกรรม ๓ กลุ่มในการขับเคลื่อนสร้างสุขได้กำหนดให้กรอบเวลาสิ้นสุดไม่เกินกันยายน ๒๕๖๕

แผนภาพที่ ๔.๑๔ การสื่อสารไลน์กลุ่มและการประชุมด้วย Zoom Meeting, Google Meet

การสังเกต (Observation)

จากการสังเกตพฤติกรรมผู้เข้าร่วมมีการเตรียมพร้อมและได้ปรึกษาผู้วิจัยเป็นรายกลุ่มย่อย ก่อนเข้าร่วมประชุม และแต่ละกลุ่มมีการนัดหารือเพื่อทำแผนโครงการกิจกรรม การสื่อสารประชุมออนไลน์ผ่าน Zoom Meeting บางท่านยังไม่เคยใช้ควรให้มีการสอนการใช้เครื่องมือและติดตั้ง

การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflect)

การประชุมหารือเป็นไปตามแผนที่วางไว้ พลเมืองอาสาศรีอยุธยา รู้และเข้าใจบทบาทของตนเองในกลุ่มมากขึ้น และมีการช่วยเหลือแบ่งปันทั้งข้อมูล กำลังใจและความเข้าใจข้อจำกัดของกันและกัน มีการทบทวนเตรียมงานมาอย่างตั้งใจทุกกลุ่ม แต่สมาชิกยังรู้สึกว่าการต้องลงกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมปลูกพลังจิตอาสาสร้างสุขในชุมชน ยังอยากให้มีผู้วิจัยเป็นพี่เลี้ยง และเห็นว่าการจัดกิจกรรมของทุกกลุ่ม ให้สมาชิกพลเมืองอาสาศรีอยุธยาไปร่วมหรือส่งตัวแทนตำบลไปร่วมเพื่อสร้างพลังและกำลังใจ เป็นการประชาสัมพันธ์กลุ่มและขยายเครือข่าย

ข้อสังเกต ความสนใจและเอาใจใส่ในการขับเคลื่อนงานของกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา โดยมีการนัดหมายตัวแทนแต่ละกลุ่มมาประชุมหารือนอกรอบวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๕ เพื่อวางแผนเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมกลุ่มใหญ่

แผนภาพที่ ๔.๑๙ นัดประชุมนอกรอบโดยตัวแทนกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา

๔.๑.๓ ขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยพลังเครือข่ายอาสา

การดำเนินการในขั้นตอนนี้เป็น **วงรอบที่ ๕** ตามวงจร PAOR เป็นขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายในการให้ความไว้วางใจในการทำงาน การยอมรับข้อผิดพลาด และการให้เกียรติเคารพการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยถอนตัวจากผู้จัดดำเนินการ มาเป็นผู้ให้คำปรึกษาและพี่เลี้ยงกระบวนการ เสริมความมั่นใจให้กับพลเมืองอาสาเครือข่ายโยธยาในการขับเคลื่อนการสร้างสุขผ่านโครงการ การจัดการขยะ การสร้างความมีส่วนร่วมกองทุน การท่องเที่ยวชุมชน โดยกระบวนการทำงานจะมีลักษณะเป็นพลวัตร กล่าวคือ ใช้วงจร PAOR วางแผน ปฏิบัติ สังเกต สะท้อน ดำเนินการโดยสมาชิกเครือข่ายพลเมืองอาสาเครือข่ายโยธยา โดยใช้การประชุมออนไลน์ ควบคู่กับประชุมสัญจรตามธรรมนูญกลุ่มที่ตกลงร่วมกัน ผลการดำเนินงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างพลังเครือข่ายพลเมืองอาสาเครือข่ายพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้วิจัยนำเสนอตามลำดับเวลา กิจกรรมของแต่ละกลุ่ม เป็นก้าวอย่างของกิจกรรมเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่าย ก้าวที่ ๕-๑๕ โดยมีรายละเอียดกิจกรรมและผลการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

ก้าวที่ ๕ สร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ

การเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองโยธยาแบบมีส่วนร่วม

การวางแผน (Plan)

ในการวางแผนกลุ่มย่อยได้ใช้การนัดหมายหรือ พร้อมพบปะสังสรรค์กลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เพื่อทบทวนและเตรียมงาน วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๖๕ โดยเชิญผู้วิจัยเข้าร่วมรับฟังทางประชุมไลน์ เพื่อรับฟังแผนและข้อซักถามในการเตรียมการ เตรียมความพร้อม อุปกรณ์การจัดประชุมที่ใช้ในการมีส่วนร่วม ทำให้มีความชัดเจนในกระบวนการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น โดยกลุ่มได้นำเรื่องเข้าคณะกรรมการกองทุน ฯ และแต่งตั้งคณะกรรมการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายสร้างความเข้าใจร่วมและถ่ายทอดการทำแผนยุทธศาสตร์กับกลุ่มคณะกรรมการกองทุน ๔๒ คน ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๕ และขยายผลสู่สมาชิกกองทุนตามหมู่บ้านจำนวน ๑๔๐ คน เพื่อทำฐานข้อมูลแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้ก่อนดำเนินกิจกรรมได้มีนัดประชุมออนไลน์กลุ่มพลเมืองอาสาฯ ซักซ้อมทำความเข้าใจและแจ้งสมาชิกที่จะมาร่วมงาน ได้แก่ ตำบลบ้านป้อม ตำบลหันตรา ตำบลบ้านใหม่ ตำบลสำเภาล่ม ตำบลเกาะเรียน

การปฏิบัติ (Plan)

กลุ่มพลเมืองอาสาเครือข่ายโยธยา ได้จัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจและทำแผนยุทธศาสตร์กองทุนสวัสดิการโยธยา แบบมีส่วนร่วม ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ เทศบาลโยธยา มีคณะกรรมการ

กองทุนและสมาชิกเข้าร่วม ๖๐ ท่าน กระบวนการใช้สุนทรียสารสนทนา นำกระบวนการโดยตัวแทนพลเมืองอาสาหรือโยธยา ใช้กิจกรรมเริ่มต้นด้วยการแนะนำต้นแบบพลเมืองอาสา เพลงประจำกลุ่ม แจ้งวัตถุประสงค์การจัดงาน และแนะนำวิทยากรเรียนรู้ดีมีความสุขนำพารู้จักแผนยุทธศาสตร์ เริ่มต้นตั้งคำถามสร้างสรรค์ด้วยการค้นหาเป้าหมายของกองทุนและสิ่งที่คณะกรรมการอยากเห็นในอนาคต โดยใช้บัตรคำในการแสดงความเห็น และสรุปการตั้งวิสัยทัศน์ และพันธกิจ

การสังเกต (Observation) และการสะท้อนการปฏิบัติ

จากการสังเกตการณ์เห็นการเตรียมความพร้อมของกลุ่มผู้จัดและสมาชิกกลุ่มที่อาสามาช่วยงาน การเป็นกระบวนการทบทวนสิ่งที่เรียนรู้มาปฏิบัติการสร้างการมีส่วนร่วม การใช้บัตรคำ การแสดงออกเป็นผู้นำกิจกรรม การสื่อสารสร้างแรงบันดาลใจ การเป็นต้นแบบอาสาของต่างตำบลมาช่วยงาน การฝึกสังเกตและสร้างการมีส่วนร่วม การทำแผนยุทธศาสตร์แบบง่ายเพื่อให้ทิศทางการทำงานมีเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมสะท้อนความรู้สึกรู้สึกมีความสุขและมีส่วนร่วมในการทำแผน นำพาให้การทำงานของกองทุนเป็นเชิงรุกมากขึ้น มีผู้บริหารเทศบาลมาร่วมตลอดกิจกรรมด้วยความสนใจ แต่ยังมีข้อปรับปรุงที่สะท้อนในการจัดครั้งหน้า คือ การซักซ้อมของวิทยากรกระบวนการในทีมก่อนเริ่มงาน แต่อย่างไรก็ตามผลที่เกิดขึ้นเป็นการสร้างสรรค์งานที่ทุกคนภาคภูมิใจ ผลการดำเนินการทำให้กองทุนสวัสดิการฯ ได้แผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม ดังนี้

วิสัยทัศน์กองทุนสวัสดิการอโยธยา

“สร้างสรรค์พลังบวก กองทุนเติบโต สวัสดิการมั่นคง ชี้อัตถ์ยุติธรรม”

พันธกิจร่วม ๒๑ กลุ่ม ๒๓ ชุมชน

- ๑) จัดทำแผนโครงสร้างหน้าที่ของกลุ่มสวัสดิการอโยธยาให้เข้มแข็ง
- ๒) จัดทำแผนสร้างความเข้าใจพลังเครือข่ายจิตอาสาพัฒนาอโยธยาอย่างมีส่วนร่วม
- ๓) จัดทำแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนากองทุนสวัสดิการมั่นคงเป็นกองทุนแห่งความสุข

การกำหนดเป้าหมายการทำงานเชิงรุก โดยเริ่มต้นจากคณะกรรมการกองทุนอาสา ลงพื้นที่เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกกองทุนในชุมชน เพื่อให้มีส่วนร่วมในการเพิ่มสมาชิกคนรุ่นใหม่ ทำหนังสือเชิญชวน แผ่นพับทำความเข้าใจ การเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

แผนภาพที่ ๔.๒๐ กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ

ขยายผลกิจกรรมสร้างสุขโดยการเป็นเจ้าของกองทุนอย่างมีส่วนร่วม

โดยหลังจากการจัดกิจกรรมสร้างความเข้าใจและทำแผนยุทธศาสตร์กองทุนร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิก วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๖๕ พลเมืองอาสาศรีอยุธยา และคณะกรรมการกองทุนอาสาฯ เริ่มลงพื้นที่ประชุมย่อยเพื่อสร้างความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนชุมชนไผ่ลิง หมู่ ๑ และ หมู่ ๒ ขยายผลสู่ชุมชนบ้านเตาอิฐ ชุมชนเจ้าพ่อจ้อย ชุมชนพัฒนาตน โดยคณะกรรมการกองทุนอาสาได้ดำเนินการในการลงพื้นที่สื่อสารทำความเข้าใจ แบ่งปันความรู้ และชักชวนให้สมาชิกกองทุนได้มีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของโดยร่วมกันหาสมาชิกใหม่

ชุมชนไผ่ลิง ม.๑ และ ม.๒

ชุมชนพัฒนาตน

ชุมชนเจ้าพ่อจ้อย

แผนภาพที่ ๒๑ กิจกรรมขยายพื้นที่สร้างสุขด้วยการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุน

๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ประชุมปรึกษาเครือข่ายสะท้อนผลกิจกรรมให้ผู้นำอโยธยารับทราบ
เพื่อรายงานผลให้กับนายกเทศมนตรีเมืองอโยธยา

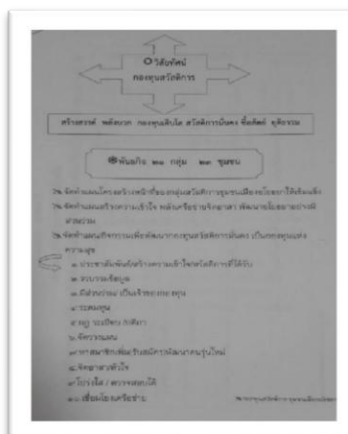
แผนภาพที่ ๒๒ ประชุมกลุ่มย่อยถอดบทเรียนและวางแผนขยายงาน

๑ สิงหาคม ๒๕๖๕ เข้าพบนายกเทศมนตรีเมืองอโยธยาเพื่อรายงานผลการขับเคลื่อนการ
สร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกองทุน ทำให้เทศบาลเห็นพลังการทำงานและทีมเครือข่ายที่เข้มแข็ง จึงได้
ให้ห้องทำงานสำหรับเครือข่ายอาสาสมัครกองทุนสวัสดิการอโยธยาเป็นศูนย์รวมประชุมเพื่อวางแผนทำงานให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แผนภาพที่ ๔.๒๓ นัดหารือขยายผลเครือข่ายร่วมมือเทศบาลเมืองอโยธยา

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๕ ประชุมคณะกรรมการกองทุนสวัสดิการชุมชนเมืองอโยธยา เพื่อสรุปงาน
ที่ขับเคลื่อนและแสดงความเห็นประเด็นของการทำงานร่วมกัน ทบทวนแผนปฏิบัติการ

แผนภาพที่ ๔.๒๔ สรุปงานทบทวนแผนการบริหารกองทุนสวัสดิการแบบมีส่วนร่วม

สรุปแผนกิจกรรมพัฒนากองทุนสวัสดิการมั่นคงเป็นกองทุนแห่งความสุข

- ๑) ประชาสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจ สวัสดิการที่ได้รับ
- ๒) สำรวจรวบรวมข้อมูลสมาชิกอย่างมีระบบและมีส่วนร่วม
- ๓) วิเคราะห์พัฒนากองทุนแบบมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกองทุน
- ๔) ระดมทุนเสริมกิจกรรมพัฒนากองทุน
- ๕) ทบทวนกฎ ระเบียบ กติกา ที่เอื้อสนับสนุนการพัฒนากองทุนให้เข้มแข็ง
- ๖) จัดวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ
- ๗) ร่วมหาสมาชิกเพิ่มและพัฒนาคนรุ่นใหม่
- ๘) เสริมวัฒนธรรมจิตอาสาทำงานเพื่อส่วนรวมด้วยหัวใจ
- ๙) สื่อสารข้อมูลกองทุนด้วยความโปร่งใส ตรวจสอบได้
- ๑๐) เชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อสนับสนุนพัฒนากองทุนให้เข้มแข็ง

ก้าวที่ ๖ พลเมืองอาสาขับเคลื่อนโครงการขยะสร้างสุข

โดยพลเมืองอาสาศรีอยุธยา ตำบลบ้านป้อม ตำบลวัดตูม และตำบลปากกราน เป็นผู้ขับเคลื่อนดำเนินโครงการในพื้นที่เป้าหมายนำร่องตำบลบ้านป้อม จุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความรู้ ปลุกจิตสำนึกในการทำให้ชุมชนสะอาด โดยการลดปริมาณขยะ และจัดการขยะให้ถูกวิธีไม่สร้างมลภาวะในชุมชน

การวางแผน (Plan)

เป็นการวางแผนงานกำหนดพื้นที่เป้าหมายโดยใช้มัสยิดท่าการ้องเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมเรียนรู้ดีมีความสุข จัดกิจกรรมวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ โดยคณะทำงานขยะสร้างสุขพลเมืองอาสาศรีอยุธยา ได้นัดประชุมหารือ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ อบต.บ้านป้อม เพื่อวิเคราะห์พื้นที่กำหนดแบ่งหน้าที่ ประสานงานเชิญผู้เข้าร่วม และรูปแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งได้นำประสบการณ์การจัดกิจกรรมของกองทุนอโยธยามาเป็นแนวปฏิบัติ โดยเชิญเครือข่ายตำบลมาร่วมกิจกรรมสร้างกระบวนการ

แผนภาพ ๔.๒๕ ประชุมหารือขยายเครือข่ายการมีส่วนร่วมโครงการขยะสร้างสุข

การปฏิบัติ (Plan)

๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๕ กิจกรรมขยะสร้างสุข การดำเนินการจัดงานใช้สุนทรียสนทนา สร้างการตื่นตัวในการเรียนรู้ด้วยการท้าทายรู้จักกันแบบพลเมืองอาสาหรือโยธยา การเล่าถึงที่มาของการจัดกิจกรรม สร้างแรงบันดาลใจและเสริมให้เห็นการมีจิตอาสา มีเครือข่ายตำบลพลเมืองอาสาสามารถทำกระบวนการมีส่วนร่วม และกลุ่มที่เข้าร่วมเป็นชาวบ้านหมู่ ๔ หมู่ ๘ หมู่ ๑ หมู่ ๒ จำนวน ๓๐ คน โดยใช้คลิปสื่อความเข้าใจเรื่องขยะ ประเภท และการคัดแยก เชิญผู้รับซื้อขยะมาให้ความรู้เข้าใจราคาของขยะ แต่ละอย่างสามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ และกิจกรรมเกมขยะสร้างสุข แบ่งกลุ่มใช้บัตรคำแยกขยะให้ถูกประเภท มี ๑๖ ครอบครัวที่เข้าร่วมการจัดการขยะสร้างสุขในครัวเรือน

แผนภาพที่ ๔.๒๖ กิจกรรมขยะสร้างสุขบ้านป้อม

การสังเกต (Observation) และการสะท้อนการปฏิบัติ

กระบวนการเรียนรู้ดีมีความสุขของกลุ่มพลเมืองอาสาศรีหรือโยธยา มีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น การเตรียมงาน เตรียมคน มีการสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมด้วยการมอบถุงขยะ และมีพี่เลี้ยงอาสาติดตามให้ข้อมูล พฤติกรรมก่อนเข้าร่วมสังเกตว่ายังขาดความเข้าใจในการเข้าร่วม และยังไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นภาระหากลงชื่อเข้าร่วม กระบวนการอาสาได้ให้คำแนะนำและช่วยให้เข้าใจถึงประโยชน์ของการมีกลุ่มขยะสร้างสุข แต่ด้วยบริบทพื้นที่ยังมีความรู้และสถานะทางเศรษฐกิจไม่ดีทำให้การสื่อสารในการทำกระบวนการต้องคอยปรับรูปแบบให้เข้ากับผู้เข้าร่วม และต้องอาศัยการติดตามตามบ้านช่วยให้เข้าใจและช่วยส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการทำงานร่วมกับกำนันหมู่บ้านในพื้นที่ สารวัตรกำนันให้ความสนใจร่วมกิจกรรม การทำงานกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม

ผลที่เกิดขึ้นหลังกิจกรรมเรียนรู้มีจิตอาสาเยี่ยมบ้านที่มีการจัดการขยะดี และมอบถุงขยะให้เป็นการชื่นชม

แผนภาพที่ ๔.๒๗ อาสาสร้างสุขลงเยี่ยมบ้านครอบครัวที่เข้าร่วมการคัดแยกขยะครัวเรือน

ขยายผลลงพื้นที่ หมู่ ๑ วัดขนอนโดยพลเมืองอาสาศรีหรือโยธยา ร่วมทำความสะอาดวัดและบริเวณโดยรอบเป็นต้นแบบ นำไปสู่การขยายพื้นที่กิจกรรมขยะสร้างสุขโดยมีหมู่ ๑ ตำบลบ้านป้อมเป็นพื้นที่ขยาย

แผนภาพที่ ๔.๒๘ พลับบ้าน วัด ชุมชน ขับเคลื่อนอาสาชยะสร้างสุข

ก้าวที่ ๗ สร้างพลังตื่นตัว รวมพลคนรักท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นชุมชน

ดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มพลเมืองอาสาศรัทธาโยธยาท้องถิ่น ประกอบด้วย ตำบลหันตรา ตำบลเกาะเรียน ตำบลบ้านใหม่ และตำบลสำเภาล่ม โดยทีมตำบลหันตราเป็นเจ้าภาพจัดงานนำร่อง มีตำบลเครือข่ายเข้าร่วม ตำบลบ้านป้อม ตำบลไผ่ลิง ตำบลคลองสวนพลู จุดหมายเพื่อให้สร้างการตื่นตัวและหาอาสาเข้าร่วมเพื่อพัฒนาแหล่งท้องถิ่นชุมชน โดยเริ่มต้นที่ตำบลหันตรา

การวางแผน (Plan)

ด้วยเริ่มต้นโครงการในกลุ่มท้องถิ่นได้ตกลงให้ตำบลหันตราเป็นพื้นที่นำร่องขับเคลื่อน จึงมีการนัดหารือประชุมคณะทำงาน วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๕ ณ บ้านกำนันตำบลหันตรา มีผู้เข้าร่วม ๘ ท่าน โดยเชิญผู้วิจัยเข้าร่วมเพื่อขอคำแนะนำรูปแบบการจัดงาน ทั้งนี้ได้มีการสำรวจทุนชุมชน และกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้องที่จะเชิญเข้าร่วม สรุปการจัดกิจกรรมเริ่มต้นสร้างแรงบันดาลใจการพัฒนาท้องถิ่นชุมชนให้ประโยชน์อย่างไรกับชุมชนและใครควรมีส่วนร่วมด้วย ระดมความเห็นโดยใช้บัตรคำในการสะท้อนจุดเด่นของชุมชน และหาแนวร่วมขับเคลื่อนนำร่องจัดท้องถิ่นชุมชน โดยมีเครือข่ายตำบลพลเมืองอาสาศรัทธาโยธยาเข้าร่วมทำกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

แผนภาพที่ ๔.๒๙ ประชุมหารือรอบแกนนำอาสาสมัครกับการท่องเที่ยวชุมชน

การปฏิบัติ (Action)

๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๕ การจัดกิจกรรมได้เชิญเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน ผู้ประกอบการชุมชน เยาวชน ปราชญ์ชาวบ้าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาจังหวัด ได้เข้าร่วมเรียนรู้ ใช้การทำสุนทรียสนทนา โดยมีกลุ่มพลเมืองอาสาสมัครโยธยาเป็นผู้ดำเนินกระบวนการ เชิญผู้วิจัยเป็นวิทยากรสร้างแรงบันดาลใจการพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เข้าร่วมในฐานะโครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล ของหัตถาและมีข้อมูลท่องเที่ยวจากโครงการที่ผ่านมา มีผู้เข้าร่วมทั้งหมด ๕๐ คน โดยใช้คลิปปชุมชนต้นแบบที่นำของดีชุมชนมาพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงกิจกรรมชุมชน และสะท้อนข้อมูลให้ผู้เข้าร่วมชวนกันคิดและแชร์ โดยใช้บัตรคำในการระดมความเห็น และแบ่งปันความคิด ๔ ประเด็นคำถาม ๑) คิดอย่างไรกับการพัฒนาหัตถาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ๒) หัตถาจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างไร ๓) ท่าน/ชุมชน ได้อะไรจากการพัฒนาหัตถาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ๔) ท่านจะช่วยอะไรได้บ้างหากหัตถาเป็นแหล่งท่องเที่ยว การชวนคิด ชวนคุย แลกเปลี่ยนทำให้เกิดพลังบวกในการสร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยพลังชุมชน นำไปสู่ก้าวแห่งการรวมพลังขับเคลื่อนท่องเที่ยว ๔ ตำบล One Day One Trip One Tumbon

แผนภาพที่ ๔.๓๐ กิจกรรมสร้างพลังต้นตัว รวมพลคนรักซ์ท้องถิ่นพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน

การสังเกต (Observation) และการสะท้อนการปฏิบัติ

การทำกิจกรรมที่ปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา ทำให้การขับเคลื่อนกิจกรรมมีความเป็นอาชีพ และทรงพลัง การใช้การแนะนำตนแบบพลเมืองอาสาศรีอยุธยา ทำให้การจัดประชุมหลุดจากกรอบรูปแบบทางการ เริ่มต้นด้วยความสุข และนำพาชวนคุยด้วยความสุข การมีเพลงประจำกลุ่ม สื่อสารถึงเป้าหมายการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจและพันธกิจทำให้เห็นความจริงจังในการทำงานด้านอาสาสร้างสุข พลเมืองอาสาศรีอยุธยาได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ซ้ำในการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญ การเตรียมตัวของทีมจัดงานมีจุดเด่น คือ การนำขนมหัตถ์ตรา ซึ่งเป็นจุดขายวัฒนธรรมขนมโบราณที่สามารถนำมาเป็นจุดขาย การเชิญเครือข่ายทุกภาคส่วนทำให้มิติของข้อมูลและการรับรู้มีส่วนร่วมทำให้การดำเนินกิจกรรมต่อไปได้รับความร่วมมืออย่างสูง ท้ายกิจกรรมได้ให้ผู้เข้าร่วมได้ยกมือแสดงการเข้าร่วมกลุ่มพัฒนาหัตถ์ตราเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี

นอกจากนี้เสียงสะท้อนที่ตั้งคำถามสร้างสรรค์ “เรารู้จักตำบลในอยุธยาของเราดีแค่ไหน” จึงเป็นที่มาที่ผู้เข้าร่วมที่ประกอบด้วยตำบลกลุ่มท่องเที่ยว ต.บ้านใหม่ ต.เกาะเรียน ต.สำเภาลม จึงเห็นด้วยที่จะจัดกิจกรรมมิใช่แต่หันตรา แต่ควรมีการท่องเที่ยวข้ามตำบลให้คนอยุธยาได้รู้จักของดีในตำบล นำไปสู่การสร้างปฏิบัติการท่องเที่ยว ซึ่งนอกเหนือจากการวางแผนไว้ตอนต้น แต่สมาชิกทุกคนยินดีที่จะปรับแผนและเตรียมงาน แม้ว่าตำบลบ้านใหม่ ตำบลสำเภาลม ยังไม่เคยจัดมาก่อนเช่นกัน แต่เชื่อมั่นในพลังเครือข่ายและการมีส่วนร่วม และเห็นว่าให้ตำบลเกาะเรียนที่มีต้นทุนแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จัดทริปนาร์รอง โดยกำหนดการจัดให้อยู่ในกรอบของเดือนสิงหาคม กล่าวได้ว่า ในก้าวนี้ได้ส่งผลอันทรงพลังของการทำงานเครือข่ายพลเมืองอาสาศรีอยุธยา เกิดโครงการสร้างสุขร่วม “พลเมืองอาสาศรีอยุธยาพาเที่ยว” โดยทุกคนร่วมคิดคำที่สะท้อนอัตลักษณ์ของตำบล **ตามรอยเท้าทองกิบม้า (ตำบลเกาะเรียน) หันตราพากิน (ตำบลหันตรา) เยือนถิ่นทุ่งมะขามหย่อง (ตำบลบ้านใหม่) ท่องพหุวัฒนธรรมสำเภาลม (ตำบลสำเภาลม)**

แผนภาพที่ ๔.๓๑ สรุปรวมพลังความคิดขับเคลื่อนท่องเที่ยวตำบล

ก้าวที่ ๘ ท่องเที่ยวเกาะเรียน ตามรอยเท้าทองกิบม้า

การขับเคลื่อนกิจกรรมในก้าวนี้ การท่างจร PAOR แบบธรรมชาติ กล่าวคือ **การวางแผน (Plan)** วางแผนร่วมโดยใช้ไลน์กลุ่ม ประชุมออนไลน์สื่อสารติดตามและหารือการจัดท่องเที่ยว มีการปฏิบัติทั้งในฐานะผู้จัด และนักท่องเที่ยวของกลุ่ม เป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของพลเมืองอาสาศรีอยุธยา โดยกำหนดวันจัดทริบท่องเที่ยวเกาะเรียนวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๖๕ การปฏิบัติ (Action) โดยเจ้าภาพสถานที่เกาะเรียน รับผิดชอบเตรียมงาน เครือข่ายสมาชิกช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ทราบและมาซื้อแพคเกจท่องเที่ยวตำบล ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเพจของกลุ่ม และการใช้สื่อสารปากต่อปาก และแต่ละตำบลส่งสมาชิกร่วมเป็นนักท่องเที่ยว โดยทุกอย่างทำ

กระบวนการจัดท่องเที่ยวเสมือนจริง คือ ซื้อทัวร์ท่องเที่ยวซึ่งเป็นราคาที่ชุมชนกำหนดอย่างเป็นธรรมและสามารถเข้าถึงได้ เริ่มมีการขยายเครือข่ายของกลุ่มโดยมีกลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่ามาเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์

แผนภาพที่ ๔.๓๒ แผนประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวเกาะเรียน

การสังเกตและการสะท้อนปฏิบัติ (Observation and Reflection) โดยใช้มุมมองในฐานะผู้จัด นักท่องเที่ยวภายนอกและภายในกลุ่ม โดยใช้วัฒนธรรมชื่นชมให้กำลังใจ และเติมเต็มสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป ผลการจัดท่องเที่ยวตำบลเกาะเรียน มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วม ๓๓ คน นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ของอีก ๓ ตำบลในการทำแผนการเตรียมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วมต่อไป สังเกตว่าทุกตำบลได้ส่งตัวแทนอาสาสมัครมาสังเกตการณ์เพื่อนำไปทบทวนจัดเตรียมแผน ทำให้เกิดพลเมืองอาสาที่เพิ่มจำนวนขึ้นจากการขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยว นอกจากนี้เสียงสะท้อนจากคนในชุมชนเกาะเรียนในการมีนักท่องเที่ยวสะท้อนว่า “มีความสุขนอกจากขายสินค้าในชุมชนได้แล้ว ยังรู้สึกดีและภาคภูมิใจที่มีคนมาเที่ยวมาเรียนรู้ของดีในชุมชนเกาะเรียน” สำหรับเสียงสะท้อนจากนักท่องเที่ยวที่มาจากเครือข่ายชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า ได้แลกเปลี่ยนสะท้อนมุมมองถึงความประทับใจ และรู้สึกมีความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาของดีทั้งอาหาร ขนม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย มาเที่ยวแล้วมีความสุข

แผนภาพที่ ๔.๓๓ กิจกรรมท่องเที่ยวเกาะเรียน

ก้าวที่ ๙ เชื่อมเครือข่ายขยายผลความร่วมมือสร้างเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข

กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมสัญจรพิเศษ ที่ถือโอกาสในการประชุมได้นำสมาชิกเครือข่ายไปประชุมที่ องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕ โดยพลเมืองอาสาศรีธรรมาภิบาลได้ ประสานนายก อบต.และทีมบริหาร มีผู้เข้าร่วมจากกลุ่มพลเมืองอาสาศรีธรรมาภิบาล ๑๖ คน และทีมองค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม ๗ คน เป้าหมายเพื่อการสร้างเครือข่ายพื้นที่ให้เข้มแข็ง เป็นการทบทวน PAOR เหมือนกับก้าวที่ ๘ คือ ใช้การสื่อสารไลน์กลุ่มวางแผนเตรียมการประชุม (Plan) การเตรียมเนื้อหาที่จะสื่อสารและเป็นการทบทวนการทำงานของกลุ่ม การหารือในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนของ สำเภาล่ม และการสะท้อนผลการขับเคลื่อนท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น (เกาะเรียน) และที่กำลังจะจัดที่ตำบล หันตรา โดยสมาชิกทุกคนได้สะท้อนมุมมองอย่างทรงพลัง เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของการมีเครือข่าย อาสาสามารถร่วมกันทำงานเพื่อชุมชน (Action) สำหรับการสังเกตและการสะท้อนการปฏิบัติ การสังเกตและการสะท้อนปฏิบัติ (Observation and Reflection) สังเกตได้ชัดว่าผู้นำตำบลสำเภาล่ม ให้ความสนใจ และเห็นว่าเป็นโอกาสในการจุดประกายให้กับพื้นที่ พร้อมส่งทีมให้การสนับสนุนร่วมมือเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งคือ รองนายก อบต. และเลขานายก อบต. ได้ไปร่วมสังเกตการณ์จัดท่องเที่ยวที่ เกาะเรียน ทำให้เห็นภาพของการจัดงานและกลุ่มที่ขับเคลื่อน การมีพลังกลุ่มไปหนุนเสริมทำให้พลเมือง อาสาตำบลสำเภาล่มมีกำลังและมองเห็นทีมที่มีอุดมการณ์ ที่ประชุมโดยนายก อบต.สำเภาล่ม จึงเห็นด้วย และกำหนดวันจัดท่องเที่ยวสำเภาล่มวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๕ นับว่าเป็นการสร้างเครือข่ายอาสาเพื่อ สร้างความสุขให้กับพระนครศรีอยุธยา

แผนภาพที่ ๔.๓๔ พลเมืองอาสาศรียุธยาร่วมหารือสร้างเครือข่าย อบต.สำเภาลุ่ม

ก้าวที่ ๑๐ ท่องเที่ยวหันทราพาศิมกับพลเมืองอาสา

เป็นผลสืบเนื่องจากก้าวอย่างที่ ๘ ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ๑ วัน ๑ ตำบล โดยกระบวนการในการทำงานแบบมีส่วนร่วมของเครือข่าย โดยจัดทริปท่องเที่ยววันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๕ ณ ตำบลหันทรา โดยกระบวนการเตรียมงานวางแผนงานตามวงจร PAOR กล่าวคือ การวางแผน (Plan) โดยวางแผนร่วมโดยใช้ไลน์กลุ่ม ประชุมออนไลน์สื่อสารติดตามและหารือการจัดท่องเที่ยว มีการปฏิบัติทั้งในฐานะผู้จัดและนักท่องเที่ยวของกลุ่ม เป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของพลเมืองอาสาศรียุธยา การปฏิบัติ (Action) โดยเจ้าภาพสถานที่หันทรา รับผิดชอบเตรียมงาน เครือข่ายสมาชิกช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ทราบและมาซื้อแพคเกจท่องเที่ยวตำบล ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเพจของกลุ่ม และการใช้สื่อสารปากต่อปาก และแต่ละตำบลส่งสมาชิกมาร่วมเป็นนักท่องเที่ยว โดยทุกอย่างทำกระบวนการจัดท่องเที่ยวเสมือนจริง คือ ซื้อทัวร์ท่องเที่ยวซึ่งเป็นราคาที่ชุมชนกำหนดอย่างเป็นธรรมและสามารถเข้าถึงได้ เริ่มมีการขยายเครือข่ายของกลุ่มโดยมีกลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่ามาเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ การสังเกตและการสะท้อนปฏิบัติ (Observation and Reflection) โดยใช้มุมมองในฐานะผู้จัด นักท่องเที่ยวภายนอกและภายในกลุ่ม โดยใช้วัฒนธรรมชื่นชมให้กำลังใจ และเติมเต็มสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

แผนภาพที่ ๔.๓๕ แผนประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวตำบลหันตรา

ผลการจัดท่องเที่ยวตำบลหันตรา มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วม ๖๐ คน นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้การจัดท่องเที่ยวชุมชนครั้งแรกของตำบลที่สร้างคุณค่าและสร้างความเชื่อมั่นให้ชุมชนอยากขับเคลื่อนพัฒนาต่อไป สำหรับหันตรามีข้อสังเกตต่างจากตำบลอื่น กล่าวคือ สมาชิกพลเมืองอาสาหรือโยธยามีหลายคนและมีแกนนำหลักคือกำนันตำบล พร้อมผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย การขับเคลื่อนงานจึงเป็นองคาพยพและมีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น จุดเด่น การเชิญผู้นำระดับบน ทั้งนายอำเภอ พระนครศรีอยุธยา นายก อบต.และการดึงเครือข่าย วัด และโรงเรียน มามีส่วนร่วม และพยายามนำจุดขายของดีชุมชนออกมาให้นักท่องเที่ยวได้รู้จัก ทั้งเรื่องอาหาร (ผัดไทย) ขนมหันตรา สินค้าปลอดสารของชุมชน การแสดงพื้นดาบโบราณ การนำการแสดงน้องนักเรียนหันตรามาจำลองยาวต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดซุ้มต้อนรับ การแจกของที่ระลึก สะท้อนถึงการเตรียมงานที่หนักและมุ่งมั่นสูง แม้ว่าในกระบวนการต้อนรับอาจยังต้องพัฒนาต่อไป แต่ในส่วนของการมีส่วนร่วมถือว่าประสบความสำเร็จอย่างสูง การเอาใจใส่ร่วมมือของกลุ่มพลเมืองอาสา สร้างการเรียนรู้และพัฒนา นอกเหนือจากนี้ยังได้เชิญชวนให้เครือข่ายแท็กซีต่างๆ มาร่วมกิจกรรม เพื่อเปิดตัวท่องเที่ยวหันตราเป็นภาพสื่อในเพจของกลุ่มและเครือข่ายกลุ่มที่มาร่วม

แผนภาพที่ ๔.๓๖ กิจกรรมท่องเที่ยวตำบลหันตรา

ก้าวที่ ๑๑ พลเมืองอาสาบ้านใหม่พาท่องเที่ยวทุ่งมะขามหย่อง

เป็นผลสืบเนื่องจากก้าวย่ำที่ ๘ ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ๑ วัน ๑ ตำบล จัดท่องเที่ยวทุ่งมะขามหย่องบ้านใหม่ วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๕ การทำงานจร PAOR แบบธรรมชาติ กล่าวคือ การวางแผน (Plan) วางแผนร่วมโดยใช้ไลน์กลุ่ม ประชุมออนไลน์สื่อสารติดตามและหาหรือการจัดท่องเที่ยว มีการปฏิบัติทั้งในฐานะผู้จัด และนักท่องเที่ยวของกลุ่ม เป็นการทำงานอย่างมีส่วนร่วมของพลเมืองอาสาศรีอยุธยา การปฏิบัติ (Action) โดยเจ้าภาพสถานที่บ้านใหม่ รับผิดชอบเตรียมงาน เครือข่ายสมาชิกช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ทราบและมาซื้อแพคเกจท่องเที่ยวตำบล ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเพจของกลุ่ม และการใช้สื่อสารปากต่อปาก และแต่ละตำบลส่งสมาชิกร่วมเป็นนักท่องเที่ยว โดยทุกอย่างทำกระบวนการจัดท่องเที่ยวเสมือนจริง คือ ซื้อทัวร์ท่องเที่ยวซึ่งเป็นราคาที่ชุมชนกำหนดอย่างเป็นธรรมและสามารถเข้าถึงได้ เริ่มมีการขยายเครือข่ายของกลุ่มโดยมีกลุ่ม

ส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่ามาเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ การสังเกตและการสะท้อนปฏิบัติ (Observation and Reflection) โดยใช้มุมมองในฐานะผู้จัด นักท่องเที่ยวภายนอกและภายในกลุ่ม โดยใช้วัฒนธรรมชื่นชมให้กำลังใจ และเติมเต็มสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

แผนภาพที่ ๔.๓๗ แผนประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวตำบลบ้านใหม่

แผนภาพที่ ๔.๓๘ กิจกรรมท่องเที่ยวตำบลบ้านใหม่

ผลการจัดท่องเที่ยวตำบลบ้านใหม่ มีนักท่องเที่ยวเข้าร่วม ๔๐ คน นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ของตำบลในการดำเนินการเตรียมการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีส่วนร่วมต่อไป สังเกตว่าบ้านใหม่ มีต้นทุนหลายอย่างในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชนหรือแหล่งเรียนรู้ เนื่องจากองค์ประกอบพร้อมทั้งด้านของผู้นำพื้นที่ นายก อบต.บ้านใหม่ ให้การสนับสนุนและนำทีม อบต.มาต้อนรับชมสวน สร้างความประทับใจทั้งอาหารจากผักปลอดสารพิษ บรรยากาศในสวน การให้การต้อนรับจากปลัดอำเภอและทีม เป็นจุดเริ่มต้นที่สะท้อนความเข้มแข็งในพื้นที่ และพลังความตั้งใจของสมาชิกพลเมืองอาสาหรือโยธยาบ้านใหม่ที่จัดเตรียมงาน และเก็บงานโดยนำอาหารหรือจากการประชุมในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมา การใช้ทุนทางสังคมที่ชุมชนมีเป็นพลังสำคัญ ทั้งมิติของการเรียนรู้วิถีเกษตรพอเพียง การรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ศูนย์เรียนรู้ผลิตภัณฑ์ชุมชน (แกะไม้) การถ่ายทอดความรู้ไปสู่เยาวชนคนรุ่นใหม่โดยมีสถานศึกษาเชื่อมกับชุมชน การสร้างความเป็นเจ้าของร่วมในกองทุนสวัสดิการชุมชน นับว่าบ้านใหม่มีโอกาสที่จะพัฒนาให้เกิดความยั่งยืนได้ สำหรับเสียงสะท้อนจากนักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจจากการจัดอาหารที่อร่อย สินค้าผักปลอดสารพิษขายหมดไม่เพียงพอ การนำพาไปทานก๋วยเตี๋ยวอร่อยชุมชนเป็นร้านค้าในวัดธรรมดาๆ แต่สร้างความประทับใจในรสชาติ เห็นได้ว่ารายได้ลงชุมชนอย่างแท้จริง

ก้าวที่ ๑๒ ขยายพลังอาสาชยะสร้างสุข

เป็นกิจกรรมขยายผลของก้าวที่ ๖ พลเมืองอาสาขับเคลื่อนโครงการชยะสร้างสุข จัดกิจกรรมวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๕ วัดชนอน หมู่ ๑ ตำบลบ้านป้อม โดยพลเมืองอาสาหรือโยธยาได้ประสานงานและร่วมมือกับผู้ใหญ่บ้านเปิดพื้นที่เรียนรู้การจัดการชยะสร้างสุขในชุมชน มีผู้เข้าร่วม ๓๐ คน และมีพลเมืองอาสาหรือโยธยาตำบลต่างๆ มาร่วม โดยเชิญวิทยากรปราชญ์ชาวบ้านที่ได้รับรางวัลจัดการชยะเทศบาลโยธยา มาแบ่งปันความรู้และสร้างแรงบันดาลใจในการเป็นจิตอาสาหรือโยธยาท้องถิ่น ใช้สุนทรียสารและกิจกรรมเกมจัดการชยะ ในการวางแผน (Plan) โดยการประชุมกลุ่มย่อยทีมพลเมืองอาสา และนำเสนอที่เครือข่ายพลเมืองอาสา ในการประชุมกลุ่มออนไลน์ กำหนดวัน สถานที่ และรูปแบบกิจกรรมการปฏิบัติ (Action) พลเมืองอาสาหรือโยธยาชวนทำกิจกรรมแนะนำตัวเปิดพื้นที่ความสุข วิทยากรแบ่งปันประสบการณ์ คลิปให้ความรู้ประเภทและการจัดการชยะ เกมการจัดการชยะ การใช้บัตรคำและแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาชยะในหมู่บ้าน สาเหตุและทางแก้ การสังเกตและการสะท้อนปฏิบัติ (Observation and Reflection) โดยใช้มุมมองในฐานะผู้จัด พลเมืองอาสาที่เข้าร่วม โดยใช้วัฒนธรรมชื่นชมให้กำลังใจ การสะท้อนคิดจากผู้เข้าร่วม ถึงความรู้สึกที่มีและสิ่งที่ได้รับ และสิ่งเติมเต็มสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป สิ่งที่สะท้อนให้เห็นจากผู้เข้าร่วม คือ ความเข้าใจมากขึ้นและมีผู้อสามาเป็น แกนนำ

อาสาชยะสร้างสุขในหมู่บ้าน เพื่อเชื่อมประสานรณรงค์ เป็นภาพที่สะท้อนถึง การระเบิดพลังอาสาจาก ด้านในด้วยการสร้างบรรยากาศที่เอื้อให้ชุมชนมีส่วนร่วม

แผนภาพที่ ๔.๓๙ กิจกรรมขยายพลังอาสาชยะสร้างสุข

ก้าวที่ ๑๓ พลเมืองอาสาพาท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมล้ำกาล

เป็นผลสืบเนื่องจากก้าวที่ ๘ ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ๑ วัน ๑ ตำบล จัดกิจกรรมท่องเที่ยวโดยพลเมืองอาสาหรือโยธยาสำเภาล่ม วันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๕ มีผู้เข้าร่วม ๕๐ คน การทำวงจร PAOR แบบธรรมชาติ กล่าวคือ การวางแผน (Plan) วางแผนร่วมโดยใช้ไลน์กลุ่ม ประชุมออนไลน์ สื่อสารติดตามและหาหรือการจัดท่องเที่ยว มีการปฏิบัติทั้งในฐานะผู้จัด และนักท่องเที่ยวของกลุ่ม เป็นการ

ทำงานอย่างมีส่วนร่วมของพลเมืองอาสาศรีอยุธยา การปฏิบัติ (Action) โดยเจ้าภาพสถานที่สำเภาล่ม รับผิดชอบเตรียมงาน เครือข่ายสมาชิกช่วยกันประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้ทราบและมาซื้อแพคเกจท่องเที่ยวตำบล ใช้ช่องทางการสื่อสารผ่านเพจของกลุ่ม และการใช้สื่อสารปาก ต่อปาก และแต่ละตำบลส่งสมาชิกร่วมเป็นนักท่องเที่ยว โดยทุกอย่างทำกระบวนการจัดท่องเที่ยวเสมือนจริง คือ ซื้อทัวร์ท่องเที่ยวซึ่งเป็นราคาที่ชุมชนกำหนดอย่างเป็นธรรมและสามารถเข้าถึงได้ เริ่มมีการขยายเครือข่ายของกลุ่มโดยมีกลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่ามาเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ และมีการนำรถตุ๊กๆ หักบก กลุ่มเครือข่ายสหกรณ์แท็กซี่ตุ๊ก ๆ มาร่วมให้บริการ การสังเกตและการสะท้อนปฏิบัติ (Observation and Reflection) โดยใช้มุมมองในฐานะผู้จัด นักท่องเที่ยวภายนอกและภายในกลุ่ม โดยใช้วัฒนธรรมชื่นชมให้กำลังใจ และเติมเต็มสิ่งที่จะทำให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

แผนภาพที่ ๔.๔๐ แผนประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวตำบลสำเภาล่ม

ผลการจัดการท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมสำเภาล่ม จะพบว่าพลเมืองอาสาศรีอยุธยาได้รับความร่วมมือจากองค์กรท้องถิ่น ผู้นำในหมู่บ้าน ผู้นำศาสนา (คริสต์) มีเครือข่ายอื่นๆ เข้าร่วม เช่น ชมรมสหกรณ์รถแท็กซี่ตุ๊กๆ , ชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า, ชมรมท่องเที่ยว CBT, และยังมีเครือข่ายนอกอำเภอพระนครศรีอยุธยา รองนายกอบต.ท่าเรือ มาร่วมสังเกตการณ์ และสนใจเข้าร่วมเครือข่ายเพื่อพัฒนาท่องเที่ยวชุมชน เกิดความรับรู้จากเครือข่ายภายนอกสนใจติดตามกิจกรรมของกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยามากขึ้น และสำหรับการทำงานระหว่างพลเมืองอาสาองค์กรท้องถิ่น การสร้างการมีส่วนร่วมให้องค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการจัด ทำให้แม้จะมีพลเมืองอาสาสำเภาล่มเพียง ๑ ท่าน แต่สามารถเชื่อมเครือข่ายท้องถิ่นและความร่วมมือเป็นเจ้าของโครงการร่วมกันโดยมีประโยชน์สุขของชุมชนเป็นเป้าหมาย สำหรับพลังเครือข่ายในกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยาเห็นได้ว่าการใช้ทุนทรัพยากร

จากเพื่อนสมาชิกต่างตำบล กล่าวคือ เกาะเรียน ได้นำรถรางท่องเที่ยวมาช่วยกิจกรรมท่องเที่ยวสำเภาลุ่ม
 บริบทจุดเด่นของสำเภาลุ่ม ความเป็นแหล่งท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมที่มีศาสนสถานที่ได้มด้วยความงดงาม
 และมีคุณค่าเป็นทุนทางสังคมที่ชุมชนมี

แผนภาพที่ ๔.๔๑ กิจกรรมท่องเที่ยวตำบลสำเภาลุ่ม

๔.๑.๔ รวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข

วงรอบที่ ๒ ตามการดำเนินการในขั้นตอนวงจร PAOR ประกอบด้วย ๓ ก้าวอย่าง เพื่อนำไปสู่ การเสริมพลังอำนาจเครือข่ายพลเมืองอาสาศรียุธยาในการติดตามทบทวนข้อมูลกิจกรรมที่ผ่านมา การ ชื่นชมตนเองและชื่นชมผู้อื่น การวางใจให้กันยอมรับข้อผิดพลาดและให้เกียรติการตัดสินใจของกันและกัน

ก้าวที่ ๑๔ สานพลังพลเมืองอาสาศรียุธยาเกาะเรียน

เป็นกิจกรรมประชุมประจำเดือน วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๕ สืบเนื่องจากการประชุมออนไลน์ สมาชิกอยากให้นัดพบปะสังสรรค์กระชับมิตรโดยทุกคนมีส่วนร่วมนำอาหาร เครื่องดื่ม ของว่าง พุดคุย หารืองานแบบไม่เป็นทางการ โดยเกาะเรียนอาสาเป็นเจ้าภาพสถานที่และเตรียมอาหารหลักไว้ให้ บรรยากาศเป็นการทำอาหารร่วมกัน ผ่อนคลายกิจกรรมตกปลาริมน้ำ สมาชิกต่างนำของมาร่วม และ พุดคุยความสุขที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ที่ผ่านมา สะท้อนความรู้สึกที่ได้เข้าร่วมและความต้องการที่จะ พัฒนาขยายเครือข่ายให้มีความมั่นคงและยั่งยืน เป็นการวางแผนหารือแบบกันเองและสร้างพลังบวก มี การพุดคุยหารือสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่าย โดยนำเสนอการรวมพลังท่องเที่ยวที่อาศัยโครงการ มหาวิทยาลัยสู่ตำบล บ้านป้อม ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ มาเป็นการรวมพลอาสาศรียุธยาแต่ละตำบลนำ ของดีมาร่วมจัดงาน ทำการประชาสัมพันธ์ข่าวสารแสดงถึงพลังเครือข่ายพลเมืองอาสาศรียุธยาที่มีความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันร่วมสร้างเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขของพระนครศรีอยุธยา นัดหมายจัด กิจกรรม ๒๔ กันยายน ๒๕๖๕ โดยที่ประชุมเห็นว่าควรส่งเสริมสร้างยูวไกด์ในชุมชน ให้การอบรมและมี ส่วนร่วมในการจัดท่องเที่ยวชุมชน จึงได้นำไปสู่การจัดอบรมยูวไกด์ท่องเที่ยวชุมชนโดยให้แต่ละตำบลกลุ่ม ท่องเที่ยวส่งเยาวชนมาร่วมอบรมกับตำบลบ้านป้อมเพื่อสร้างเมล็ดพันธุ์รักษาท้องถิ่น กล่าวได้ว่า แม้จะเป็น การสังสรรค์พบปะ แต่สามารถนำไปสู่ก้าวอย่างการทำงานได้อย่างสร้างสรรค์และมีความสุข มีการวางแผน ร่วม การปฏิบัติร่วม การสะท้อนความเห็นเสนอเพื่อการพัฒนา

แผนภาพที่ ๔.๔๒ กิจกรรมสานพลังพลเมืองอาสาศรียุธยาเกาะเรียน

ก่าวที่ ๑๕ สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไค้ท้องถิ่นชุมชน

เป็นกิจกรรมสืบเนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวชุมชนที่มองเห็นถึงความสำคัญในการปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่ให้ได้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตน การจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีเยาวชนอาสาเข้ามามีส่วนร่วม โดยการจัดกิจกรรมเรียนรู้การเป็นยุวไค้กับเยาวชนจิตอาสาที่สนใจเข้าอบรมร่วมกับเยาวชน ตำบลบ้านป้อม ซึ่งจัดอบรม ๒ ครั้ง วันที่ ๑๑ และวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๖๕ เพื่อให้้องยุวไค้มีพื้นที่เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมบ้านป้อม วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๕ มีเยาวชนตำบลหันตรา ตำบลสำเภาล่ม ตำบลเกาะเรียน ตำบลบ้านป้อม มีเยาวชน ครู ผู้อำนวยการสถานศึกษา แกนนำพลเมืองอาสาศรีอยุธยา จำนวนผู้เข้าร่วม ๑๖ คน โดยเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญมาให้ความรู้พื้นฐานการเป็นไค้ การให้เยาวชนได้สืบค้นของดีท้องถิ่นของตนมานำเสนอ และการพาลงพื้นที่เพื่อฝึกการเป็นไค้ ฝึกการสื่อสารสร้างความมั่นใจสามารถบอกเล่าถึงของดีในท้องถิ่นตนเองได้ เป้าหมายของการอบรมเพื่อจุดประกายและนาร่องให้เครือข่ายที่จะขับเคลื่อนท่องเที่ยวชุมชนได้เห็นแนวทางในการสร้างเสริมเยาวชนให้รักท้องถิ่นโดยให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

ผลการจัดอบรมเรียนรู้ทำให้เยาวชนได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนเพื่อนต่างตำบล ต่างศาสนิก ฝึกความกล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์และการปลูกฝังความรักภูมิใจท้องถิ่น ยุวไค้บ้านป้อมมีความมั่นใจมากขึ้น ในการจะลงปฏิบัติสนามจริงในการจัดท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมบ้านป้อม ข้อเสนอของกิจกรรมนี้แม้ว่าจะมีระยะเวลาในการเตรียมตัวสั้นด้วยข้อจำกัดเรื่องเวลา แต่พลเมืองอาสาศรีอยุธยาได้พยายามประสานเครือข่ายโรงเรียนในพื้นที่ และได้รับความร่วมมือส่งตัวแทนนักเรียนเข้าร่วม ทำให้เห็นว่าการเสริมพลังอำนาจในตนเองน้อง ๆ เยาวชน สามารถพัฒนาตนเองเป็นยุวไค้ได้หากชุมชนเสริมแรงและสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมผ่านการประสานกับสถานศึกษา สังเกตเห็นว่าผู้อำนวยการ ครู โรงเรียนวัดกษัตรา นอกจากส่งน้องนักเรียนอาสาสมัครเป็นยุวไค้แล้ว ครู และผู้อำนวยการได้เข้าร่วมอบรมด้วยและส่งเสริมโดยกลับไปชักชวนข้อมูลเป็นพี่เลี้ยงให้เยาวชน นับว่าเป็นตัวสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา และวัดท่าการ้องได้ส่งเสริมการใช้สถานที่จัดกิจกรรมเรียนรู้ พลังการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด โรงเรียน จะช่วยขับเคลื่อนการสร้างสุขในชุมชนด้วยการพัฒนาท่องเที่ยวชุมชนซึ่งจะช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน

แผนภาพที่ ๔.๔๓ สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน

ก้าวที่ ๑๖ ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วมผ่านท่องเที่ยวชุมชน

สานต่อจากการประชุมวันที่ ๘ กันยายน ๒๕๖๕ นำมาสู่การจัดกิจกรรมรวมพลังของพลเมืองอาสาหรือโยธยาในการมีส่วนร่วมจัดงานท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรมบ้านป้อม วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๕ มีผู้เข้าร่วม ๖๐ คน โดยตำบลต่างๆ นำของดีชุมชนมาแสดง และเปิดร้านค้าชุมชน เป็นการเตรียมส่งเสริมโปรโมทถนนคนเดินพหุวัฒนธรรมบ้านป้อม การแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ของความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนของเครือข่าย ด้วยการนำสินค้า การแสดงมาร่วมจัดงาน และอุปกรณ์ช่วยตกแต่งสถานที่ ทำให้การจัดการท่องเที่ยวมีความหลากหลายและมีพลัง การมีส่วนร่วมของเยาวชน ชุมชน แกนนำท้องถิ่น รวมถึงความร่วมมือระหว่างวัดกับมัสยิด เป็นภาพสะท้อนการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของอยุธยาเป็นเมืองแห่งความสุข มีเครือข่ายตำบลหันตรา ตำบลเกาะเรียน ตำบลสำเภาล่ม ตำบลไผ่ลิง ตำบลคลองสวนพลู มาร่วมจัดงาน การสร้างความมีส่วนร่วมในการใช้บริการรถตุ๊กๆ หักกบ เป็นพาหนะนำพานักท่องเที่ยวทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมจากชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่าซึ่งได้ติดตามกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องสะท้อนถึง

พลังความร่วมมือที่มีความเข้มแข็ง เสี่ยงสะท้อนจากเครือข่ายอยากให้มีกิจกรรมร่วมส่งเสริมท่องเที่ยวชุมชนอย่างจริงจังจะช่วยสร้างความสุขให้กับคนด้วยการมีรายได้ในท้องถิ่น ส่งเสริมวัฒนธรรมในชุมชน รักและเห็นคุณค่าในมรดกวัฒนธรรมที่สามารถนำมาหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตให้คนอยู่สบายอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

แผนภาพที่ ๔.๔๔ ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วมผ่านท่องเที่ยวชุมชน

๔.๑.๕ สรุปผลกระทบการพัฒนาการเสริมพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลจากการลงพื้นที่ปฏิบัติการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้นำเส้นทางกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายแกนนำอาสาในการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยนำเสนอสรุปให้เห็นกระบวนการขั้นตอน และผลที่เกิดขึ้น ดังนี้

๑) กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน

กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๔ ระยะ กับ ๑๖ กิจกรรมก้าวอย่างเพื่อเสริมพลังและพัฒนา กล่าวคือ

ระยะที่ ๑ เตรียมคน เตรียมข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสำรวจวิเคราะห์ทบทวนทำความเข้าใจมุมมองความสุขของคนในพื้นที่เพื่อยืนยันความสอดคล้องกับกรอบที่ได้จากการสรุปองค์ความรู้จากเอกสารและจากเมืองพหุวัฒนธรรมต้นแบบ ทำให้พบว่าเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านกายภาพ คือ เมืองที่มีการอยู่ดี กินดี สุขภาพดี สภาพแวดล้อมชุมชนดี ๒) ด้านสังคมภาพ คือ เมืองที่มีความเกื้อกูลกันในชุมชน มีความปลอดภัย เคารพในกติกาของชุมชนสังคม ๓) ด้านจิตภาพ คือ เมืองที่คนมีศีลธรรม จิตอาสา เสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมกันพัฒนาชุมชน ๔) ด้านปัญญาภาพ คือ เมืองที่เข้าใจ เข้าถึง พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี บนวิถีพอเพียง ปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท้องถิ่นตนเอง เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยผู้นำที่มีจิตอาสานำวิถีพอเพียงสร้างจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น แบ่งปัน เสียสละและพัฒนาท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมโดยไม่สร้างความแตกแยก ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำมาสู่การออกแบบและดำเนินกิจกรรมและนำไปพัฒนาในขั้นตอนที่ ๒

ระยะที่ ๒ ปฏิบัติการพัฒนาเสริมสร้างพลังแกนนำอาสาสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม ด้วยบันไดก้าวอย่างที่ ๑- ๔ ขึ้น เพื่อเสริมสร้างให้กลุ่มแกนนำอาสาที่เข้าร่วมมีเป้าหมายและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม ทำให้การเครือข่ายที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ก้าวสู่เครือข่ายที่เกิดจากวิวัฒนาการสร้างองค์ประกอบของเครือข่าย ยกกระตือรือร้นจากการรวมกลุ่มที่เป็นปัจเจกบุคคล ให้เป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีจุดประสานเชื่อมโยงกัน (Node) ในพื้นที่ และทำให้การรวมกลุ่มเครือข่ายที่มีการรับรู้มุมมองร่วมกัน มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง กระบวนการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน การพึ่งอิงร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน บันไดก้าวอย่างเพื่อการพัฒนา

ก้าวที่ ๑ รวมพลังจิตอาสารักษ์อยุธยา ระยะก่อร่างความคิด ทบทวนสร้างความเข้าใจร่วมเครือข่ายอาสา เพื่อยกระดับจากการรวมกลุ่มที่เป็นปัจเจกบุคคล ให้เป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีจุดประสานเชื่อมโยงกัน (Node) ในพื้นที่ดำเนินการโดยวงสานเสวนาเครือข่ายผู้นำจิตอาสาที่มีเป้าหมายต้องการ

พัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขความต้องการร่วมที่แท้จริงเพื่อขับเคลื่อนเครือข่าย โดยวงสนทนา

ก้าวที่ ๒ เชื่อมความคิดร่วมวางจุดหมายเส้นทางการพัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่ เพื่อเสริมพลังความคิดจากวงพื้นที่เครือข่ายอาสา การกระชับกลุ่มให้เหนียวแน่นด้วยการสร้างอัตลักษณ์ร่วมคิดชื่อกลุ่มที่สะท้อนจุดมุ่งหมายของการรวมพลัง การร่วมวิเคราะห์บริบทของชุมชนที่นำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนเพื่อจัดกลุ่มการทำงานเครือข่ายตำบลที่สอดคล้องกับความต้องการของตำบล ใช้กระบวนการสุนทรียสารสนทนา และการทำวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง ของแต่ละชุมชน

ก้าวที่ ๓ สร้างสรรค์การเรียนรู้ทบทวนความคิดร่วมพลังเดินทางสู่เป้าหมายอย่างเป็นระบบ การพัฒนาผู้นำที่สร้างการเปลี่ยนแปลงด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC และใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามหลักไตรสิกขา ใช้สุนทรียสารแบบสนทนากาแฟ (World Cafe) ในกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วยกิจกรรม ๑) สร้างพลังบวกกับเพลงรู้จักฉันและเธอ ๒) เชื่อมความเข้าใจปลดปล่อยความกังวล ๓) เรื่องเล่าความสำเร็จ...กว่าจะเป็นวันนี้ (จิตภาพ) ๔) การจัดการขยะกับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (กายภาพ) ๕) กิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวและเครือข่ายตำบล ๕) สานต่องานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ ๖) สลายความตึงตัวสร้างความกลมเกลียว๗) ภาวนาเพื่ออาสา ถอดบทเรียนด้วย KM Plus ๘) ต่อภาพฝัน สานความสำเร็จ ด้วยแผนยุทธศาสตร์ ๙) ถอดสลักแผนยุทธศาสตร์. .สู่แผนปฏิบัติการเครือข่ายตำบล : ขับเคลื่อนพลังอาสาสมัครโยธยาเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ๙) สร้างพันธะสัญญาใจ ก้าวไปสู่จุดหมาย

ก้าวที่ ๔ ทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอาสาสร้างสุข เพื่อทบทวนแผนสื่อสารทำความเข้าใจร่วมกันกับสมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วม และนำเสนอโครงการเพื่อนำไปสู่การลงปฏิบัติการ ใช้สุนทรียสารสนทนา และเสริมสร้างพลังอำนาจโดย ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับงานที่รับผิดชอบ มอบหมายอำนาจหน้าที่ กำหนดมาตรฐานการทำงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับ

ระยะที่ ๓ ปฏิบัติขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการเสริมสร้างพลังเครือข่าย ด้วยบันไดก้าวที่ ๕-๑๓ เป็นขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายในการให้ความไว้วางใจในการทำงาน การยอมรับข้อผิดพลาด และการให้เกียรติเคารพการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเป็นผู้ให้คำปรึกษาและพี่เลี้ยงกระบวนการ เสริมความมั่นใจให้กับพลเมืองอาสาสมัครโยธยาในการขับเคลื่อนการสร้างสุขผ่านโครงการ การจัดการขยะ การสร้างความมีส่วนร่วมกองทุน การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเป็นการรวมพลังแกนนำเครือข่ายอาสา และเครือข่ายที่เข้า

ร่วม ร่วมกันแสดงพลังของเครือข่ายแกนนำอาสา ในการนำกิจกรรมที่ดำเนินการมาร่วมแสดงและจัดงาน เพื่อแสดงถึงพลังของภาคประชาชน ในขั้นตอนนี้แบ่งเป็น ๓ ช่วงเป้าหมาย กล่าวคือ

๑) ปฏิบัติการเปิดพื้นที่สร้างสุขแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ก้าวที่ ๕-๗ เป็นการลงมือปฏิบัติ โครงการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยพลเมืองอาสาศรีอยุธยา โดย **ก้าวที่ ๕** สร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ **ก้าวที่ ๖** พลเมืองอาสาขับเคลื่อนโครงการขยะสร้างสุข **ก้าวที่ ๗** สร้างพลังตื่นตัว รวมพลคนรักท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นชุมชน

๒) การต่อยอดขยายผลแบบมีพลัง ได้แก่ ก้าวที่ ๘ , ๑๐-๑๓ เป็นการขยายผลจากปฏิบัติการในก้าวที่ ๕-๗ โดย **ก้าวที่ ๘** ท้องเที่ยวเกาะเรียน ตามรอยเท้าทองกิบม้า **ก้าวที่ ๑๐** ท้องเที่ยวหันทราพาชิมกับพลเมืองอาสา **ก้าวที่ ๑๑** พลเมืองอาส่าบ้านใหม่พาท่องเที่ยวทุ่งมะขามหย่อง เป็นผลจากการเปิดพื้นที่สร้างสุขด้วยพลังเครือข่ายจากก้าวที่ ๕ ซึ่งเป็นโครงการกิจกรรมของพลเมืองอาสากลุ่มท่องเที่ยว และ **ก้าวที่ ๑๒** ขยายพลังอาสาขยะสร้างสุข เป็นผลจากการเปิดพื้นที่สร้างสุขด้วยพลังเครือข่ายจากก้าวที่ ๗ ซึ่งเป็นโครงการกิจกรรมของพลเมืองอาสาการจัดการขยะ ทั้งนี้ทุกๆ กิจกรรม พลเมืองอาสาศรีอยุธยาในกลุ่มสร้างความเป็นเจ้าร่วมของกองทุนสวัสดิการ มีบทบาทในการร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

๓) การประชุมสัญจรขยายความร่วมมือด้วยพลังเครือข่าย เป็น **ก้าวที่ ๙** เชื่อมเครือข่ายขยายผลความร่วมมือสร้างเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

ระยะที่ ๔ เหลียวหลังแลหน้า ทบทวนการทำงานและวางแผนรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข การเสริมพลังอำนาจเครือข่ายพลเมืองอาสาศรีอยุธยาในการติดตามทบทวนข้อมูลกิจกรรมที่ผ่านมา การชื่นชมตนเองและชื่นชมผู้อื่น การวางใจให้กันยอมรับข้อผิดพลาดและให้เกียรติการตัดสินใจของกันและกัน โดย **ก้าวที่ ๑๔** สานพลังพลเมืองอาสาสัญจรเกาะเรียน เป็นการวางแผนหาหรือแบบกันเอง และสร้างพลังบวก มีการพูดคุยหาหรือสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่าย **ก้าวที่ ๑๕** สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน การจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีเยาวชนอาสาเข้ามามีส่วนร่วม **ก้าวที่ ๑๖** ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วมผ่านท่องเที่ยวชุมชน

ตารางที่ ๔.๒ ผลการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขใน
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

กิจกรรม	ผลเชิงปริมาณ/ผู้เข้าร่วม	ผลเชิงคุณภาพ/การขยายเครือข่าย
ก้าวที่ ๑ รวมพลังจิตอาสา รักษ์อยุธยา ระยะก่อร่าง ความคิด ทบทวนสร้างความ เข้าใจร่วมเครือข่ายอาสา	-แกนนำอาสา ๑๑ ตำบล จำนวน ๑๙ คน	-ได้แกนนำอาสาที่มีเป้าหมายร่วม “จิตอาสา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม” -การสื่อสารไลน์กลุ่ม Pixel
ก้าวที่ ๒ เชื่อมความคิดร่วม วางแผนทิศทาง พัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่	-แกนนำอาสา ๑๐ ตำบล จำนวน ๑๖ คน	-การจัดตั้งกลุ่ม “พลเมืองอาสาศรีอ โยธยา -วิเคราะห์บริบทชุมชน -มีอาสาผู้ประสานงานประจำกลุ่ม -เกิดพลังเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้นำ
ก้าวที่ ๓ สร้างสรรค์การ เรียนรู้ทบทวนความคิดร่วม พลังเดินหน้าสู่เป้าหมาย อย่างเป็นระบบ	-แกนนำอาสา ๘ ตำบล จำนวน ๑๘ คน	-สัญลักษณ์กลุ่ม โลโก้ เสื้อ เพลง -เกิดวิสัยทัศน์ พันธกิจ -มีโครงการกิจกรรมกลุ่ม ๓ กลุ่ม
ก้าวที่ ๔ ทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอาสาสร้างสุข	-แกนนำอาสา ๑๐ ตำบล จำนวน ๑๖ คน	-โครงสร้างกลุ่ม ธรรมนูญกลุ่ม -แผนปฏิบัติงานโครงการกลุ่ม -ปฏิทินประชุมออนไลน์และออนไซต์
ก้าวที่ ๕ สร้างการมีส่วน ร่วมในการเป็นเจ้าของ กองทุนสวัสดิการ	-แกนนำอาสา ๑๐ คน -กรรมการกองทุน ๖๐ คน -สมาชิกกองทุน ๑๕๐ คน	-การมีส่วนร่วมทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ การทำฐานข้อมูล แผนกิจกรรม พัฒนากองทุนแบบมีส่วนร่วม -ขยายพลังอาสาในกลุ่มคณะกรรมการ -ขยายพื้นที่อาสา ๔ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนไผ่ลิงหมู่ ๑ และ ๒ ชุมชนเจ้า พ่อจ้อย ชุมชนพัฒนาตน

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

กิจกรรม	ผลเชิงปริมาณ/ผู้เข้าร่วม	ผลเชิงคุณภาพ/การขยายเครือข่าย
		-การรับรู้อุดมการณ์กลุ่มและสร้าง ความร่วมมือ นายกเทศมนตรี เทศบาลโยธยา
ก้าวที่ ๖ พลเมืองอาสา ขับเคลื่อนโครงการขยะสร้าง สุข	-แกนนำอาสา ๑๐ คน -สมาชิกชุมชนเข้าร่วม ๓๐ คน -อาสาครอบครัวสมัครเข้าร่วม คัดแยกขยะ ๑๖ ครอบครัว	-การเข้าร่วมกิจกรรมคัดแยกขยะ -จิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาขยะในชุมชน หมู่ ๑ หมู่ ๔ หมู่ ๒ และหมู่ ๘ ตำบล บ้านป้อม -ความร่วมมือ อบต.บ้านป้อม สารวัตร กำนัน กำนัน วัด มัสยิดท่าการ้อง วัด ขนอน
ก้าวที่ ๗ สร้างพลังต้นตัว รวมพลคนรักซ์ท้องถิ่น พัฒนาท่องเที่ยวชุมชน	-แกนนำอาสา ๑๒ คน และ เครือข่ายในพื้นที่ตำบลหันตรา ๕๐ คน	-เกิดพลังเครือข่าย บ้าน วัด โรงเรียน ผู้ประกอบการชุมชน เยาวชน ประชาชน ชาวบ้าน และนายกองค์การบริหาร ส่วนตำบล และสมาชิกสภาจังหวัด อาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุพรรณ ภูมิ -การรวมพลังขับเคลื่อนท่องเที่ยว ๔ ตำบล One Day One Trip One Tumbon
ก้าวที่ ๘ ท่องเที่ยวเกาะ เรียน ตามรอยเท้าทองกิบ ม้า	แกนนำอาสาและนักท่องเที่ยว ๓๓ คน	-ชุมชนมีรายได้ ความสุข ภูมิใจใน ท้องถิ่น -นักท่องเที่ยวมีความสุขภาคภูมิใจใน คุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น -การเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวข้าม ตำบล มีรองนายก และเลขา อบต. สำเภอล่ม มาร่วมศึกษาดูงาน

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

กิจกรรม	ผลเชิงปริมาณ/ผู้เข้าร่วม	ผลเชิงคุณภาพ/การขยายเครือข่าย
		-การส่งเสริมประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวตำบลจากกลุ่มเครือข่าย ชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า
ก้าวที่ ๙ เชื่อมเครือข่าย ขยายผลความร่วมมือสร้าง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่ง ความสุข	แกนนำอาสา ๑๖ คน สมาชิก อบต.ลำเภอล้อม ๗ คน	-อบต.ลำเภอล้อม มีส่วนร่วมและให้การ สนับสนุนการขับเคลื่อนงานกับกลุ่ม พลเมืองอาสาศรีอโยธยา
ก้าวที่ ๑๐ ท่องเที่ยวหันตรา พาชมกับพลเมืองอาสา	แกนนำอาสาและนักท่องเที่ยว เครือข่ายชุมชน ๖๐ คน	-พลังเครือข่ายชุมชน องค์กรท้องถิ่น นายอำเภอ นายก อบต. เจ้าอาวาส ปราชญ์ชาวบ้าน โรงเรียน นักเรียน เครือข่ายรถแท็กซี่ตึกๆ ชมรมส่งเสริม วัฒนธรรมกรุงเก่า ชมรมการท่องเที่ยว ชุมชน -ชุมชนมีรายได้ สินค้าชุมชนได้รับการ โปรโมทเป็นที่รู้จัก ทั้งชุมชนและ ผู้เข้าร่วมมีความสุข เกิดการเรียนรู้การ พึ่งพิงตนเองในการพัฒนาท่องเที่ยว ตำบล
ก้าวที่ ๑๑ พลเมืองอาสา บ้านใหม่พาท่องเที่ยวทุ่ง มะขามหย่อง	แกนนำอาสาและนักท่องเที่ยว เครือข่ายชุมชน ๔๐ คน	-ผู้นำองค์กรท้องถิ่น ปลัด อบต. นายก อบต. สมาชิก อบต.บ้านใหม่ มีส่วน ร่วมในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ท่องเที่ยวตำบล -เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนการพัฒนา ตำบล -ทั้งผู้ให้การต้อนรับ อบต.บ้านใหม่ และนักท่องเที่ยวมีความสุข การ จำหน่ายสินค้าชุมชน

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

กิจกรรม	ผลเชิงปริมาณ/ผู้เข้าร่วม	ผลเชิงคุณภาพ/การขยายเครือข่าย
ก้าวที่ ๑๒ ขยายพลังอาสา ชยะสร้างสุข	แกนนำอาสา และชุมชนหมู่ ๑ บ้านป้อม ๓๐ คน	-เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ใหญ่บ้าน วัด ชุมชน ปราชญ์ท้องถิ่น ในการให้ ความรู้เรื่องชยะ -เกิดแกนนำอาสาชยะสร้างสุข และ จิตสำนึกการรับผิดชอบในการคัดแยก ชยะ
ก้าวที่ ๑๓ พลเมืองอาสาพา ท่องเที่ยวพหุวัฒนธรรม สำเภาล่ม	แกนนำอาสาและนักท่องเที่ยว เครือข่ายชุมชน ๕๐ คน	-เกิดพลังความร่วมมือระหว่างกลุ่ม พลเมืองอาสาศรีอยุธยา อบต.สำเภา ล่ม ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ชมรมท่องเที่ยวชุมชน ชมรมตุ๊กๆ โบสถ์คริสต์ วัด มัสยิด -ประธานท่องเที่ยวกีฬาจังหวัด -การประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านสื่อ หนังสือพิมพ์ออนไลน์
ก้าวที่ ๑๔ สานพลังพลเมือง อาสาสัญจรเกาะเรียน	แกนนำอาสา ๑๖ คน	-ความสัมพันธ์กลุ่มที่ใกล้ชิด ความเป็น น้ำหนึ่งใจเดียวกัน การแลกเปลี่ยนให้ ความช่วยเหลือสนับสนุนกันและกัน การร่วมแลกเปลี่ยนเสียงสะท้อนจาก
ก้าวที่ ๑๕ สานต่อพลังอาสา สร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่น ชุมชน	แกนนำอาสา และเยาวชน ครู ๑๖ คน	-เยาวชนเกิดความรักภาคภูมิใจใน ท้องถิ่น เกิดยุวไกด์มาร่วมขับเคลื่อน กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน -เกิดเครือข่ายสถานศึกษามาร่วม พัฒนาท่องเที่ยวชุมชน

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ)

กิจกรรม	ผลเชิงปริมาณ/ผู้เข้าร่วม	ผลเชิงคุณภาพ/การขยายเครือข่าย
ก้าวที่ ๑๖ ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วมผ่านท้องเที่ยวชุมชน	แกนนำอาสา และเครือข่าย จำนวน ๖๐ คน	-เกิดความร่วมมือพลัง “บวร” ชุมชน วัด มัสยิด เครือข่ายสถานศึกษา เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ชมรม รถตุ๊กๆ ชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุง เก่า นายก อบต.บ้านป้อม สารวัตร กำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน องค์การ บริหารส่วนตำบลบ้านป้อม

๔.๒ กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรม แห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยนำเสนอผลในส่วนนี้แบ่งเป็น ๒ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นการแสดงผลของการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน ตอนที่ ๒ เป็นการนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๒.๑ ผลการจากจากเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน

สำหรับงานวิจัยนี้ได้นำแนวคิดของวอลเลอร์สไตน์และเบอร์นสไตน์^{๓๗} มาใช้ในการประเมินผลการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวัดผลการประเมิน ๓ ระดับ คือ ๑) ประเมินการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน ซึ่งใช้การวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง ความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเข้าร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนให้เกิดสันติสุขของแกนนำอาสาที่เข้าร่วม ๒) ประเมินผลที่เกิดจากการร่วมกลุ่มทำกิจกรรม ใช้การวัดความพึงพอใจของบุคคลที่ต่อการปฏิสัมพันธ์หรือรวมกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา ๓) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการสร้างสุขของกลุ่มแกนนำอาสา โดยใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเสียงสะท้อนจากสัมภาษณ์กลุ่มและการถอดบทเรียน (AAR)

^{๓๗}Wallerstein, N., What is the evidence on effectiveness of empowerment to improve health? Health Evidence Network Report, (Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006).

รวมถึงการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเรียบเรียงสังเคราะห์และนำเสนอข้อมูลด้วยตารางและการไต่คำ ประโยคที่แกนนำอาสาได้สะท้อนด้วยการให้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล โดย L01 หมายถึง ผู้นำที่เป็นแกนนำอาสาคนที่ ๑ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑) ประเมินการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน

โดยใช้ (๑) การถอดบทเรียนสะท้อนความรู้สึกร่วมกันของกลุ่มแกนนำอาสาที่มีต่อการทำกิจกรรมโครงการร่วมกัน (๒) การสนทนากลุ่มถอดบทเรียนหลังกิจกรรมที่สะท้อนถึงการเห็นคุณค่าของตนเองความเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเข้าร่วมในการสร้างการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนให้เกิดสันติสุขของแกนนำอาสาที่เข้าร่วมเป็นนักวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ การสะท้อนความรู้สึกในการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของโครงการ

ตารางที่ ๔.๓ การมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของ

แกนนำอาสา	ร่วมคิด	ร่วมทำ	ร่วมสะท้อนผล	ร่วมรับประโยชน์	ความเป็นเจ้าของร่วม
L01	อยากทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง	เชื่อมเครือข่ายตึกๆ	สะท้อนตนเองเกิดประโยชน์ต่อตนเองสังคมใหม่	ประโยชน์ได้ความรู้เพิ่มเติม (การท่องเที่ยว) สังคมเกิดการพัฒนา	เต็ม ๑๐ ในการเป็นเจ้าของคิดถึงความคุ้มค่า
L02	กลุ่มขยะได้วางแผนขยายหมู่บ้าน	สร้างความร่วมมือในหมู่บ้าน	ประโยชน์ตนเองส่วนรวมเกิดความร่วมมือ	ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงผลดีขึ้น ขยะ ๓ วันล้นเกลื่อนปัจจุบัน ไม่เต็มถึง	มีส่วนร่วมมาก
L03	จัดท่องเที่ยว	ทำขนมสินค้าท้องถิ่นได้เปิดตนเอง ครูด้านการต่อสู้	เปิดขนมดีของตำบล ชุมชนรู้ประวัติของตนเอง	คนได้รู้จักสำนักดาบหันตราเจ้าของท้องที่รักษถิ่น	มีส่วนร่วมมาก

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

แกนนำ อาสา	ร่วมคิด	ร่วมทำ	ร่วมสะท้อนผล	ร่วมรับ ประโยชน์	ความเป็น เจ้าของร่วม
L04	โครงการนี้คิด จากชุมชนเรา	การรวบรวม ข้อมูล	แม้มีคนเดียว กลับไปเล่าให้ นายก อบต.ให้ ความร่วมมือ	ผลได้ทั้งชุมชน คนรู้จักบ้านใหม่ ภาคภูมิใจ เราทำ เอง	เราเป็น เจ้าของ
L05	ร่วมคิด แก้ปัญหา ม.๔ ขยะเยอะ ที่สุด ร่วมคิด กับ อบต.	ได้ชวน อบต. ทำ	อบต.จะเสนอ เหล็กเครื่องมือ ทำความสะอาด	ภูมิใจมีส่วนร่วม ให้โครงการเกิด	ส่วนร่วมมาก
L06	ร่วมคิด กระบวนการ ออกแบบ กิจกรรม	หาเครือข่าย ช่วยปชส.	ทำทุกอย่างที่ คิด	มีความสุข ภาคภูมิใจ กองทุนได้ ประโยชน์มาก	มีส่วนร่วม มากที่สุด แทบเป็น สมบัติของตน
L07	คิดกิจกรรม เกาะเรียนนำ ร่อง	ทำท่องเที่ยว	ผลดีมากได้ เครือข่าย คนในตำบล สอบถามการ จัดท่องเที่ยวต่อ	ได้ความร่วมมือ สนับสนุนจากทีม ได้ PR เกาะเรียน	ตำบล ต้องการเป็น ท่องเที่ยว เป็นเจ้าของ ได้คลิปปนำ เที่ยวเสนอ พอช.ระดับ ภาค
L08	คิดวางแผน ท่องเที่ยว	ทำท่องเที่ยว ได้ทำจริง	คนในตำบล สอบถามการ จัดการ ท่องเที่ยวต่อ	ตำบลไปทำต่อ	เป็นเจ้าของ

ตารางที่ ๔.๓ (ต่อ)

แกนนำ อาสา	ร่วมคิด	ร่วมทำ	ร่วมสะท้อนผล	ร่วมรับ ประโยชน์	ความเป็น เจ้าของร่วม
L09	วางแผน มอบหมายจัด ทีมกลุ่ม	ร่วมกิจกรรม ขยะ ท่องเที่ยว กองทุน	สะท้อนทุกคน ทำหน้าที่ที่ มอบหมาย โครงการของ เรา	ประโยชน์เห็นชัด เลี้ยงตัวเองได้ ได้ ประสบการณ์ เพื่อต่อ	ทุกคนมีส่วน ร่วม มาด้วย ใจ แม้คนมี ภาระ ถาม อะไรตอบได้ ติดตามเอาใจ ใส่

จากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม พบว่า ผู้นำแกนอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรมทุกท่านมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าบางกิจกรรมอาจไม่ได้เข้าร่วมได้เนื่องจากติดภารกิจ แต่ก็มีส่วนร่วมในการแสดงความเห็นในการเข้าร่วมประชุมออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Meeting หรือการแชร์ความเห็นในไลน์กลุ่ม และมีการชื่นชม ให้กำลังใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำร่วมกัน สะท้อนถึงความตั้งใจ ความเสียสละ มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน การวางแผนร่วมกัน การลงมือปฏิบัติร่วมกัน การสะท้อนผลร่วมกัน โดยกิจกรรมที่ใช้คือ การถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมต่างๆ ทำให้แกนนำอาสาคุ้นชินกับการทำงานเมื่อวางแผน ลงมือทำแล้ว ต้องทำการถอดบทเรียนหรือทางศัพท์เทคนิคเรียกว่า AAR ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าบางกิจกรรมเมื่อสิ้นสุดแล้วแกนนำอาสาถามว่า “อาจารย์ไม่ถอดบทเรียนหรือ” เป็นสัญญาณให้เห็นถึงความเข้าใจและเอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีส่วนร่วม โดยจุดมุ่งหมายในการถอดบทเรียนนำแนวคิด AI หรือ Appreciate Inquiry การสะท้อนคำถามเชิงสร้างสรรค์ที่นำไปสู่พลังบวกทำให้ไม่ก่อให้เกิดการตำหนิ ตีตีดกัน แต่ให้ทุกคนได้สะท้อนจุดที่อาจบกพร่องไปที่มาจากการยอมรับของตนเอง และสมาชิกกลุ่มให้กำลังใจกันและกัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า จากเดิมแม้ว่าสมาชิกแกนนำอาสาบางท่านอาจรู้จักกันบ้างหรือพบเห็นหรือร่วมงานกันบ้างในกิจกรรมที่ได้รับบทบาทในงานชุมชนต่างๆ แต่การรวมตัวกันเป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีพลังอำนาจของตนเอง เป็นการยกระดับการรวมกลุ่มที่เป็นปัจเจกมาเป็นการเป็น Node คือกลุ่มประสานเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ การก่อเกิดกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา ทำให้การขับเคลื่อนพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขมีทิศทางและแนวทางในการทำงานที่เริ่มต้นจากการ

มีแกนนำอาสาสามารถรวมกลุ่ม ทำงานด้วยใจอาสามีเป้าหมายการสร้างความสุขโดยเริ่มต้นจากการพัฒนาจิตอาสาให้เกิดขึ้นในชุมชน

๑.๒ การประเมินการเห็นคุณค่าในตนเองของแกนนำอาสาที่เข้าร่วม

การเห็นคุณค่าในตนเองของแกนนำอาสาที่เข้าร่วมเครือข่ายเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สะท้อนถึงการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ คือ การสนทนากลุ่มอย่างไม่เป็นทางการในกิจกรรมสานพลังพลเมืองอาสาสัญจรเกาะเรียน ที่แสดงถึงพลังตนเองและพลังเครือข่าย โดยนำแนวคิดของ Coopersmith (1991) ที่กล่าวถึงลักษณะของพฤติกรรมที่สะท้อนถึงการเห็นคุณค่าในตนเองมาเป็นกรอบในการสังเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

มีพลังและจุดหมาย (Energetic and Purposeful)

ทั้งนี้มีแกนนำอาสาได้สะท้อนให้เห็นถึงพลังและจุดหมายที่จะนำพาความสุขให้กับชุมชนคนรุ่นหลัง และช่วยเหลือกลุ่มคนสูงวัย ดังเสียงสะท้อนว่า

“โครงการนี้ทำให้ได้แสดง และเปิดสำนักดาบขึ้นมา อยากอนุรักษ์ไว้ ภูมิใจอยู่ให้อยู่คู่แผ่นดินไทย แม้นฉันจะไม่ร่ำรวย”(L03)

“ทำไปเรารู้ใจ ทำทะเล ล้มลุกคลุกคลาน พอทำสำเร็จท่องเที่ยว” (L10)

“ทำท่องเที่ยวดี เพราะทำได้นาน ทำไปสู่ลูกหลานถ้าไปถูกช่อง ทำอย่างไรก็ได้ให้คนแก่มาร่วม เรามีความสุข ได้ขายของ จะได้ไม่ต้องเอาของมาเร่ขาย” (L07)

มีความคิดในทางที่ดีและมองโลกในทางที่ดี (Positive and Optimistic)

เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของการมองสิ่งรอบตัวให้มีคุณค่าและเห็นความเชื่อมโยงประโยชน์ที่เกิดขึ้น ดังเสียงสะท้อนว่า

“ผลงานวิจัยเหมือนผลพลอยได้มากกว่า ผลสำเร็จคือ การรวมตัวกันได้และทำงานกันต่อได้ งานวิจัยเป็นผลพลอยได้” (L06)

“ที่ทำเพราะชอบทำงานจิตอาสา” (L12)

“เห็นได้ชัดคือ ได้เพื่อน ได้เครือข่าย กิจกรรมท่องเที่ยวเกาะเรียน ทำให้ได้กลุ่มส่งเสริมมาช่วย ได้กลุ่มท่องเที่ยวมาช่วยประชาสัมพันธ์ผ่านเพจ ได้ขายสินค้าชุมชน ซึ่งได้ปีมานานแล้ว กลุ่มมาเปิดหมู่บ้านครั้งแรกหลังจากน้ำท่วม” (L07)

มีความมั่นคงในตนเอง (Self-Reliant)

สามารถที่จะกระทำการสิ่งต่างๆ ได้อย่างอิสระเป็นตัวของตัวเองพึ่งพาตนเองโดยไม่จำเป็นต้องมีผู้อื่นคอยชี้แนะ ดังเสียงสะท้อนว่า

“ถ้าวันนั้นผมไม่มา หันตราคงไม่รับ ผมมาเพราะมีสิ่งคลใจ มันทำให้หันตราเกิด **รู้สึกประทับใจ** หันตราจุตมาตั้งแต่ปี ๕๘ แต่ไปไม่ได้ แต่โครงการนี้ทำให้หันตราเป็นที่รู้จักหลายๆ ตำบล” (L12)

“มองว่าถ้ามีงบประมาณคนอาจไม่มาช่วยเรา แต่เราจะทำอย่างไรก็ได้ที่พึ่งอาสาสมัครเอง การมีงบประมาณทำให้เป็นผลต่อยอดให้ชุมชนขับเคลื่อนได้โดยความสำเร็จ” (L10)

“**เป็นความภาคภูมิใจ ไม่ว่าสำเร็จหรือไม่** คำแนะนำทำให้เราพัฒนา การท่องเที่ยวคนถามว่าเราได้อะไร แต่เราทำให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมาทุกคนมีส่วนได้ เป็นสิ่งที่ภูมิใจ และคิดว่าทำดีที่สุดแล้ว” (L05)

“วิจัยเป็นเรื่องวิชาการ แต่ถ้าวิชาการปฏิบัติได้จริงถือว่าเป็นเรื่องดีของสังคม วิจัยแทบตาย แต่ถ้าประชาชนไม่ลุกขึ้นมาก็จบ จะให้จบมาแค่นี้ วิจัยที่สำเร็จคนวิจัยก็**ภูมิใจเพราะชาวบ้านรู้ว่าจำเป็นต้องได้จริง และตำบลต้องลุกมาทำต่อ**”(L01)

มีความสามารถในการเข้าสังคมและร่วมมือกับผู้อื่นได้ (Sociable and Co-operative)

เป็นเรื่องของการนำพลังอำนาจที่มีในตนเองไปสู่การสร้างพลังชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการทำกิจกรรมและสามารถชักชวนผู้อื่นให้มีพลังจิตอาสา สามารถเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มและสามารถประนีประนอมเพื่อความเข้าใจอันดีและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน บุคคลเหล่านี้สามารถชื่นชมความสำเร็จของผู้อื่นได้อีกทั้งยังสนับสนุนให้กำลังใจในการพัฒนาตนเองของบุคคลอื่น ดังเสียงสะท้อนว่า

“ทำงานเครือข่ายเราต้องมองออกกว่าใครจะดึงมามี**ส่วนร่วม ต้องมาด้วยใจ**”(L01)

“งานวิจัยนี้ ชุมชนจับต้องได้ ไม่ใช่เฉพาะกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่**ชุมชนลุกขึ้นมาช่วยกัน การเรียนรู้ด้วยการกระทำจริง ทุกคนจับต้องได้**”(L10)

“เห็นดีที่ทำสองตำบลทำให้เข้มแข็ง พอมาร่วมทำ รู้จักหลายๆ ตำบลเป็นเพื่อนกัน มี**เครือข่าย**”(L14)

มีการพัฒนาตนเอง (Self-Developing)

กล่าวคือ มีการตรวจสอบตนเองอยู่เสมอ การยอมรับตนเองและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มีความสุขกับการได้รับรู้ข้อบกพร่องและความผิดพลาดของตนเองอันจะสามารถพัฒนาพฤติกรรมไปในทางที่ดี ดังเสียงสะท้อนว่า

“พอได้ไปศึกษาดูงาน **เราต้องทำ ถ้าเราไม่ทำใครจะทำ** และเราก็ได้สิ่งดีจากตรงนั้นมา ก็เลย**สู้** เริ่มต้นจากจุดนั้น มาแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นแกนนำรายได้มาสู่ตำบล **มีคำชมเราภูมิใจ**” (L13)

“การเข้าร่วมถือว่าดี ได้ความรู้กับชุมชนดี”(L14)

“ได้ความรู้กับชุมชนดีพอมาร่วมทำ รู้จักหลายๆ ตำบลเป็นเพื่อนกัน มีเครือข่าย”

“มีความสุข ได้เจอได้รู้จักเพื่อนๆ แทนที่อยู่บ้านเฉยๆ ได้ความรู้และกำลังใจ” (L04)

“ได้จัดกิจกรรมคนในหมู่บ้านสนใจ ทำให้รู้สึกบอกไม่ถูกในใจ จะสานต่อหมู่บ้านเราก่อนทำให้ดีขึ้น”(L02)

นอกจากนี้ยังมีเสียงสะท้อนที่แสดงให้เห็นการมีเครือข่ายภายนอกมาเสริมพลังทำให้เกิดแรงผลักดันและนำพาให้กลุ่มแกนนำอาสาทำงานได้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกับนักวิจัย ดังเสียงสะท้อนว่า

“การมีอาจารย์ที่ทุ่มเทลงพื้นที่ติดตาม เอาจริงเอาจัง มีหลักมีเกณฑ์การปูพื้นฐานให้ชุมชน ต่อยอดให้เดินได้ ให้เบ็ดแล้วให้หาเองได้. . .การทำงานไม่ถึงพื้นที่ทำให้เป็นผลดีกับพวกเรา” (L09)

“การวิจัยต้องควบคู่กับการกระทำ แต่ถ้าวิจัยอย่างเดียวไม่ได้กระทำก็ใช้ไม่ได้ อย่างที่อาจารย์พาทำ ต้องทำซ้ำ ไม่ติดขัดอะไรต้องมา แม้วันนี้น้ำท่วมบ้านก็ยังมา”(L10)

๒) ประเมินผลที่เกิดจากการร่วมกลุ่มทำกิจกรรม

ใช้การวัดความพึงพอใจของบุคคลที่ต่อการปฏิสัมพันธ์หรือรวมกลุ่มพลเมืองอาสาหรือโยธยา ผู้วิจัยใช้การถอดบทเรียน

ตารางที่ ๔.๔ ความรู้สึกที่มีต่อการเข้าร่วมเครือข่ายโครงการวิจัย

แกนนำอาสา	ความรู้สึกก่อน	ความรู้สึกหลัง
L01	รู้ยากร่วมเห็นประโยชน์	เป็นไปตามเป้าหมายสำเร็จ ทุนสังคม เปลี่ยนแปลง มองความสุข ไม่มองเงิน
L02	รู้สึกเกรงใจ คิดว่าไม่มีอะไร	ได้ประโยชน์ต่อตนเอง หมู่บ้านลดขยะ
L03	ถูกชวนแบบงงๆ เกรงใจ	ได้ทำในสิ่งที่อยากทำท่องเที่ยวได้ประโยชน์ เป็นบุญ
L04	เกรงใจคนชวน	รู้สึกดี หมู่บ้านให้ความร่วมมือ อบต.มาช่วยจัดการขยะ
L05	เกรงใจคนชวน และฟังตอนแรก เห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ความสุขจะทำได้หรือ	มันเป็นไปได้ดีและไปได้ (มีประโยชน์) ตำบลนำการท่องเที่ยวไปใช้เสนอ ได้รางวัลดีเด่น ใส่ใจคุณภาพชีวิต(นวัตกรรมชุมชน)
L06	เชื่อมั่น เกิดความสุข อยากเจอเพื่อน	ได้กับตัวเองเยอะมาก นำมาพัฒนาตนเอง ถ่ายทอดความรู้สู่ผู้อื่น
L07	เพื่อนชวน คิดว่าจะได้อะไร จากโครงการ	ได้เปิดตัวท่องเที่ยว จะไปได้ด้วยดี

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ)

แกนนำอาสา	ความรู้สึกก่อน	ความรู้สึกหลัง
L08	มั่นใจผู้ชักชวนคิดว่าจะได้พัฒนา	กล้าบอกว่าสำเร็จได้ความร่วมมือและภูมิใจ
L09	ติดตามร่วมงานกับผู้วิจัย	ได้เรียนรู้วิจัย และ U2T คิดว่าต่อยอดอย่างไร (กังวล) อยากเห็นการยืนด้วยตนเองของกลุ่ม (ผลประโยชน์ของชุมชนเกิดการตื่นตัว)
L13	ตามเพื่อนมา	ได้เรียนรู้ประสบการณ์ ได้เพื่อน
L15	ยินดีร่วมงาน ประโยชน์น่าจะมี	ได้ความรู้ไปใช้ในชุมชน

๓) ประเมินการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการสร้างสุขของกลุ่มแกนนำอาสา

สำหรับในส่วนนี้ผู้วิจัยใช้การถอดบทเรียนประเมินโครงการกิจกรรมทั้งในมิติของการร่วมกิจกรรมโครงการและผลที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างสุขทั้ง ๓ โครงการ รวมถึงการประเมินความสุขที่เกิดขึ้นจากการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนผ่านการทำโครงการ ดังนี้

(๓.๑) ประเมินผลจากการขับเคลื่อนโครงการกิจกรรมสร้างสุข

โครงการกิจกรรมขยะสร้างสุข : ตำบลที่รับผิดชอบหลัก คือ ตำบลบ้านป้อม และตำบลที่เข้าร่วมสังเกตการณ์ ได้แก่ ตำบลวัดตูมและตำบลปากกราม โดยเป้าหมายของโครงการนี้ คือ การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในการจัดการขยะในครัวเรือนอย่างถูกวิธีและมีประโยชน์สามารถนำไปสร้างมูลค่าและรายได้ให้กับครัวเรือนได้ ทำให้บ้านเรือนและชุมชนสะอาดขึ้น นำไปสู่สุขภาพคนในชุมชนที่ดีเป็นชุมชนต้นแบบโดยกระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะ การสร้างกลุ่มอาสาที่เข้าร่วมกิจกรรม

ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นเชิงปริมาณและพื้นที่: พบว่า มีการจัดกิจกรรมเพื่อร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผนปฏิบัติ ระหว่างแกนนำอาสา และการนำแผนไปสู่การปฏิบัติการสร้างความรู้ และปลูกจิตสำนึกให้ชุมชนในพื้นที่ จำนวน ๘ ครั้ง มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมตลอดโครงการ ๑๐๗ คน ครอบคลุมพื้นที่ หมู่ ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๘ และ ๙

ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นเชิงคุณภาพ : เกิดกิจกรรมต่อยอดอาสาขยะสร้างสุข หมู่ ๑ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมต่อเนื่องในชุมชน ผลการเปลี่ยนแปลงพบว่า หมู่ ๔ จากเดิมที่มีขยะมาก เมื่อมีโครงการและอบต.มามีส่วนร่วมทำให้ชุมชนสะอาดขึ้น น่ายุ่่นามองมากกว่าเดิม ปริมาณขยะก็ลดน้อยลง เกิดความสุขและสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการจัดการขยะที่ถูกต้องถูกวิธี และการ

สร้างสรรค์จัดการขยะให้เกิดประโยชน์ สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ความร่วมมือ อบต.บ้านป้อม สารวัตรกำนัน กำนัน วัด มัสยิดท่าการ้อง วัดขนอน

โครงการการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการ : ตำบลไผ่ลิงเป็นแม่งานหลักร่วมกับตำบล คลองสวนพลู โดยมีเป้าหมายเพื่อชุมชนเกิดการตระหนักรู้การเป็นเจ้าของการมีส่วนร่วม ชุมชนมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหา/พัฒนา กองทุนร่วมกัน ได้สมาชิกเครือข่ายพลเมืองอาสา ศรียุธยาในพื้นที่ มีเพิ่มขึ้น โดยจัดกิจกรรม ๖ ครั้ง

ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นเชิงปริมาณและพื้นที่: พบว่า มีคณะกรรมการกองทุนเข้าร่วม จำนวน ๔๒ คน และ สมาชิกกองทุน จำนวน ๑๔๐ คน ขยายเครือข่ายพื้นที่ชุมชน ๔ ชุมชน ได้แก่ ชุมชนไผ่ลิงหมู่ ๑ และ ๒ ชุมชนเจ้าพ่อจ้อย ชุมชนพัฒนาตน

ผลการดำเนินการเชิงคุณภาพ: การมีส่วนร่วมทำวิสัยทัศน์ พันธกิจ การทำฐานข้อมูล แผน กิจกรรมพัฒนากองทุนแบบมีส่วนร่วมการรับรู้อุดมการณ์กลุ่มและสร้างความร่วมมือ นายกเทศมนตรี เทศบาลอโยธยา

โครงการท่องเที่ยวชุมชน: ตำบลหันตรมเป็นแม่งานหลัก ตำบลเกาะเรียน ตำบลบ้านใหม่ ตำบลสำเภาล่ม ได้ร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมท่องเที่ยวหนึ่งวัน หนึ่งตำบล ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากมีการระบิตความคิดและสร้างพลังการมีส่วนร่วม โดยขยายกิจกรรมจากหนึ่งตำบล ไปสู่การจัด ท่องเที่ยวทุกตำบลในกลุ่มทำให้เกิดทริปท่องเที่ยวชุมชนตำบล ๔ ตำบล และขยายสู่ท่องเที่ยวตำบลบ้าน ป้อมเป็นการรวมพลังการมีส่วนร่วม

ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นเชิงปริมาณและพื้นที่: มีเครือข่ายตำบล ๕ ตำบลในการจัดกิจกรรม ท่องเที่ยวตำบล และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรม ๓๐๐ คน

ผลการดำเนินการเชิงคุณภาพ: เกิดความร่วมมือพลังเครือข่าย บ้าน วัด (โบสถ์คริสต์ วัด มัสยิด) โรงเรียน/หน่วยงาน เครือข่ายภายนอก ชุมชนมีรายได้ ความสุข ภูมิใจในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวมีความสุข ภาคภูมิใจในคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวข้ามตำบล เครือข่ายการทำงาน ร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านป้อม บ้านใหม่ สำเภาล่ม หันตรา เทศบาลอ โยธยา เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ชมรมรถแท็กซี่ตุ๊กๆ ชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า มีผู้นำองค์กร บริหารส่วนตำบลทำเรือมาร่วมศึกษาดูงานเพื่อการทำงานขยายเครือข่าย มีโรงเรียนสถานศึกษาเข้าร่วม

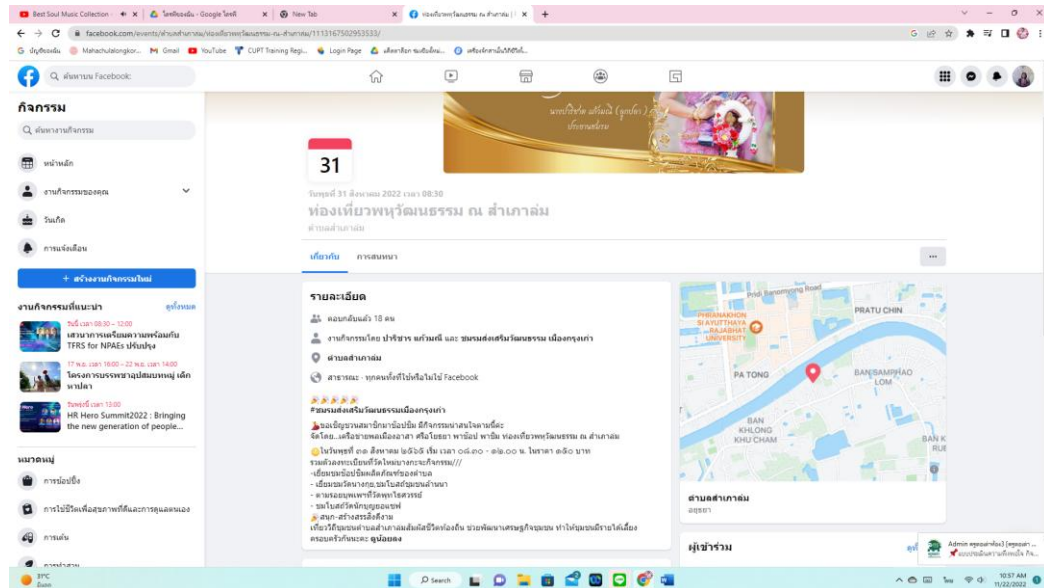
ตารางที่ ๔.๕ เสียงสะท้อนผลจากการขับเคลื่อนท่องเที่ยวสร้างสุขในชุมชน

ตำบล	เสียงสะท้อนการทำงานและผลที่เกิดขึ้น
เกาะเรียน	ท่องเที่ยวไปได้สวย ดำเนินการดีทุกตำบล แสดงศักยภาพของตนเอง เตรียมตัวไว้ และได้โอกาสจากโครงการ ชุมชนร่วมมืออยู่แล้ว ความเป็นเครือข่าย ความพร้อม ชาวบ้านเป็นตัวตั้ง ทำอย่างไรให้ชุมชนมีรายได้ ความสุข จากนักท่องเที่ยว การฟื้นฟูที่เร็วจากน้ำท่วม
บ้านใหม่	ท่องเที่ยวเกือบ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ บางเรื่องไม่เห็นประสบการณ์ตรง แต่มีเพื่อนเรา เวลาไปประชุม เอาเรื่องท่องเที่ยวไปคุย เจอถามว่า ทำแล้วได้อะไร คนรู้จักของดีบ้านใหม่ รายได้ชุมชน ความร่วมมือทุกฝ่าย ถ้าคนรุ่นใหม่มาร่วมด้วยจะดี
หัตตรา	ได้เปรียบทุนเดิม คำขวัญ ทหารกล้า (พื้นดาบ) ดำเนินการไปส่งต่อข้อมูล ฝึกทำขนมหัตตรา ได้ขายสินค้า คนในชุมชนร่วมมือ เครือข่ายตำบล แผนต้องมีหลักและรอง การจัดสรรกิจกรรม เสียงอุปสรรค
สำเภาลม	ไปคุย อบต.นักวิชาการศึกษา มีโครงการรองรับ นายกให้ทำ พนักงานทราบเรื่อง มาช่วย นายกสนับสนุนดูแลสถานที่ จุดพัฒนา จุดการต้อนรับ การกล่าวต้อนรับ ต้องปรับปรุง
บ้านป้อม	ท่องเที่ยว U2T ทีมกระตือรือร้น ตั้งใจ วางแผน แบ่งหน้าที่ ทุกคนมีบทบาท เอาความสามารถมาใช้ถูกทาง การนำสภาพพื้นที่มาออกแบบท่องเที่ยว ถ.คนเดินเป็นพหุวัฒนธรรม เกิดการแลกเปลี่ยน ทำให้คนรู้จักศาสนาการปฏิบัติตน คนท้องที่ยังไม่เรียนรู้แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาสินค้าที่กำลังศูนย์หาย กระซอน สิ่งไม่น่าเกิดก็เกิดขึ้น รายได้/ยูวโกด์

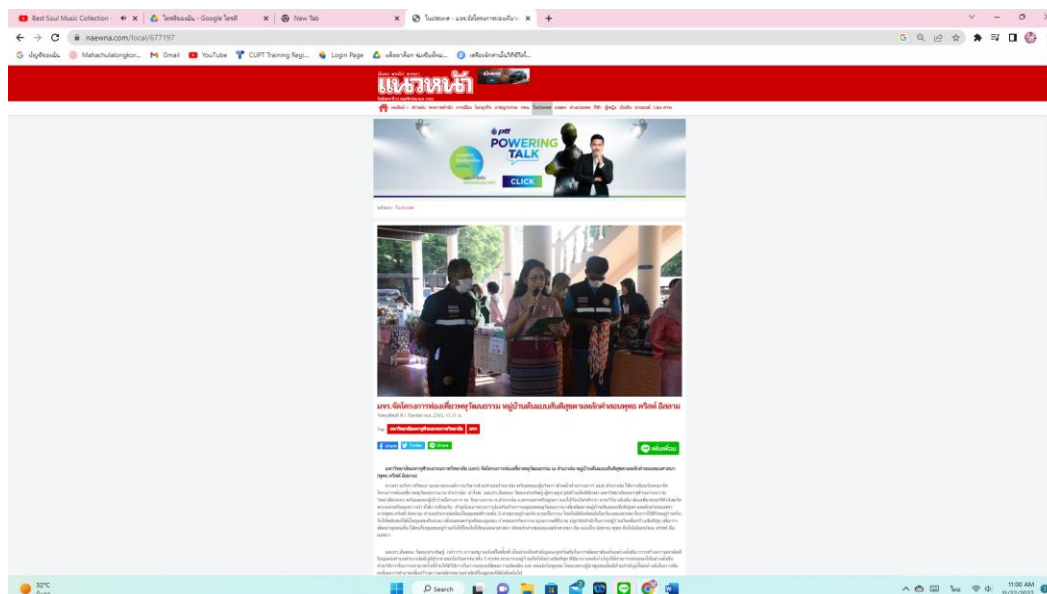
ทั้งนี้ทุกตำบลที่ได้ทำกิจกรรมขับเคลื่อนโครงการสร้างสุขด้วยการท่องเที่ยว ต่างสะท้อนเป็นเสียงเดียวกันถึงการตอบรับจากนักท่องเที่ยว ชุมชน รู้สึกดีที่ได้มาเที่ยว ได้รู้จักของดี ของเด่น วัฒนธรรมต่างศาสนา ทำให้เห็นว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสิ่งที่น่าสนใจภาคภูมิใจ และแต่ละตำบลจัดท่องเที่ยวชุมชนได้ดี เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นการจัดครั้งแรกและอยากให้พัฒนาคุณภาพสินค้าชุมชนต่อไปยิ่งขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนโปรแกรมจุดท่องเที่ยวที่หลากหลายได้ และมีเสียงเสนอว่าอาจจัดไปหลายตำบลในหนึ่งวัน โดยเลือกจุดเด่น การใช้รถตุ๊กๆ มาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว ผลการดำเนินการทำให้เกิดการรวมพลังความคิดขยายเครือข่ายและสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็ง

การขยายเครือข่ายขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

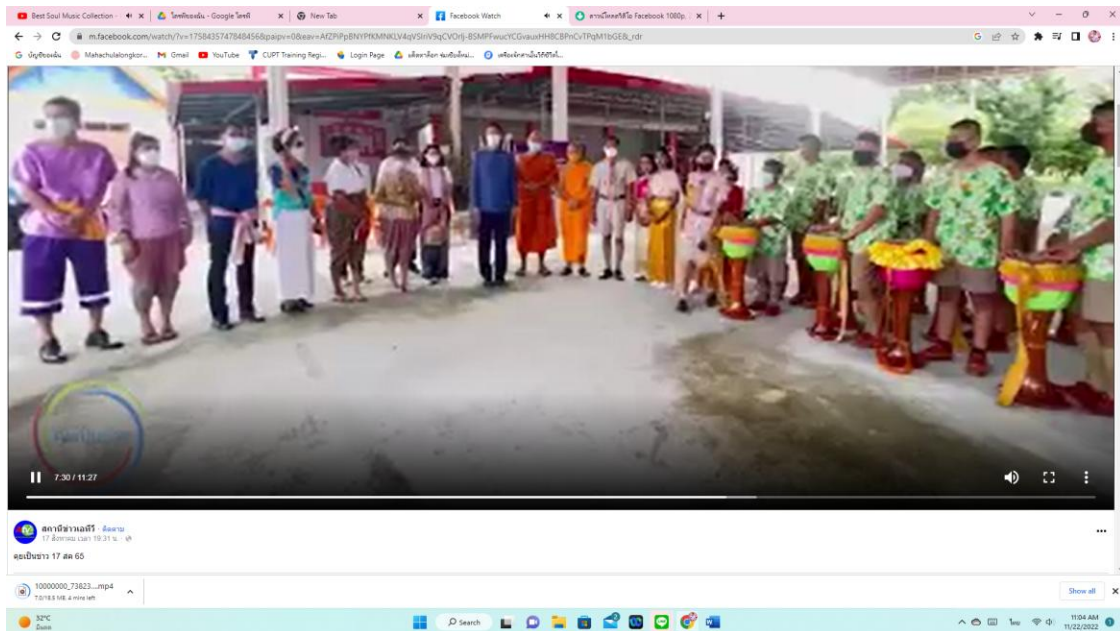
๑) ประชาสัมพันธ์กิจกรรมผ่านเพจเครือข่าย และสื่อในพื้นที่

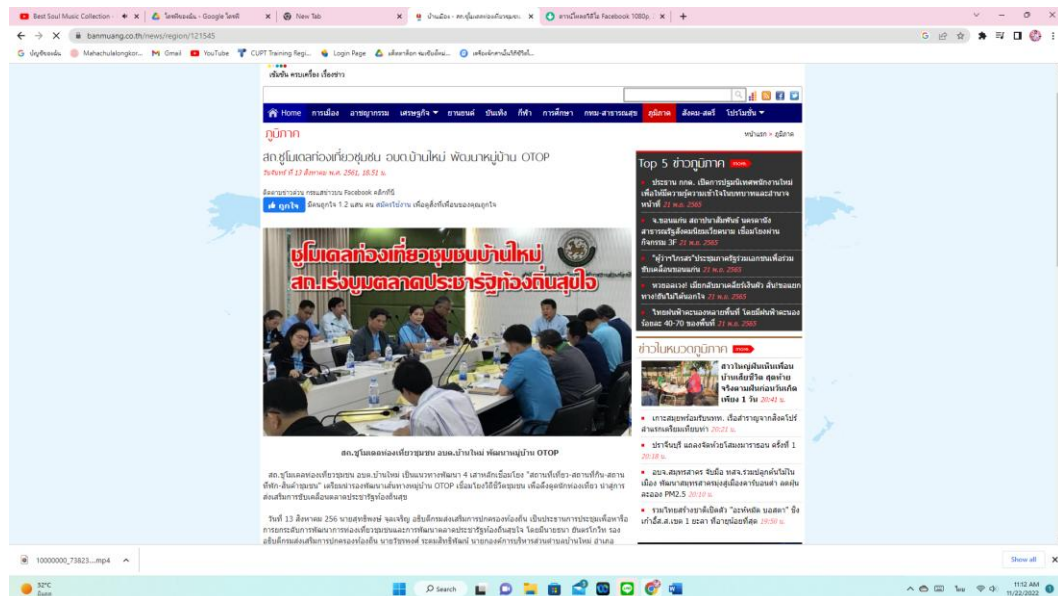
แผนภาพที่ ๔.๔๔ การสื่อสารกิจกรรมสร้างสุขผ่านเพจชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า

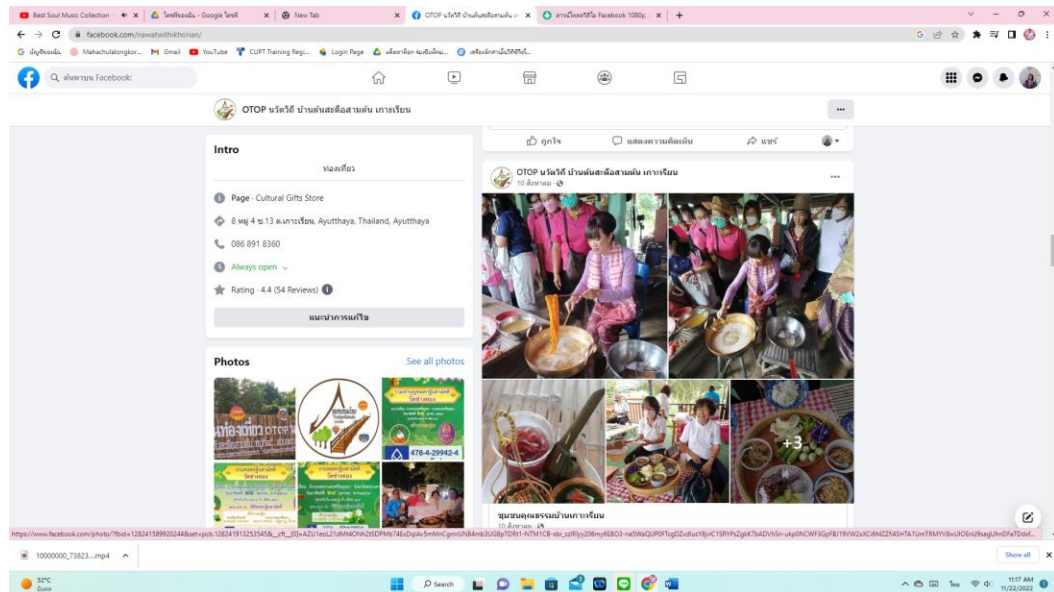
แผนภาพที่ ๔.๔๕ ภาพข่าวกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ตำบลสำเภาลัมโดยความร่วมมือ

แผนภาพที่ ๔.๔๖ สำนักข่าวเอทีวี รายการคุยเป็นข่าวลงประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ตำบลหันตรา

แผนภาพที่ ๔.๔๗ ชาวบ้านเมืองออนไลน์ สก.ชูโมเดลท่องเที่ยวชุมชน อบต.บ้านใหม่

แผนภาพที่ ๔.๔๙ ภาพกิจกรรมประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยวเกาะเรียนผ่านเพจ OTOPI นวัตกรรม บ้านต้นเสื่อสามต้น เกาะเรียน

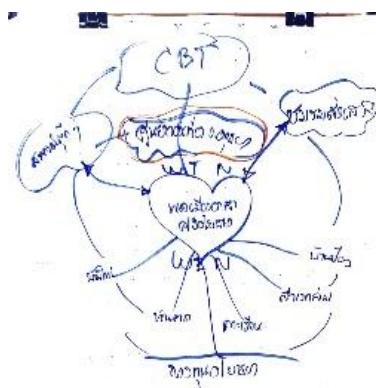

แผนภาพที่ ๔.๔๙ สำนักข่าวเอทีวีเผยแพร่กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน ตำบลบ้านป้อม

ก้าวต่อไปในการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยพลังเครือข่ายแกนนำอาสา

ผลการเสริมสร้างพลังเครือข่ายแกนนำอาสาขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ทำให้กลุ่มแกนนำอาสาวางแผนที่ยกระดับกลุ่มให้เป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ โดยมีต้นทุนทางสังคมที่สมาชิกทำในพื้นที่และร่วมกันทำสามารถเป็นผลงานเชิงประจักษ์ และมีเครือข่ายที่มาร่วมกิจกรรมพร้อม

ร่วมถอดบทเรียนสะท้อนผลสำเร็จของกิจกรรมท่องเที่ยวที่กลุ่มร่วมกันขับเคลื่อน การสะท้อนคิดด้วยความ เป็นกัลยาณมิตร ทำให้กลุ่มพลเมืองอาสาศรียุธยาและกลุ่มเครือข่ายที่เข้าร่วม ได้แก่ ชมรมท่องเที่ยว ชุมชน CBT ชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า และชมรมสหกรณ์แท็กซี่ตึกๆ ตกลงลึกร่วมคิดและวางแผน ร่วมในการขยายผลเชื่อมเครือข่ายท่องเที่ยวตำบลโดยมีเครือข่ายต่าง ๆ มาร่วมคิดแผนร่วมวางแผนเพื่อ ดำเนินการขับเคลื่อนขยายผลการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการจัดการตนเองของชุมชนที่มีพลเมืองอาสาศรียุธยา มาร่วมดำเนินการ ก่อร่างสร้างภาพเส้นทางการทำงานอนาคตของพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อ ขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อสร้างสุขที่จับต้องได้และมีความยั่งยืนโดยนำทุนสังคม วัฒนธรรม แหล่งสถานที่ ท่องเที่ยวมาพัฒนาระดับการท่องเที่ยวชุมชนให้มีศักยภาพมากขึ้นโดยอาศัยการทำงานร่วมกันของภาคี เครือข่าย โดยการนี้ได้นำไปเชื่อมเครือข่ายด้วยการหารืออย่างไม่เป็นทางการกับผู้บริหารศูนย์คุณธรรม และสภาอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา^{๑๘}

แผนภาพที่ ๔.๕๐ ประชุมถอดบทเรียนและขยายเครือข่าย

^{๑๘} ประชุมหารือภาคีเครือข่าย, จิรายุ อุปเสน ผู้จัดการสำนักส่งเสริมและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคม, ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน) และ บงกช แจ่มทวี , ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๕.

แผนภาพที่ ๔.๕๑ หารือแนวทางเชื่อมเครือข่ายกับสภาอุตสาหกรรมจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา และตัวแทนศูนย์คุณธรรม (องค์มหาชน)

(๓.๒) ประเมินความพึงพอใจการเข้าร่วมโครงการวิจัย

นอกจากประเมินผลที่เกิดขึ้นกับการขับเคลื่อนโครงการแล้ว ยังมีเสียงสะท้อนจากการถอด
บทเรียนแกนนำอาสาเกี่ยวกับโครงการที่ได้ร่วมขับเคลื่อนมีจุดแข็งอะไรที่ทำให้โครงการสำเร็จ และสิ่งที่
แกนนำอาสาอยากบอกนักวิจัย ซึ่งถ้อยคำเหล่านี้สะท้อนถึงความพึงพอใจที่มีของแกนนำอาสา

ตารางที่ ๔.๖ จุดแข็ง และจุดเติมเต็มของโครงการ

จุดแข็งความสำเร็จของโครงการ	จุดเติมเต็มที่ยากบอก
-การมีส่วนร่วม เครือข่าย ความจริงใจ ของสมาชิก ผู้นำ (L06)	-อยากให้มีหน่วยงานภายนอกสนับสนุนช่วย แนะนำ จุดประเด็นต่อ
-อาจารย์ (ผู้วิจัย) ไม่ทิ้ง เอาใจใส่ สานต่อ (L07)	-อยากให้ทำต่อมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษา
-การทำด้วยใจ การทำให้เกิดการฮึกเหิมโดย อาจารย์คอยกระตุ้น (L05)	-การขับเคลื่อนเป็นรูปธรรมของกลุ่มและขยายผล ต่อไป
-จิตอาสา อุดมการณ์ (L01)	-ช่วยกันคิดและสานต่อทำอะไรให้เป็นจุดเด่น และเป็นที่รู้จักมากขึ้น
-สมาชิกให้ความช่วยเหลือกัน (L03)	-อยากให้อาจารย์จัดทำโครงการอีก อยากเรียนรู้ พัฒนายิ่งขึ้น
-ใจของสมาชิกการห่วงใย มีอาจารย์พาทำ (L08)	

(๓.๓) ประเมินผลการขับเคลื่อนเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข

เสียงสะท้อนจากเครือข่ายแกนนำอาสาที่เข้าร่วม ถึงผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง ชุมชน
ความสัมพันธ์กับสมาชิกเครือข่าย แสดงถึงความสุขที่เกิดขึ้นโดยเริ่มจากมิติของความสุขด้านจิตภาพ คือ
การทำงานด้วยความเสียสละ จิตอาสา ของแกนนำอาสาที่เป็นเครือข่ายส่งพลังให้กันและกันเพราะต่างไม่

เห็นแก่ตัว ยินดีช่วยเหลือร่วมงานกันอย่างเต็มที่ ขึ้นชมความสำเร็จของกันและกัน ส่งผลให้ขยายพื้นที่สร้างสุขด้วยจิตอาสา เช่น กิจกรรมขยะสร้างสุข มีจิตอาสาเพิ่มในพื้นที่ที่มาทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายอาสา กิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกองทุน คณะกรรมการมีเป้าหมายที่เป็นกองทุนแห่งความสุขร่วมกัน ทำให้การออกไปพบปะสมาชิก เก็บข้อมูลในพื้นที่ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการพัฒนากองทุนต่อไป สำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน การปลูกพลังชุมชนให้ลุกมาทำงานร่วมกันในการจัดท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ คนในท้องถิ่นมีความสุขเมื่อมีคนมาเที่ยวชุมชน เป็นการสร้างพลังรักและอยากสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งต่อถึงลูกหลานในอนาคต การประเมินผลการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้วิจัยนำเสนอภายใต้กรอบความสุข ๔ ด้าน คือ โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาด้านจิตภาพ สังคมภาพ กายภาพ และปัญญาภาพ ดังนี้

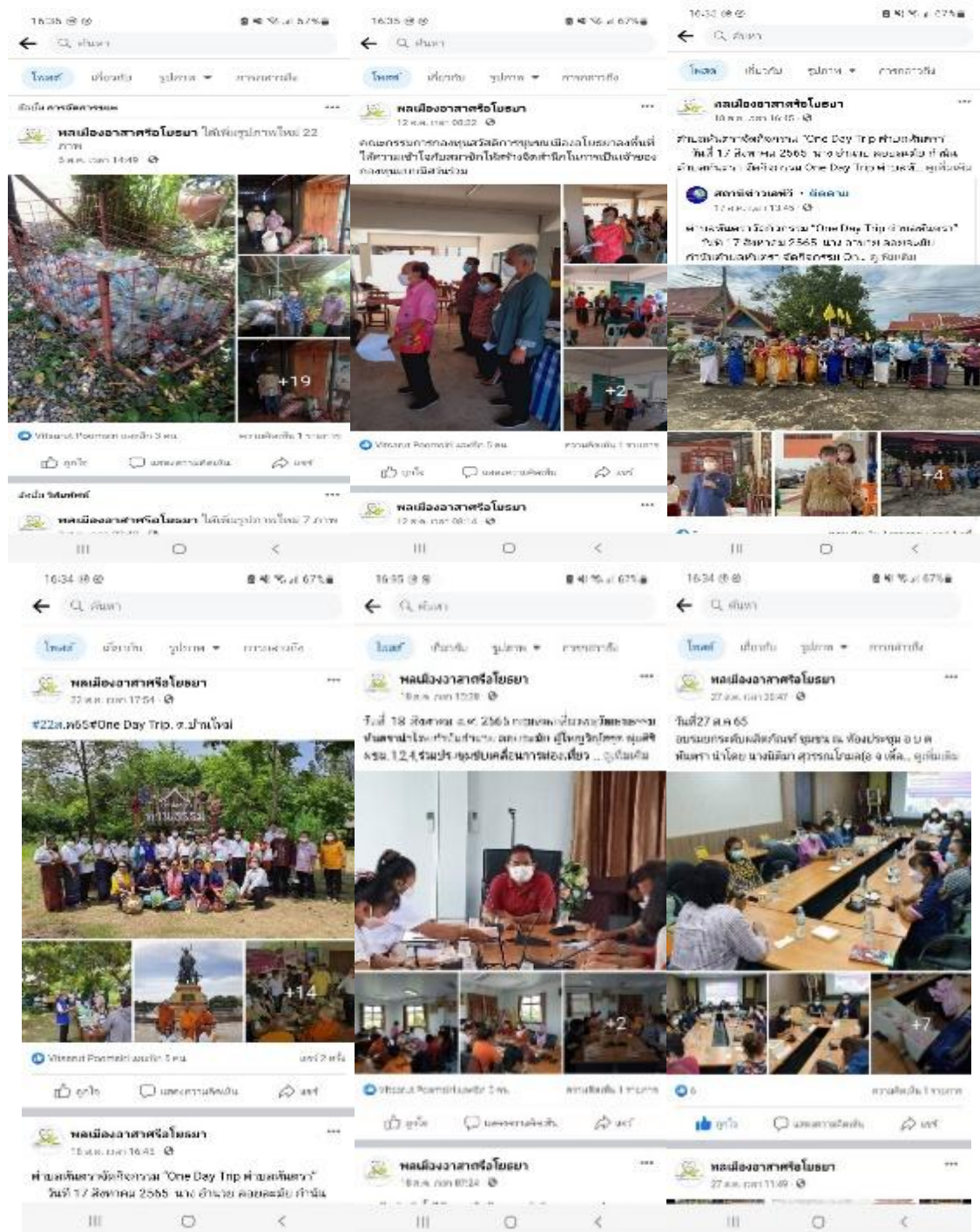
ด้านจิตภาพ พบว่า แกนนำอาสาที่เข้าร่วมเห็นว่าเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการพัฒนา คือ ต้องเริ่มจากการมีจิตอาสา ความเสียสละส่วนตนและไม่เห็นแก่ตัว แกนนำอาสาจะต้องมารวมกันเป็นเครือข่ายทำให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา จึงจะเกิดพลังการเปลี่ยนแปลง และตัวแบบความเป็นจิตอาสา การสะท้อนภาพความเป็นเครือข่ายอาสาจะดึงดูดให้ผู้อื่นได้เห็นและอยากมาร่วมพัฒนาสร้างความสุขที่เริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ด้วยการแก้ปัญหาในชุมชนที่ทำได้โดยชุมชน จากการสังเกตการณ์การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน พบว่า จะมีคำที่สะท้อนในการเข้าร่วมกิจกรรมว่า “จิตอาสา” “ทุกคนต้องมีส่วนร่วมช่วยกัน” “รู้สึกมีความสุขที่เห็นคนในชุมชนมาช่วยกัน” “อยากให้ทุกคนไม่เห็นแก่ตัวและเสียสละ” นอกจากนี้ยังเห็นถึงท่าที สีสหน้า รอยยิ้ม ที่แสดงออกถึงความสุขที่ได้มีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน

ด้านปัญญาภาพ พบว่า เมื่อแกนนำอาสารวมพลังเป็นเครือข่ายตำบล นำมาซึ่งการช่วยกันพัฒนา การสะท้อนความคิดเห็นร่วมกัน การได้ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงานแบบปฏิบัติการ จนถึงการทำโครงการร่วมกัน การทำงานแบบวางแผน สร้างการมีส่วนร่วม วิเคราะห์การทำงานอย่างมีแผนการทำงาน การรับฟังความเห็นที่แตกต่าง การทำงานของเครือข่ายแกนนำอาสาทำให้ชุมชนเกิดความเชื่อมั่น พาทำ พาคิด เห็นภาพความสำเร็จ ส่งผลให้ชุมชนเห็นศักยภาพทุนสังคม ทุนวัฒนธรรมที่ชุมชนมี สามารถนำมาใช้ต่อยอดพัฒนาสร้างรายได้และความเจริญบนวิถีพอเพียงและการพึ่งพิงตนเอง จากการสังเกตการณ์ พบว่า จะมีเสียงสะท้อนจากชุมชนถึงความภาคภูมิใจสิ่งที่มีที่ชุมชนมี และเป็นอัตลักษณ์ เชื่อว่าชุมชนสามารถพัฒนาได้แต่ต้องอาศัยการมีพี่เลี้ยงมาช่วยคิดชวนคุยต่อยอดจากที่ชุมชนมี การนำทุนสังคมที่มีอยู่มาใช้บนวิถีพอเพียงเป็นเป้าหมายที่ชุมชนอยากให้เกิดขึ้นเพื่อให้วิถีชีวิตชุมชนมีความสุข

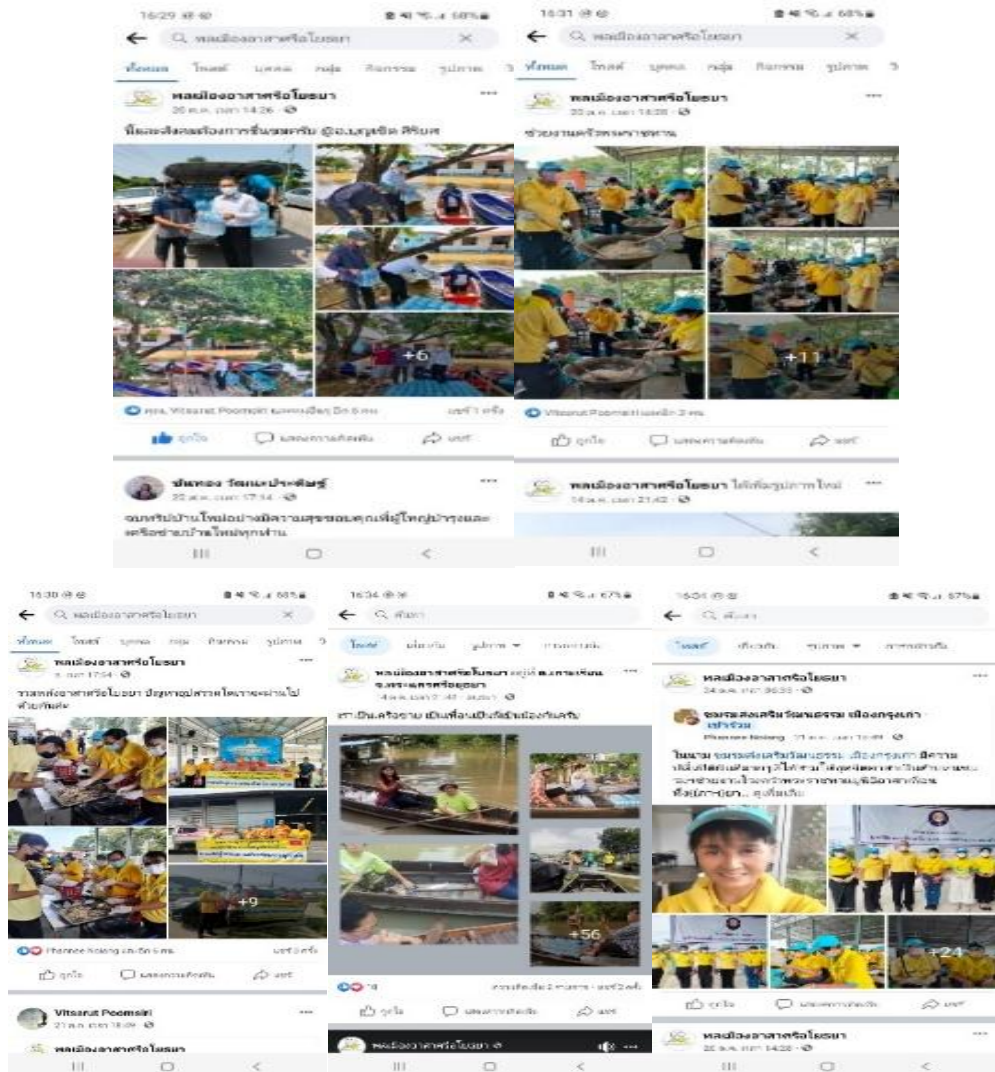
ด้านสังคมภาพ พบว่า การทำงานร่วมกันของเครือข่ายแกนนำอาสา มีทั้งความแตกต่างทางศาสนา ต่างวัย ต่างประสบการณ์ มีแกนนำทั้งที่เป็นชายและหญิง ทำให้เห็นมุมมองที่หลากหลาย การได้พบปะทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องทำให้ความเป็นเครือข่ายเหนียวแน่น เกิดความรักสามัคคี การเอื้ออาทรเคารพให้เกียรติ แบ่งปัน และเอาใจใส่กันและกัน ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่ต่างตำบลมาร่วมกันทำร่วมกันคิด และร่วมกันได้รับประโยชน์ต่อกันและกันทั้งทางตรงและทางอ้อม ต้นทุนทรัพยากรของแต่ละตำบลที่มีสามารถนำมาขยายเชื่อมต่อกันสร้างพลังความสุขด้วยเครือข่ายความร่วมมือ และยังขยายผลสู่การทำงานกับผู้นำองค์กรท้องถิ่นได้ตระหนักถึงพลังแกนนำอาสา แม้มีอาสาในพื้นที่เพียงคนเดียว แต่มีพลังสามารถชักชวนให้ตำบลขับเคลื่อนงานท่องเที่ยวได้ ทั้งนี้เป็นเพราะพลังเครือข่ายอาสาที่เข้มแข็งหนุนเสริม

ด้านกายภาพ พบว่า เมื่อแกนนำอาสาตระหนักถึงความสำคัญของการดำเนินชีวิตบนฐานเศรษฐกิจพอเพียง การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมชุมชนน้อยอยู่ การเริ่มต้นพัฒนาจากจุดเริ่มต้นปัญหาที่สามารถเริ่มต้นได้ด้วยชุมชน นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงในชุมชน ดังจะเห็นได้จากการแก้ปัญหาขยะในชุมชน การเห็นคุณค่าทรัพยากรที่ชุมชนมีสามารถนำมาสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนได้ การรู้จักวางแผนเก็บออมอย่างมีวินัยและรับผิดชอบเป็นเจ้าของร่วมในการช่วยกันหาสมาชิกมาออมเงินเป็นทุนชีวิตและทำให้ทุนชุมชนเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือคนในชุมชนได้

นอกจากนี้ผลของการขับเคลื่อนพลังเครือข่ายอาสาผู้นำ เมื่อประสบปัญหาน้ำท่วม เครือข่ายได้ไปแสดงพลังและน้ำใจให้กันและกัน โดยการมีส่วนร่วมระดมทุนเพื่อช่วยเหลือเพื่อนสมาชิก ระดมแรงไปช่วยจิตอาสาในพื้นที่ นอกจากนี้ภาพต่างๆ ยังถูกถ่ายทอดเรื่องราวของกลุ่มเพื่อชักชวนให้อยู่ยารวมกันด้วยใจอาสา ผ่านเพลงของกลุ่ม “พลเมืองอาสาศรีอยุธยา”

แผนภาพที่ ๔.๕๒ เพจพลเมืองอาสาสร้างรอยยิ้มกับกิจกรรมสร้างสุข

แผนภาพที่ ๔.๕๓ รวมพลังเครือข่ายเรามีกันและกันกับสถานการณ์น้ำท่วม

๔.๒.๒ กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรม แห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาทำให้พบกลไกสำคัญในการเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งเพื่อร่วมขับเคลื่อนความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๕ หลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย ๑) การร่วมกลุ่มแกนนำอาสา ๒) การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน ๔) การร่วมสื่อสาร

ติดตามขยายเครือข่าย ๕) การมีกัลยาณมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน หลักการนี้มีหัวใจสำคัญเชื่อมด้วยกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และรากฐานการใช้งานวิจัยเพื่อชุมชนที่มีชุมชนมาร่วมเป็นนักวิจัยและพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) การร่วมกลุ่มแกนนำอาสา ผลการศึกษา ได้สะท้อนให้เห็นว่า ผู้นำเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างการเปลี่ยนแปลงพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุข โดยผู้นำที่จะสร้างสุขให้ผู้อื่นได้นั้น มิใช่ผู้นำที่ต้องมีตำแหน่งทางการ แต่เป็นผู้ที่มีความเป็นจิตอาสา เห็นปัญหาชุมชนแล้วไม่ย่อท้อนิ่งเฉย อยากร่วมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น ยินดีที่จะทำงานเพื่อผู้อื่นโดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว นอกจากเป็นผู้นำที่มีจิตอาสาแล้ว ยังต้อง มีคุณลักษณะที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานการทำงานร่วมกับผู้อื่น กล่าวคือ ๑) การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว ๒) การเสียสละ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๓) การเคารพ ให้เกียรติ รับฟังความเห็นผู้อื่น ๔) มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่แบ่งแยกความเป็นพวกเขาพวกเรา หรือเอาความแตกต่างทางศาสนา ความเชื่อมาเป็นเครื่องแบ่งกัน ๕) พร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนา ๖) อดทน และใส่ใจ เป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้เป็นหลักสำคัญที่ใช้เป็นไฟฉายส่องหา สมาชิกที่เป็นผู้นำที่จะมาร่วมเป็นกลุ่มเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนสร้างเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข เพราะการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขต้องอาศัยการทำงานเป็นเครือข่ายที่มีเป้าหมายร่วมกันแม้ว่าจะอยู่ในบริบทพื้นที่ หรือบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ทั้งนี้แนวทางการค้นหาสมาชิกเพื่อเชื่อมประสานรวมแกนนำอาสาที่มีจุดหมายร่วมกัน ก้าวเริ่มต้นคือ การมีแวมมองในพื้นที่ชักชวนให้เข้าร่วมกลุ่มเพิ่มพลังอาสาและสร้างการมีส่วนร่วม

๒) การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

การขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข นอกจากการรวมกลุ่มของผู้นำจิตอาสาแล้ว การพัฒนาศักยภาพแกนนำอาสาให้เป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง ถือว่าเป็นอีกหนึ่งกลไกสำคัญที่ทำให้การขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขเป็นจริงได้ กลุ่มแกนนำอาสาที่มาจากต่างพื้นที่ต้องทำให้กลุ่มมีความเป็นเครือข่ายที่เกิดจากวิวัฒนาการ โดยเริ่มจากการพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาศักยภาพผู้นำเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ชุมชน การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม คือ การยึดผู้เข้าอบรมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ผู้เข้าร่วมต้องสมัครใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม และมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นไปศึกษาดูงานตามความสนใจ การกำหนดเวลาและช่วงกิจกรรม ทำข้อตกลงร่วมถึงเวลาที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นไปหัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วมที่ต้องมาจากความเต็มใจและตั้งใจ นอกจากการยึดผู้เข้าร่วมเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้แล้ว หลักการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสำหรับแกนนำอาสา มี ๕ ประการ คือ ๑) การประจุกปลั่งบวก

ความคิดการสร้างการมีส่วนร่วม ๒) การพึ่งพิงตนเองด้วยต้นทุนชุมชน ๓) การใช้แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย ๔) การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย ๕) การสร้างความสุขภายในด้วยภavana เพื่ออาสา นอกจากนี้วิธีการในการออกแบบกิจกรรมเรียนรู้แบบมีลำดับและขั้นตอนที่นำไปสู่จุดหมายด้วยการใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค Appreciation Influence Control (AIC) ร่วมกับการนำหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในทางพระพุทธศาสนา มาควบคุมในการออกแบบกิจกรรม จะช่วยให้พลังการเรียนรู้ของผู้ที่มีทั้งสติและปัญญาที่จะนำไปใช้ในการทำงานได้จริง โดยกระบวนการเรียนรู้ของผู้ นำเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้เพื่อที่จะเป็น (Learning to be) สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน

(๑) การประจักษ์พลังบวกความคิดการสร้างการมีส่วนร่วม: เป็นจุดเริ่มต้นที่ต้องให้ผู้ นำได้เรียนเพื่อถอดบทเรียนจากต้นแบบที่สำเร็จ เพื่อนำความสำเร็จนั้นมาปรับใช้กับตนเอง ซึ่งนอกจากไปศึกษาเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจของผู้ นำที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนของตนแล้ว รูปแบบของการอบรมต้องเป็นไปแบบเสริมให้ใช้การตั้งคำถามที่สร้างสรรค์ และเน้นการแลกเปลี่ยนมุมมอง การถอดความรู้ให้เป็นข้อความแผนภาพเพื่อทวนความรู้ เพราะการเรียนรู้ของวัยผู้ใหญ่จะมีข้อจำกัดเรื่องของสมาธิและความจำ การย่อองค์ความรู้จะช่วยให้จดจำและเปิดให้ผู้ นำได้ มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของความรู้ การถอดรหัสให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ นำนอกจากทำด้วยจิตอาสาแล้ว ยังต้องตระหนักถึงหลักการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนพัฒนางานในชุมชน แกนยึดโยงหลักพื้นฐานในการดำเนินชีวิตบนวิถีเศรษฐกิจพอเพียง และการนำความดีหรือคุณธรรมเป็นเป้าหมายความสุขที่ไม่ใช่มุ่งที่ตัวเงินเป็นที่ตั้ง ทั้งความเป็นจิตอาสา การมีส่วนร่วม ปรัชญาเศรษฐกิจความดี และการนำความดี คุณธรรมเป็นเป้าหมายที่ทำให้เข้าถึงความสุข เป็นสิ่งที่ต้องประจักษ์เป็นพลังบวกให้กับแกนนำอาสา ทั้งนี้เมื่อกลุ่มผู้ นำมีความเห็นเป้าหมายและหลักยึดถือที่ตรงกัน คือ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การมีชื่อกลุ่ม สัญลักษณ์กลุ่ม เพลงประจำกลุ่ม เป็นส่วนผลักดันเสริมพลังความมีตัวตนของกลุ่มให้เข้มแข็ง การรวมกลุ่มเครือข่ายจะมีพันธสัญญาใจที่หนักแน่นกว่าการรวมกลุ่มทำงานทั่วไปที่จบงานแล้วจบกันไม่ได้สานต่อไปสู่เป้าหมาย

(๒) การพึ่งพิงตนเองด้วยต้นทุนชุมชน : กล่าวคือ การศึกษาฐานเรียนรู้จากชุมชนต้นแบบด้วยกระบวนการวิพากษ์ความคิด ปัจจัยความสำเร็จ และวิถีคิดของผู้ นำ ซึ่งการแลกเปลี่ยนกับผู้ นำต้นแบบทำให้เห็นร่องคิดและแนวปฏิบัติในการเป็นผู้ นำที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงและสร้างความสุขในชุมชน คือ การรู้จักนำสิ่งที่ชุมชนมีมาพัฒนา กล่าวคือ ผลิต ลองถูก เริ่มต้นจากลงมือทำ และศึกษาประสบการณ์ที่ผ่านมา แนวคิดการใช้ต้นทุนของชุมชนจะสำเร็จผลได้ ผู้ นำต้องรู้จักคิดวิเคราะห์บนฐาน

ของข้อมูลซึ่งมาจากมีส่วนร่วมของชุมชน การรู้ว่าชุมชนต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และมีจุดแข็งอะไร การระดมความเห็นจากชุมชนทำให้สิ่งที่ผู้นำจะชวนทำ ชวนคิดต่อ ได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากทุกฝ่าย จากผลการขับเคลื่อนของแกนนำอาสาจะเห็นได้ว่า แต่ละพื้นที่มีต้นทุนของชุมชนไม่เหมือนกัน บางตำบลมีต้นทุนของความร่วมมือจากชุมชนเป็นฐานแต่ภาคปกครองท้องถิ่นยังไม่เอาใจใส่ บางตำบลมีทั้งแกนนำอาสาและผู้นำพื้นที่ให้ความร่วมมือแต่ไม่ได้ร่วมลงมือปฏิบัติกลุ่มอาสาต้องขับเคลื่อนเอง บางตำบลมีต้นทุนด้านวัฒนธรรม กล่าวได้ว่า แต่ละบริบทพื้นที่ต่างก็มีต้นทุนของชุมชนเป็นของตนเอง และการรวมพลังกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสามีความสำคัญในการเสริมพลังหนุนหลัง สร้างกำลังใจให้คนทำงานอาสาสมัครเพื่อแลกเปลี่ยนปรึกษา และใช้พลังความมุ่งมั่นกลุ่มเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่

(๓) การใช้แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย : จากการศึกษาถอดบทเรียนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขต้นแบบ พบว่า การทำงานขับเคลื่อนเพื่อพัฒนาชุมชนนอกจากคุณลักษณะของผู้นำที่มีจิตอาสาแล้ว การขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุขผู้นำและชุมชนต้องมีเข็มทิศ กล่าวคือ การมีแผนยุทธศาสตร์เป็นดั่งแผนที่ในการเดินทางไปสู่จุดหมายของเครือข่าย การทำให้ผู้นำเข้าใจและเข้าถึงการทำแผนยุทธศาสตร์ต้องใช้รูปแบบของการฉายภาพความเข้าใจสำคัญ แผนยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ และพันธกิจ คืออะไร มีความสำคัญอย่างไร การใช้สื่อการทุนแบบสั้นกระชับ และชวนคุยจะทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการมีแผนในการทำงาน ทั้งนี้การทำแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา จะช่วยให้แกนนำอาสาได้เรียนรู้หลักการแผนยุทธศาสตร์ชุมชน และนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้ในการทำแผนยุทธศาสตร์ของเครือข่ายกลุ่มแกนนำอาสา ยังเป็นเครื่องมือเรียนรู้หลักการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยแกนนำอาสาปฏิบัติด้วยตนเอง โดยมีผู้นำกระบวนการ หรือ Facilitator ถอดบทเรียนให้เห็นความรู้สึกที่ได้จากการทำแผนยุทธศาสตร์แบบมีส่วนร่วม การทำให้สมาชิกกลุ่มเป็นเจ้าของวิสัยทัศน์ พันธกิจ และยินดีที่จะรับเอาไปสานต่อ นอกจากนี้แกนนำอาสาต้องเรียนรู้การเชื่อมพันธกิจหรือเป้าหมายสู่การปฏิบัติด้วยการเขียนแผนโครงการ การวิเคราะห์การวางแผนการทำงาน การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดวิธีการ การใช้งบประมาณ การกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ การติดตามประเมินผล

(๔) การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย : เพื่อฝึกให้แกนนำอาสาได้เรียนรู้การใช้เครื่องมือสร้างการมีส่วนร่วม นำพาชุมชนร่วมค้นหาปัญหา ร่วมคิดแก้ไข ร่วมลงมือปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ ร่วมประเมินผลและติดตาม ซึ่งเครื่องมือที่ช่วยในการชวนคิด ชวนคุยกับชุมชน หรือผู้เกี่ยวข้องมีหลากหลายแบบ แต่จุดเน้นสำคัญ คือ การทำให้เกิดการมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ผู้วิจัยถอดบทเรียนจากการทำกิจกรรมโครงการของกลุ่มผู้นำพลเมืองอาสาหรือโยธยาที่สามารถนำมาใช้ได้

อย่างเหมาะสมสำหรับแกนนำอาสา คือ คือ การเป็นกระบวนกร (Facilitator) การทำวงเสวนาชุมชน การวิเคราะห์ปัญหาด้วยการตั้งคำถามสร้างสรรค์ (AI) การสะท้อนการเรียนรู้ถอดบทเรียน (AAR) การเขียนแผนภาพสรุปความคิดรวบยอด เป็นต้น เครื่องมือเหล่านี้กลุ่มแกนนำอาสาต้องรู้และเข้าใจเห็นประโยชน์เพื่อนำมาใช้ในการทำงานขับเคลื่อนเครือข่ายของกลุ่ม เมื่อแกนนำอาสาได้เรียนรู้และมีติดตัว จะทำให้การทำงานกับชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยการเรียนรู้เครื่องมือเหล่านี้ ผู้จัดกระบวนการบ่มเพาะเสริมพลังให้กับแกนนำอาสา ใช้การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ และการเรียนรู้แบบซ้ำๆ มีวิทยากรเป็นกัลยาณมิตรเสริมความมั่นใจ ให้กลุ่มได้เรียนรู้ในการนำกันและกัน ฝึกเป็นผู้นำเสนอเวทีสาธารณะอย่างมั่นใจ

การเป็นทีมกระบวนกร (Facilitator) หัวใจสำคัญคือ การเป็นผู้รับฟัง เชื่อมเหลาความคิดกลุ่ม การนำพากลุ่มไปสู่จุดหมายแบบมีส่วนร่วม ยอมรับ ไม่ใช่ยึดเยียดความคิดของผู้นำ แต่เป็นการส่งพลังอาสาสร้างสุขของกลุ่มผู้นำไปสู่ชุมชน ด้วยการทำงานเป็นทีมโดยทุกคนมีบทบาทหน้าที่ที่จะเอื้อให้การจัดวงเสวนาชุมชนบรรลุเป้าหมาย และเปิดพื้นที่ให้ทุกคนสามารถชวนคุยได้ เป็นการสร้างเสริมพลังให้ทุกคนในกลุ่มเครือข่ายอาสาได้ฝึกทักษะการสื่อสารและสร้างความมั่นใจ อีกทั้งยังเป็นการแสดงพลังกลุ่มให้ชุมชนเห็นถึงความรักสามัคคีของแกนนำอาสา

การออกแบบวงเสวนาชุมชน (Dialogue) ในการเปิดพื้นที่ความคิด สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย การทำวงเสวนาชุมชนเป็นตัวช่วยที่สำคัญในการดำเนินการที่ทำให้เกิดพลังการมีส่วนร่วมอย่างมีความสุข การจัดบรรยากาศชวนคุยที่ไม่เป็นทางการ โดยใช้การล้อมวงคุยกัน ทุกคนเห็นกันและกันเอื้อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระบวนกรและผู้เข้าร่วม การเริ่มต้นด้วยการคลายความตึงตัวจากการแนะนำตนเองอย่างมีความสุข การแสดงวิสัยทัศน์กลุ่มเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานแบบจิตอาสาของกลุ่มแกนนำอาสา ทั้งนี้การฝึกแกนนำอาสาให้รู้จักการทำวงเสวนาแบบสภากาแฟ (world cafe) การเป็นเจ้าแก้วเนี้ยชวนคุย การสรุปเลาความคิด การเขียนภาพสรุปและนำเสนอ เป็นการฝึกการเป็นผู้นำกระบวนการโดยธรรมชาติ

การวิเคราะห์ปัญหา คือ การให้แกนนำอาสาได้ตระหนักถึงการดึงความคิดประสบการณ์ มุมมองที่แตกต่างมารวมกันเพื่อค้นหาเป้าหมายในการทำงานที่มาจากชุมชนเป็นเจ้าของเครื่องมือที่ควรฝึกและติดตั้งให้แกนนำอาสา คือ การตั้งคำถามสร้างสรรค์ (AI) เป็นการใช้คำถามที่ชวนชุมชนคิดมองปัญหาเป็นปัญญา การดึงประเด็นความรู้สึกร่วม การแสวงหาทางออกร่วมกันด้วยพลังบวกและปลุกเร้าให้อยากทำมิใช่บังคับต้องทำ การใช้บัตรคำเขียนข้อความ เพื่อดึงความคิดมาเป็นตัวหนังสือทำให้ไม่หลุดกรอบในการชวนคุยและสามารถกระชับความคิดได้โดยทุกคนมีส่วนร่วม

การสะท้อนการเรียนรู้ถอดบทเรียน (AAR) เป็นเครื่องมือที่ใช้สะท้อนความรู้สึกของผู้เข้าร่วมแบบง่าย สามารถนำมาใช้ในการประเมินที่ใช้ความรู้สึกเป็นเครื่องมือวัดและดึงพลังบวกของกลุ่ม เช่น การสรุปความรู้สึกของผู้เข้าร่วมด้วย ๓ คำสั้นๆ ทำให้บรรยากาศการชวนคิด ชวนคุย ที่เริ่มด้วยความสุข จบที่ความสุข นอกจากนี้ AAR ยังนำมาใช้ในการจัดการความรู้ (Knowledge Management) โดยการฝึกด้วยคำถาม อะไรที่ว้าวหรือทำให้ประทับใจ เห็นอะไร ได้เรียนรู้อะไร อะไรที่จะนำไปปรับใช้ อะไรที่อยากให้เติมเต็ม การสะท้อนคิดยังเป็นเครื่องมือให้ทุกคนได้ฝึกการสื่อสาร การดึงความรู้ที่ได้รับมาเป็นชุดความรู้ที่มาจากมุมมองที่หลากหลาย สามารถนำไปเป็นประเด็นชวนคุยนี้นำไปสู่การเปิดความคิดในการเดินทางต่อสู่จุดหมายก้าวต่อไป

การเขียนแผนภาพสรุปความคิดรวบยอด เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่แกนนำอาสาพึงมี เพราะการลงมือเขียนจะเป็นการดึงศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัวออกมา และเป็นการระบุดความคิดสร้างสรรค์ สร้างการมีส่วนร่วมอย่างค่อยเป็นค่อยไป ปรากฏการณ์ที่เห็นการจัดวงเสวนา การให้ช่วยลงสี หรือวาด เป็นการกระตุ้นให้คนที่ยังไม่แสดงความเห็น ด้วยเพราะสมาชิกบางคนในกลุ่มอาจสื่อสารไม่เก่ง หรือคิดไม่ทัน หรือเห็นด้วยกับเพื่อนที่นำเสนอ การลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่งนับว่าเป็นก้าวที่ทำให้ผู้เข้าร่วมออกจากพื้นที่ปลอดภัย (Safe zone) ซึ่งปิดกั้นตนเองในการมีส่วนร่วมในกลุ่ม และการขีดเขียน เส้น สีหรือภาพ ทุกกลุ่มวัยสามารถร่วมกันทำได้อย่างมีความสุขและรู้สึกภูมิใจในความคิดกลุ่ม มีความเป็นเจ้าของความคิดร่วมสูง

นอกจากนี้ยังมีอีกหลายเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วม ที่แกนนำอาสาสามารถนำมาใช้เพื่อการออกแบบกิจกรรมตามบริบทของกลุ่มและประเด็นเป้าหมาย เช่น การใช้คลิปสื่อ เพลง และเกม หรือการทำปฏิทินชุมชน ต้นไม้แห่งปัญหา ต้นไม้แห่งความกังวลและคาดหวัง เป็นต้น

(๕) การสร้างความสุขภายในด้วยภาวนาเพื่ออาสา เป็นการฝึกวิธีเข้าถึงความสุขของแกนนำอาสา ซึ่งนับว่าเป็นการสะสมพลังด้านในที่ทำให้ส่งสารแห่งความสุขจากการกลับมาที่ฐานภายในของตน การอยู่กับลมหายใจเป็นเครื่องมือเข้าถึงความสุข เป็นฐานให้เกิดสติและสมาธิที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้การภาวนาเพื่ออาสาเป็นการเปิดพื้นที่กว้างที่ทุกศาสนาสามารถปฏิบัติร่วมกันได้ ด้วยจุดหมายเพื่อบ่มเพาะจิตใจให้อ่อนนุ่มและฝึกตนในการพักความคิด พักความวุ่นวาย การสร้างความสงบภายในให้กับตนเองและการภาวนาร่วมกันเป็นการสร้างสันติวัฒนธรรมในกลุ่ม การทำงานเพื่อผู้อื่นต้องไม่หลงลืมกลับมาสร้างสุขให้กับตนเอง และชักชวนความสุขร่วมกันกับผู้มีอุดมการณ์ในการทำงานร่วมกันจะเสริมพลังที่อยู่ด้านในให้เข้มแข็งพร้อมจะออกไปทำงานที่ต้องอยู่ท่ามกลางความคิดของผู้อื่น

๓) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายแกนนำอาสา

พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน เป็นการนำแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา มาขับเคลื่อนสู่การลงมือปฏิบัติเพื่อให้วิสัยทัศน์ พันธกิจของกลุ่มบรรลุผล ดังนั้นปฏิบัติการสร้างสุขจึงมี ๒ มิติ กล่าวคือ

(๑) **ปฏิบัติการสร้างสุขขับเคลื่อนกลุ่มแกนนำอาสา** กล่าวคือ การนำแผนยุทธศาสตร์ของกลุ่มมาทบทวนและวางโครงสร้างการทำงานร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบร่วมกันตามต้นทุนและความสนใจที่มีของผู้นำ การร่วมกำหนดกิจกรรมและวัฒนธรรมในการทำงานแบบมีส่วนร่วมและร่วมสะท้อนปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนของกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา

หลักคิดที่สำคัญในการปฏิบัติการสร้างสุขขับเคลื่อนงานกลุ่มแกนนำอาสา คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกที่ต้องมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมสะท้อนประเมินปรับปรุง โดยใช้วงจร PAOR มาเป็นระบบการทำงานของกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา กล่าวคือ **การวางแผน (Plan)** ซึ่งสมาชิกควรได้รับรู้และแสดงความเห็น ก่อนที่จะร่วมตัดสินใจในการดำเนินการ และเมื่อตัดสินใจดำเนินการแล้วต้องร่วมรับผิดชอบในการตัดสินใจ โดยไม่ทิ้งหรือว่ากล่าวเป็นความเห็นของคนใดคนหนึ่ง **การปฏิบัติ (Action)** เป็นการนำแผนสู่การปฏิบัติโดยการแบ่งงานรับผิดชอบตามความสมัครใจ แต่เมื่อรับงานแล้วไม่ทิ้งงาน สานงานต่ออย่างมีความรับผิดชอบ เพราะงานจิตอาสาไม่ได้ทำด้วยหน้าที่บังคับ หรือการทำเพราะได้ประโยชน์ ดังนั้นผู้ทำงานอาสาต้องเคารพให้เกียรติและให้พื้นที่การทำงานร่วมกัน บางกิจกรรมสมาชิกอาจไม่ได้ร่วมเต็มที่ได้แต่สามารถรับรู้ติดตามกิจกรรมผ่านการสื่อสารไลน์กลุ่ม เพื่อให้ทุกคนได้เห็นการทำกิจกรรมที่ผ่านมา **การสังเกต (Observation)** เป็นการสังเกตสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างปฏิบัติงาน ทั้งในกระบวนการทำงาน ผลการปฏิบัติตามแผนงาน บริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ข้อจำกัดของการปฏิบัติการสังเกตจะทำให้เห็นประเด็นที่นำมาใช้ในการสะท้อนการปฏิบัติมีความชัดเจนและตรงประเด็น การสังเกตมิใช่เป็นตัดสินแต่เห็นว่าอะไรเกิดขึ้น กับใคร อย่างไร สรุปคือข้อมูลที่ส่งผลต่อการทำงานเพื่อนำมาปรับปรุงงานต่อไป **การสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection)** เป็นการนำสิ่งที่ทำร่วมกันของกลุ่มมาสะท้อนถอดบทเรียน ด้วยสันติวัฒนธรรม คือ ชื่นชมให้กำลังใจ เติมเต็มส่วนที่ต้องทำต่อไปเพื่อให้ดียิ่งขึ้น การรับฟังและร่วมค้นหาข้อเสนอเพื่อปรับปรุงแนวทางปฏิบัติต่อกัน เป็นการนำผลที่ค้นพบไปประยุกต์ใช้ กล่าวโดยสรุป วงรอบทำงานแบบ PAOR จะทำให้การทำงานของกลุ่มมีพลังและเข้าใจถึงความสำเร็จอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ

(๒) ปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนแบบมีส่วนร่วม

นอกจากการบริหารจัดการกลุ่มเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมแล้ว การทำงานร่วมกันของแกนนำอาสา โดยการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ที่นำและเป้าหมายร่วมของกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา มา ออกแบบชุดปฏิบัติการขับเคลื่อนการสร้างสุขในพื้นที่จริง ในการทำงานเครือข่ายตำบลที่มีพื้นที่และบริบทที่แตกต่างกัน การนำทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม หรือทุนชุมชน เป็นสิ่งที่แกนนำอาสาพึงนำมาใช้ในการออกแบบชุดปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน อนึ่ง การมีโจทย์ร่วมของกลุ่มภายใต้งบประมาณสนับสนุนที่จำกัดเป็นสถานการณ์เสมือนจริงของการทำงานชุมชน ดังนั้นการเลือกโจทย์ของพื้นที่ของกลุ่มเครือข่ายจึงเป็นการฝึกสนามจริง ซึ่งต้องมีพื้นที่ตำบลนำร่องที่พร้อมจะขับเคลื่อนงานอาสาเป็นแม่ข่ายของกลุ่มในการวางแผนปฏิบัติการในพื้นที่ โดยให้สมาชิกตำบลอื่นมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติ สังเกตการณ์ เพื่อนำไปใช้ในพื้นที่ของตน สำหรับการสร้างพลังเครือข่ายเพื่อเสริมอำนาจภาคประชาชนหรือชุมชนนั้น การขับเคลื่อนการทำงานร่วมของกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสาตามหลักการมีส่วนร่วม โดยในการดำเนินกิจกรรมในพื้นที่แกนนำอาสานำหลักการการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ๑) ร่วมค้นหาโจทย์ร่วมที่สมาชิกหรือกลุ่มเห็นแล้วอยากมาร่วมเรียนรู้หาทางแก้ไข ๒) ร่วมคิดวางแผนการทำงานโดยมีบทบาทหน้าที่ ๓) ร่วมลงมือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ๔) ร่วมรับผลประโยชน์ ๕) ร่วมประเมินผลและติดตามเพื่อพัฒนา มาใช้ในการทำงานร่วมกับชุมชน และทำงานอย่างเป็นระบบในการทำงานเชิงพื้นที่ด้วยวงจร PAOR ซึ่งจะทำให้สมาชิกกลุ่มอาสาสมัครแผ่ขยายออกไปด้วยแกนนำอาสาไปทำกิจกรรมที่ชุมชน พื้นที่เห็นผลจับต้องได้ ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ตามกำลังและต้นทุนบริบทที่มี โดยมีกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสาที่อยู่ต่างพื้นที่มาร่วมหนุนเสริมให้กำลังใจ สังเกตและสะท้อนอย่างเป็นกัลยาณมิตร เป็นการรวมพลังเครือข่ายให้เข้มแข็งจากการลงชุดปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน

๔) การร่วมสื่อสารติดตามผลขยายเครือข่าย

การสื่อสารติดตามงาน นับว่าเป็นตัวเชื่อมสำคัญที่เสริมเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนในการรวมเป็นเครือข่ายแกนนำอาสาสร้างสุขมีความเข้มแข็งและสามารถขยายผลความสำเร็จเพื่อสร้างจิตสำนึกให้คนในสังคมมาร่วมกันทำสิ่งที่ดีให้กับชุมชนที่อยู่อาศัย โดยการเสริมพลังด้วยการสื่อสารมี ๒ ระดับ ตามการทำงานชุดปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายแกนนำอาสา กล่าวคือ การสื่อสารติดตามการขับเคลื่อนงานกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา และการสื่อสารเพื่อการขยายผลสร้างการรับรู้และเชื่อมพื้นที่เครือข่ายมาร่วมขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(๑) การสื่อสารติดตามการขับเคลื่อนงานกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา จากการถอดบทเรียนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขต้นแบบ ตลอดถึงการศึกษาตำบลต้นแบบที่สำเร็จและยั่งยืน

นอกจากใช้หลักการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญแล้ว วัฒนธรรมการทำงานของกลุ่มเป็นเรื่องสำคัญควบคู่กัน กล่าวคือ การหมั่นพบปะหารือ พูดคุย ปรีกษา ติดตามงาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ทำยากกับการขับเคลื่อนงานกลุ่ม เครือข่ายแกนนำอาสาในบริบทที่มาจากความหลากหลายของพื้นที่ ดังนั้นการนำรูปแบบการสื่อสารที่สอดคล้องกับบริบทของผู้นำจึงเป็นเรื่องสำคัญ สำหรับงานวิจัยนี้ได้ค้นพบการสื่อสารสองระบบ กล่าวคือ การใช้ออนไลน์ และออนไลน์ ในการสื่อสารติดตามรวมพลังกลุ่มเครือข่ายแกนนำอาสา โดยการใช้ Application Line ไลน์กลุ่มสำหรับแจ้งข่าวสาร การให้กำลังใจ นัดหมายและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การประชุมผ่านโปรแกรม Zoom Meeting , Google Meet ตามวาระนัดหมายปฏิทินการประชุมของกลุ่ม และการประชุมออนไลน์พบปะหารือสัญจรเพื่อสรุป ติดตาม วางแผนงาน โดยมีทั้งแบบทางการและไม่ทางการ

(๒) การสื่อสารสาธารณะผลงานของกลุ่มแกนนำอาสาเพื่อเชื่อมขยายเครือข่าย

กล่าวคือ การสร้างการรับรู้ของสังคมโดยใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่ทำให้ภาพของความเป็นจิตอาสา การรวมพลังกันมาร่วมขับเคลื่อนสร้างสุขบนฐานของการพึ่งตนเองยกระดับความสุขของด้วยพลังอำนาจภาคประชาชน และการส่งข่าวสารสื่อกระแสหลักที่ปัจจุบันทำข่าวออนไลน์ช่วยประชาสัมพันธ์ให้สังคมร่วมรับรู้และเปิดให้เข้ามาร่วมเป็นหนึ่งในพลเมืองที่มีจิตอาสาจะร่วมสร้างประโยชน์สุขให้กับชุมชน สังคม นอกจากนี้การใช้การเชื่อมต่อข่าวสารของเพจ (Page) เฟสบุ๊คส์ ระหว่างเครือข่ายช่วยลิงค์ข้อมูลและอัปเดตข่าวสารการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเข้าถึงกลุ่มที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นเสริมให้พลังเครือข่ายภาคประชาชนยังมีความเข้มแข็งและมีเอกภาพยิ่งขึ้น การสื่อสารออนไลน์ยังเป็นการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว สินค้าชุมชน ของดีในจังหวัดโดยพลังประชาชนร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุน

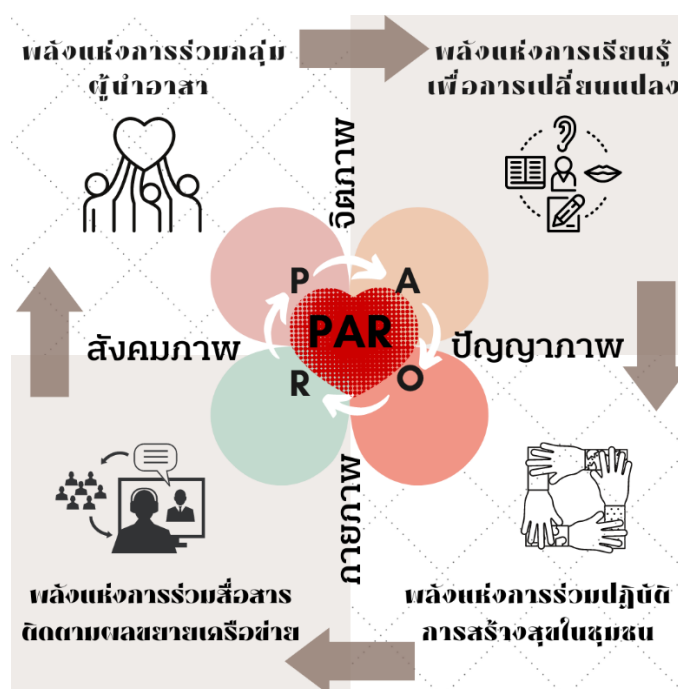
๕) การมีกัลยาณมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน

จากบริบทการทำงานและเสียงสะท้อนของผู้เข้าร่วม ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงกลไกเสริมที่จะช่วยให้การขับเคลื่อนพลังเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นชุมชนเมืองแตกต่างจากบริบทชุมชนต้นแบบที่ได้ศึกษาถอดบทเรียนนำมาเป็นต้นแบบการทำงาน การเป็นสังคมก่อนไปทางสังคมเมืองที่คนในพื้นที่มิใช่เป็นคนในท้องถิ่นแต่กำเนิด การอพยพย้ายถิ่นฐานจากการทำงาน ทำให้การรวมกลุ่มของภาคประชาชนเป็นไปได้ยาก ความเข้มแข็งเชิงพื้นที่เป็นการกระจายตัวกันอยู่ ผู้นำที่ทำงานโดยความเป็นจิตอาสาเมื่อลงไปแต่ละพื้นที่มีจำนวนน้อย การร่วมมือเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงจึงทำได้ยาก ดังนั้นการรวมตัวของกลุ่มผู้นำจิตอาสาจึงเป็นการเสริมพลังให้ผู้นำได้มีพลังเสริมนอกพื้นที่ อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่นำไปสู่ความยั่งยืนต้องอาศัยการเรียนรู้ต่อเนื่องและใช้เวลาในการสะสมประสบการณ์และสร้างฐานคนที่มีคุณธรรมและความรู้มาร่วมทำงานสร้างประโยชน์ให้ชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นการมีนักวิจัยเป็นพี่เลี้ยงกัลยาณมิตรในฐานะนักวิชาการ มาให้ความรู้ ช่วยแนะนำหนุนเสริมให้แกนนำอาสาแก้ปัญหา

พัฒนาชุมชนด้วยฐานคิดแบบวิจัย การมีนักวิจัยท้องถิ่นจะทำให้เกิดการพัฒนาต่อยอดและสามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะนำพาชุมชนไปสู่ความสุขอย่างยั่งยืนด้วยศักยภาพของชุมชนที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

๔.๓ องค์ความรู้จากการวิจัย

การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ได้
โมเดล “PAR SUK : สานพลังแกนนำอาสา สร้างการมีส่วนร่วมเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข “

แผนภาพที่ ๔.๕๔ โมเดล PAR-SUK

PAR-Participatory หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง มี ๓ หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ความเต็มใจและตั้งใจ ความเสมอภาค เสรีภาพและอิสรภาพ การมีส่วนร่วมจะเป็นการเสริมสร้างพลังชุมชนให้มีความสามารถนำศักยภาพที่มี ทั้งที่เป็นเรื่องของทุนทางทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มาใช้ให้เกิดประโยชน์และทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินติดตามผล ทั้งนี้ต้องอาศัยการทำงานแบบวงจร PAOR กล่าวคือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยการใช้วิจัยเพื่อชุมชนเป็นฐานใน

การสร้างพลังอำนาจให้ชุมชนโดยอาศัยพลังแห่งกัลยาณมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ บทเรียน และภูมิปัญญาปฏิบัติ สั่งสมเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความเติบโตและเจริญงอกงามทางศิลปะ และวัฒนธรรม บูรณาการอยู่ในวิถีปฏิบัติและวิถีความเป็นชุมชน ทั้งนี้การสร้างการมีส่วนร่วมในการ เสริมสร้างพลังอำนาจภาคประชาชน

SUK คำว่า สุข หมายถึง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ จิต ภาพ ปัญญาภาพ กายภาพ และสังคมภาพ โดยการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาชนที่ได้รับการเสริม พลังอำนาจที่เป็นวงจร ๔ ชั้น กล่าวคือ **๑) พลังแห่งการรวมกลุ่มแกนนำอาสา** ค้นหาสมาชิกเพื่อเชื่อม ประสานรวมแกนนำอาสาที่มีจุดหมายร่วมกันมาเพิ่มพลังอาสาและสร้างการมีส่วนร่วม **๒) พลังแห่งการ ร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง** มี ๕ ประการ คือ (๑) การประจักษ์พลังบวกความคิดการสร้างการมีส่วน ร่วม (๒) การพึ่งพิงตนเองด้วยต้นทุนของชุมชน (๓) การใช้แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย (๔) การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย (๕) การสร้างความสุขภายในด้วยภาวนา เพื่ออาสา **๓) พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายแกนนำอาสา** ประกอบด้วย ปฏิบัติการสร้างสุขขับเคลื่อนกลุ่มแกนนำอาสาและปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนแบบมีส่วนร่วม **๔) พลัง แห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย** โดยการสื่อสารติดตามการขับเคลื่อนงานกลุ่มเครือข่ายแกน นำอาสา การสื่อสารสาธารณะผลงานของกลุ่มแกนนำอาสาเพื่อเชื่อมขยายเครือข่าย

สำหรับกลไกการทำงานประสานกันระหว่าง PAR และ SUK มีลักษณะเป็นพลวัตร กล่าวคือ เป็นวงจรที่สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง โดยการเริ่มต้นวงจรการเสริมสร้างพลังดังนี้

วงรอบที่ ๑ การพัฒนาจิตภาพ โดยเริ่มจากผู้นำอาสาหรือแกนนำอาสาที่ต้องมีการรวมกลุ่ม กันเพื่อให้เกิดพลังการขับเคลื่อนงาน เพราะลำพังหากผู้นำอาสาหรือแกนนำอาสา อยู่เพียงลำพังหรือเป็น ส่วนน้อยในการทำงานเชิงพื้นที่อาจเผชิญกับปัญหาการทำงานที่หวังผลประโยชน์หรือทำงานเพียงแค่ บริบทหน้าที่มากกว่าทำด้วยใจอาสา การรวมกลุ่มแกนนำอาสาจะทำให้เกิดพลังใจและเป็นการสร้างพื้นที่ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดังนั้นระยะเริ่มต้นจึงควรทำให้เกิดพลังแห่งการรวมกลุ่มแกนนำอาสาซึ่งเป็นการนำ ความเสียสละและสร้างอุดมการณ์ร่วมของกลุ่มทำให้เกิดความสุขด้านจิตภาพจึงเป็นกลไกระยะเริ่มต้นที่ สำคัญที่จะส่งต่อไปยังวงรอบที่ ๒

วงรอบที่ ๒ การพัฒนาปัญญาภาพ ด้วยเสริมพลังกลุ่มแกนนำอาสาด้วยพลังแห่งการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลง เป็นระยะที่นำพลังความสุขที่ได้ทำประโยชน์และอุทิศตนมาเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดปัญญา ที่ได้จากการเรียนรู้และร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ด้วยใจที่เปิดกว้างและยอมรับ ความคิดเห็นของผู้อื่นจึงเกิด ปัญญาภาพขึ้น ด้วยพลังแห่งการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งต่อตัวแกนนำอาสาเองที่จะส่ง

ต่อไปสู่ชุมชนซึ่งต้องอาศัยพลังสันติภายในหรือพลังใจที่เข้มแข็ง การเสียสละสละ ไม่เห็นแก่ตัว อันจะส่งผลไปสู่การทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ

วงรอบที่ ๓ การพัฒนากายภาพ เป็นการนำพลังความเป็นจิตอาสาและปัญญาที่ได้จากการเรียนรู้และพัฒนาาร่วมกันของกลุ่มแกนนำอาสาสู่การลงมือปฏิบัติ วงรอบในระยณะนี้จึงเป็นเรื่องของการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มแกนนำอาสาและการทำงานร่วมกันระหว่างแกนนำอาสากับประชาชนหรือเครือข่ายในพื้นที่ โดยมีเจตยหรือความต้องการของชุมชนเป็นฐาน การนำทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ที่ชุมชนมีมาพัฒนาต่อยอดสร้างรายได้ หรือพัฒนาชุมชนให้เกิดความน่าอยู่ ส่งเสริมวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงของคนในชุมชน หากิน หากเก็บ และไม่มัวเมาในอบายมุข ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยพลังกลุ่มแกนนำอาสาชวนชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมปรับปรุงพัฒนา ต้องอาศัยการเคารพให้เกียรติกันและกัน การแบ่งปันทรัพยากรด้วยความเอื้ออาทรและเอาใจใส่กันและกัน การร่วมสะท้อนแง่มุมที่เกิดประโยชน์และสร้างพลังบวกในการทำงานจะเสริมสร้างให้เกิดพลังอำนาจของชุมชนและสร้างสุขทั้งในระยะการวางแผนงานร่วม การทำงานร่วม และการสะท้อนผลร่วม หัวใจสำคัญที่สุดคือการได้รับประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม

วงรอบที่ ๔ การพัฒนาลังคมภาพ เป็นเรื่องของเสริมสร้างสังคมให้ตระหนักรู้จากการทำงานร่วมกันของเครือข่ายพลังอาสาภาคประชาชน ซึ่งปัจจุบันสื่อออนไลน์มีอิทธิพลต่อสังคมถ้านำมาใช้ให้เกิดคุณค่าและเพิ่มมูลค่าของสังคม ดังนั้นการขับเสริมพลังอำนาจภาคประชาชนจะแข็งแกร่งได้ ต้องมีการสื่อสารให้สังคมภายนอกได้รับรู้และสร้างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมอาสาที่ดำเนินการ ซึ่งลำพังเพียงกลุ่มเครือข่ายจะใช้ช่องทางประชาสัมพันธ์อย่างเดียวจะไม่เพียงพอ ต้องอาศัยให้เกิดการแชร์ข่าวสารกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านภาคีเครือข่ายอาสาที่มีอุดมการณ์ร่วมกันและได้รับประโยชน์ร่วมกัน รวมถึงประสานเครือข่ายหน่วยงานรัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม มาร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างวัฒนธรรมอาสาาร่วมพัฒนาชุมชน สังคมให้เกิดความสุขที่มาจากกาพึ่งพิงตนเอง การเห็นคุณค่าทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนมนุษย์ที่ชุมชนมี นำมาพัฒนาต่อยอดสร้างรายได้ สร้างความรักสามัคคี และสร้างความสุขให้เกิดขึ้นอย่างมีพลัง และการสื่อสารสาธารณะผลงานของกลุ่มแกนนำอาสานอกจากจะเป็นการทำเพื่อเชื่อมขยายเครือข่ายเชิงรุกแล้ว ยังเป็นจุดดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาาร่วมขับเคลื่อนเป็นแกนนำอาสาที่สามารถพัฒนาและขยายวงรอบการทำงานได้อย่างไม่สิ้นสุด ดังคำกล่าว “พระนครศรีอยุธยาไม่สิ้นคนดี” หากมีการขับเคลื่อนพลังอาสาภาคประชาชนอย่างมีระบบและกลไกด้วยโมเดล PAR-SUK

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยออกแบบวิธีการดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) (Research and Development) ประเภทการวิจัยพื้นฐาน ออกแบบและพัฒนาผลผลิต โดยมีวัตถุประสงค์งานวิจัย ๑) เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การสรุปผลการวิจัยนำเสนอเรียบเรียงสาระสำคัญตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการรับรู้ความสุขแตกต่างกัน โดยส่วนใหญ่เห็นว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมและอยากพัฒนาให้เป็นเมืองแห่งความสุข ๔ ด้าน คือ ด้านกายภาพ คือ เมืองที่มีความสะอาด รักษาธรรมชาติแวดล้อมให้มีความร่มรื่น ปราศจากมลพิษและภัยธรรมชาติ การคมนาคมสะดวก หน่วยงานท้องถิ่นให้การดูแลอย่างดี ประชาชนมีรายได้ที่พอเพียงและมั่นคง มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีอยู่ดี และสุขภาพดี มีวิถีดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย ด้านสังคมภาพ คือ เป็นเมืองที่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปราศจากขโมยและอาชญากรรม คนมีวินัยเคารพกฎระเบียบสังคม มีรอยยิ้ม ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปัน รักษาวัฒนธรรม มีความรักสามัคคี ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ด้านจิตภาพ คือ เป็นเมืองที่ผู้คนมีศีลธรรม ใจเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว คิดเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มองโลกในแง่บวก ด้านปัญญาภาพ คือ เป็นเมืองหรือชุมชนที่ผู้คนเข้าใจและเข้าถึงคุณภาพชีวิตที่ดี การเข้าถึงความสุขบนวิถีพอเพียง ปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย สมาชิกทุกคนได้เข้าถึงสิทธิ มีอิสระและโอกาสด้วยความเท่าเทียม ปราศจากการแบ่งแยก การบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยความโปร่งใสเปิดให้ประชาชนรับรู้และมีส่วนร่วม โดยปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดเมืองแห่งความสุข คือ การส่งเสริมด้าน

เศรษฐกิจ ด้านสังคม อนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ผู้นำมีส่วนสำคัญ มีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วม ทั้งภาครัฐ หน่วยงานราชการ องค์กร ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ประชาชนทุกภาคส่วน ปลุกฝังค่านิยมจิตอาสา เสียสละ การมีส่วนร่วม

กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๔ ระยะ กับ ๑๖ กิจกรรมก้าวอย่าง เพื่อเสริมพลังและพัฒนา กล่าวคือ **ระยะที่ ๑ เตรียมคน เตรียมข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา** โดยการสื่อสารสร้างความเข้าใจและคั่นหานักวิจัยท้องถิ่นเข้าร่วมโครงการ สำรวจข้อมูลบริบทเกี่ยวกับความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา **ระยะที่ ๒ ปฏิบัติการพัฒนาเสริมสร้างพลังผู้นำอาสาสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม** ในระยะนี้มีบันไดก้าวอย่างที่ ๑- ๔ ขั้น เพื่อเสริมสร้างให้กลุ่มแกนนำอาสาที่เข้าร่วมมีเป้าหมายและสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม **ก้าวที่ ๑** รวมพลังจิตอาสารักษอยุธยา **ก้าวที่ ๒** เชื่อมความคิดร่วมวางแผนจุดหมายเส้นทางพัฒนาจากโจทย์ในพื้นที่ **ก้าวที่ ๓** สร้างสรรค์การเรียนรู้ทักษะความคิดร่วมพลังเดินหน้าสู่เป้าหมายอย่างเป็นระบบ **ก้าวที่ ๔** ทบทวนวิสัยทัศน์ ขับเคลื่อนพลังอาสาสร้างสุข **ระยะที่ ๓ ปฏิบัติขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการเสริมสร้างพลังเครือข่าย** ด้วยบันไดก้าวอย่างที่ ๕-๑๓ เป็นขั้นตอนการพัฒนาเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายในการให้ความไว้วางใจในการทำงาน การยอมรับข้อผิดพลาด และการให้เกียรติเคารพการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติงาน ๑) ปฏิบัติการเปิดพื้นที่สร้างสุขแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ **ก้าวที่ ๕-๗** เป็นการลงมือปฏิบัติโครงการขับเคลื่อนกิจกรรมโดยพลเมืองอาสาหรือโยธยา โดย **ก้าวที่ ๕** สร้างการมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของกองทุนสวัสดิการ **ก้าวที่ ๖** พลเมืองอาสาขับเคลื่อนโครงการขยายสร้างสุข **ก้าวที่ ๗** สร้างพลังตื่นตัว รวมพลคนรักท้องถิ่นพัฒนาท้องถิ่นชุมชุน ๒) การต่อยอดขยายผลแบบมีพลัง ได้แก่ **ก้าวที่ ๘ , ๑๐-๑๓** เป็นการขยายผลจากปฏิบัติการในก้าวที่ ๕-๗ โดย **ก้าวที่ ๘** ท่องเที่ยวเกาะเรียน ตามรอยเท้าทองกิบม้า **ก้าวที่ ๑๐** ท่องเที่ยวหัตถาพาศิมกับพลเมืองอาสา **ก้าวที่ ๑๑** พลเมืองอาสาก่อสร้างบ้านใหม่พาท้องถิ่นชุมชุนมะขามหย่อง เป็นผลจากการเปิดพื้นที่สร้างสุขด้วยพลังเครือข่ายจากก้าวที่ ๕ ซึ่งเป็นโครงการกิจกรรมของพลเมืองอาสาท้องถิ่นชุมชุน และ **ก้าวที่ ๑๒** ขยายพลังอาสาขยายสร้างสุข เป็นผลจากการเปิดพื้นที่สร้างสุขด้วยพลังเครือข่ายจากก้าวที่ ๗ ซึ่งเป็นโครงการกิจกรรมของพลเมืองอาสาท้องถิ่นชุมชุน การจัดการขยาย ทั้งนี้ทุกๆ กิจกรรม พลเมืองอาสาในกลุ่มสร้างความเป็นเจ้าร่วมของกองทุนสวัสดิการมีบทบาทในการร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ๓) การประชุมสัญจรขยายความร่วมมือด้วยพลังเครือข่าย เป็น **ก้าวที่ ๙** เชื่อมเครือข่ายขยายผลความร่วมมือสร้างเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข **ระยะที่ ๔ เหลียวหลังแลหน้า ทบทวนการทำงานและวางแผนรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข** การเสริมพลังอำนาจเครือข่ายพลเมืองอาสาหรือโยธยาในการติดตามทบทวนข้อมูลกิจกรรมที่ผ่านมา การชื่นชมตนเองและชื่นชมผู้อื่น การวางใจให้กันยอมรับข้อผิดพลาดและให้เกียรติการตัดสินใจของกันและ

กัน โดย **ก้าวที่ ๑๔** สานพลังพลเมืองอาสาสัญจรเกาะเรียน เป็นการวางแผนหาหรือแบบกันเองและสร้างพลังบวก มีการพูดคุยหาหรือสร้างพลังขับเคลื่อนเครือข่าย **ก้าวที่ ๑๕** สานต่อพลังอาสาสร้างยุวชนไกด์ท้องถิ่นชุมชน การจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยมีเยาวชนอาสาเข้ามามีส่วนร่วม **ก้าวที่ ๑๖** ทักทอพลังเครือข่ายสร้างสุขอย่างมีส่วนร่วมผ่านท่องเที่ยวชุมชน

๕.๑.๒ กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลที่เกิดขึ้นในการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชน พบว่า ความสุขที่เกิดขึ้นโดยเริ่มจากมิติของความสุขด้านจิตภาพ คือ การทำงานด้วยความเสียสละ จิตอาสา ของผู้นำอาสาที่เป็นเครือข่ายส่งพลังให้กันและกันเพราะต่างไม่เห็นแก่ตัว ยินดีช่วยเหลือร่วมงานกันอย่างเต็มที่ ชื่นชมความสำเร็จของกันและกัน ส่งผลให้ขยายพื้นที่สร้างสุขด้วยจิตอาสา เช่น กิจกรรมขยะสร้างสุข มีจิตอาสาเพิ่มในพื้นที่ที่มาทำงานเป็นกลุ่มเครือข่ายอาสา กิจกรรมการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกองทุนคณะกรรมการมีเป้าหมายที่เป็นกองทุนแห่งความสุขร่วมกัน ทำให้การออกไปพบปะสมาชิก เก็บข้อมูลในพื้นที่ซึ่งเป็นฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการพัฒนากองทุนต่อไปสำหรับกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน การปลูกพลังชุมชนให้ลูกมาทำงานร่วมกันในการจัดท่องเที่ยวชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ คนในท้องถิ่นมีความสุขเมื่อมีคนมาเที่ยวชุมชน เป็นการสร้างพลังรักและอยากสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อส่งต่อถึงลูกหลานในอนาคต การประเมินผลการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้วิจัยนำเสนอภายใต้กรอบความสุข ๔ ด้าน คือ โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาด้านจิตภาพ สังคมภาพ กายภาพ และปัญญาภาพ กลไกสำคัญในการเสริมพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งเพื่อร่วมขับเคลื่อนความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรมของคนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๕ หลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย ๑) การร่วมกลุ่มผู้นำอาสา ๒) การร่วมเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน ๔) การร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย ๕) การมีกัลยาณมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน หลักการนี้มีหัวใจสำคัญเชื่อมด้วยกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และรากฐานการใช้งานวิจัยเพื่อชุมชนที่มีชุมชนมาร่วมเป็นนักวิจัยและพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ โมเดล “PAR SUK : สานพลังผู้นำอาสา สร้างการมีส่วนร่วมเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” PAR-Participatory หลักการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเสริมพลังอำนาจ ภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง มี ๓ หลักการสำคัญที่ต้องคำนึงถึง คือ ความเต็มใจและตั้งใจ ความเสมอภาค เสรีภาพและอิสรภาพ การมีส่วนร่วมจะเป็นการเสริมสร้างพลังชุมชนให้มีความสามารถศักยภาพที่มี ทั้งที่เป็นเรื่องของทุนทางทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มาใช้ให้เกิดประโยชน์และทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมประเมินติดตามผล ทั้งนี้ต้องอาศัยการทำงานแบบวงจร PAOR กล่าวคือ

การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Act) การสังเกตการณ์ (Observe) และการสะท้อนการปฏิบัติ (Reflection) โดยการใช้วิจัยเพื่อชุมชนเป็นฐานในการสร้างพลังอำนาจให้ชุมชนโดยอาศัยพลังแห่งศักยภาพมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยได้สร้างองค์ความรู้ บทเรียน และภูมิปัญญาปฏิบัติ ส่งเสริมเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีความเติบโตและเจริญงอกงามทางศิลปะและวัฒนธรรม บูรณาการอยู่ในวิถีปฏิบัติ และวิถีความเป็นชุมชน

SUK คำว่า สุข หมายถึง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ จิตภาพ ปัญญาภาพ กายภาพ และสังคมภาพ โดยการขับเคลื่อนของเครือข่ายภาคประชาชนที่ได้รับการเสริมพลังอำนาจที่เป็นวงจร ๔ ชั้น กล่าวคือ **๑) พลังแห่งการร่วมกลุ่มผู้นำอาสา** ค้นหาสมาชิกเพื่อเชื่อมประสานรวมผู้นำอาสาที่มีจุดหมายร่วมกันมาเพิ่มพลังอาสาและสร้างการมีส่วนร่วม **๒) พลังแห่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง** มี ๕ ประการ คือ (๑) การประจพพลังบวกความคิดการสร้างการมีส่วนร่วม (๒) การพึ่งพิงตนเองด้วยต้นทุนชุมชน (๓) การใช้แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย (๔) การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่หลากหลาย (๕) การสร้างความสุขภายในด้วยภavanaเพื่ออาสา **๓) พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา** ประกอบด้วย ปฏิบัติการสร้างสุขขับเคลื่อนกลุ่มผู้นำอาสา ปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนแบบมีส่วนร่วม **๔) พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย** ประกอบด้วย การสื่อสารติดตามการขับเคลื่อนงานกลุ่มเครือข่ายผู้นำอาสา การสื่อสารสาธารณะผลงานของกลุ่มผู้นำอาสาเพื่อเชื่อมขยายเครือข่าย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์มาอภิปราย ดังนี้

การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษา ได้นำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชน ด้วยการเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มของแกนนำอาสา การค้นหาจุดหมายร่วมกันเรื่องความสุขที่เป็นจุดหมาย นำไปสู่การเสริมพลังแกนนำอาสาด้วยการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติสร้างการมีส่วนร่วม และการทบทวนวางแผนงานรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ ลาเวอร์แร็ค (Laverrack, 2007) ได้เสนอ ๕ ขั้นตอนในการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน กล่าวคือ ๑) การกระทำส่วนบุคคล ๒) การรวมกลุ่มขนาดเล็กเพื่อการขับเคลื่อนไปด้วยกัน ๓) การจัดตั้งองค์กรชุมชนให้กลุ่มมีโครงสร้างที่ชัดเจนมากขึ้น ๔) การขยายความร่วมมือสู่ภาคีเครือข่าย

๕) การปฏิบัติการทางการเมืองและสังคม^๑ นอกจากนี้จากกิจกรรม ๑๖ ก้าว ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นกระบวนการที่นำเครื่องมือวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กล่าวคือ การวางแผน (Plan) การลงมือปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) การสะท้อนผล (Reflexiion) ซึ่งอาศัยการใช้สุนทรียสารสนทนา (Dialogue) เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมการรับฟังกัน เพื่อทำความเข้าใจปัญหาอย่างมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น จึงนำไปสู่การเป็นเจ้าของความคิดและเห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำร่วมกัน ซึ่งต้องอาศัยการมีกัลยาณมิตรหรือผู้ดำเนินการมาช่วยประสาน การเรียนรู้ถอดบทเรียนจากตัวอย่างที่สำเร็จทำให้เปิดมุมมองความคิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับแนวคิดของ วอลเลอร์สไตน์และเบอร์นสไตน์ (Wallerstein & Bernstein, 1994) กล่าวว่า ขั้นตอนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังอำนาจของงานสาธารณสุขซึ่งต้องปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ดังนี้ ๑) การรับฟังและทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาที่พบในชุมชน ๒) การจัดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการสนทนา (Dialogue) เกี่ยวกับปัญหานั้น ๓) เสนอวิธีการแก้ปัญหาจากความเห็นของทุกคน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการแก้ปัญหานั้น เทคนิคกระบวนการกลุ่ม เช่น การรวบรวมความเห็นไว้เป็นหลักฐาน แสดงความเห็นผ่านการเล่าเรื่อง การแสดงละคร บทบาทสมมุติ ภาพถ่าย บทเพลง โดยมีวิทยากรกลุ่มเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การใช้การตั้งคำถาม เพื่อให้เกิดการอภิปรายและวิเคราะห์ร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันระหว่างกัน รวมถึงเสนอวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น^๒

สำหรับกลไกในการเสริมพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญ ๔ ประเด็นที่ค้นพบมาทำการอภิปรายผล ได้แก่ ๑) พลังกลุ่มผู้นำเครือข่ายกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสุขในชุมชน ๒) การพัฒนาผู้นำด้วยกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา ๔) การสื่อสารสารติดตามขยายเครือข่าย

ประเด็นที่หนึ่งพลังแห่งการร่วมกลุ่มผู้นำอาสา เกี่ยวกับมุมมองความสุขของชุมชนกับผู้นำมุมมองเรื่องเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ครอบคลุมความหมายของสุขแบบองค์รวมทั้ง ๔ ด้าน ทั้งกาย สังคม จิต และปัญญา สอดคล้องกับ ซึ่งพระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และคณะได้กล่าวไว้ในหนังสือตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข โดยเสนอจัดกลุ่มความสุขทั้ง ๔ มิติ ย่อลงเหลือ ๒ มิติ กล่าวคือ มิติความสุขภายใน (สุขภาวะทางจิตใจ อารมณ์และปัญญา) และมิติความสุข

^๑ Laverack, G., *Health Promotion Practice: Power and Empowerment*, (London: Sage Publications, 2007).

^๒ Wallerstein, N. & Bernstein, E., Introduction to community empowerment participatory education and health, *Health Education Quarterly*, 21(2), 1994: 141-148.

ภายนอก (สุขภาวะทางกาย และสังคม)^๓ และมีงานวิจัยที่นำเสนอความสุข ๔ ด้านเป็นเป้าหมายของการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม^๔ ทั้งนี้การจะพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข ผู้นำที่มีบทบาทและจะขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุข ต้องเป็นผู้นำที่มีจิตอาสาเป็นคุณสมบัติพื้นฐาน การคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว การเสียสละ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเคารพให้เกียรติ รับฟังความเห็นผู้อื่น มีมนุษยสัมพันธ์ ไม่แบ่งแยกความเป็นพวก เขาพวกเรา หรือเอาความแตกต่างทางศาสนา ความเชื่อมาเป็นเครื่องแบ่งกัน พร้อมทั้งจะเรียนรู้และพัฒนา อดทน และใส่ใจเป้าหมาย ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้อยู่ในองค์ประกอบของการสร้างสังคมพุทธ วัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา^๕

ความสำคัญของการเสริมสร้างพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชน(กลุ่มผู้นำอาสา) ขับเคลื่อนเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงการสร้างเครือข่ายผู้นำอาสา หรือนิยามเครือข่ายภาคประชาชนจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุข การใช้แนวคิดเรื่อง เครือข่ายกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีผลการวิจัยหลายชิ้นที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ของพลัง เครือข่ายภาคประชาชนและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ เช่น มิติด้าน ระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม^๖ มิติของการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสังคม เช่น การติดเหล้า ยาเสพติด^๗ มิติของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น^๘ การสร้างเครือข่ายภาค ประชาชนการแสวงหาผู้ร่วมเป็นประเด็นที่สำคัญ ทั้งนี้พลังเครือข่ายจิตอาสามีความสอดคล้องกับทุน

^๓ พระมหาสุทิตย์ อาภากร และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓), หน้า ๒๔๕-๒๕๐.

^๔ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ, “พัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม: กรณิศึกษาเอกสารและการสังเคราะห์งานวิจัย”, **รายงานวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๑๗๘-๑๘๑.

^๕ ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ, **รูปแบบการสร้างสังคมพุทธวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนมีนาคม, ๒๕๖๔ : ๔๓๖-๔๕๐.

^๖ สราวุธย์ วิจิตรปัญญาและคณะ, **การเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์, รายงานวิจัย**, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

^๗ สุภัทรชัย สีสะใบ, ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม, **Journal of Buddhist Innovation and Management**, Vol. 4 No. 1, (January – June, 2021): 74-88.

^๘ วรินทร์ลดา สืบดี และพระครูธรรมธรรณูเกียรติ์ ลักษณะพลวงศ์, กระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น, **วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๔) : ๓๖๔-๓๗๘.

ทางสังคม (Social capital) โดยมีจุดเริ่มต้นในระดับของปัจเจกบุคคลเป็นอันดับแรก ซึ่งเริ่มจาก “ใจ” ที่ต้องการจะเป็นผู้ให้ รวมถึงศักยภาพในตนเอง ดังเอาศักยภาพหรือทุนทางสังคมในตัวของแต่ละบุคคลมา ก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมได้มากที่สุด^๙ กล่าวได้ว่า พลังเครือข่ายภาคประชาชนหากมีความ เข้มแข็งจะสามารถเป็นกลไกที่สามารถพัฒนาชุมชนให้มีความสุขได้

ประเด็นที่สอง การพัฒนาศักยภาพผู้นำโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ด้วยการประจักษ์ถึงบวกความคิดการสร้างการมีส่วนร่วม การพึ่งพิงตนเองด้วยต้นทุนของทุนชุมชน การใช้ แผนยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนเป้าหมาย การสร้างการมีส่วนร่วมด้วยเครื่องมือและเทคนิคที่ หลากหลาย การสร้างความสุขภายในด้วยภavanaเพื่ออาสา จุดเริ่มต้นในการสร้างประกายความคิด ของผู้นำเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญในการ ขับเคลื่อนเมืองแห่งความสุข โดยแนวคิดของ Zimmerman and Rappaport (1988) มองว่า การ เสริมพลังอำนาจในระดับบุคคล เป็นเรื่องของการพัฒนาศักยภาพตนเองให้มีความเข้มแข็งพอที่จะ ควบคุมตนเองจากปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เห็น คุณค่าในสิ่งที่ตนเองประพฤติปฏิบัติ จนมีความภาคภูมิใจในตนเอง ในขณะที่การเสริมสร้างพลัง **อำนาจในระดับชุมชน** เกิดจากการรวมกลุ่มของสมาชิกที่มีความรู้สึกเป็นกลุ่มเดียวกัน มีวิถีชีวิต เดียวกัน มีความร่วมมือ ร่วมใจ สร้างประโยชน์และควบคุมสมาชิกในชุมชนที่จะจัดการให้เกิดความ เสมอภาคการกระจายทรัพยากรที่ส่งผลต่อชุมชน^{๑๐}

นอกจากนี้ การศึกษาของ จูตินันท์ ตันยวรรธนะและ จิรพรรณ นฤภัทร เสนอว่า การสร้าง เครือข่ายให้เข้มแข็งต้อง ๑) การรับรู้มุมมองร่วมกัน ๒) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ๓) การมีผลประโยชน์และ ความสนใจร่วมกัน ๔) การมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ๕) กระบวนการเสริมสร้างซึ่ง กันและกัน ๖) การพึ่งอิงร่วมกัน^{๑๑} นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะ และเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย โดยผลการศึกษาแนะนำเสนอว่า ขั้นตอนการ เสริมสร้างเครือข่ายชุมชนสร้างสรรค์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปไว้ ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การสร้าง

^๙ จูตินันท์ ตันยวรรธนะและ จิรพรรณ นฤภัทร, การเสริมสร้างพลังเครือข่ายจิตอาสาที่เท่าเทียม ด้วย แนวคิดทุนทางสังคม:กรณีศึกษา บทบาทข้าราชการทหารกรมกิจการพลเรือนทหารเรือ, รายงานสืบเนื่องการ สัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. ปีที่ ๖๕ [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2\[๒๐ มกราคม ๒๕๖๕\]](https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2[๒๐ มกราคม ๒๕๖๕]).

^{๑๐} Zimmerman, M.A. and Rappaport, J., Citizen Participation, Perceived Control, and Psychological Empowerment. *American Journal of Community Psychology*, 16 (5), 1988: 725-750.

^{๑๑} เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป การศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ชัสเชส มีเดีย จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

ความตระหนักถึงปัญหาและสำนึกในการรวมตัว ๒) การสร้างจุดร่วมของผลประโยชน์ ๓) การแสวงหาแกนนำที่ดีของเครือข่าย และ ๔) การสร้างแนวร่วมของสมาชิกเครือข่าย^{๑๒} และผลการศึกษาเรื่องเครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า การทำงานเครือข่ายเพื่อพัฒนาชุมชนเมือง สิ่งสำคัญคือ การเสริมความรู้ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน การสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ทำให้ประชาชนมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ผู้นำต้องมีความเข้าใจในการสร้างการมีส่วนร่วม^{๑๓} กล่าวได้ว่าผู้นำมีความสำคัญในการถ่ายทอดชุดความรู้ความเชื่อไปสู่ชุมชน ดังนั้นการสร้างเสริมพลังอำนาจเครือข่ายภาคประชาชน ผู้นำจึงต้องเห็นความสำคัญและรู้วิธีการรวมถึงเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม

ประเด็นที่สาม การร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชนด้วยเครือข่ายผู้นำอาสา สำหรับประเด็นนี้เป็นเรื่องของการลงมือปฏิบัติสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่เครือข่ายผู้นำอาสาลงพาชุมชนมาสร้างพื้นที่แห่งความสุขของชุมชน การทำให้เครือข่ายเกิดพลังทำงานที่เข้มแข็ง ซึ่งผลการศึกษาของ วรากรณ์ พูลสวัสดิ์และคณะ ที่ได้นำเสนอเรื่อง การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม ได้นำเสนอแนวทางการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนมี ๖ ขั้นตอน เริ่มจากสร้างการตระหนักรู้ถึงความจำเป็น ติดต่อกลุ่มองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย สร้างพันธมิตรโดยหาเป้าหมายและความต้องการ พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมแบ่งปันทรัพยากรและประสบการณ์ ขยายกิจกรรมหรือกลุ่ม และติดตามประเมินผล โดยกระบวนการทั้งหมดต้องให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา^{๑๔} ซึ่งผลงานวิจัยดังกล่าวสนับสนุน ผลการวิจัยประเด็นที่สี่ การสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย นอกจากนี้ผลการศึกษาของ พิสมัย ประชานันท์และคณะ ก็ได้กล่าวถึงประเด็นของการขับเคลื่อนการทำงานของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน กิจกรรมหลักของกลุ่ม ได้แก่ การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประชุมสมาชิกภายในเครือข่าย การประชุมเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านบุรีรัมย์ และการประชุมภาคีภาคอีสาน โดยมีช่องทางการติดต่อสื่อสารและประสานงานผ่านทางโทรศัพท์ โลกและเพชบุ๊คส์ ระบบการสร้างความสัมพันธ์ รูปแบบนวัตกรรม

^{๑๒} พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ, การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการจัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย, รายงานวิจัย, (สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

^{๑๓} พัชรพล ศุภกะ, เครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม, วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๑) : ๗๑-๙๘.

^{๑๔} วรากรณ์ พูลสวัสดิ์และคณะ, การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม, วารสาร มจร.บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๕): ๑๐๘-๑๑๘.

จัดการของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนที่สำคัญ คือ ๑) การสร้าง ค้นหาทายาทปราชญ์ชาวบ้านเพื่อให้เป็นกำลังสำคัญในการสานต่อและขยายผลการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ ๒) สร้างความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรจากภายนอก เพื่อเป็นพลังทางวิชาการเสริมการขับเคลื่อน ๓) มีการสร้างวิสัยทัศน์ที่เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม เกิดความต่อเนื่องและขยายผลไปยังผู้สนใจได้ ๔) ทำให้เกิดการรับรู้ในระดับที่กว้างขวางมากขึ้นโดยการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานผ่านสื่อทุกช่องทางเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม^{๑๕}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะในเชิงการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์

สำหรับด้านการศึกษา องค์กรความรู้ที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปถอดบทเรียนเป็นพื้นที่หรือเป็นกรณีศึกษาให้กับผู้จัดการเรียนการสอนด้านสังคมศาสตร์ ด้านศึกษาศาสตร์ ด้านพัฒนาสังคม ด้านสันติศึกษา หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปต่อยอดองค์ความรู้ การนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษาอื่นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการฝึกและสร้างการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนใจ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีหน่วยงานให้บริการประชาชนในส่วนภูมิภาค ควรนำผลการวิจัยนี้ไปต่อยอดในกระบวนการเพื่อขยายผลองค์ความรู้ให้กับบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานเครือข่ายพี่เลี้ยงของแกนนำอาสาในชุมชน ไปขยายผลในพื้นที่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและภูมิภาค เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายและพลังขับเคลื่อนการพัฒนางานให้สามารถขยายผลการสร้างชุมชนสันติสุขในพื้นที่ต่อไป

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ภาครัฐควรให้ทุนวิจัยสนับสนุนการศึกษาในรูปแบบที่ไปพัฒนาสังคม เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการศึกษาและการแก้ปัญหาสังคมในเชิงพื้นที่โดยมีแกนนำชุมชนเพื่อขยายผลสู่ภาพรวมของสังคม

๒) ควรมีการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนเพื่อขยายผลกลไกระดับชุมชนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อพัฒนาบุคลากรชุมชนในการบริหารจัดการปัญหาหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระดับท้องถิ่น เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนขยายผลออกไป

^{๑๕} พิสมัย ประชนันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์, รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รมยสาร, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๑): ๙-๒๔.

ในวงกว้างและเป็นการพัฒนาให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายของผู้นำชุมชนที่มีอุดมการณ์ในการสร้างสันติสุขของชุมชน ให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเจาะลึกในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) การขยายพื้นที่วิจัยประจำตำบล เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้ศึกษานำไปต่อยอดขยายผล และเพิ่มเครือข่ายแกนนำอาสาในชุมชน

๒) การสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ด้วยกลไกการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยในบริบทแก้ปัญหาในพื้นที่

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี - ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กาญจนา แก้วเทพ. **เครื่องมือการทำงานแนววัฒนาชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : สภาคทอเล็กแห่ง
ประเทศไทยเพื่อการพัฒนา, ๒๕๓๘.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูป
การศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอสเอส มีเดีย จำกัด, ๒๕๔๓.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรม
ศาสตร์, ๒๕๔๕.

จินตวิทย์ เกษมสุขฐ. **หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน**. (กรุงเทพมหานคร:บริษัท
แอดทีฟ พรินท์ จำกัด. ๒๕๕๗). หน้า ๑๐-๑๑.

เจมส์ แอล.เคอร์ตัน. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วน
ร่วม**. แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์. กล้วยดี่ บุรีกุล. เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี. สถาบัน
พระปกเกล้า: โรงพิมพ์ศิริกัณฑ์ ออฟเซ็ท, ๒๕๔๓.

กล้วยดี่ บุรีกุล. **การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า.
๒๕๔๘.

ประเวศ ดันติพิวัฒนสกุล, เอกอนงค์ สีคลาณันท์. **แผนงานสร้างเสริมสุขภาพจิต. คู่มือสร้างสุขระดับ
จังหวัด ยุทธศาสตร์ความสุขแบบพกพา**. บริษัทครีเอทีฟ กรุ๊ปจำกัด: กรุงเทพมหานคร,
๒๕๕๔.

ประเวศ วะสี. **บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ : อภิวัตน์ชีวิตและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๑.

ปาน กิมนี. **การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้การศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพึ่งพาตนเองของชุมชน**.
กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ปิยะวัติ บุญ-หลง. กาญจนา แก้วเทพ. บวร ปภัสราทร. **งานวิชาการเพื่อสังคม: หลักการและวิธีการ**. สถาบันคลังสมองของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๕๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย**. (กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครุสภา, ๒๕๔๔).

_____. **ความคิด: แหล่งสำคัญของการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๓.

_____. **พุทธวิธีในการสอน**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **สู่การศึกษาแนวพุทธ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บ.พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๒.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: บ. สหธรรมิก. จำกัด, ๒๕๕๒.

_____. **ปรัชญาการศึกษาของไทย ภาคพุทธธรรม: แก่นนำการศึกษาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม, ๒๕๕๖.

พระมหาสุหิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ. **ตัวชี้วัดความสุข: กลยุทธ์การสร้างและการใช้เพื่อชุมชนเป็นสุข**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข, ๒๕๕๓.

_____. **“การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน”**. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์. **พระไตรปิฎกร่วมสมัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๕๔.

ยงจิรายุ อุปเสน. **การสร้างเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสุขชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหัวใจอาสา, ๒๕๕๘.

วิรัตน์ คาศรีจันทร์. **พลังความรู้จากการวิจัยแบบ PAR**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พี.เอ.สฟวิ้ง จำกัด, ๒๕๕๔.

เสรี พงศ์พิศ. **เครือข่ายยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มแข็ง ชุมชนเข้มแข็ง : วัฒนธรรมองค์กรของโลกยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ๒๕๔๘.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. **สรุปผลที่สำคัญการสำรวจ**

สุขภาพจิต (ความสุข) ของคนในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๓. กรุงเทพมหานคร: ห้าง
หุ้นส่วนจำกัด บางกอกบล็อก, ๒๕๖๔.

อคิน รพีพัฒน์. **“การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชนในการวิจัยเชิงคุณภาพ”** ในคู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพ
เพื่อการพัฒนา. ขอนแก่น : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๓.

อรทัย ก๊กผล. **คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น.** (สถาบัน
พระปกเกล้า: ส.เจริญการพิมพ์, ๒๕๕๒.

อุทัย ดุลยเกษมและอรศรี งามวิทยาพงศ์. **ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อ
การวิจัย.** กรุงเทพมหานคร: แพลน พรินต์, ๒๕๔๐.

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม : แนวคิด หลักการและบทเรียน .**
พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บ.พี.เอ.ลิฟวิ่ง.จำกัด, ๒๕๕๓.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

พระมหาประกาศิต จิตปัสสิทิก. **“ปราชญ์ป่า : กระบวนการสร้างจิตสำนึกร่วมในการจัดการป่าชุมชน
ต้นแบบเขตลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน”.** วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม.
(มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑).

(๓) รายงานวิจัย

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ. **“พัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม: กรณีศึกษาเอกสารและการ
สังเคราะห์งานวิจัย”.** **รายงานวิจัย.** สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

_____. **การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวะกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผล
ต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข.** **รายงานวิจัย.** สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระครูโฆสิต วัฒนานุกุลและคณะ. **การสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะในสังคมพหุวัฒนธรรมกับการ
พัฒนาสู่เมืองสันติภาพไร้รอยต่อ.** **รายงานการวิจัย.** สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระมหาวิเชียร วชิรธมโม (กุลมณี) และคณะ. **การเสริมสร้างจิตสำนึกต่อสาธารณะและเครือข่ายการ
จัดการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย.** **รายงานวิจัย.**(สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

สราวุธย์ วิจิตรปัญญาและคณะ. การเสริมสร้างเครือข่ายในการจัดการนิเวศวิทยาวัฒนธรรมตาม
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเพชรบูรณ์. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธ
ศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

สุภาวดี ตันติยานนท์และคณะ. **รายงานผลการสำรวจความสุขของคนไทย**. สถาบันนโยบายสาธารณะ
และการพัฒนา : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๖๔.

สุภาวดี ทรวงพรพาณิชย์. การพัฒนาเครือข่ายชุมชนตำบลทากาศ อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. **รายงาน
การวิจัย**. ลำพูน : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค, ๒๕๕๕.

(๔) วารสาร/บทความ

กัมพล เพ็ชรล้อมทอง และธณัสถา โรจนตระกูล. การมีส่วนร่วมของเครือข่ายภาคประชาชนในการ
ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : กรณีศึกษาตำบลลำประดา อำเภอบางมูลนาก
จังหวัดพิจิตร. **Journal of Modern Learning Development**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๕.
มิถุนายน. ๒๕๖๕: ๙๒-๑๐๔.

กัษมพร รักสอน. การวิเคราะห์การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของออสเตรเลีย. **วารสาร
ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒. กรกฎาคม-ธันวาคม. ๒๕๖๓ : ๒๓๓-
๒๔๙.

เกสร มัยจิน. การสร้างความสุขด้วยจิตวิทยาเชิง. **วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี**. ปีที่ ๒๔ ฉบับ
ที่ ๔. ตุลาคม – ธันวาคม. ๒๕๕๙ : ๖๗๓-๖๙๑.

ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์. ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มี
ความขัดแย้ง. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**.ปีที่ ๖. ฉบับพิเศษ ๒๕๖๑: ๑๔-๒๔.

ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ. รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา. **วารสาร
มหาจุฬานาครทรรศน์**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓ เดือนมีนาคม. ๒๕๖๔ : ๔๓๖-๔๕๐.

จักรี ศรีจารุเมธีฐาน และพระณัด วฑฒโน. “ภาวะผู้นำกับการพัฒนาชุมชน”. **วารสารสันติศึกษา
ปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๖. ฉบับพิเศษ, ๒๕๖๑: ๕๒๘-๕๓๘.

จินดา อารังอารียกุล. บทบาทเครือข่ายทางสังคมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนสมุนไพร
อายุวัฒนะ. **วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑. (มกราคม – มิถุนายน.
๒๕๖๔) : ๑๐๐-๑๐๘.

ฉัตรเกษม ดาศรี. พรรณี พิมพ์โพธิ์. ขจรศักดิ์ เอี่ยมนอก และ นิติราภรณ์ ศรีกันต์. การถอดบทเรียน
การพัฒนาทุนมนุษย์ของชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนตามโครงการสระแก้วเมืองแห่งความสุข
จังหวัดสระแก้ว. **วารสารมหาจุฬาวិชาการ**.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ : ๒๓๒-๒๔๖.

ธัญญาภรณ์ จันทรวะและโกวิท พวงงาม. โครงสร้าง บทบาท และความเข้มแข็งคณะทำงาน
เครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดในฐานะกลไกการเมืองภาคพลเมือง. **วารสารสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์**. ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑. มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๔: ๒๑๐-๒๕๐.

นภาลัย ดอนวิจิตร และ ศิวัช ศรีโกคางกุล. การเคลื่อนไหวของเครือข่ายภาคประชาชนในการตอบโต้
การละเมิดสิทธิของประชาชนโดยรัฐ: กรณีการสัมปทานเหมืองแร่ระเบิดหินอุตสาหกรรม
ในพื้นที่ป่าชุมชนพระพุทธรูปน้อย-เขาขมิ้น อำเภอแก่งคอย จังหวัดสระบุรี. **วารสาร
สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๕. กรกฎาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๔: ๑๘๘๙-
๑๙๑๑.

เบญจมาศ พุกฤษ์กานนท์ และคณะ. การสำรวจระดับชาติเพื่อศึกษาระดับความสุขคนไทยรายจังหวัด
ปี พ.ศ. ๒๕๖๑. **วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย**. ๓๐ (๑) ๒๕๖๕: ๗๕-๘๖.

พระครูสมุห์ชินวรวัตร ธีรภทฺโท (จุลเจือ) และ ศุภกิจ ภัคดีแสน} การอยู่ร่วมกันในสังคมชีวิตวิถีใหม่
ของชุมชนพหุวัฒนธรรมริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. **วารสาร มจร
อุบลปริทรรศน์**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑. มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๕: ๔๐๑-๔๑๕.

พระครูสุนทรวิจิตรการ (อำพล วณิชยิตติกาล) และ พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์). ชุมชน
แห่งความสุข: กระบวนการการเรียนรู้สำนึกพลเมืองของชุมชนด้วยกระบวนการใช้ชุมชน
เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม. **วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ .
มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๓ : ๑-๑๒.

พระปลัดระพิน พุทธิสารโร และพระมหาภคญาณ กิตติโสภโณ. พลังบวรพิทักษ์คลองกระทิง: การ
เสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงตามแนวพระพุทธศาสนา จังหวัด
สมุทรสงคราม. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑. มกราคม –
กุมภาพันธ์, ๒๕๖๕: ๒๒๗-๒๔๐.

พิสมัย ประชานันท์ และบัณฑิต ผังนิรันดร์. รูปแบบนวัตกรรมการจัดการเครือข่ายเพื่อการส่งเสริม
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **รมย
สาร**. ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑. มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๑: ๙-๒๔.

พระมงคลธรรมวิธานและพระมหาประสิทธิ์ สระทอง. การสร้างความสุขในทัศนะของพระพุทธศาสนา.
วารสารสิรินธรปริทรรศน์. ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๑. มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๓: ๒๕๔-๒๖๑.

รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ. “การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางพหุวัฒนธรรมกับการอยู่
ร่วมกันอย่างสันติ”. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑. มกราคม-
กุมภาพันธ์, ๒๕๖๕: ๒๑๒-๒๒๖.

- เริงวิญญ์ นิลโคตร และนพพร จันทรนำชู. การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนแนวปฏิบัติเพื่อสุขภาวะชุมชนสักทอง. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.).** ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑. มกราคม – เมษายน, ๒๕๖๑: ๑๖๗-๑๘๐.
- วรศิลป์ ผัดมาลา. กระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา. **วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน.** ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๔. ตุลาคม – ธันวาคม, ๒๕๖๒.
- วรกรณ์ พูลสวัสดิ์และคณะ. การสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวครั้งในจังหวัดนครปฐม. **วารสาร มจร.บาฬีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์.** ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒. พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๕: ๑๐๘-๑๑๘.
- วรินทร์ลดา สืบดี และพระครูธรรมธะบุญเที่ยง ลักษณะพลวงศ์. กระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น. **วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ.** ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒. พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๔: ๓๖๔-๓๗๘.
- คันสนีย์ จันทรอานุกาพและธีรพร ทองชะโชค. สมาคมคริสตชนจังหวัดปัตตานีกับการพัฒนาเครือข่ายทางสังคม. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.** ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑. มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๐: ๕๕-๗๙.
- ศิริพร แยมนิล. การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน: กรณีศึกษาชุมชนลำพญา จังหวัดนครปฐม. **วารสารการเมืองการปกครอง.** ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑. มกราคม – เมษายน, ๒๕๖๓: ๗๔-๙๐.
- ศิริจิต สุนันตะ. “สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย”. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม.** ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖): ๕-๓๐.
- ศุภกานต์ นานรัมย์. ความเป็นพหุสังคมอยู่ยากกับวัฒนธรรมอาหารเพื่อการท่องเที่ยว ตามรอยเสด็จประพาสต้นพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์.** ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๔): ๑๗๙-๑๘๘.
- สมฤดี สงวนแก้วและคณะ. ปัจจัยที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นทางสังคม, **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้,** ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๓): ๑๙๔.
- สมสิทธิ์ อัสตรนธิและคณะ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนแออัด-แสนคำลือ, **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา,** ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒. พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๔: ๑๖๐-๑๙๐.

สุธิดา บุตรแขก สุชาติ เกาทอง. สันติสุขแบบวิถีพุทธวัฒนธรรม : ความเห็นต่างในสังคมพุทธวัฒนธรรม
สู่การบูรณาการทางศิลปะกับสิ่งแวดล้อมในชุมชน. **วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.)**.
ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๒. กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๔ : ๙๐-๑๐๖.

สุภัทรชัย สีสะใบ. ถอดบทเรียนจากพื้นที่วิจัย : การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อลดปัจจัยเสี่ยง
ตามแนวพระพุทธศาสนาในชุมชนคลองกระทิง จังหวัดสมุทรสงคราม. **Journal of
Buddhist Innovation and Management**. Vol. 4 No. 1. January – June, 2021:
74-88.

สุวรรณา เตชะธีระและคณะ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการพัฒนายุทธศาสตร์การ
ขับเคลื่อนเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๔๙. กันยายน – ธันวาคม, ๒๕๖๐: ๒๑๕-๒๔๕.

สัญญา ยีอรานและศิริไธสง วรรณวิจิตร. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สู่ความสำเร็จการ
เปลี่ยนแปลงนโยบายในระบบสุขภาพ. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการ
สาธารณสุขภาคใต้**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒. พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๖๑: ๒๘๘-๓๐๐.

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี ๒๕๖๓**. กลุ่ม
งานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ๒๕๖๔.

อมาวสี อัมพันศิริรัตน์. พิมพ์มิล วงศ์ไชยา. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : ลักษณะสำคัญและ
การประยุกต์ใช้ในชุมชน. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม**. ปีที่ ๓๖ ฉบับที่ ๖. พฤศจิกายน – ธันวาคม, ๒๕๖๐ : ๑๙๐-๒๐๒.

เอกรินทร์ สังข์ทอง. “พุทธวัฒนธรรมศึกษา : อะไรคือสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ควรรู้”. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัตตานี**. ปี
ที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน. ๒๕๕๐) : ๒๐

อุมาพร ห่านรุ่งชโรทร. การเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน. **วารสารพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
นเรศวร**. ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ. (ก.ค.-ธ.ค. ๒๕๕๑) :๑-๕

(๕) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **บรรยายสรุปจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประจำปี ๒๕๖๓**. กลุ่ม
งานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ๒๕๖๔.

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. “การสร้างองค์กรชุมชนและเครือข่ายในการพัฒนาชุมชน”. ในเอกสาร
ประกอบการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗. (อัคราณา).

(๖) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กุลทัต หงษ์ขยางกูรและปรัชญานันท์ เที้ยงจรรยา. การสร้างและการบริหารเครือข่าย. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: http://hsmi2.psu.ac.th/upload/forum/paper_1598_5f69ce9304e915f69ce.pdf. [๒๑ กันยายน ๒๕๖๕].

เกษรา ชัยเหลืออุไร. ความขัดแย้งในสังคมพหุวัฒนธรรม. เผยแพร่ ๒ เมษายน ๒๕๕๖. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <https://www.yumpu.com/it/document/read/16761111> [๓ มิถุนายน ๒๕๖๖].

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://ww2.ayutthaya.go.th/content/=history_1 [๒ มกราคม ๒๕๖๕].

ฐิตินันท์ ต้นยุววรรณและ จิรพรรณ นฤภัทร. การเสริมสร้างพลังเครือข่ายจิตอาสาที่เท่าเทียม ด้วยแนวคิดทุนทางสังคม:กรณีศึกษา บทบาทข้าราชการทหารกรมกิจการพลเรือนทหารเรือ.

รายงานสืบเนื่องการสัมมนาวิชาการเนื่องในโอกาสการสถาปนาคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มธ. ปีที่ ๖๕ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://socadmin.tu.ac.th/uploads/socadmin/file_document/1.2 [๒๐ มกราคม ๒๕๖๕].

พัชรพล ศุภะ. เครือข่ายการพัฒนาความเป็นเมืองของชุมชนต้นแบบในองค์กรชุมชนตำบลไร่

ชิง อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. คลังข้อมูลจดหมายเหตุดิจิทัล โควิด-๑๙. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://db.sac.or.th/covid-19/th/article-details.php?atc_id=3 [๒๐ มิถุนายน ๒๕๖๕].

ยงจิรายุ อุปเสน. ตัวชี้วัดความสุขชุมชน : ความดี ความสามารถ ความสุข เครื่องมือสำคัญของการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ในศตวรรษที่ ๒๑. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<https://www.nmpc.go.th/content/view?id=45> [๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. รายชื่อจังหวัดในประเทศไทยเรียงตามผลิตภัณฑ์จังหวัด. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <https://www.shorturl.asia/C8hTK> [๒ สิงหาคม ๒๕๖๕].

วิชาญ กุลาคี. คะแนนความสุขของคนไทยอยู่อันดับต่ำที่สุดในรอบ ๑๑ ปี [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://www.scbeic.com/th/detail/product/7895> [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕].

สุรศักดิ์ บุญเทียน และภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์. รวบรวมข้อมูลและเครื่องมือเพื่อการติดตาม

ประเมินผล. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://mehealthpromotion.com/upload/forum/paper_tools.pdf [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

เสาวลักษณ์ กิตตประภัสร์. ความสุขมวลรวม หรือสังคมอยู่เย็นเป็นสุข: นโยบายสาธารณะที่คนไทย

ต้องร่วมกันสร้าง. http://www.happysociety.org/uploads/HsoDownload/4/download_file.pdf [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕].

- Helliwell. J. F., Layard. R., Sachs. J. D., De Neve. J.-E., Aknin. L. B., & Wang. S. (Eds.). **World Happiness Report 2022**. (New York: Sustainable Development Solutions Network.2022. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://worldhappiness.report/archive/> [๑๐ ตุลาคม ๒๕๖๕].
- วรพงศ์ ผูกภู. **ผู้นำในการพัฒนาชุมชน ๔ ประเภท**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.randdcreation.com>. [๒๘ ต.ค.๒๕๖๓].
- สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำสำรวจข้อมูลออนไลน์ วันที่ ๒๘ พ.ค.๒๕๖๕ [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล: <https://docs.google.com/forms/u/0/?tgif=c> [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].
- สำนักข่าว กรมประชาสัมพันธ์, **เด็กและเยาวชนจาก ๔ จังหวัดชายแดนใต้ เข้าค่ายประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา ศึกษาจากฐานวัฒนธรรมร่วมสมัย ๒๕ เมษายน ๒๕๖๑**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TNSOC610425_0010143 [๕ สิงหาคม ๒๕๖๕].
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **แผนพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๖๖-๒๕๗๐**. pdf. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.opsmoac.go.th/ayutthaya-strategic-files-441491791792>. [๑ มิถุนายน ๒๕๖๕].
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . **ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณ ลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๑**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5628&filename=gross_regional [๒ สิงหาคม ๒๕๖๕].
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlanOct2018.pdf [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔].
- สำนักส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **การพัฒนาคูณภาพชีวิตของประชาชนระดับจังหวัด ปี ๒๕๖๑**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.ayutthayalocal.go.th/files/com_order_general/2018-08_f7d8cba0dfea3fa.pdf [๒ สิงหาคม ๒๕๖๕].
- สิทธิโชค ปาณะศรี พระปลัดสาคร สาครโร (นุ่นกลับ) พระครูอรุณโกศลกิจ. **พหุวัฒนธรรมในมุมมองของปรัชญาหลังนวยุค. วารสารเขตนัจจอน**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://sju.ac.th/pap_file/effee2b31dee65cf57b529cab4714926.pdf [๓ มกราคม ๒๕๖๕].
- อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์. **เทคนิคและเครื่องมือสื่อความคิดในการศึกษาชุมชน**. เอกสารประกอบการเสวนา มุลินีมันพัฒนา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.tsdf.nida.ac.th/elc tfl/articlefile/article-file-11244.pdf>. [๓ มกราคม ๒๕๖๕].

อสมมา ปัทมะสังข์ศศธ. ศูนย์คุณธรรม (องค์กรมหาชน) เดินหน้าขับเคลื่อนโมเดลจังหวัดคุณธรรม
เตรียมความพร้อมเปิดตัว ๔ จังหวัดคุณธรรม ระยะที่ ๒. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<https://www.moralcenter.or.th/> [๕ สิงหาคม ๒๕๖๕].

๑๐ คุณลักษณะสำคัญของผู้นำชุมชนท้องถิ่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://thaihealthycommunity.org/?p=11711>. [๑๑ ต.ค. ๒๐๒๒].

(๗) สัมภาษณ์

สัมภาษณ์. กตัญญู ใจชื่น ผู้อำนวยการโครงการชลประทานแม่ฮ่องสอน. ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. กิจ ขวนหลีกภัย อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง. ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. กิตติ จันทร์วันเพ็ญ, ข้าราชการบำนาญ. ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. ธีรนนท์ พลยุทธ, ข้าราชการบำนาญ กลุ่มจิตอาสาพิงต่นพิงธรรม จ.ตรัง, ๙ เมษายน
๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนบ้านผาป้อง แม่ฮ่องสอน. ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. ผู้ใหญ่บ้าน สวัสดิ์ ขุนนัย บ้านเขาหลัก ตำบลน้ำผุด จังหวัดตรัง. ๑๐ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. พระครูศรีรัตนวิฑูริ เจ้าอาวาสวัดเขาแก้ว จังหวัดตรัง. ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. พระพรหมจริยาจารย์ เจ้าคณะหนใต้ จังหวัดตรัง. ๘ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. พระสิริวิชชาธร ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดกะพังสุรินทร์ จังหวัดตรัง. ๘ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์. สำหลิเผาะ โต๊ะหลี, ผู้อำนวยการโรงเรียนแสงธรรมวิทยาตรังมูลนิธิ. ๙ เมษายน ๒๕๖๕.

สัมภาษณ์กลุ่ม. ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนบ้านผาป้อง แม่ฮ่องสอน. ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕.

๒. ภาษาอังกฤษ

(1) Books:

Aldridge. Stephen, David Halpern, and Sarah Fitzpatrick. **Social Capital: A Discussion Paper**. (London. England: Performance and Innovation Unit, 2002.

Bourdieu. P., and L. P. D. Wacquant. **An Invitation to Reflexive sociology**. Chicago: University of Chicago Press. 1992.

Breeding. R.R.. **Empowerment as a function of contextual self- understanding**. Rehabilitation Counseling Bulletin, 2008. pp.96-106.

Cohen. J.M.. & Uphoff. N.T.. **Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation**. Rural Development Committee Center for international Studies. New York: Cornell University, 1981. Press.

- Cohen. S.L. **Mobilizing Communities for Participation and Empowerment**. In Servaes. J., Jacobson. T.L. & S.A. (eds.). *Participatory Communication for Social Change*. New Delhi: Sage, 1996.
- Diane Tracy. **10 steps to empowerment: a common-sense guide to managing people**. New York: William Morrow and company, 1990.
- G.E. Berkley. **The Craft of Public Administration**. (Boston: Allyn and Bacon. 1975).
- Hall. S.. **Conclusion: The multicultural question**. In B. Hesse (Ed.). *Unsettled multiculturalisms: Diasporas. entanglements. Transruptions*. London: Zed Books. 2000.
- Jacobs. Jane. **The Death and Life of Great American Cities**. Random House, 1961.
- Kanter. R. M.. **On the Frontiers of Management**. New York: A Harvard Business Review. 1997.
- Kemmis & McTaggart (1988). *The Action Research Planner*. อ้างใน อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. **การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการ และบทเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บ.พี.เอ.สีฟ้า จำกัด, ๒๕๕๓.
- Lashley. C.. **Empowering Service Excellence: Beyond the Quick Fix**. London: Cassell, 1997.
- Laverack. G.. **Health Promotion Practice: Power and Empowerment**. London: Sage Publications, 2007.
- Segerman-Peck. M. L.. **Networking and Mentoring a Woman's Guide**. London: Piatkus Books, 1991.
- Singhal. **Facilitating community participation through communication**. New York: Unicef, 2001.
- Starkey. P.. **Networking for Development**. London: International Forum for Rural Transport and Development, 1997.
- United Nations. **Yearbook of International Trade Statistics**. United Nations : UN Press, 1981.
- World Health Organization. **Regional Office for the Eastern Mediterranean**. Community empowerment for health and development. World Health Organization: Regional Office for the Eastern Mediterranean, 2003.

(2) Articles:

- Adam. Frane. And BorutRoncevic. Social Capital: Recent Debates and Research Trends. **Social Science Information.** (42), 2003 : 155-183.
- Arnstien. S.R. A Ladder of Citizen Participation. **Journal of the American Institute of Planners.** 35(4), 1969 : 216-224.
- Baker. W.. Market Networks and Corporate Behavior. **American Journal of Sociology** 1990: 589 – 625.
- Coleman. James S.. Social Capital in the Creation of Human Capital. **The American Journal of Sociology** (94),1988: S95.
- Fawcett. SB.. Francisco. VT.. Schultz. JA. & Lewis.RK.. Using empowerment theory in collaborative partnership for community health and development. **American Journal of Community Psychology.** 23(5). 1995: 677-697.
- Gunew. S..Postcolonialism and multiculturalism: Between race and ethnicity. In M. Danova (Ed.). **Essays in American Studies: Cross-cultural Perspectives.** Polis: Sofia Bulgaria, 2001: 85-106.
- Heffron. John M.. **Beyond community and society: The externalities of social capital building.** (Policy Sciences 2000). 33: 477-494.
- James L. Creighton : The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement . อ้างใน จุฑารัตน์ ชมพันธุ์ การวิเคราะห์หลัก “การมีส่วนร่วมของประชาชน” ใน “The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement. **วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม.** ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ .มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๕: ๑๒๓-๑๔๑.
- Laverack. G.. Improving health outcomes through community empowerment: a review of the literature. **Journal of Health Population Nutrition.** 24(1), 2006: 113-120.
- Layard. R.. 2005. Happiness: Lessons from a new science. **Counselling and Psychotherapy Research.** Vol 6(4). December, 2005: 302-303.
- Manion. J.. Joy at work: Creating a positive workplace. **JONA: The Journal of Nursing Administration.** 33, 2003: 652-655.
- Martin. S.. Positive psychology: An introduction. **American Psychology journal.** Vol.55, 2000: 5-14.

- Mills. M. B.. Thai mobilities and cultural citizenship. **Critical Asian Studies**. 44 (1), 2012: 85–112.
- Putti. Work values and organizational commitment: A study in the Asian context. **Human Relations**. 1987 4(2): 275-288.
- Shery R. Arnstein. “A Ladder of Citizen Participation”. **Journal of the American Planning Association**. (35). July,1969 : 216-24.
- Venhoven. R.. Happy life-expectancy: A comprehensive measure of quality-of-life in nations. **Social Indicators Research**. Vol 39, 1996: 1-58.
- Wallerstein. N. & Bernstein. E.. Introduction to community empowerment participatory education and health. **Health Education Quarterly**. 21(2), 1994: 141-148.
- Wallerstein. N. & Bernstein. E.. Empowerment education: Freire’s ideas adapted to health education. **Health Education Quarterly**. 15(4), 1988:379-394.
- William. E.. Electoral Participation in a Low Stimulus Election. **Rural Development**. 4(1), 1976: 111–124.
- Zimmerman. M.A. and Rappaport. J.. Citizen Participation. Perceived Control. and Psychological Empowerment. **American Journal of Community Psychology**. 16 (5),1988: 725-750.

ภาคผนวก ก

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือการวิจัย

เรื่อง “การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรม แห่งความสุข”

ภายใต้แผนการวิจัยเรื่อง “Pixel Krungkaow: กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทาง
สังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข”

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ยุคที่โลกกำลังเผชิญภาวะแห่งความผันผวน (Disruption Crisis) นอกจากจะนำมาซึ่ง
วิกฤตการณ์เปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังเป็นตัวเร่งเชื้อช่องว่างทางสังคมทั้ง
มิติของการอยู่ร่วมกัน และความเหลื่อมล้ำในสังคม เกิดความกระจุกตัวของความมั่งคั่งและการ
กระจายตัวของหนี้สินภาคครัวเรือน ทั้งนี้เป็นเพราะแนวทางพัฒนาประเทศทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย
ในอดีตมุ่งเน้นแต่จะเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมีตัวชี้วัดคือ GDP มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม
ในประเทศ จนละเลยการรักษาสมดุลมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้ความสุขของคนในประเทศ
อันเป็นเป้าหมายที่แท้จริงกลายเป็นภาพเงาที่เลื่อนกลาง จึงเกิดคำถามว่าตัวเลขเศรษฐกิจเติบโตแต่
ทำไมประชาชนยังไม่มีความสุข ในทางกลับกันเกิดภาวะความซึมเศร้า ความเครียดวิตกกังวลจน
นำไปสู่การฆ่าตัวตายที่นับวันยิ่งพบเห็นเป็นข่าวทางสังคม ดังนั้นในระยะหลัง ๆ ทั่วโลกจึงหันมาสนใจ
การนำความสุขมาเป็นอีกหนึ่งตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศ GDP ด้วยตัวชี้วัดความสุขของคนในประเทศ
GNH รวมถึงประเทศไทยที่กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (๒๕๖๑-๒๕๘๐) มีเป้าหมาย “ประเทศชาติ
มั่นคง ประชาชนมีความสุข”^๑

การเปลี่ยนกระบวนทัศน์การวัดคุณภาพชีวิตคนในชาติด้วยดัชนีความสุขมวลรวม
ประชาชาติ (Gross National Happiness, ย่อ: GNH) ที่มุ่งเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา
และทำให้ประชาชนเป็นสุข World Happiness Report จัดลำดับประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ ๓๓ ในปี
๒๕๕๙ อันดับที่ ๔๖ ในปี ๒๕๖๑ อันดับที่ ๕๒ ในปี ๒๕๖๒ และอันดับที่ ๕๔ ในปี ๒๕๖๓ แม้ว่า
ประเทศไทยยังคงเป็นประเทศที่จะถูกจัดอันดับประเทศที่มีความสุขระดับต้น ๆ ของเอเชีย แต่อย่างไร
ก็ตามอันดับประเทศที่ลดลง ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้ความสุขเพิ่มขึ้นหรือลดลงมาจากหลายปัจจัยทั้งด้าน
เศรษฐกิจ ปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ความมั่นคงและปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น^๒ อันดับ

^๑ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ, ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐ (ฉบับย่อ)

https://www.nesdc.go.th/download/document/SAC/NS_SumPlan_Oct๒๐๑๘.pdf

^๒ อันดับความสุขของคนไทยลดลง <https://www.thebangkokinsight.com/๑๒๑๕๖๖/>

ความสุขคนไทยลดลงน่าจะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ทางสังคมในประเทศที่ควรจับตามอง และศึกษา

โครงการวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย Pixel Krungkaow: กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยศึกษาพื้นที่นำร่อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งโครงการย่อย ๒ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการหาแนวทางในการพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการเริ่มต้นแสวงหาองค์ความรู้จากจุดเล็ก ๆ หลาย ๆ จุด รวมกันเป็นภาพ หรือ Pixel ที่รวมกันเป็นภาพใหญ่ ที่จะช่วยเสริมสร้างให้ภาคประชาชนมีจิตสาธารณะ และภูมิไกรักษ์ท้องถิ่น สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประเด็นที่ ๒ การพัฒนาเมืองและชุมชนให้น่าอยู่ เพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้นอย่างมีคุณภาพ และช่วยเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนโครงการจังหวัดคุณธรรม และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม แพลตฟอร์มที่ ๒ การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของสังคม โปรแกรมที่ ๙ สังคมคุณภาพและความมั่นคงที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ในการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๒. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้และเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุข

เครื่องมือการวิจัย

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัย ๓ ชุด ตามกรอบวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งมีโครงสร้าง

๒) แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ

๓) การประเมินการสังเกตการณ์วัดผลการเปลี่ยนแปลงผลจากการเสริมพลังอำนาจการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

๔) การประเมินการสังเกตการณ์ผลการแสดงออกถึงความร่วมมือของชุมชน

๕) การถอดบทเรียน

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

เครื่องมือที่ ๑

แบบสัมภาษณ์

ข้อมูลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ/นามสกุล

ตำแหน่ง/สังกัด

ประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน.....

คำชี้แจง: ขอให้ท่านพิจารณาประเด็นคำถามและตอบความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

๑. นิยาม “ความสุข” ของท่านหมายถึงอะไร ขอให้อธิบายโดยละเอียด

.....

.....

๒. ท่านคิดว่าท่านมีความสุขหรือไม่ และมีความสุขระดับใด เพราะเหตุใด ขอให้อธิบายโดยละเอียด

.....

.....

๓. ท่านคิดว่าการได้อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ มีผลต่อความสุขของท่านหรือไม่ เพราะเหตุใด ขอให้อธิบายโดยละเอียด

.....

.....

๔. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านเป็นเมืองแห่งความสุขหรือไม่ เพราะเหตุใด ขอให้อธิบายโดยละเอียด

.....

.....

๕. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นเมืองแห่งความสุข เพราะเหตุใด ขอให้อธิบายโดยละเอียด (แนวทางในการตอบคำถาม ได้แก่ ทูทางเศรษฐกิจ ทูทางสังคม ทูทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

.....

.....

๖. ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชนแห่งนี้ ท่านใช้ยุทธศาสตร์/แนวทาง/วิธีการใด ในการพัฒนาชุมชนแห่งนี้ให้เป็นเมืองแห่งความสุข เพราะเหตุใด ขอให้อธิบายโดยละเอียด

.....

.....

๗. ท่านคิดว่าสิ่งใดเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ยุทธศาสตร์/แนวทาง/วิธีการ (ในข้อ 6) ประสบความสำเร็จและสามารถทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นเมืองแห่งความสุขได้

.....

.....

๘. ท่านคิดว่า “การพัฒนาให้ชุมชนแห่งนี้เป็นเมืองแห่งความสุขอย่างยั่งยืน” คนในชุมชน ผู้นำชุมชน ตลอดจนภาครัฐ ควรมีส่วนร่วมกันในการดำเนินงานพัฒนาอย่างไร เพราะเหตุใด

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองแห่งความสุข

.....

.....

☺ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ☺

เครื่องมือที่ ๒

ประเด็นคำถามสนทนากลุ่มเฉพาะ

คำชี้แจง: ขอให้ท่านพิจารณาประเด็นคำถามและตอบความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะตามความเหมาะสม

๑. ท่านคิดเห็นอย่างไรกับองค์ความรู้ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากต้นแบบเมืองแห่งความสุขในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข
๒. เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ท่านอยากเห็นเป็นอย่างไร
๓. อะไรที่ท่านคิดว่าจะเป็นสิ่งเกื้อหนุนให้การพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขได้ประสบผลสำเร็จ และอะไรที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวาง
๔. แนวทางในการขับเคลื่อนให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ควรเริ่มต้นอย่างไร ใครบ้างควรมีส่วนร่วม และลักษณะกิจกรรมใดที่จะส่งเสริมและสอดคล้องกับบริบทของคนอยุธยา
๕. อะไรจะเป็นตัวชี้วัดหรือบ่งบอกถึงความสำเร็จในการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเมืองแห่งความสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

.....

.....

.....

๐๐ ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ ๐๐

เครื่องมือที่ ๓

กรอบเพื่อการประเมินการสังเกตการณ์วัดผลการเปลี่ยนแปลงผลจากการเสริมพลังอำนาจการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

เนื่องจากเครื่องมือนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนกิจกรรมแบบองค์รวม โดยใช้ **หลักภาวะนา ๔** ซึ่งได้จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องถึงผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ ซึ่งเป็นพัฒนาการแบบองค์รวม โดยใช้การวัดผลเชิงคุณภาพ กล่าวคือ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การสะท้อนคิด ดังนี้

ภาวะนา ๔	หลักการ	ตัวชี้วัดที่สะท้อนพฤติกรรม
(๑) พัฒนากายให้เป็นสุข (Physical Development for Happy Life)	การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุและเทคโนโลยี ให้สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายได้อย่างเหมาะสม และกายเป็นสุข	การกิน การอยู่ การใช้ทรัพยากร การบริโภค ที่สามารถพึ่งพาตนเองเข้าถึงความสุข โดยไม่หลงไปตามกระแสบริโภคนิยม การตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ การบริโภคสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา เป็นต้น
(๒) พัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคมอย่างมีความสุข (Social Behavioral Development for Happy Social)	การพัฒนาพฤติกรรมการแสดงออกทางสังคม ที่สะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมในระดับปัจเจกที่ส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข	การหาเลี้ยงชีพที่มุ่งหมายประโยชน์และคุณค่าแท้ของงานที่ทำ การซื่อสัตย์สุจริต การรักษาศีล หรือการไม่ประพฤติเบียดเบียนซึ่งกันและกัน การปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ การให้เกียรติ การมีเมตตากรุณาต่อกัน รวมไปถึงการรู้จักหน้าที่ และควบคุมตนเองให้อยู่ในวินัยหรือกฎระเบียบทางสังคม เป็นต้น
(๓) พัฒนาจิตใจ เข้าถึงความสุขด้านใน (Mind Development for Happy Mind)	เป็นการพัฒนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสุขอันเกิดจากภายใน เป็นความสงบ การรู้จักระงับอารมณ์ที่เข้ามา	การรู้จักควบคุมอารมณ์ และจัดการกับอารมณ์เหล่านั้นได้อย่างมีความสุข และมีความพอใจในสิ่งที่ตนมี

	กระทบได้อย่างมีสติ การแสดงออกทางกาย วาจา ใจ ที่แสดงให้เห็นถึงความรักและเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้โดยไม่ปล่อยจิตของตนให้เป็นทุกข์	เห็นคุณค่าของตนเอง และปัจจัยแวดล้อม การมองโลกในแง่บวกและแสดงออกถึงความสุขที่มีพร้อมที่จะเผื่อแผ่ความสุขให้ผู้อื่น เป็นต้น
(๔) พัฒนาปัญญาโดยใช้ความสุขทำสิ่งที่สร้างสรรค์เป็นประโยชน์ (Wisdom Development for Happy Creativity)	การแสดงออกถึง การนำพลังแห่งการเรียนรู้ฝึกฝนการพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม มาใช้ในสถานการณ์ที่เป็นทั้งวิกฤติและโอกาสได้อย่างสร้างสรรค์ เมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคสามารถนำพาตนเอง สังคม ชุมชน และประเทศไปสู่ความผาสุกได้	การรู้จักแก้ปัญหาด้วยปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การคำนึงถึงผู้อื่น คิดก่อนทำ และมีความรอบคอบเสียสละ ปัญญาแยกแยะถูกผิด ดีชั่ว การห่างไกลอบายมุข การคบเพื่อนที่ดี เป็นต้น

เครื่องมือที่ ๔

จากการทบทวนแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ Cohen, J.M., & Uphoff, N.T มาเป็นกรอบตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชน และประเมินโดยคณะผู้วิจัย นักวิจัยท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วย

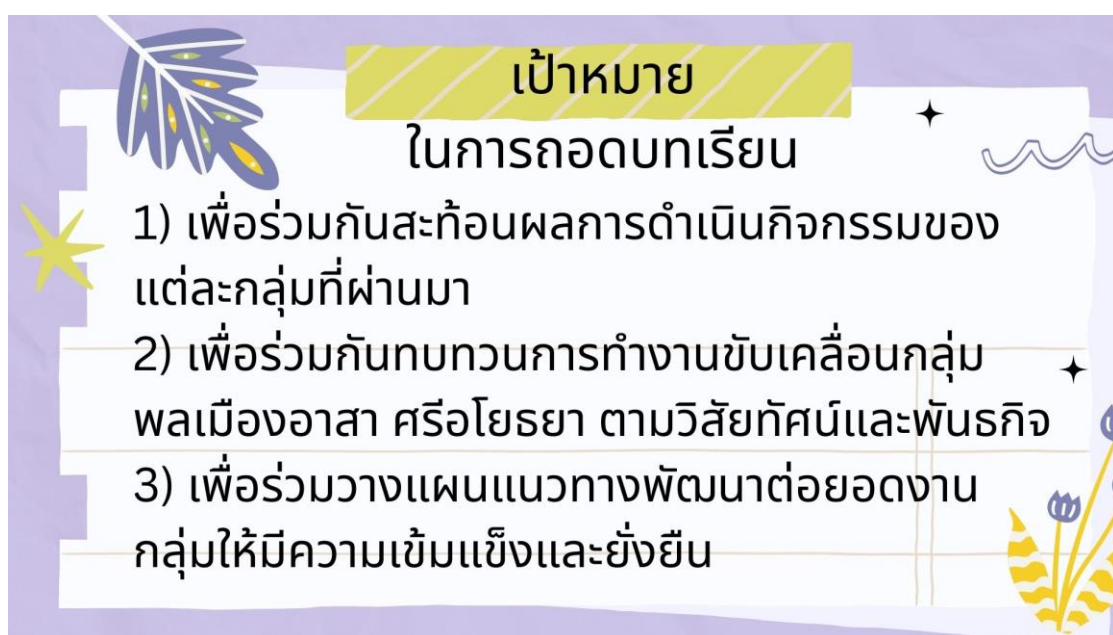
การมีส่วนร่วม	ตัวชี้วัด	กลุ่มเป้าหมาย
๑) การมีส่วนร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ (Decision Making)	การให้ข้อมูล การแสดง ความเห็น การร่วมคิดพัฒนา	-ตัวแทนกลุ่มเครือข่าย ประชาชนจิตอาสา ผู้นำ ผู้นำ ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน กลุ่มสมาชิก บวร. องค์กรภาคธุรกิจเอกชน
๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)	การรับรู้ของชุมชน การ สื่อสาร การร่วมกิจกรรม	-ตัวแทนกลุ่มเครือข่าย ประชาชนจิตอาสา ผู้นำ ผู้นำ ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน กลุ่มสมาชิก บวร. องค์กรภาคธุรกิจเอกชน
๓) การมีส่วนร่วมในการรับ ผลประโยชน์ (Benefits)	ความรู้สึกรพอใจ การเห็น คุณค่า ได้รับประโยชน์ของ โครงการ	-ตัวแทนกลุ่มเครือข่าย ประชาชนจิตอาสา ผู้นำ ผู้นำ ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน กลุ่มสมาชิก บวร. องค์กรภาคธุรกิจเอกชน
๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)	การสะท้อนความเห็น การ รับรู้การเปลี่ยนแปลงที่ เกิดขึ้นชุมชน	-ตัวแทนกลุ่มเครือข่าย ประชาชนจิตอาสา ผู้นำ ผู้นำ ศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน กลุ่มสมาชิก บวร. องค์กรภาคธุรกิจเอกชน

ตัวอย่างกรอบการสังเกตพฤติกรรมเพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วม	กิจกรรม ๑	กิจกรรมที่ ๒	กิจกรรมที่ ๓	กิจกรรมที่ ๔
๑) การมีส่วนร่วมคิด วางแผน ตัดสินใจ (Decision Making)				
.การให้ข้อมูล				
การแสดงความเห็น				
การร่วมคิดพัฒนา				
๒) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)				
การรับรู้ของชุมชน				
การสื่อสาร				
การร่วมกิจกรรม				
๓) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)				
ความรู้สึกรพอใจ				
การเห็นคุณค่า				
ได้รับประโยชน์ของโครงการ				
๔) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)				
การสะท้อนความเห็น				
การรับรู้การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ชุมชน				

เครื่องมือที่ ๕

การถอดบทเรียนโครงการ

ประเด็นคำถามชุดที่ 1 เกี่ยวกับโครงการ

ความรู้สึกของท่านก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการเป็นอย่างไร

- ท่านมุ่งหวังอะไรในการเข้าร่วมโครงการนี้ และผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร
- อะไรที่ทำให้ท่านรู้สึกดี.....หรือรู้สึกกังวล.....ในการเข้าร่วมกิจกรรม

ประเด็นคำถามชุดที่ 1 เกี่ยวกับโครงการ

ขอให้ท่านได้เล่าถึงความรู้สึกการมีส่วนร่วมในโครงการ

- ร่วมคิด.....อะไร.....อย่างไร.....
- ร่วมทำ.....อะไร.....อย่างไร.....
- ร่วมสะท้อนผลที่เกิดขึ้น.....อะไร.....อย่างไร.....
- ร่วมรับประโยชน์.....อะไร.....อย่างไร.....

ท่านรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการมากน้อยแค่ไหน
มาก.....ปานกลาง.....น้อย.....เพราะอะไร

ประเด็นคำถามชุดที่ 1 เกี่ยวกับโครงการ

- ท่านคิดว่าโครงการนี้บรรลุผลหรือไม่อย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้สำเร็จ
- สิ่งที่ท่านเห็นว่าเป็นจุดแข็งของการดำเนินงาน
- สิ่งใดที่เป็นจุดที่ควรเติมเต็ม หากมีการจัดกิจกรรมโครงการนี้ในครั้งต่อไป

ประเด็นคำถามชุดที่ 2 การจัดกิจกรรมกลุ่ม (กลุ่มขยะ/ กลุ่มการมีส่วนร่วม /กลุ่มท่องเที่ยว)

เรื่องเล่าจากผู้จัด....ตำบล

- ท่านช่วยเล่าเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มเป็นอย่างไร
- มีใครเกี่ยวข้องบ้าง และมีการเตรียมการดำเนินการอย่างไร
- ผลที่เกิดขึ้นกับการดำเนินการเป็นอย่างไร เป็นตามคาดหวัง? และอะไรเป็นตัวสะท้อนผลนั้น
- อะไรที่ช่วยให้งานสำเร็จอะไรที่เป็นสิ่งที่หากปรับสิ่งนี้นงานจะสำเร็จมากขึ้น
- ท่านอยากดำเนินกิจกรรมนี้ต่อหรือไม่ เพราะอะไร.....

ประเด็นคำถามชุดที่ 3 การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน
เกาะเรียน/หินตรา/บ้านใหม่/สำเภาล่ม

เรื่องเล่าที่เพื่อนอยากบอก...ตำบล.....

- อะไรที่ท่านชอบ (กิจกรรม /บริการ..../สถานที่.....)
- อะไรที่ท่านเห็นว่าควรพัฒนา (กิจกรรม/บริการ....)
หากท่านเป็นผู้จัดจะอย่างไร.....
- อะไรที่ท่านอยากเห็นหรือให้เกิดขึ้น.....

ประเด็นคำถามชุดที่ 4 การขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอโยธยา

- ท่านรู้สึกอย่างไรในการร่วมงานของกลุ่มฯ ท่านมีบทบาท
อย่างไรในกลุ่ม
- ท่านคิดว่าการขับเคลื่อนกลุ่มเป็นไปตามวิสัยทัศน์ พันธ
กิจหรือไม่อย่างไร อะไรที่ทำแล้วสำเร็จ อะไรที่ควรพัฒนา
ดำเนินการให้สำเร็จ และใครที่น่าจะช่วยให้งานนี้สำเร็จ

ประเด็นคำถามชุดที่ 4 การขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา

- ภาพอนาคตที่ท่านอยากเห็นการขับเคลื่อนงานพลเมืองอาสาฯ
- อะไรที่จะทำให้ภาพอนาคตนั้นเกิดขึ้นจริง.....
- ท่านจะมีส่วนช่วยให้ภาพอนาคตนั้นสำเร็จได้อย่างไร....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญและหนังสือเชิญ

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายไพบูลย์ ลาถิ่น เลขาธิการ องค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาสม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก่าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 13.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางสาวอริสา ศรีทอง รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สำนกาลม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก่าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 13.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนมัสการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางดวงธรรม กิจถาวร

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก่าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 13.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายสมปอง ริมมะแอ็จ ประธานสหกรณ์บริการรถยนต์สามล้ออยุธยา จำกัด

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 13.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางปาริชาติ แก้วมณี ประธานชมรมส่งเสริมวัฒนธรรมกรุงเก่า

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 13.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)
ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางพรณี น้อยอ่าง ประธานชุมชน ช.ต้นไทร หมู่ ๖ ต.ไผ่ลิง

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายอานวย ลอยละมัย กำนัน ต.หันตรา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนสะประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางพัชรี ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ต.บ้านป้อม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางทิพวรรณ วัฒนชนิบาล ประธานกลุ่มอาชีพกระบะเป้า ต.บ้านป้อม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)
ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายมายด์ ชันธะ ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลลำไทร

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายแมน หกขุนทด ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๑ ต.หันตรา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน น.ส.เมตตา ชันธุเกตุ สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายวิศณุ จันทิ ผู้ใหญ่บ้าน ม.๘ ต.สำเภา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายท้วง ชัยสุวรรณรัตน์ ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายปรีชา เต่าทอง สมาชิก อบต. ม.๔ ต.บ้านป้อม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก่าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางจารวิ จันเหมือน ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ต.วัดคูม

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายบุญเชิด ศิริยศ คณะกรรมการชมรมรักษอยุธยา ต.หัวรอ

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบบังคมทูลเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายบำรุง ชื่อสัตย์ ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านใหม่

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบบังคมทูลเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายสมยศ สิงโตข้า ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายวิญญูศรุต พิมศิริ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบบังคมทูลเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายมานิช เกิดเกษ ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมู่ ๑ ต.ไผ่ลิง

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา

เรียน น.ส.วิภารัตน์ จันทริก ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ต.เกาะเรียน

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเกาสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น. เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนิมัสการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายสมพร ศิริล้วน ประธานชุมชนต้นเสด็จ ต.คลองสวนพลู

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก่าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบบังคมทูลเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประเสริฐ)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
79 ม.1 ตำบลสำเภา อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นายอุทัย ปานขาว ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.คลองสวนพลู

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อโยธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอโยธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนแนวทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชินทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ พิเศษ / 2565

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

79 ม.1 ตำบลลำไทร อำเภอลำปลายมาศ

จังหวัดสุรินทร์ ๓๖๑๐๐

โทร 035-248000

3 ตุลาคม 2565

เรื่อง ขอเชิญร่วมประชุมเพื่อถอดบทเรียนผลการดำเนินงานขับเคลื่อนกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา
เรียน นางสุภาภรณ์ สายจันทร์ ตำบลหันตรา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็งนำไปสู่การนำเสนอกิจกรรมเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และได้ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมโดยคณะกรรมการกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจที่วางไว้

บัดนี้ กิจกรรมโครงการต่างๆ ได้ดำเนินการบรรลุตามเป้าหมาย เพื่อให้การขับเคลื่อนงานกลุ่มพลเมือง อาสา ศรีอยุธยา ภายใต้แผนงานวิจัย กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข จึงขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมใน วันที่ 7 ตุลาคม 2565 ณ ห้องประชุมกองทุนสวัสดิการชุมชน เมือง อยุธยา ชั้น 2 อาคารเก้าสองชั้น เทศบาลเมืองอยุธยา ตั้งแต่เวลา 9.00 น.เป็นต้นไป เพื่อร่วมถอดบทเรียนและร่วมวางแผนทางเพื่อการพัฒนาต่อยอดการทำงานของกลุ่มพลเมืองอาสา ศรีอยุธยา ให้มีความก้าวหน้าและยั่งยืน ต่อไป อันจะนำมาซึ่งการรวมพลังของภาคประชาชนให้เข้มแข็งร่วมสร้างเสริมให้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

จึงกราบนำผลการเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)

ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ
โครงการขับเคลื่อนงานวิจัย “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนา
เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข”
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตามที่ โครงการวิจัยเรื่อง “กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อพัฒนาเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้มแข็ง นำไปสู่การนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขใน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งมีพื้นที่เป้าหมายนำร่อง คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา

ทั้งนี้ในการดำเนินงานประชุมเครือข่ายแกนนำ วันที่ ๓ มิถุนายน และ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ที่ประชุม ซึ่งประกอบด้วยคณะวิจัย และเครือข่ายแกนนำ ๑๑ ตำบล มีมติให้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานร่วมกับทีมวิจัย เพื่อเป็น คณะวิจัยท้องถิ่นร่วมในการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้เป้าหมายที่จะพัฒนาพลังภาค พลเมืองให้มี “จิตอาสา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม” พัฒนาต่อยอดเครือข่ายให้เข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยใช้ชื่อกลุ่มกว่า “พลเมืองอาสาศรีอยุธยา” รายนามคณะกรรมการประกอบด้วย

๑) ผศ.ดร.ชันทอง วัฒนะประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ประธานกรรมการ
๒) ผศ.ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	กรรมการ
๓) พระมหานันทวิทย์ แก้วบุตรดี,ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	กรรมการ
๔) นายอุทัย ปานขาว	ประธานชมรมผู้สูงอายุ ต.คลองสวนพลู	กรรมการ
๕) นายสมพร ศิริล้วน	ประธานชุมชนต้นเสด็จ ต.คลองสวนพลู	กรรมการ
๖) น.ส.วิภารัตน์ จันทริก	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๔ ต.เกาะเรียน	กรรมการ
๗) นายมานิช เกิดเกษ	ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมู่ ๑ ต.ไผ่ลิง	กรรมการ
๘) นายวิญญูศรุต พิมพ์ศิริ	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา	กรรมการ
๙) นายสมยศ สิงห์โตคำ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา	กรรมการ
๑๐) นายมนัส ศิริแพทย์	เลขาชมสภาองค์กรชุมชน ต.ปากกราน	กรรมการ
๑๑) นายบำรุง ชี้อัตย์	ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านใหม่	กรรมการ
๑๒) นายบุญเชิด ศิริยศ	คณะกรรมการชมรมรักษ์อยุธยา ต.หัวรอ	กรรมการ
๑๓) นางจารวี จันทเหมือน	ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๕ ต.วัดตูม	กรรมการ
๑๔) นางพรรณิ น้อยอ่าง	ประธานชุมชน ช.ต้นไทร หมู่ ๖ ต.ไผ่ลิง	กรรมการ
๑๕) นายทวง ชัยสุวรรณรัตน์	ประธานสภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม	กรรมการ
๑๖) น.ส.เมตตา ชันธุเกตุ	สภาองค์กรชุมชน ต.บ้านป้อม	กรรมการ

๑๗) นายปรีชา เต่าทอง	สมาชิก อบต. ม.๔ ต.บ้านป้อม	กรรมการ
๑๘) นายวิศณุ จันโท	ผู้ใหญ่บ้าน ม.๘ ต.สำเภาล่ม	กรรมการ
๑๙) นางพรนภมล อรรมเรือง	ประธานกลุ่มสตรีโพธาราม หมู่ ๑ ต.ไผ่ลิง	กรรมการ
๒๐) นายแมน หกขุนทด	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ต.หันตรา	กรรมการ
๒๑) นายมายิต ชันธมะ	ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลสำเภาล่ม	กรรมการ
๒๒) นางทิพวรรณ วัฒนชนโนบล	ประธานกลุ่มอาชีพกระเปาะผ้า ต.บ้านป้อม	กรรมการ
๒๒) นางพัชรี ชัยสุวรรรัตน์	ประธานกลุ่มออมทรัพย์ ต.บ้านป้อม	กรรมการ
๒๓) นายอำนาจ ลอยละมัย	กำนัน ต.หันตรา	กรรมการ
๒๔) นายภูติพิท กิตติขจรเดช	ผู้ช่วยนักวิจัย	กรรมการและเลขานุการ

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ

๑. ร่วมวางแผนหาแนวทางในการขับเคลื่อนเครือข่ายกิจกรรมเพื่อพัฒนาให้เกิดเครือข่ายภาคประชาชนที่มีจิตอาสา มีวินัย ใส่ใจส่วนรวม
๒. ร่วมจัดทำยุทธศาสตร์ภาคประชาชนนำร่องเพื่อขับเคลื่อนเครือข่ายพลเมืองจิตอาสาเครือข่ายที่เข้มแข็ง
๓. ร่วมดำเนินการกิจกรรมโครงการนำร่องที่ได้กำหนดร่วมกันตามแผนยุทธศาสตร์ฯ กำกับติดตามให้โครงการให้เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด และเผยแพร่กิจกรรมผ่านสื่อต่างๆ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้สังคมเกิดการตระหนักรู้ และเพิ่มสมาชิกเครือข่าย
๔. ร่วมสรุปถอดบทเรียนการดำเนินงานโครงการเพื่อนำเสนอแนวทางในการสร้างกลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข พร้อมจัดทำเวทีเผยแพร่ให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้รับทราบเพื่อขยายผลเครือข่ายพลเมืองจิตอาสาเครือข่าย
๕. อื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๐ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๖๕

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชันทอง วัฒนประดิษฐ์)
ประธานกรรมการและผู้อำนวยการโครงการวิจัย

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมวิจัย

ถอดบทเรียนการวิจัย...

กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคม
เพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับทุน
สนับสนุนงบประมาณจาก กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2565

โดย พลเมืองอาสา ศรีอยุธยา

พศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์

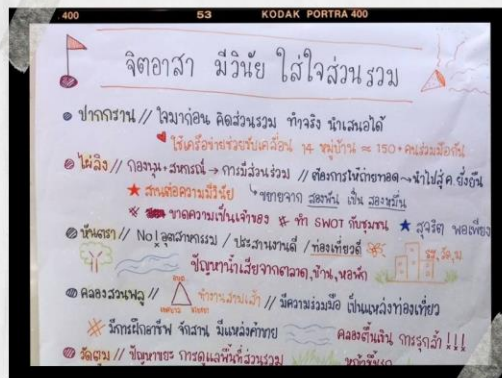

3 มิ.ย.65

ก้าวที่ 1 รวมพลังก่อร่างความคิด

ณ สมาคมศิษย์เก่า
อยุธยาวิทยาลัย

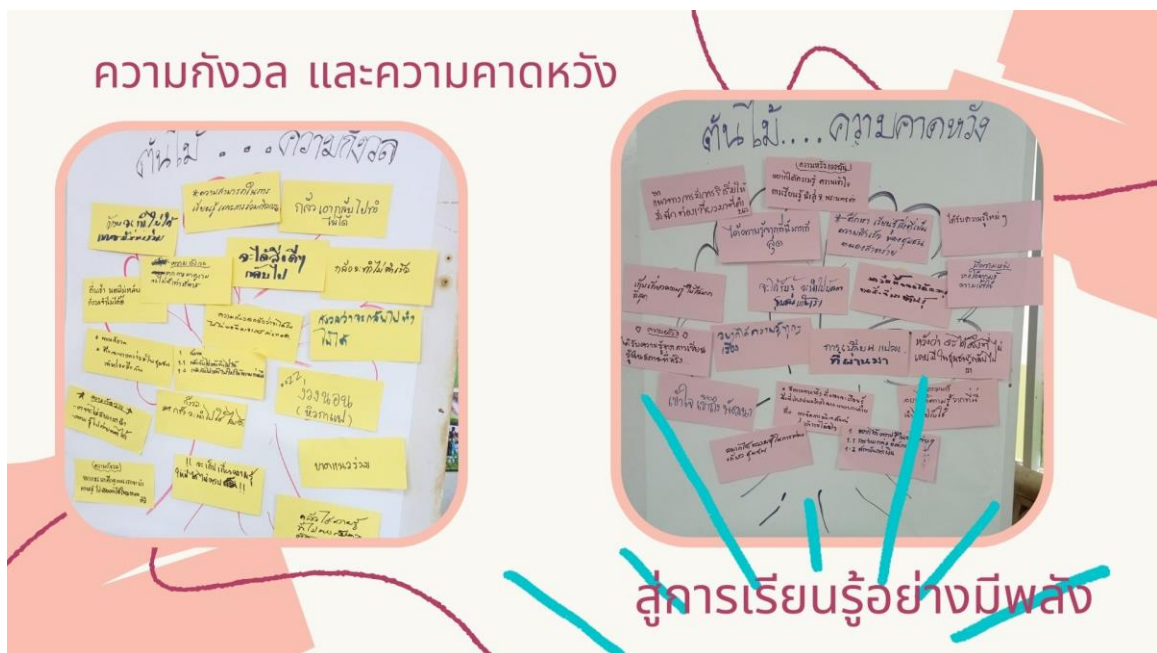
ผลที่ได้การพัฒนาตามโจทย์พื้นที่ 3 กลุ่ม

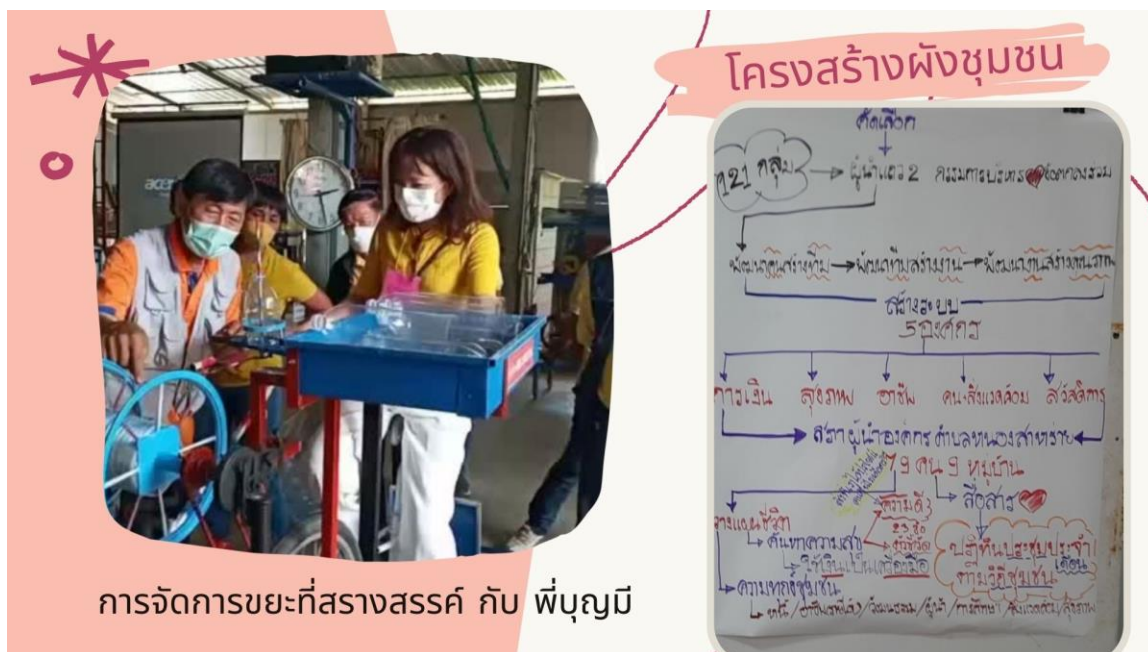
เตรียมศึกษาดูงานเรียนรู้เพื่อการพัฒนา

ตัวอย่างที่ 3

5-6 กรกฎาคม
เดินทางศึกษาดูงาน ศูนย์การ
เรียนรู้ ตำบลหนองสาหร่าย
จ.กาญจนบุรี

ตัวอย่างที่ 4
ระดมความเห็น
ทบทวนวิสัยทัศน์

11 ก.ค.65
ณ สมาคมศิษย์เก่าอโยธยา
วิทยาลัย

เพลงประจำกลุ่ม

พลเมืองอาสา ศรีอโยธยา

อโยธยา อาสา เป็นเรื่องสำคัญ///
รวมพลัง จิตดี และเอาใจใส่///
พลเมืองดี กลมเกลียว ต้องมีวินัย///
อาสารวมใจ พัฒนาก้าวไกล สุขใจทุกคน///
*ซ้ำสองครั้ง
/// ประทับมือสามครั้ง

วิสัยทัศน์

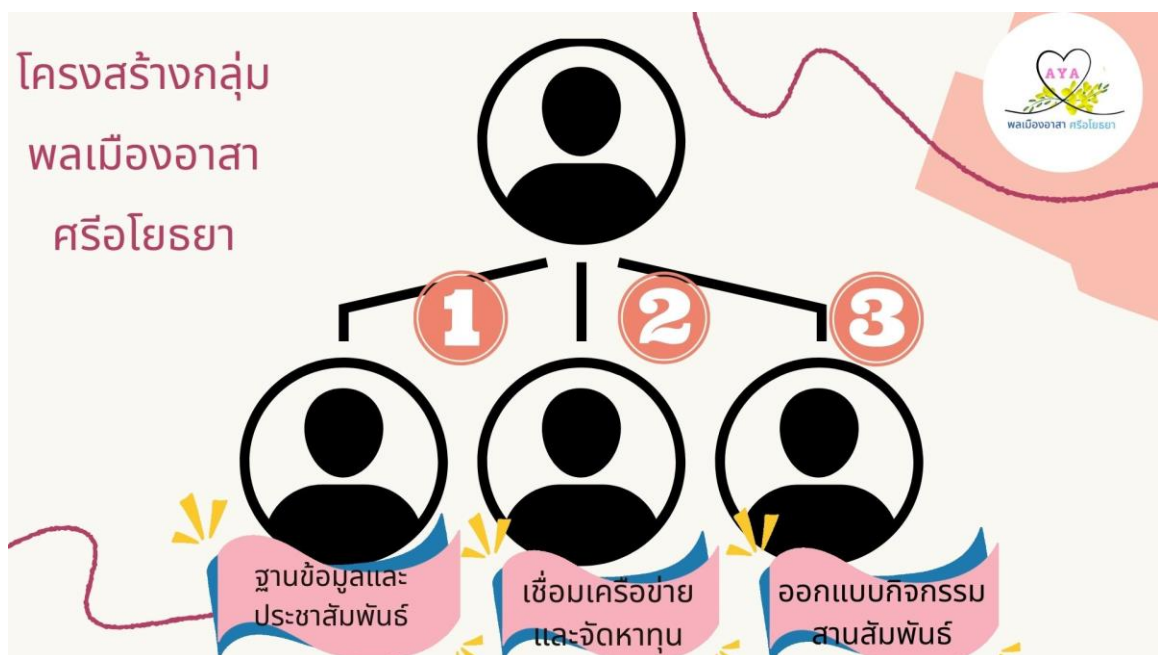
รวมพลังเครือข่ายจิตอาสา พัฒนาอยุธยา

เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

พันธกิจ

- จัดทำแผนโครงสร้างหน้าที่ของกลุ่มให้เข้มแข็ง
- จัดทำแผนสร้างความเข้าใจพลังเครือข่ายจิตอาสา พัฒนาอยุธยาอย่างมีส่วนร่วม
- จัดทำแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน สะอาด มั่นคง

โครงสร้างกลุ่ม
พลเมืองอาสา
ศรีอยุธยา

กลุ่มที่ 1
ฐานข้อมูลและประชาสัมพันธ์.

บทบาทหน้าที่

- จัดทำฐานข้อมูลสมาชิก "พลเมืองอาสาศรีอยุธยา"
- รวบรวมฐานข้อมูลกิจกรรมกลุ่ม
- จัดทำเพจ "พลเมืองอาสาศรีอยุธยา"

กลุ่มที่ 2
เชื่อมเครือข่ายและจัดหาทุน

บทบาทหน้าที่

- ประสานเชื่อมโยงสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในกลุ่มให้มีแนวทางการทำงานที่ชัดเจน
- ประสานเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมทุนหรือทรัพยากรที่สนับสนุนการทำงานของกลุ่มเพื่อการขับเคลื่อนงานจิตอาสา
- ประเมินและปรับปรุงแนวทางในการขับเคลื่อนพลังกลุ่มจิตอาสาให้มีความยั่งยืน

กลุ่มที่ 3

ออกแบบกิจกรรมสานสัมพันธ์

บทบาทหน้าที่

- ติดตามประสานการประชุมพบปะสังสรรค์ของสมาชิกกลุ่มพลเมืองอาสาศรีอยุธยา
- ประสานรายงานความก้าวหน้าของแต่ละกลุ่มตามบทบาทหน้าที่
- ประสานสถานที่ จัดหาอุปกรณ์ในการประชุมกลุ่มและการทำกิจกรรม
- ออกแบบกิจกรรมเพื่อกระชับสัมพันธ์ภาพในกลุ่มให้เข้มแข็ง

ธรรมนูญของกลุ่ม

- *ยึดมั่นในอุดมการณ์จิตอาสา เสียสละ รวมพลังพัฒนาอโยธยาให้เป็นเมืองแห่งความสุขด้วยพลังจิตอาสา
- *ปฏิบัติต่อกันด้วยความรักและสามัคคีทั้งต่อหน้าและลับหลังเกื้อกูลประโยชน์อย่างมีส่วนร่วม (Win-Win)
- *หมั่นประชุมพบปะสังสรรค์กันอยู่เนื่องนิตย์ ไม่เลือกปฏิบัติเป้าหมายที่มีร่วมกัน

นัดหมายพบสมาชิกออนไลน์
ทุกวันอังคาร / ศุกร์ ผ่านซูมเวลา 19.00 น.
พบปะรวมพลทุกสัปดาห์ที่ 2 ของเดือน

19 ก.ค.65

กิจกรรมขับเคลื่อนงานกลุ่ม 2
การมีส่วนร่วม โดยทีม ตำบลไฟ
ลิ่ง และคลองสวนพลู
ณ เทศบาลอโยธยา

ตัวอย่างที่ 5

ร่วมสร้างวิสัยทัศน์

กองทุนสวัสดิการอโยธยา

สร้างสรรค์ พลังบวก กองทุนเติบโต
สวัสดิการมั่นคง ซื่อสัตย์ ยุติธรรม

พันธกิจ 21 กลุ่ม 23 ชุมชน

- จัดทำแผนโครงสร้างหน้าที่ของกลุ่มสวัสดิการ
อโยธยาให้เข้มแข็ง
- จัดทำแผนสร้างความเข้าใจพลังเครือข่ายจิตอาสา
พัฒนาอโยธยาอย่างมีส่วนร่วม
- จัดทำแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนากองทุน สวัสดิการ
มั่นคง เป็นกองทุนแห่งความสุข

21-22 ก.ค.65

ตัวอย่างที่ 6

กิจกรรมกับกลุ่มจัดการขยะ
ณ บ้านป้อม

21 ก.ค. รวมพลหาวิธีวางแผนงาน
อบต.บ้านป้อม

22 ก.ค. เรียนรู้ดีมีความสุข ณ บ้านป้อม

จิตอาสาสร้างสุข
ลุยพื้นที่

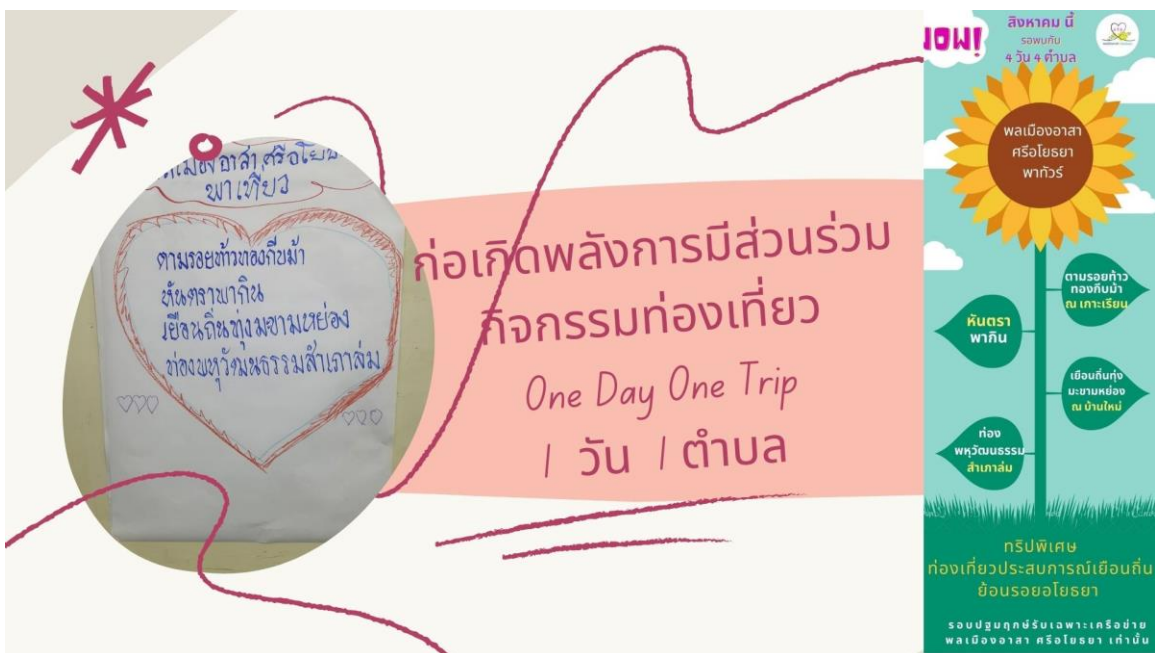
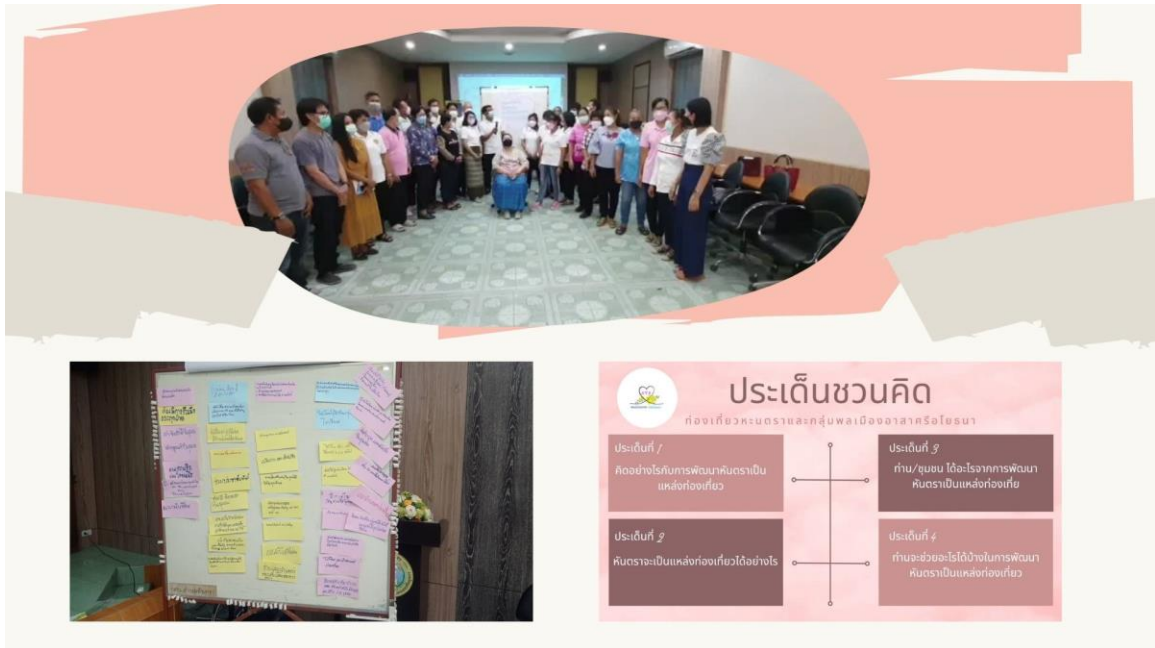

ตัวอย่างที่ 7
26 ก.ค.65

กิจกรรมรวมพลังขับเคลื่อนการท่อง
เที่ยวชุมชน นำโดย ตำบลหันตรา ตำบล
เกาะเรียน ตำบลบ้านใหม่ ตำบลสำเภาล่ม
ณ อบต.หันตรา

ตึกต้น ณ บ้านกำนัน

ตัวอย่างที่ 8 ท่องเที่ยว STation 1 ณ เกาะเรียน 9 ส.ค.65

ประชุมสังฆกรกระชับมิตร ทบทวนและเตรียมแผนงาน 13 ส.ค.65 ณ วัดท่าเรือ

ตัวอย่างที่ 9

18 ส.ค.65
กิจกรรมประชุมสัญจร
สร้างความเข้าใจ ขยายเครือข่าย
ณ ลำไถลุ่ม

6 ตัวอย่างที่ 12

ตัวอย่างที่ 13

โครงการ ขยะสร้างสุข

ดำเนินการ โดย

พลเมือง อาสาสมัครโยธยา และผู้ใหญ่ ทรงพล สุขสมบูรณ์ (เบียร์)

ณ. ม.1 ต.บ้านป้อม อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา

วันอาทิตย์ที่ 28 สิงหาคม 2565

นางวรรณภรณ์ กิจดาว

จุดที่ 1 การจัดการขยะ เทศบาลโยธยา

ผศ.ดร. ยืนทอง วัฒนประสิทธิ์

ผญ. ทรงพล สุขสมบูรณ์

โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการ CSR ของ

28 ส.ค.65

กิจกรรมขยะสร้างสุข
ณ ม.1 บ้านป้อม และวัดตูม

ตัวอย่างที่ 15

กิจกรรมรวมพลัง ท่องเที่ยวพัฒนธรรม ณ บ้านป้อม

Next Step
ก้าวต่อไปอย่างไรให้ยั่งยืน

ภาคผนวก ง

ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบจากงานวิจัย

ผลผลิต (Output) จากงานวิจัย

ประเภทผลงานที่ได้รับ:

- ☐ ต้นแบบผลิตภัณฑ์
- ☐ ต้นแบบเทคโนโลยี
- ☒ กระบวนการใหม่
- ☒ องค์ความรู้
- ☐ การใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์
- ☒ การใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ
- ☒ การพัฒนากำลังคน
- ☐ ทรัพย์สินทางปัญญา
- ☒ บทความทางวิชาการ
- ☒ การประชุม/สัมมนาในระดับนานาชาติ
- ☒ การประชุม/สัมมนาในระดับชาติ

ระดับของผลงานที่ได้รับ:

- ☐ ระดับอุตสาหกรรม
- ☐ ระดับกึ่งอุตสาหกรรม
- ☒ ระดับภาคสนาม
- ☐ ระดับห้องปฏิบัติการ

รายละเอียดผลงาน:

ชุดองค์ความรู้

ผลผลิต คือ ชุดองค์ความรู้ ๑) ได้เอกสารสรุปผลการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการพื้นฐานของการสร้างและพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการจัดการเรียนรู้เพื่อจัดการปัญหาชุมชนด้วยพลังอำนาจทางสังคมของภาคประชาชนบนพื้นที่สาธารณะในสังคมไทย ๒) ได้เอกสารสรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้เชิงพื้นที่ยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและยกระดับเมืองแห่งความสุข ๓) ได้รูปแบบการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมยกระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากด้วยนวัตกรรมกลไกเสริมสร้างพลังอำนาจภาคประชาชนที่เข้มแข็ง ๔) ได้รูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้การเสริมสร้างพลังอำนาจภาคประชาชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

จำนวนผลงาน ๔ หน่วยนับ: -ได้บทความวิจัยในวารสาร TCI 1-2

การพัฒนากำลังคน

ได้นักวิจัยชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนที่มีศักยภาพเป็นนักวิจัยท้องถิ่นที่สามารถนำความรู้ งานวิจัยไปใช้แก้ปัญหาชุมชนได้อย่างเป็นระบบ และพัฒนานักวิจัยหน้าใหม่ บัณฑิตระดับปริญญาเอกได้ เรียนรู้พัฒนางานวิจัย

จำนวนผลงาน: ๑๐ คน

ผลลัพธ์ (Outcome) ที่ได้ตลอดระยะเวลาโครงการ:

ชื่อผลลัพธ์ ระดับบุคคล: และระดับกลุ่ม

ชุมชนเกิดความประทับใจและเห็นคุณค่าของความเป็นพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ดังคำเสี่ยง สะท้อนความคิดขององค์ความรู้และเสนอแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุข มี ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ ๑ ทูทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม องค์ประกอบที่ ๒ ผู้นำชุมชนและผู้นำทางศาสนา องค์ประกอบที่ ๓ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ ๔ การเป็นเมืองแห่งความสุข การใช้ ประโยชน์จากนวัตกรรม

๑) เกิดพื้นที่พลังทางสังคมพหุวัฒนธรรมต้นแบบอย่างน้อย ๑๕ เครือข่าย ที่จะร่วมขับเคลื่อน พัฒนาเมืองอย่างมีระบบและทิศทางการพัฒนาด้วยพลังแห่งความสามัคคี สามารถมีอิทธิพลต่อการ ขับเคลื่อนนโยบายจังหวัดที่มีภาคประชาชนมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ

๒) ความรู้ด้านสันติวิธี สังคมศาสตร์ พระพุทธศาสนา ได้นำมาบูรณาการสร้างพื้นที่การเรียนรู้ ส่งเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ประชาชนมีพื้นฐานคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความมั่นคง ในตนเอง สามารถจัดการปัญหาชุมชนได้ด้วยพลังเครือข่ายภาคประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓) องค์กรท้องถิ่นสามารถสร้างความร่วมมือการเป็นเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นหน่วยวิจัย และมหาวิทยาลัยในเครือข่ายสามารถนำไปใช้กำหนดนโยบาย เชิงพื้นที่ สถาบันพระปกเกล้าเครือข่ายความร่วมมือกับหลักสูตรสันติศึกษา มหาจุฬาฯ ใช้ในการเผยแพร่ องค์ความรู้เชิงปฏิบัติที่มีผลสัมฤทธิ์ให้ได้ศึกษาเป็นรูปธรรม

เชิงนโยบายแนวปฏิบัติ

๑) แนวทางปฏิบัติร่วมกันในการพัฒนาเชิงพื้นที่ของเครือข่ายผู้นำในจังหวัดอยุธยา

๒) ได้แนวการบริหารงบประมาณพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วมและโปร่งใสปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) ประชาชนทุกภาคส่วนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมติดตามและร่วมรับประโยชน์ สร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น

ประเภท:

เชิงปริมาณ

เชิงคุณภาพ

เชิงเวลา

ต้นทุน

รายละเอียด:

ผลเชิงปริมาณ ได้แก่ วิถีเมืองแห่งความสุขต้นแบบ: การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ผ่านการออกแบบตามกระบวนการวิจัย ภายใต้กระบวนการถอดบทเรียนตามแนวทางการพัฒนาเมืองแห่งความสุขด้วยองค์ประกอบของทุนทางสังคมและทางวัฒนธรรม

ผลเชิงคุณภาพ เป็นการสร้างเครือข่ายความมือในมิติมหาวิทยาลัยกับการขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขเพื่อการพัฒนาพื้นที่ ผ่านการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน ปราชญ์ชาวบ้าน การปลูกฝังเยาวชนให้สำนึกรักษ์วัฒนธรรม สืบทอด หวงแหน วัฒนธรรม ภูมิปัญญาในท้องถิ่น นำมาเผยแพร่ในรูปแบบสื่อคลิปวิดีโอ ผ่านช่องทางเครือข่ายออนไลน์ ส่งผลให้ชุมชนเกิดพฤติกรรมร่วมกันพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขอย่างสร้างสรรค์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ผลกระทบจากการดำเนินโครงการ:

- ☐ ผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศ
- ☐ ผลกระทบต่อภาคการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง
- ☐ ผลกระทบต่อขีดความสามารถทาง วทน.
- ☐ ผลกระทบต่อการจ้างงาน
- ☒ ผลกระทบต่อสังคม
- ☐ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ☐ เพิ่มความสามารถการแข่งขันของเอกชนที่ร่วมโปรแกรม
- ☐ เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม
- ☐ สนับสนุนให้เกิดวิสาหกิจเริ่มต้น (Startup)

รายละเอียด:

ผลกระทบต่อสังคม

๑) นักศึกษา ประชาชน สังคม ได้รับรู้และการตื่นตัวการพัฒนาชุมชนด้วยกลไกการขับเคลื่อนพลังอำนาจภาคประชาชน ที่นำพาชุมชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีบนฐานพอเพียง พอดี และการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็งบนต้นทุนชุมชนที่มีและการรักษาวัฒนธรรมประเพณีการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

๒) สร้างแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่หันมาสนใจพัฒนาบ้านเกิด สร้างพื้นฐานสังคมเข้มแข็งด้วยพลังของคนรุ่นใหม่ และสร้างพื้นที่ผู้สูงวัยได้มีส่วนร่วมช่วยการพัฒนาชุมชนและจังหวัดโดยนำองค์ความรู้ประสบการณ์มาใช้ให้เป็นประโยชน์สร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเอง เกิดสังคมสูงวัยที่มีความสุข

๓) การพัฒนาชุมชนที่เป็นรากฐานแห่งการนำไปสู่การพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านการจัดกิจกรรมถ่ายทอดองค์ความรู้ในเรื่องวิถีเมืองแห่งความสุขต้นแบบ การลงไปสัมผัสกับสถานที่จริง ผ่านการสร้างสรรค์สื่อคลิปวิดีโอ ทำให้พัฒนาชุมชนให้มีประสบการณ์จริง สู่การต่อการยกระดับนวัตกรรมทางวัฒนธรรม (Cultural Product) และผลสัมฤทธิ์ (Out Come) คือ การพัฒนาเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขทั้ง ๔ ด้าน ทั้งทางกายภาพ ทางสังคมภาพทางจิตภาพ และทางปัญญา

ภาคผนวก จ

แบบสรุปโครงการวิจัย

สัญญาเลขที่ MCU RS 800765007

ชื่อโครงการวิจัย การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

หัวหน้าโครงการ ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ

หลักสูตรสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทรศัพท์ ๐๘๖-๓๓๙-๒๔๓๑ Email : khantong.wat@mcu.ac.th

สรุปโครงการ

โครงการย่อย ๒ การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข อยู่ภายใต้แผนงานวิจัยเรื่อง Pixel Krungkaow: กลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมเพื่อพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข ซึ่งเป็นแผนวิจัยที่มีความมุ่งหมายที่จะนำจุดแข็งอันได้แก่ ความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม การรวมกลุ่มของประชาชนจิตอาสาที่หลากหลายมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมรับผล ซึ่งนับว่าเป็นกลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมที่จะสามารถพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยอาศัยการลงมือปฏิบัติของกลุ่มทางสังคมร่วมกับทีมนักวิจัยในฐานะกัลยาณมิตรและนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้นำองค์ความรู้ด้านจิตและปัญญามาช่วยพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข และเป็นเมืองต้นแบบคุณธรรม ตามแผนแม่บทสงเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ โดยมีเป้าหมายพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งเรียนรู้ น่าเที่ยว น่าอยู่ น่าลงทุน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาคธุรกิจการค้าและการบริการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมคุณธรรมสู่สังคมสันติสุข

โครงการย่อย ๒ เป็นการนำผลองค์ความรู้จากโครงการย่อย ๑ มาต่อยอดขยายผลและสร้างพลังการเรียนรู้ในการรวมกลุ่มของประชาชนจิตอาสาที่หลากหลายมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวิเคราะห์ ร่วมรับผล ซึ่งนับว่าเป็นกลไกการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสังคมที่จะสามารถพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข โดยอาศัยการลงมือปฏิบัติของกลุ่มทางสังคมร่วมกับทีมนักวิจัยในฐานะกัลยาณมิตรและนำอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นผู้นำองค์ความรู้ด้านจิตและปัญญามาช่วยพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้เป็นเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข และเป็นเมืองต้นแบบคุณธรรม ตามแผนแม่บทสงเสริมคุณธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ โดยมีเป้าหมายพระนครศรีอยุธยาเป็นแหล่งเรียนรู้ น่าเที่ยว น่าอยู่ น่าลงทุน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ภาคธุรกิจการค้าและการบริการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สร้างสังคมคุณธรรมสู่สังคมสันติสุข

ใช้รูปแบบงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม^๓ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๒) เพื่อนำเสนอกลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเข้าร่วมโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ กลุ่มแกนนำพลเมืองอาสา ๒๐ คน และเครือข่ายในพื้นที่ ๑๐ ตำบล ของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เครื่องมือการวิจัยที่ใช้ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การจัดกิจกรรมเชิงปฏิบัติการอย่างสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค AIC การถอดบทเรียนด้วยเทคนิค AAR (After Action Review) การดำเนินกิจกรรมโครงการแบบมีส่วนร่วมด้วยวงจรเชิงปฏิบัติการ (Plan-Act-Observe-Reflect) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

การพัฒนาการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๔ ระยะ ประกอบด้วย (๑) เตรียมคน เตรียมข้อมูล วิเคราะห์บริบทการรับรู้ความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (๒) ปฏิบัติการพัฒนาเสริมสร้างพลังผู้นำอาสาสร้างเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม (๓) ปฏิบัติขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขด้วยการเสริมสร้างพลังเครือข่าย (๔) เหลียวหลังแลหน้า ทบทวนการทำงาน และวางแผนรวมพลังเครือข่ายขยายพื้นที่แห่งความสุข เกิดเครือข่ายแกนนำอาสาที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข

กลไกการเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย ๕ หลักการสำคัญ คือ ๑) พลังแห่งการร่วมกลุ่ม ผู้นำอาสา ๒) พลังแห่งการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ๓) พลังแห่งการร่วมปฏิบัติการสร้างสุขในชุมชน ๔) พลังแห่งการร่วมสื่อสารติดตามขยายเครือข่าย ๕) พลังแห่งกัลยาณมิตรบนฐานคิดการใช้วิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน หลักการนี้มีหัวใจสำคัญเชื่อมด้วยกัน คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน และรากฐานการใช้งานวิจัยเพื่อชุมชนที่มีชุมชนมาร่วมเป็นนักวิจัยและพี่เลี้ยงที่เป็นนักวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยได้ โมเดล “PAR SUK : สานพลังผู้นำอาสา สร้างการมีส่วนร่วมเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” PAR-Participatory หมายถึง การดำเนินการขับเคลื่อนโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการทำงานตามวงจร PAOR (Plan-Action-Observation-Reflection) SUK (สุข) หมายถึง เมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขที่ครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน คือ จิตภาพ ปัญญาภาพ กายภาพ และสังคมภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะของการวิจัยแบ่งเป็น ๒ ประเด็นหลัก ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑.๑ บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีพันธกิจหลักในการพัฒนาเมืองแห่งความสุข ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิจัยต่อยอดองค์ความรู้ หรือวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาสังคมให้เกิดสันติสุข คนในสังคมมีความสุข สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติได้

๑.๒ หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมการศาสนา องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ที่สนใจและมีความต้องการพัฒนากระบวนการของคนในสังคมเกี่ยวกับการสร้างเมืองแห่งความสุข สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนนโยบายและยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองแห่งความสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับด้านการศึกษา องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยสามารถนำไปถอดบทเรียนเป็นพื้นที่หรือเป็นกรณีศึกษาให้กับผู้จัดการเรียนการสอนด้านสังคมศาสตร์ ด้านศึกษาศาสตร์ ด้านพัฒนาสังคม ด้านสันติศึกษา หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปต่อยอดองค์ความรู้ การนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษาอื่นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการฝึกและสร้างการเรียนรู้ นอกห้องเรียนและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสนใจ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีหน่วยงานให้บริการประชาชน ในส่วนภูมิภาค ควรนำผลการวิจัยนี้ไปถอดบทเรียน และศึกษาต่อยอดในกระบวนการเพื่อขยายผลองค์ความรู้ให้กับบุคลากรที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบงานเครือข่ายพี่เลี้ยงของชุมชน ไปขยายผลในพื้นที่ระดับตำบล อำเภอ จังหวัดและภูมิภาค เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายและพลังขับเคลื่อนการพัฒนางานให้สามารถขยายผลการสร้างชุมชนสันติสุขในพื้นที่ต่อไป

๒. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(๑) บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีพันธกิจในการพัฒนาสังคม ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป โดยนำไปเป็นทรัพยากรสำคัญในการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองแห่งความสุข

๒) หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมการศาสนา องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานที่สนใจ สามารถนำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป โดยทำวิจัยในเชิงปริมาณหรือวิจัยผสมผสาน เพื่อพิสูจน์แนวคิดหรือข้อสรุปของการพัฒนาเมืองแห่งความสุขต่อไปได้

(๓) การขยายพื้นที่วิจัยประจำตำบล เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้ศึกษานำไปต่อยอดขยายผล และเพิ่มเครือข่ายแกนนำอาสาในชุมชน

(๔) การสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ด้วยกลไกการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยในบริบทแก้ปัญหาในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) บุคคล หน่วยงาน หรือองค์กรที่มีพันธกิจในการพัฒนาสังคม ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่สนใจ สามารถนำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป โดยนำไปเป็นทรัพยากรสำคัญในการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเมืองแห่งความสุข

๒) หน่วยงานที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้โดยตรง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กรมการศาสนา องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก เป็นต้น ตลอดจนหน่วยงานที่สนใจ สามารถนำแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป โดยทำวิจัยในเชิงปริมาณหรือวิจัยผสมผสาน เพื่อพิสูจน์แนวคิดหรือข้อสรุปของการพัฒนาเมืองแห่งความสุขต่อไปได้

๓) การขยายพื้นที่วิจัยประจำตำบล เพื่อให้ผลการวิจัยที่ได้ศึกษานำไปต่อยอดขยายผลและเพิ่มเครือข่ายแกนนำอาสาในชุมชน

๔) การสร้างเครือข่ายเพื่อแก้ปัญหาเชิงพื้นที่ด้วยกลไกการเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชน เป็นการศึกษาวิจัยในบริบทแก้ปัญหาในพื้นที่

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายๆ ด้าน ดังต่อไปนี้

๑. ด้านการเรียนการสอน นำเทคนิคกระบวนการโดยการการพัฒนาเมืองแห่งความสุขท้องถิ่นในชุมชน มาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการสร้างกิจกรรมที่นอกจากการเรียนใน

ห้องเรียนให้มีทักษะและเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับองค์ความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติเป็นต้น

๒. ด้านประโยชน์ต่อสังคม สร้างความประทับใจและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาชุมชน ในการพัฒนาเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุขตลอดจนการรื้อฟื้นประวัติศาสตร์ชุมชน ให้คนรุ่นหลังเกิดความสำนึกในการพัฒนาชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้เกิดสันติสุขตามมา

การประชาสัมพันธ์

มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมและผลงานวิจัยไว้ ๓ ประเภท

- ๑) การนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติและนานาชาติ
- ๒) การนำบทความวิจัยลงตีพิมพ์ในวารสารที่อยู่ในฐาน TCI
- ๓) การนำรายงานการวิจัยเผยแพร่ความรู้ให้แก่ หน่วยงานภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยี เป็นต้น

ภาคผนวก ฉ

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัย

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและไบนินยอม

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๑๔๙/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรม
 แห่งความสุข

(The Mechanism of Social Empowerment to Develop Happy
 Multicultural City)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: MCU RS 800765007

สถาบันที่สังกัด: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: ผศ.ดร.ชนทอง วัฒนประดิษฐ์

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๑๔๙/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ อว ๘๐๐๗/ว.๑๔๔

๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง รับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ชนทอง วัฒนะประดิษฐ์ / นักวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย

ตามที่ท่านได้มีหนังสือขอใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย เพื่อทำการวิจัยในเรื่อง “การเสริมสร้างพลังเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนเมืองพหุวัฒนธรรมแห่งความสุข” บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย ได้พิจารณาข้อเสนอการวิจัยของท่านแล้ว มีความเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการนี้ มีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนด ไม่ต้องแก้ไขปรับปรุงแต่ประการใด จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

จึงเจริญพรามาเพื่อแก้ไขและดำเนินการต่อไป.

ขอเจริญพร

(พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประวัติผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์

Assistant Professor Dr.Khantong Wattanapradith

๑. ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาสันติศึกษา
๒. ตำแหน่งการบริหาร : อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปริญญาโท และเอก สาขาวิชาสันติศึกษา
๓. สังกัดหน่วยงาน/คณะ:บัณฑิตวิทยาลัย (สันติศึกษา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔. ที่อยู่ติดต่อได้

บ้านเลขที่ ๔๖/๖๓ ถนนท่าข้ามแขวง/ตำบล แสมดำเขต/อำเภอบางขุนเทียน

จังหวัด กรุงเทพมหานครรหัสไปรษณีย์ ๑๐๑๕๐

โทรศัพท์ ๐๘๖-๓๓๙๒๔๓๑ โทรสาร-

โทรศัพท์มือถือ๐๘๖-๓๓๙๒๔๓๑ อีเมลล์ khantong.wat@mcu.ac.th

๕.วุฒิการศึกษา

ปริญญาตรี: บริหารธุรกิจบัณฑิต, คณะบริหารธุรกิจ (การโฆษณาและประชาสัมพันธ์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๓๗

ปริญญาโท: ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ (ศศ.ม.)จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑

ปริญญาเอก: พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, พระพุทธศาสนา (พธ.ด.)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพ.ศ. ๒๕๕๖

๖. สาขาวิชาที่เชี่ยวชาญ: สันติศึกษา, พระพุทธศาสนา, ระเบียบวิธีวิจัย, การออกแบบกระบวนการเรียนรู้, กระบวนการสันติสนทนา

๗. ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

๒๕๖๔

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ , รศ.นพ.สุริยเดว ทรีปาตี, นายโกศลวัฒน์ อินทุจันทร์ยง และคณะ,

ครอบครัวด้านความรุนแรง : Family against Violence in Dysfunctional Family,

ทุนวิจัยศูนย์คุณธรรม และสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๖๔.

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ, การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการพระบริหารการนิเทศ

ตามหลักการเสริมสร้างพลัง อำนาจในตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม, ทุนวิจัย

สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

พระมหานพดล ธมมานนโท,ดร., พระศรีธรรมภาณี,ดร.,**ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์,**
 ดร.สุพิชฌา เลหาพานิช และนายเอกภพ พรหมสุทธิรักษ์, การพัฒนารูปแบบการบริหาร
 จัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของ พระนิเทศก์เพื่อเสริมสร้างการเป็นองค์กรแห่ง
 การเรียนรู้ทางศีลธรรมที่เข้มแข็ง, ทุนวิจัยสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

ผศ.ดร.ชนันภรณ์ อารีกุล, ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์, นายขวัญตระกูล บุทธิจักร, พระมหา
 พงศธร ธมมภาณี (คลังสอน), อนาคตภาพพระสอนศีลธรรมเพื่อยกระดับการสอนวิชา
 พระพุทธศาสนาในสังคมชีวิตวิถีใหม่, ทุนวิจัยสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหา
 จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

๒๕๖๓

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ, วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น: ผู้นำต้นแบบสร้างสังคมสันติสุข
 , รายงานวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
 กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระดวงเด่น จิตญาโณ (ตุนิน), **ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ, คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่**
ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน, รายงานวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธ
 ศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

พระปราโมทย์ วาทโกวิโท,ดร.), **ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ, การพัฒนาหลักสูตรการ**
เสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่นในการเป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน,
 รายงานวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
 ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ, การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้าง
วิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข, รายงานวิจัย,
 ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
 ๒๕๖๓.

พระมหาชุตีภักดิ์ แหมทอง, **ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ, รูปแบบการสร้างสังคมพหุ**
วัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา, รายงานวิจัย, ทุนอุดหนุนการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธ
 ศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

๒๕๖๒

ผศ.ดร.กมลลาศ ภูวนาธิพงศ์, รศ.ดร.เมธาวี อุดมธรรมมานุภาพ, ดร.ภัททิศา แรงทน,ดร.วิชชุดา จิตติ
โชติรัตน์า ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนะประดิษฐ์ และดร.พุทธชาติ แผนสมบุญ, นวัตกรรมमुख
ภาวะวิถีพุทธและพุทธจิตวิทยาบำบัดเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงภาวะ ซึมเศร้าของเยาวชนไทย,

ทุนอุดหนุนการวิจัย สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.กมลาศ ภูวนาธิพงศ์, และผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับเยาวชน, ทุนวิจัยสนับสนุน บริษัท ท็อปเทร็นด์ แมนูแฟคเจอร์ริง จำกัดในเครือสหพัฒน์ปิบลูร่วมกับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณิชา จันทะเกาศลย์ และชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, กลวิธีสื่อธรรมในละครโทรทัศน์เรื่องกรงกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒๕๖๑

ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, ดร.ชนัญญา ชัยสุวรรณ , ดร.แม่ชีสุตา ไรจนอุทัย ดร.รุ่งรัตน์ สุวนาคกุล, พุทธ นวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน, ทุนวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

ดร.อรชร ไกรจักร และ ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, ชุมชนบางวัว : สร้างต้นกล้าจิตสาธารณะเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน. ทุนวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๖๑.

๒๕๖๐

พระเทพพรเมธี, รศ.ดร., ผศ.ดร.กมลาศ ภูวนาธิพงศ์, ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์และ ดร.ณาศุมินท์ อินทร์กรุงเก่า, (๒๕๖๐). การขับเคลื่อนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา: นโยบายและแนวปฏิบัติเพื่อการพัฒนาสังคมสันติสุข. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. (๒๕๖๐). การสังเคราะห์งานวิจัย: การพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๒๕๕๙

ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์. (๒๕๕๙). “ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง”. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

ดร.อรชร ไกรจักร และชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์, ดร.แม่ชี กฤษณา รักษาโณม.(๒๕๕๙). การพัฒนาระบบปัญญาเพื่อการพัฒนาสหกรณ์แบบยั่งยืน. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดร.พูนสุข มาศรีรังสรรค์, ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และนพ.ดร.บรรพต ตันธีรวงศ์. (๒๕๕๙).

“เกณฑ์ชี้วัดความสำเร็จกระบวนการสร้างสันติภาพขององค์กรและนักสันติภาพโลก”. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, และ ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และ (๒๕๕๙). **การบูรณาการองค์ความรู้ แนวคิดและวิถีปฏิบัติเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างสันติภาพในสังคมไทย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

๒๕๕๘

ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และพระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ ดร., นพ.ดร.บรรพต ตันธีรวงศ์, ดร.

พูนสุข มาศรีรังสรรค์. (๒๕๕๘). **ความหลากหลายทางชาติพันธุ์กับวิถีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในประชาคมอาเซียน : กรณีศึกษานิสิตประเทศไทยและนิสิตกลุ่มประเทศ CLMV ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(ส่วนกลาง)**. กรุงเทพฯ: ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ผศ.ดร.อนุชา โสภาคย์วิจิตร และ ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และ(๒๕๕๘). **การออกแบบเลนศิลป์สิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์วัดไทยฝ่ายเถรวาท**. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

๒๕๖๒

หนังสือ/ตำรา

-เอกสารประกอบคำสอนวิชาการเปียโนวิธีวิจัยเพื่อสันติภาพ

-วัฒนธรรมพลเมืองประชาธิปไตยตามแนวพุทธ, โครงการพัฒนาชุดความรู้ โดยความร่วมมือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

บทความทางวิชาการ

๒๕๖๔

พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ผศ.ดร., และคณะ คุณลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสันติสุขในชุมชน, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม, ๒๕๖๔): ๕๖-๗๐.

ผศ.ดร.ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์และคณะ, การพัฒนาสมรรถนะผู้นำด้วยรูปแบบนวัตกรรมการสร้างวิศวกรสันติภาพท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดสันติสุข, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร**. ปีที่ ๙, ฉบับที่ ๓ , พฤษภาคม ๒๕๖๔: ๘๙๕-๙๐๗.

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์, วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น: ต้นแบบผู้นำสร้างสันติสุขในชุมชน, ,
วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๙, ฉบับที่ ๒ , มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๔: ๔๔๖-๔๕๗.

พระปราโมทย์ วาทโกวิโทและคณะ, การพัฒนาหลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะผู้นำท้องถิ่น ในการ
เป็นวิศวกรสันติภาพเพื่อสร้างสันติสุขในชุมชน, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๙,
ฉบับที่ ๒ , มีนาคม-เมษายน ๒๕๖๔: ๔๕๘-๔๖๖.

ผศ.ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์ และคณะ, รูปแบบการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมไร้รอยต่อทางศาสนา,
วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๓, มีนาคม ๒๕๖๔, ๔๓๗-๔๕๐.

ณิชา จันทะเกาศลย์ และขันทอง วัฒนประดิษฐ์, กลวิธีสื่อธรรมในละครโทรทัศน์เรื่องกรรมกรรม,
วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน, ๒๕๖๔): ๒๘-๔๓.

Kamalas Phoowachanathipong, Khantong Wattanapradith, Akaranun Ariyasriping,
Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo, Phramaha Sutep Sutthiyano (Thanikkul).
**Effect of Model Development Enhancing Moral Consciousness based on
Buddhist Psychology for Thai Youths.** International Conference on Science
Technology and Management (ICSTM-21)” on 23rd & 24th of September
2021 in Bangkok.(Scopus)

๒๕๖๓

ขันทอง วัฒนประดิษฐ์และคณะ, พุทธนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดโดยผ่าน กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๘, ฉบับที่ ๓ , พฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๓: ๘๑๔-๘๒๗.

S. Suwanvecho , K. Pongpirul , P.W. Abhinandavedi , K. **Wattanapradith Mindfulness and Buddhist practices among Buddhist cancer patients**, Annals of Oncology Volume 31 Supplement 4 Sep. (Scopus).

๒๕๖๒

Poonsuk Masrungson, Banpot Thontiravong, **Khantong Wattanapradith.** Key Performance Indicators Related To Peace Building Process of Organizations and World Peace Makers. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร.** ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๓ : ๕๙๓-๖๐๘.

กมลาศ ภูวนาธิพงศ์ และขันทอง วัฒนประดิษฐ์, การเสริมสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมตามหลักพุทธจิตวิทยาสำหรับเยาวชน, **วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**, ปีที่ ๑๕ ฉบับเพิ่มเติม ธันวาคม, ๒๕๖๒: ๗๕-๘๘.

Khantong Wattanapradith, **Ethnic Diversity and Peaceful Coexistence in ASEAN Community: Case Study of Thai and CLMV Student Groups in Mahachulalongkornrajavidyalaya University (Main Campus)**, has presented an outstanding the academic paper entitled In the 2nd National and International Conference "Buddhism and Social Responsibility in the NewNormal [Virtual Conference]" organized by Mahachulalongkornrajavidyalaya University Chiang Mai Campus ,Thailand held on 19-20 September 2020

๒๕๖๑

ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (๒๕๖๑). “ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ : ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ ๖ ฉบับพิเศษ: ๑๓-๒๕.

๒๕๖๐

Khantong Wattanapradith, Poonsuk Masrungson. (๒๕๖๐). “ Ethnic Diversity and Peaceful Coexistence in ASEAN Community: Case Study of Thai and CLMV Student Groups in Mahachulalongkornrajavidyalaya University (Main Campus)”. ประชุมวิชาการนานาชาติ สมาคมมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนานานาชาติ ครั้งที่ ๓. วารสารสันติปริทรรศน์ ปีที่ ๕ ฉบับพิเศษเนื่องในวันวิสาขบูชาโลก.: ๒๓๓-๒๔๕.

๒๕๕๙

ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (๒๕๕๙). “สันติศึกษา: มรรคาสู่วิถีพุทธ”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ ๔ ฉบับพิเศษ (พฤษภาคม-มิถุนายน) : ๓๙-๕๑.

๒๕๕๘

ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (๒๕๕๘). “ศีล : พุทธวิธีแก้ปัญหาวินัยจราจร”. วารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ ๒ ฉบับพิเศษ เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลองวันวิสาขบูชาโลก. (พฤษภาคม-มิถุนายน): ๒๐๗-๒๒๒.

ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (๒๕๕๘). “พุทธวิธีสร้างแรงจูงใจในการรักษาศีล ๕”. วารสารจิตวิทยาเกษมบัณฑิต ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑(มกราคม-มิถุนายน): ๑-๑๕.

ดร.ขันทอง วัฒนประดิษฐ์. (๒๕๕๘). “การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สำหรับผู้นำ”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์นปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ :๓๑-๔๐.

งานอบรมและการให้บริการวิชาการ

งานบริการทางวิชาการ

ที่ปรึกษาโครงการขับเคลื่อน OKR ในงาน NCD กองควบคุมโรคไม่ติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข

วิทยากรโครงการพัฒนาศักยภาพเครือข่ายผู้นำชุมชนเพื่อความมั่นคงทางสังคม ในจังหวัดลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี สำนักงานมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

วิทยากรเผยแพร่ความรู้ทางสันติศึกษาและกฎหมาย หัวข้อ “สันติภาพและกฎหมาย” เนื่องใน เทศกาลวันวิสาขบูชา ปี ๒๕๖๔ โดย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวารสารสังคมศาสตร์ ประจำปี ๒๕๖๔ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ Journal of Human Rights and Peace Studies (วารสารสิทธิและสันติศึกษา) สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง

ผู้ไกล่เกลี่ยภาคประชาชน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

วิทยากรรับเชิญบรรยายให้นิสิตคณะศึกษาศาสตร์ รายวิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ดำเนินรายการและวิทยากร รายการครอบครัวพลังบวก ศูนย์คุณธรรม

วิทยากรรับเชิญบรรยายให้นิสิตภาควิชาสังคมวิทยา สาขาวิชสังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา คณะสังคม ศาสตร์ รายวิชา Sociology for Development

วิทยากรรับเชิญบรรยายในโครงการครุคืนถิ่น คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิทยากรร่วมเสวนาโครงการเสวนาวิชาการออนไลน์ (Webinar) ในหัวข้อ"ภัยแล้ง ๖๓" ในมุมมอง ของสหวิทยาการศูนย์บริการวิชาการทางกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิทยากรโครงการกิจกรรมส่งเสริมการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน และวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา, โรงเรียน พระปริยัติธรรมวัดไผ่ดำ แผนกสามัญศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๖๓

วิทยากรบรรยาย การพัฒนาโครงการวิจัยในสถานการณ์โควิด ๑๙ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยากรบรรยาย โครงการอบรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาวิถีพุทธ ชี้นำและชั้นพระราช สำนักงาน การศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยากรบรรยาย หลักสูตรวิทยากรต้นแบบสันติภาพ หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการขับเคลื่อนอาชีวศึกษาวิทย์พุทธ สำนักงานพระสอนศีลธรรมและสถานอาชีวศึกษา

คณะทำงาน “สมัชชาวิทย์พุทธ” เนื่องในวันมาฆบูชา

วิทยาการ “แผนยุทธศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์กาญจนบุรี”

วิทยาการอบรมบทความวิชาการ วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์

ผู้ดำเนินการรายการ Gender lens by Peace Lady สันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการและผู้จัดงาน เวทีวิชาการวันสันติภาพสากล เครือข่ายสถาบันด้านสันติศึกษา

ดำเนินการโดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาการและผู้ดำเนินการรายการ เวทีวิชาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เนื่องในสัปดาห์ยุติความรุนแรง สถาบันพระปกเกล้าและเครือข่ายความร่วมมือ

งานบริหาร/งานการที่ให้คำปรึกษานิสิต

งานที่รับผิดชอบ

งานบริหาร

- งานเลขานุการโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
- ผู้รับผิดชอบโครงการต่างๆ ของหลักสูตร
- งานวางแผนพัฒนาประกันคุณภาพหลักสูตร
- คณะกรรมการศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทภาคประชาชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

งานวิชาการ

งานสอน, พัฒนาหลักสูตร, จัดการเรียนการสอน, การวิจัย, ตรวจสอบบทความวารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, กรรมการสอบวัดคุณสมบัติสารนิพนธ์/บทความวิชาการ/ กรรมการสอบโครงร่างและสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ปริญญาโทและดุษฎีนิพนธ์

งานให้คำปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษานิสิตปริญญาโทและปริญญาเอก ด้านการเรียนการสอน, การวิจัย, การทำกิจกรรมพัฒนานิสิต, การบริการวิชาการ

งานให้คำปรึกษาการเขียน/ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์/บทความวิชาการ

งานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

งานที่รับผิดชอบ
อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชสันติศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
งานปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร มคอ.
กองบรรณาธิการบทความวารสารสันติศึกษาปริทรรศน์
งานจัดโครงการระดมทุนเพื่อพัฒนาบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
ศึกษาดูงานต่างประเทศ ณ ประเทศพม่า,อินเดีย, สิงคโปร์,จีน
กรรมการ/เลขานุการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตและดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
งานประชาสัมพันธ์หลักสูตร
คณะกรรมการจัดงานวันสันติภาพสากล หลักสูตรสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

รางวัลเชิดชูเกียรติผู้ทำคุณประโยชน์ต่อโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ประจำปี พศ.๒๕๖๓-๒๕๖๔ สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัยดีเด่น ประจำปี ๒๕๖๔ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ วิจัยเรื่อง วิศวกรสันติภาพท้องถิ่น: ผู้นำต้นแบบสร้างสังคมสันติสุข และผลงานได้รับการนำไปใช้ประโยชน์โดยนำไปเผยแพร่ ๓ พื้นที่ ๓ จังหวัด ลพบุรี สระบุรี และสิงห์บุรี โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีลพบุรี

ผลงานวิจัยเด่น ประจำปี ๒๕๖๐ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ระดับ “ดีเด่น” วิจัยเรื่อง ชุมชนสันติสุขในพุทธศตวรรษที่ ๒๖: ถอดบทเรียนชุมชนสันติสุขในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง

ผลงานวิจัยเด่น ประจำปี ๒๕๖๒ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ระดับ “ดีมาก” วิจัยเรื่อง พุทธนวัตกรรมสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติดในเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ศิษย์เก่าดีเด่น โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย ประจำปี ๒๕๖๑.

ผลงานวิทยานิพนธ์ดีเด่น “ระดับดี” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปี ๒๕๕๗ ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “กระบวนการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ สำหรับผู้นำ”

ผ่านการอบรมหลักสูตรเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่น ๗ สถาบันพระปกเกล้า

ผ่านการอบรมหลักสูตร Public Administration Leaders Program for Senior Government Officials from Thailand จาก Nanyang Technological University Singapore and Temasek Foundation International.

ได้รับการรับรองเป็น “วิทยากรหลักสูตรการพัฒนานักวิจัย” สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

- หมวดที่ ๔ การวิจัยเชิงคุณภาพ (การวิจัยพัฒนา R&D)
- หมวดที่ ๕ การวัด การสร้างเครื่องมือ และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- หมวด ๔ การออกแบบการวิจัย (รูปแบบการวิจัยและพัฒนา และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรอาสาสมัครยุติธรรม โดยกระทรวงยุติธรรม

ผ่านการอบรม จริยธรรมในมนุษย์ โดย ชมรมจริยธรรมในคนในประเทศไทย (FERCIT) และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผ่านการอบรม หลักสูตรธรรมาภิบาลกับการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศสำหรับผู้บริหาร โดย กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว และสถาบันพระปกเกล้า

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ผู้ร่วมวิจัยท่านที่ ๑

- (๑) ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท (แก้วบุตรดี),ดร.
(ภาษาอังกฤษ) Phramaha Nuntawit Dhirabhaddo, Dr.
- (๒) ตำแหน่งปัจจุบัน - นักวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- (๓) สถานที่ทำงาน สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ ๗๙ หมู่ที่ ๑ หลักกิโลเมตรที่ ๕๕ ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกเกด จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รหัสไปรษณีย์ ๑๓๑๗๐
- (๔) E-mail sakorn_49@hotmail.com
- (๕) การศึกษา
- น.ธ.เอก,เปรียญธรรม ๖ ประโยค
 - ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ) สาขาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 - ปริญญาเอก หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖. ประสบการณ์ด้านงานวิจัย
- พ.ศ. ๒๕๕๒ การสร้างและพัฒนาแบบวัดความสุขของประชาชนตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา (ผู้ร่วม)
- พ.ศ. ๒๕๕๖ การสังเคราะห์งานวิจัยของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ (หัวหน้า)
- พ.ศ. ๒๕๕๗ สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน (หัวหน้า)
- พ.ศ. ๒๕๕๘ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนของชุมชนตามแนวทางพระพุทธศาสนา (หัวหน้า)
- พ.ศ. ๒๕๕๙ รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(หัวหน้า)
- พ.ศ. ๒๕๕๙ การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในเขตกรุงเทพมหานคร (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๖๐ การจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยและลาว (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๖๑ การบริหารจัดการผ้าทอพื้นเมืองเพื่ออัตลักษณ์ที่โดดเด่นในอาเซียน (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๑ การพัฒนาตัวชี้วัดพลพัฒน์วิถีพุทธของผู้สูงอายุกลุ่มผู้เกษียณราชการ (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๑ รูปแบบการออกกำลังกายด้วยการเจริญสติของผู้สูงอายุในจังหวัดฉะเชิงเทรา (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๓ การพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสันติสุข (พุทธ คริสต์ อิสลาม) ตามหลักคำสอนของศาสนา (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๔ แท้ก็คุณธรรม : การสร้างเครือข่ายในพัฒนาคุณภาพผู้ขับรถแท็กซี่ในเขตกรุงเทพมหานครในด้านการมีจิตให้บริการที่ดี (ผู้ร่วม)

พ.ศ. ๒๕๖๕ วิถีเมืองแห่งความสุขต้นแบบ: การถอดบทเรียนเพื่อพัฒนาเมืองพุทธวัฒนธรรมแห่งความสุข (หัวหน้า)

พ.ศ. ๒๕๖๕ “ดู” รูปแบบการใช้สื่อสร้างสรรค์วิถีพุทธเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในบ้านเกิดของเยาวชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ผู้ร่วม)

การเผยแพร่ผลงานบทความวิจัย

๑. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ TCI ๑ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๔ (๒๐๑๘): (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑)

๒. สวัสดิการสังคมเชิงพุทธ : รูปแบบและการสร้างพลังชุมชน วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ TCI ๑ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (๒๐๑๘): (เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๑)

๓. รูปแบบการพัฒนาหมู่บ้านต้นแบบสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยา TCI ๑ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๖ (๒๐๒๐): มิถุนายน ๒๕๖๓

ผู้ร่วมวิจัยท่านที่ ๒

ชื่อ/นามสกุล ชนนักรณ์ อารีกุล
 ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
 ประวัติการศึกษา ศษ.บ. (การประถมศึกษา) เกียรตินิยมอันดับ 1 มหาวิทยาลัยศิลปากร
 ค.ม. (วิจัยการศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ค.ด. (การศึกษานอกระบบโรงเรียน) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 ประวัติการศึกษาพิเศษ Certificate of Doctorate in Education (Andragogy),
 Lindenwood University, USA.
 สาขาที่เชี่ยวชาญ การศึกษา, การศึกษานอกระบบโรงเรียน,
 การศึกษาผู้ใหญ่, การศึกษาตลอดชีวิต
 สังกัด ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาตลอดชีวิต
 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ตำแหน่ง ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายมาตรฐานและประกันคุณภาพวิชาการ
 E-mail chananporn@g.swu.ac.th, kruuohha@gmail.com
 หมายเลขโทรศัพท์ 086-511-6700
 ผลงานวิชาการ
 บทความวิชาการ

ชนนักรณ์ อารีกุล. (2562). การศึกษาทางเลือก: รูปแบบการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับเจเนอเรชันแอลฟา. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 (กรกฎาคม – กันยายน 2562): 270-283.

ชนนักรณ์ อารีกุล และคณะ. (2560). ความสัมพันธ์มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2560): 78-87.

ชนนักรณ์ อารีกุล. (2560). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 19 ฉบับที่ 4 (ตุลาคม – ธันวาคม 2560): 331-342.

ชนนักรณ์ อารีกุล. (2559). ทูทางสังคมกับการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม 2559): 249-261.

Areekul, C. (2016). The ASEAN Studies Instruction to Develop the Cross-Cultural Skill of Learners in the 21st Century. Buddhist ASEAN Studies Journal. Vol 1 No 1 (January-June 2016): 129-143.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2554). มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม
เครือข่ายการเรียนรู้และทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสาร กศน. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2
(กันยายน 2554): 50-56.

บทความวิจัย

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2563). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อ
เสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี. วารสารปัญญาภิธาน. ปีที่ 5 ฉบับ
ที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม 2563): 137-150.

Areekul, C. (2020). The development of being a professional teacher in the
21st century model based on the ethics of profession with Buddhism integration.
New Trends and Issues Proceedings on Humanities and Social Sciences. [Online]. 7(1),
pp 39-46. Available from: www.prosoc.eu

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2562). องค์ประกอบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของ
จรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2
(พฤษภาคม – สิงหาคม 2562): 153-164.

ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2560). การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ
ศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
สุวรรณภูมิ ครั้งที่ 2 และการประชุมวิชาการระดับชาติ เครือข่ายสหวิทยาการภาคกลาง
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ครั้งที่ 3, พระนครศรีอยุธยา, 2560, 475-484.

ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2560). การพัฒนารอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้าง
พลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา. การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 19 ประจำปี 2560,
กรุงเทพมหานคร, 2560, 523-548.

Areekul, C. et al. (2017). Development of the Buddhist School (General
Education Division) toward Learning Organization. New Trends and Issues Proceedings
on Humanities and Social Sciences. [Online]. 4(1), pp 68-74. Available from:
www.prosoc.eu.

Areekul, C., Ratana-Ubol, A., Kimpee, P. (2014). Model Development for
Strengthening Social Capital for Being a Sustainable Lifelong Learning Society.
Procedia-Social and Behavioral Sciences. [Online]. 191(2015) 1613-1617. Available
from: www.sciencedirect.com

รายงานการวิจัย

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2562). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้แบบเกมกระดานเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของนิสิตระดับปริญญาตรี (รายงานผลการวิจัย).

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชนันภรณ์ อารีกุล, พระครูสมุห์ทอง บุตรดี, สุวิทย์ แซ่วรัมย์ และ อรรถพล จอมมงคล. (2561).

การพัฒนารูปแบบความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชั้นทอง วัฒนประดิษฐ์, โกนิษฐ์ ศรีทอง, แม่ชีสุดา โรจนอุทัย, และ ชนันภรณ์ อารีกุล. (2560).

การพัฒนาจิตและปัญญาแบบองค์รวม: การศึกษาเอกสารและการสังเคราะห์งานวิจัย (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชนันภรณ์ อารีกุล, พระมหามนตรี สามารถไทย, พระทอง บุตรดี, สุวิทย์ แซ่วรัมย์ และ กิตติรัฐ หุ่นภู. (2560). การพัฒนารอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชนันภรณ์ อารีกุล, พระมหาสุจิต คุนพันธ์, พระทอง บุตรดี, พระกิตติรัฐ หุ่นภู และ สุวิทย์ แซ่วรัมย์. (2560). การพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หนังสือ

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2563). การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต: แนวคิด หลักการ และสาระสำคัญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2562). การศึกษาทางเลือก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2562). ความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของจรรยาบรรณวิชาชีพเชิงพุทธบูรณาการ. นนทบุรี: นิตยธรรมการพิมพ์.

ชนันภรณ์ อารีกุล และคณะ. (2561). กรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา. นนทบุรี: นิตยธรรมการพิมพ์.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2561). การวิจัยทางสังคมศึกษา. นนทบุรี: นิตยธรรมการพิมพ์.

บทวิจารณ์หนังสือ

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2563). บทวิจารณ์หนังสือ: การประเมินเพื่อมอบอำนาจการเรียนรู้. วารสาร การวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 48-51.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2562). บทวิจารณ์หนังสือ: ดัชนีโลกไม่มีสุข: ดัชนีวัดความเป็นอยู่ที่ดี และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (The UnHappy of Planet Index: An index of human well-being and environmental impact). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2562): 151-158.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2561). บทวิจารณ์หนังสือ: หุ่นยนต์ผงาด: เทคโนโลยีและภัยแห่งอนาคตที่ไร้งาน (Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2561): 139-146.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2561). บทวิจารณ์หนังสือ: มหัศจรรย์เกาหลี: จากเจ้าถ่านสู่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม (KOREA: The Impossible Country). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2561): 132-137.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2560). บทวิจารณ์หนังสือ: สุกกะ ปรัชญาความสุขฉบับเดนมาร์ก (The Little Book of HYGGE: The Danish Way to Live Well). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2560): 123-128.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2560). บทวิจารณ์หนังสือ: การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Transformative Learning and Action Research). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2560): 143-149.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2560). บทวิจารณ์หนังสือ: จอน เอลสเตอร์ กับ ทฤษฎีการเลือกอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Jon Elster and Rational Choice Theory). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2560): 116-122. ชนันภรณ์ อารีกุล. (2559). บทวิจารณ์หนังสือ: ก้าวแรกที่เท่าเทียม (Giving Kids a Fair Chance). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2559): 120-125.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2559). บทวิจารณ์หนังสือ: ฮาร์เบอร์มาส มนุษย์กับพื้นที่สาธารณะ (HABERMAS: A Very Short Introduction). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2559): 108-113.

ชนันภรณ์ อารีกุล. (2559). บทวิจารณ์หนังสือ: ปฏิรูปการศึกษาให้สำเร็จ บทเรียนแนวใหม่จากฟินแลนด์ (Finnish Lessons 2.0: What Can the World Learn from Educational Change in Finland). วารสาร มจร การพัฒนาสังคม. ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม 2559): 107-113.

ผู้ร่วมวิจัยท่านที่ ๓

ชื่อ-สกุล : พระมหาณัฐ สติเวปุลโล (รัตนโชติ)

สังกัด : วัดทองนพคุณ เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร

ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดทองนพคุณ คณะ ๔ เลขที่ ๑๐๓ ถนนสมเด็จพระยา

ซอย ๑๗ แขวงคลองสาน เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ๑๐๖๐๐

โทรศัพท์ ๐๙-๒๓๖๙-๙๔๕๒

E-mail : Laos2526@hotmail.co

การศึกษา : พ.ศ. ๒๕๕๒ : นักรรณชั้นเอกสำนักเรียนวัดศาลา จังหวัดนครราชสีมา

: พ.ศ. ๒๕๕๕ : เปรียญธรรม ๔ ประโยค สำนักเรียนวัดศาลา จังหวัดนครราชสีมา

: พ.ศ. ๒๕๖๐ : รัฐศาสตรบัณฑิต (รุ่นที่ ๔๒) สาขาวิชาบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัย
รามคำแหง

: พ.ศ. ๒๕๖๒ : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รุ่นที่ ๒๙) สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

: พ.ศ. ๒๕๖๔ : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์การทำงาน

: ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๑ มีนาคม ๒๕๕๘ : ครูสอนนักรรณ - บาลี

โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดศาลา จังหวัดนครราชสีมา

: ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๐ - ปัจจุบัน ผู้ช่วยเลขานุการวัดทองนพคุณ